

سهر نووسهر:
سلیمان قاسمیان

بهر هم: پهر وهر

دهسته ی نووسهران:

بهکر نه محمد (ناسو)
دیفین ریکسوید
سهر دار عهبدوللا
عهبدوللا سلیمان (مهشخهل)

ISSN: 1401-1336

Hana
Box 62
42422 Angered
Sweden

www.hana.se
info@hana.se
govaryhana@gmail.com

ژماره حیسابی پۆست جیرو ی هانا: ۵-۸۳۴۵-۶

هانا گۆفاریکی ئهدهبیهی، کولتوری و کومه لایهتیه. هانا هیچ بهرهمیک که دژ به بیری نازادی، یهکسانی، حورمهت و کهرامهتی مرۆف بی، بلأو ناکاتهوه. ههر نووسهریک بهرپرسی نووسینهکهی خویهتی. هانا تهنیا بهرپرسی ئهه بابهنانهیه که به ناوی دهستهی نووسهرانهوه بلأو دهبیتهوه.

هانا ههم له سهر کاغز و ههم به شیوهی دیجیتال واته له سهر ئینتهرنیت بلأو دهبیتهوه. بۆ وهگرنتی هانا له سهر کاغز، دهتوانن راستهخۆ له سهر پهیجی هانا گۆفارهکه داواکهن و پارمه که له سهر نیت بدن. چاوهروانی بهرهمهکانتانین.

بەرھەممەکانی ئەم ژمارەیه:

- ۱- ناوەرۆک ۱
- ۲- کوردستان و جۆرهکانی نێرینهیی یان پیاویتی / بەکر ئەحمەد ۳
- ۳- بۆستمۆدێرنیزم و شیعەر / سلیمان قاسمیانی ۱۳
- ۴- چاوپێکەوتن لە گەڵ ھونەرمانە سەردار عەبدوڵا ۳۳
- ۵- پیشانگای نەقیزەکان / سەردار عەبدوڵا ۳۹
- ۶- تەنھا کەف و ھیچی تر نا (کورتە چیرۆک) / ھێرناندۆ تیلەز / وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەو: عەبدوڵا سلێمان (مەشخەڵ) ۴۵
- ۷- تراژیدیای مەکسیم گۆرکی... "تایکوئی" پرۆلیتاریا / عەبدوڵا حەبە-مۆسکوۆ / وەرگێڕانی: نەجات عەزیز ۵۱
- ۸- پارانسی سەن رۆمان / شلیتر رەشید ۷۷
- ۹- مانیفەستی دژەئیسلامی ئادونیس / دێڤین ریکسۆید ۸۵
- ۱۰- پەرورەدە ئیسلامی سیاسی و کاریگەری لەسەر ژانی ئینسانەکان / نووسینی: عەبدوڵا سلێمان (مەشخەڵ) ۹۱
- ۱۱- شو لیژی، ئەو شاعیرە لە پێتو تەلەفۆنە دەستیەکە ئێوەدا مرد / ئیمیلی پراوھالا، شینزەن، ژیانگ / وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەو: گۆران عەبدوڵا ۹۷
- ۱۲- فیلیپ لیڤین، دەنگی کیریکارانی ئەمریکا لە شیعەردا / عەبدوڵا سلێمان (مەشخەڵ) ۱۰۷
- ۱۳- ھۆنراوەی پاسپۆرتی سۆڤیەتی / مایاکۆفسکی ۱۱۳
- ۱۴- شیعەر: زھەرە الطاهری / عەبدوڵا سلێمان (مەشخەڵ) / لەتگستن ھیوز / کوروش قوبادی / عەلی رەسوولی / بورھان ئەحمەد ۱۱۶
- ۱۵- دونیایەکی تر ھەم مومکینە و ھەم پێویست / فاتیح شیخ ۱۲۹

کوردستان و جوړه‌کانی نیړینه‌یی یان پیاویتی

نووسینی: به‌کر ئەحمەد

2017-04-17

پیاوترین پیاو بێت، سمیڵی نییه. له کوردستانیش ئەوهی سمیڵی نه‌بێ، پیاو نییه. نه‌ک به‌ پێوه‌ره‌کانی هه‌موو زه‌مه‌نه‌کان، به‌لکو تا رۆژگارریکی درێژ، سمیڵ و بیسمیڵی سنووره‌کانی پیاوبوون و پیاونه‌بونییان توخده‌کرده‌وه. ئەه‌گه‌رچی ده‌رویشه‌کانی کوردستان ق‌ژدریژ بوون و که‌سێک گوومانی له‌ پیاونه‌بوونی ئەوان نه‌ده‌کرد و نه‌شکراوه، به‌لام هه‌مان ق‌ژه‌یشتنه‌وه‌ بو‌ پیاوی دی، لوله‌ی جنیوه‌کانی دیسکو و خه‌نایه‌س و

براده‌ریکم له‌ ناوه‌راستی نه‌وه‌ده‌کاندا نیازی گه‌رانه‌وه‌ی کوردستانی له‌سه‌ردا بوو. چوار سالیک ده‌بوو گه‌یشتبووه‌ ده‌ره‌وه‌ی و‌لات و خوازیاری سه‌ردانه‌وه‌ی که‌س و کاری بوو. ئەم ئاره‌زووه‌ به‌هێزه‌ بو‌ شادبوونه‌وه‌ به‌ ئاشنا و ناسیاو، هه‌میشه‌ تیکه‌لیک له‌ ئاره‌زووی نه‌گه‌رانه‌وه‌ی تیدا دروسته‌کرد. ناخر ده‌بوايه‌ به‌سه‌ر و سمیڵیکی پاک تاشراوه‌وه‌ بگه‌ریته‌وه. یان ده‌بوايه‌ چاوه‌رێ بکات تا سه‌روریش درێژده‌بێته‌وه‌ و ده‌بێته‌وه‌ به‌ کاک فلان که‌سه‌که‌ی جارێ. ئەو هه‌ر ته‌نها یه‌ک کاک فلان بوو، به‌لام به‌ سمیڵه‌وه‌ که‌سێک و به‌ بێ سمیڵ که‌سێکی دیکه‌. ئەوه‌ی که‌ ئینسانیک ده‌کرێ دوو که‌سایه‌تی بو‌ دروست بکریت و سه‌رنجی جیاوازی لێبدریت، جیگاوریگای سمیله‌ له‌ که‌ش و هه‌وا کولتورییه‌کانی ژبانی ئەم براده‌ره‌دا. له‌ ئەوروپا، ئەوه‌ی باشتترین و

ژن ورددهبیتوه تا وای لیدی پیاو نهبنیت. لیکۆلینهوهکان له پیاو، کۆششیکه بو فراوانکردنهوهی تیگهیشنن له پرسیارهکانی یهکسانی.

ئهم پهتای نهبنینی پیاوه ههر بزووتنهوه یهکسانبخوازهکانی ئهروپای نهگرتیوهوه، بهلکو له کوردستانی عیراقتا که ژنکوژی له نهوهدهکانهوه به جینۆسایدیکی رهگهزیی نزیکدهبیتوهه، نیرینهی ئینسانی کورد ناخریته ناو هاوکیشهکانی یهکسانیهوه و هیچ خویندنهوهیهک بو تایهتتهندیهکانی ئهم نیره ژنکوژه ناکرئ و وهلامی ئهو پرسیاره نادریتهوه که نیرینهی له کۆمهلگای کوردستان چون دروستکرواوه و چونیش بهرهمدههینریتهوه. بۆیهش لهم دۆزهخدا که پیاو بو ژنانی دروستکردوه، پیاو له ئهدهبیات و لیکۆلینهوهی یهکسانبخوازیدا، به تهواوتهی ونه.

بیگومان پرسیارای من لهسهه تاوانبارکردنی پیاو نییه وهک کهسێک و دانانی نیرینهی پیاوی کورد نییه له قهفهی تاوانباریدا، بهلکو ئهم جوړه له نیرینهی، زادهی رژیمیکی جهندهری کۆمهلگای کوردیه که له ناو دامهزراوه و سترهکچهره بهناو یهکسانهکانیشدا توانای دووباره بهرهمهینانهوهی ئهم ماشینه ژنکوژهی ههیه. بهلکو کۆششیکه بو بینینی ئهو کائینهی که بهشیک

لاجانگسۆری تیدهکرا.

بیرم دئ یهکهه جار که سمیل ناشی، ههستمدهکرد کاریکی ههتا بلئی قورس نهجامدهدم. تا ههفتهیهکیش بهر سمیل هینه نهرم دههاته بهر زمان که حهزمدهکرد ههمیشه گازی لێگرم. له مۆسکۆ بوو سمیل ناشی. ئهگهر له کوردستان بوومایه، دهبوایه وهک کوری کابرای خاوهنمالهکهی گاوانمان به شهوان و بهیانانی زوو بیهمدهر که کهس به کووچه و کۆلانهوه نهبوو.

ئهم دریزدادرییهی من لهسهه سمیل و سمیلداری و نهاری ئهو، جیگایهکی تایبهتی داگیردهکات له پرۆسهی سهرنجدان لهو مۆدیلی نیرینهیهی یان پیاویتییهی که له کۆمهلگای کوردستاندا بوونی ههیه. پرسیاریک که تا ئیستا لهسههراوهستانیکی قوولی بو نهکراوه. بو ئهم مههسته، لیکۆلینهوهکانی سۆسیۆلۆگی ئوسترالی و Raywen Conell و شیکردنهوهکانی ئهو لهسههه چهمکی جوړهکانی نیرینهی یان پیاویتی، ناکرئ سههتای دهستپیککی باسهکه نهبیت.

ئهم جوړه له لیکۆلینهوه، به لیکۆلینهوهکان له پیاو ناسراوه و له ناو زانستهکانی فیمینیزمدا جیگای تایبهتی ههیه له پرسیارهکانی یهکسانیدا. ئاخیر قسهیهک ههیه دهلی: فیمینیزم هینه له

بدھیت و ئەوان لە بەرانبەر یەکدا و لە پەيوەندییەکی پیکەوھیدا دەخوینرێنەو. ھاوکات کۆنیل پێیوایە کە رژیمی جەندەری خۆرناوا، لەسەر

گرنگی پرسیارەکانی کۆمەلگای لەسەر شانەو ناکرێ بخریتە دەروەو بەزنەکانی ئەم ھاوکیشیە.

جۆرەکانی نیرینەیی یان پیاویتی لای کۆنیل

کۆنیل قسە لەسەر ماسکۆلینیتی و فیمینیتی دەکات کە وەرگیرانی بۆ زمانی کوردی کارێکی ئاسان نییە. لە قامووسی عەرەبیدا ماسکۆلینیتی بە الذکورە وەرگیردراوە. لە فارسیدا بە نرینگی. لە سویدیدا، ھەم نیرینەیی و ھەم پیاویتی بەکار ھێنراوە.

بۆیە منیش لەم سەرەگیژییە وەرگیران و ھەژاری زمانە زانستیەکان لە زمانی کوردیدا، یان لە بی توانایی خۆم بۆ خۆماندووکردنێکی زیاتر بۆ ئەوێ بابەتێکی سەرکەوتوانەتر

پەيوەندییەکی دەسلالات راگیراوە کە سەردەستەیی پیاو و ژێردەستەیی ژن بناغەکەیتە. واتا سەردەستەیی و ژێردەستەیی ئەو نایەکسانییە دەسلالاتە لە نێوان رەگەزەکاندا. کۆنیل پێیوایە کە رژیمی جەندەر ھاوئاهەنگی دەکات لەگەڵ سترکچەرەکانی دیکە وەک چین و ئەتئیەت و سیکسوالئیتیدا. بۆ نمونە ژنبوونی کارەکەریکی ئەسیوپی

پیشکەش بکەم، ناچارم دەست بە داوینی نیرینەیی و پیاویتیەو بەگرم بۆ وەرگیرانی چەمکی ماسکۆلینیتی.

بۆ کۆنیل کە تیروانینێکی کۆنستروکتیفیستی ھەیە لە لیکۆلینەوکانیدا، "نیرینەیی و مینەیی لە پەيوەندییەکی پیکەوھیدا و لە ناو سترەکچەری رژیمی جەندەری کۆمەلگادا مانا پەیدا دەکەن". واتا ناکرێ بە جیا سەرنج لە ھیچ کامیکیان

دهکړئ له همدنیک پراکتیکي بچووکدا لهیهک دووربکونهوه. با سهرنجیکي کورت لهو دابهشکرنه‌ی نیرینه‌ی بدهین که لای کونیل له ناو رژیمی جهندهری خورئاوادا دهبنزیت.

یهکه‌م: نیرینه‌ی ههژمووندار

کونیل چه‌مکی هیگیمونی له گرامشیهوه وهرده‌گړیت و به هه‌مان مانا به‌کاریده‌هینیت. لهو پنیوايه که نیرینه‌ی له دوری چه‌مکی هیگیمونی یان که له زمانی کوریدیدا که‌لک له فارسیه‌که‌ی وهرگیراوه و وهک ههژموونی وهرگیردراوه، دروستکراوه. نیرینه‌ی ههژمووندار به کومه‌لک به‌ها و تایه‌تمه‌ندیتی سروشتی و ساده و پوزه‌تیف نه‌خشینراوه که جی‌گایه‌کی بالای ده‌داتی و ده‌بیته نامانجیک که نیرینه ده‌بی پنیبگات. به‌لام له نیرینه‌ی ههژموونداره له هه‌موو ئان و زه‌مانیکدا ده‌ستنیشانکهری لهوه نییه که نیرینه‌ی ده‌بی چون بیت. به‌لکوو له جوره له نیرینه‌ی به‌پنی شوین و ژینگه کولتوری و کومه‌لایه‌تیبه‌که‌ی ده‌گوردریت. له جوره له نیرینه‌ی هه‌میشه بارگایو‌یکراوه به کومه‌لک به‌های به‌رز و پوزه‌تیف که وا ده‌کات وهک ئایدیالیک به‌میتیموه که نیرینه‌کان

هه‌ژار، که پیستی ره‌شه له ناو رژیمی جهندهری کورده‌واریدا، هینده‌ی دی ژیرده‌سته‌ی لهو قولترده‌کاتموه له‌به‌رانیه هه‌مان ژنی ژیرده‌سته‌ی کوردا چه‌ند پله‌یهک له خوارتره‌مویه. بویه‌ش ناکړئ قسه له جوریک له مینیه‌ی یان ژنیتی بکړیت له کومه‌لگای کورداستاندا. له تیروانینه به هه‌مان شیوه دروسته له پیوه‌ند بهو هه‌مه‌رهنگیه‌ی که نیرینه‌ی هه‌پتی له کومه‌لگادا. بویه کونیل قسه له‌سه‌ر جوره‌کانی نیرینه‌ی ده‌کات له کومه‌لگادا.

لای کونیل باشته ئینسان له جیاوازیه‌کانی نیوان نیرینه‌ی‌کان یان پیاویتیبه‌کان وردنه‌بیتموه به‌لکو سه‌رنجی بچیته سه‌ر په‌یوه‌ندیبه‌کانی نیوانیان.

له ده‌ره‌نجامدا کونیل ئماژه به کومه‌لک په‌یوه‌ندی نیوان نیرینه‌ی‌کان یان پیاویتیبه‌کان ده‌کات که بریتین له: نیرینه‌ی‌کی هه‌ژمووندار، نیرینه‌ی‌کی ژیرده‌سته، نیرینه‌ی‌کی به‌شداریکهر و له کوتاییشدا، نیرینه‌ی‌کی له‌په‌راویزخراو.

له‌م په‌یوه‌ندیبه جوراوجورانیه‌ی نیرینه‌ی، خولقینه‌ری رژیمی جهندهری خورئاوا پیکده‌هینتی. من پیموايه، له رژیمه جهندهره‌کانی خوره‌لاتیشدا جیاوازیه‌کی زور به‌ره‌تی له‌گه‌ل له‌م په‌یوه‌ندیانه‌ی نیوان جوره‌کانی نیرینه‌ی‌یدا نییه و

نیرینهییی که شهر عیتهی پاتریارک رادهگریت و دهیخاتهوه شوینی خوئی. یانی باوکتیک که مهرخهسی دایکانه دهداتهوه دهستی دایک و پئیوایه که وهزیفهی دایکانه لای مندال بمیننهوه.

سهرنجراکتیش نهوهیه ههمیشه نهوه کسهانهی که ههلگری پهیامی نیرینهییکی ههژموندان و بهرهمهینهرهوهی نهوه پهیامن، مهرج نییه خوئیان خاوهن دهسهلاته گهورهکانی کومهلگا بن و مهقاماتی بهرزیان ههویت.

بهلام ههژمونییش تهنه کاتیک دهخولقینریت که: پهیوهندیهک ههیی له نیوان نایدیالیکی کولتووری و دهسهلاتیکی نهستیوتیندا. قارهمانیتی ژنان و کچانی کورد له کوبانی و شوینهکانی دیکهیی روژناقا، وینهی نایدیالی نیرینهیی ئینسانی کورد دهخاته ژیر پرسیار به تایبهت له جومگهکانی نازایهتی و کونلهجرگدانهبوونی نیرینهیی ئینسانی کوردد و نازایهتی میینهیی کورد دهخاته شوینی. بهلام هیشتاش له باره گرنگهکی دهسهلاتی سهربازیدا، تهواوی جومگهکانی سهربازی کوردی، ههر نیرانهیه.

دووهه: نیرینهییکی بهشدار

نهوه جووره له نیرینهیی نهوه لهشکره گهوره له پیاوانی چالاک و کارا

چاویلییکهن نهگهر نهشتوانن لهوه بچن. بویه ههژموونی لای کونیل به گهرانهوه بو گرامشی: واتا نامازهدان بهو دینامیکه کولتورییهی که وا دهکات گروپیک جیگاو ریگایهکی له پئیشهوهیی و رابهری له ژیانی کومهلگادا داگیربکات.

له باری کولتورییهوه و له زهمهنیکی دیاریکراودا، جوړیک له جوړهکانی نیرینهیی بالادهست دهردهکهویت له چاو نهوانی دیکهدا. رهنکه وینهی ماموستا له کومهلگای کوریدا، نیشاندهری نهوه جووره له نیرینهیی بووبیت له روژگاریکدا. دواتر پئشمهرگه جییدهگریتهوه و ههتا دواپی. به زمانی کونیل: نیرینهیی ههژموندان تیکهلیک له پراکتیکی جهندهریه که ناوهروکهکهی وهلامدهرهوهی پرسیار شهر عیتهی سیستهمی پاتریارکه. به کوردیهکهی: کاتیک فیمینیزم دهیویت له نیرینهیی بالادهست ههکایهتیکی دیکه دروست بکات و نایدیالیکی دیکهیی لئیبینته دهر له سویدا، بو نمونه نیرینهییکی نایدیال بو فیمینیزمی سوید کهسئیکه که روژهکانی مهرخهسی دایکانه به قهد دایک وهردهگریت و له ههموو نهوه پراکتیکانهدا که به پراکتیکی مییهانهوه لهقهلمدهدریت چالاکانه کاردهکات. نهوه پراکتیکه جهندهرییهی که فیمینیزم دهیویت له دهوری نیرینهییکی نهولتهرناتیف دروستی بکات، دهیی ههمیشه بکهویتنهوه بهر پهلاماری نهوه

هیشتنهوهی ئهم مافه له دهستی پیاویدا و خۆشیشان دهنه قازانجکهریکی باشی ئهم دۆخه چونکه پایهکانی سیستمی جەندەر وەک خۆی دههێنێتهوه.

سییهم: نیرینهیهکی ژێردهسته

وهک له پیناسهکهی پێشهوه لهسەر ههژمونی ئاماژهی پێدرا، ههژمونی به مانای سهردهستهی کولتورییه له کۆمه‌لگادا به گشتی. له ناو ئهم چوارچۆه کولتورییه‌دا، یاسا و رێسای جەندەری ههیه که لهسەر چه‌مکه‌کانی سهردهستهی و ژێردهستهی راگیراوه. له ناو کولتوری خۆرئاوادا، ئهم سهردهستهیه کولتورییهی نیرینهی ههژمونداری، لهسەر بالادهستی نۆرمی هیتروسیکسوالیتی پیاو و ژێردهستهی پیاوانی هومۆسیکسوال راگیراوه.

ئهو نیرینهیه ههژمونداری که له کۆمه‌لگادا وهک نۆرمیک و ئایدیالییک سهرنجی لێدهدریت، هه‌میشه پیاویکی هیتروسیکسویل. له بهرانبه‌ردا، هه‌میشه دژه وینیه‌یک ئامادهیی ههیه که ته‌واوی ئهو خه‌سله‌تانهی له خۆدا کۆکردوتهوه که له نیرینهیهکی ههژمونداری بوونی نییه. هومۆسیکسویل هه‌لگری جۆریک له نیرینهیه که له پلهو پایه‌یهکی زۆر له خوارترهوهی

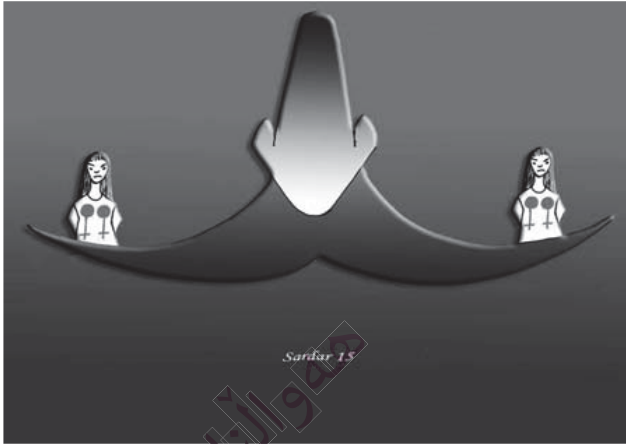
ده‌گه‌ریتهوه که ناتوانیت وهک نیرینهیهکی ههژمونداری بژی و هه‌موو تاییه‌مه‌ندییه‌کانی ئهو له خۆیدا بدۆزێتهوه، به‌لام ئه‌جێدای نیرینهی هه‌ژمونداری پێ قبووله و له هیشتنهوهی نۆرم و به‌هاکانی نیرینهیهکی هه‌ژمونداری چالاکانه له به‌ره‌مه‌نانهوهی سهردهستهی پیاو و ژێردهستهی ژندا کاردهکات.

به‌پێی دابه‌شکردنه‌کهی کۆنیل، زۆربه‌ی پیاوان ده‌که‌ونه ناو سنوره‌کانی ئهم بازه‌یه‌وه. که‌سیک که دیفاعکهریکی سهرسهختی یه‌کسانی نیوان ره‌گه‌زه‌کانه، ده‌کرێ قازانچ له‌وه به‌ریت که کرێ له نیوان ژن و پیاویدا جیاوازه و ئهو پیاو سوودمندی ئهم نایه‌کسانیهی کرێ بێ که سیستمی جەندەری کۆمه‌لگا به‌ پێی به‌رژه‌وه‌ندییه جیاوازه‌کان به‌ره‌می ده‌هێنێتهوه.

ئهم جۆره له نیرینهی، به‌شداربوویهکی پاسیقی هیشتنهوهی نۆرم و به‌هاکانی نیرینهیهکی هه‌ژمونداری که بێهوهی به‌رژه‌وه‌ندی خۆی بخاته‌مه‌ترسییه‌وه، له راکرتنی سیستمدا رۆلیکی گرنگی ههیه. ئه‌گه‌ر نیرینهیهکی هه‌ژمونداری کۆمه‌لگا له هیشتنهوهی ته‌لاق له دهستی پیاویدا شه‌و و رۆژ خه‌ریکی بانگه‌وازی ئایینی و قانونی خۆیهتی، ئه‌وا له‌شکری بێدنگی پیاوانی زۆری کۆمه‌لگا له بهرانبه‌ر ئهم پرسیاره‌دا، ئه‌وان ده‌کاته شه‌ریکیکی گه‌وره‌ی

په پوهندويه كاني نيرينهيدا
 قهرارده گريت. نه گهر زه ربويهك بهر
 په يكهري نيرينهيهكي ههژموندار
 ديكه ي ئينساني
 پيډه به خشيت. پياو
 ده كړئ جهانگاوهر يكي
 نازا بيت و بي نه وه ي
 سه رنج بچيته سه ر
 نه وه ي كه نار ه زووي
 سيكسي نه وه به چ
 ناراسته يه كدا دهر و ا،
 رووي له پياوه يان له
 ژن، يان له
 ههر دوو كيان.

نورمه كاني نيرينهيهكي ههژموندار
 نه لته رناتيفيكي ديكه ي نيرينهيه
 له بهر انبه ردا قوونده كرينه وه، نه و له
 بز و وننه وه ي هومؤسيكسواله كانه وه
 ديت و و مگ ئوپوزسيون يكي نه م نورم
 و به ها كولتوري يانه ي نيرينهيه
 ههژموندار خوي فسر زده كات.
 به لام نه و ا تنه ها هومؤكان نين كه
 له پله يه كي زور خوار وه ي دهسه لاتدا
 له بهر انبه ر نيرينهيه ههژموندار دا
 قهراريان گرتوه وه، به لكه جو ره ها ناو
 و رو خساري ديكه ي نيرينهيه هيه
 كه هه مان چاره نو سي هومؤكاني
 كومهلگيان هيه و له خوار وه ي
 په يژه ي نيرينهيه كومهلگدان. پياواني
 تر سنوك، پياواني دهن گناسك، به چكه
 دهوله مندي به نه سته له به خيوكراو،
 پياواني لووسكه له، پياواني زي ره ك كه

كه وت بيت و نورم و به ها
 كولتوريه كاني نيرينهيه ههژموندار
 خرابيته ژير پرسيار، نه و له
 بز و وننه وه ي هومؤسيكسواله كاني
 كومهلگاو نه ليدراوه. نه وه بز و وننه وه ي
 هومؤسيكسواله كانه كه به و هز اره تي
 بهر گري نه مريكا و په نتاگون
 فسر زده كات كه ئينسان نه گهر هومؤش
 بيت ده كړئ سه ربازي ك و
 جهانگاوهر يكي نازا بيت له جهانگدا.
 نه و ريگر ييه كولتوري و ياساي يانه ي
 له بهر انبه ر هومؤكاندا داده رين تا له
 مه قامه بالا كاني سه بازيدا و مر نه گيرين
 و ورده ورده خهريكه ساميان
 دهر و پته وه، به شيكي گرنكي به هوي
 سه رسه ختي خه بات و
 له سه ربازي و سه ستاوي بز و وننه وه ي
 هومؤكانه كه مانايه كي ديكه به

ههژمووندارن. کاتیکیش نیرینهیی رهشپستیکي ئهمریکی که وهک قارمانیکی وهرزشی دهکویته سهرهوی نیرینهییکان، ئهوا ئهم جوړه له نمونهی نیرینهییکی رهشی سرکهوتوو، بههایهکی زیاتر دهخاته سهر بهها نیرینهییکانی سپی وهک جهر بهزیی و تواناییهکی فیزیکی بهرز که نمونهی نیرینهیی خوی پندهبانه سهر. کهچی هاوکات پیاوانی رهش دهکاته هیماي لاقهکردن و له سیاستی سیکسوالیتی کومهلگادا کهلکی لیوهردهگریت.

له کونتیکسته کوردیبهکیدا، نیرینهییکی که کریکاریکی بهنگلادیشی و شهبک و کریکاریکی عهر ب نوینرایهتی دهکن، نمونهی زیندوی ئه نیرینهییبه له پهراویزخراوهیه که هاوشانی نیرینهی رهشپشتهکانه له مملهکمتی سپیابندا.

کومهلگای کوردستان و مودیلی کونیل

به بروای من ئهگرچی ههر کومهلگایهک سیستمی جهندهری خوی هیه، بهلام هیشتاش رژیمیکی جهندهری جیهانی هیه که تهواوی ئهم سیستمه جهندهریانهی له خویدا ههگر تووه. کاپیتالیزمیکی خوره لاتی، ئهگر چهکیکی واهی بوونی ههبت، تهنها بهبوونی

بهس خویندن دهزانن و هیچی دی، ههر ههموو ئهم کاتیگورییه جوړاوجورانهیش که نیرن، دهکرینه دهرهوی نیرینهییکی ههژمووندار و لهوین تا نیرینهیی ههژمووندار رهوایهت به حکایهتی بالادهستی خوی بدات و خوی بهر هه مبینتهوه.

چوارهم: نیرینهیی له پهراویزخراو

کونیل باس له پهوهندییه ناوخوی دهر وونیهکانی ناو سیستمی جهندهری خورناو دهکات و نیرینهیی ههژمووندار، بهشدار و ژیردهسته له پهوهندییهکی چالاکانهی پیکهوهییدا دهبینیت، بهلام سیستمهکانی دیکه کومهلگا له گهل سیستمی جهندهردا له کار و کاردانهویهکی ههمیشهییدان و پهکتر رهنگریژ دهکن.

ههر بویهش پهوهندی نیوان سیستمی جهندهر و سیستمی رهگهز، سیستمی چین، جوړیکی دیکه له پهوهندی نیرینهیی دهخولقینی که به نیرینهیی له پهراویزخراو دناسریت. له ولاتیکی وهک ئهمریکادا، نیرینهییکی ههژمووندار، رهنگیکی هیه که نیرینهییکی سپیه. بویه نیرینهییکی رهش ههمیشه له پهراویزی نیرینهیی ههژموونداردایه و ههموو ئه تابهتمهندییانه وهردهگریت، که دژه وینهی نیرینهیی

نیرپاریژ داگیریکردوون و وردهورده دایداتوه دهستی ژن. ئەم بزووتنەویە تەنانت لە دەستکاریکردنیکی بەئاگاھانەیی بەشیکی زۆری ئەو بەھایانەدایە کە نیرینەییەکی ھەژمووندار دەپەیت پیاوانە پیناسەیان بکات و فیمینیزمیش دەپەیت مانایەکی دیکەیی یەکسانبخوازانەیی پینبەخشیت.

لەمیژە لە خۆرئاوادا بزووتنەویەکی رەخنەگرانەیی پیاوان لە کاردایە بۆ دووبارە پیناسەکردنەوی پیاوون و نیرینەیی لە کۆمەلگادا کە لە کۆمەلگای کوردستاندا بەتەواوتی ونە. لەپال بزووتنەوی یەکسانبخوازانەیی ژناندا لە خۆرئاوادا، بزووتنەوی ھۆمۆسیکسوالەکان لە خستەژێرپرسیاری نیرینەیی و پیاوون و بەشیکی زۆری جومگە گرنگەکانی نیرینەیی ھەژمووندار، کاریگەرییەکی گەورەیان دانووە و پرسیاری یەکسانیان بە ئاستیکی دیکە گەیانەدووە. بەلام زەرەییەکی گەورەشیان لەو ئایدیالە رسمی و نۆرمدارەیی نیرینەیی کۆمەلگا داوە و کەلینی گەورەیان تیخستوووە و ئەلتەرناتیفیکی دیکەیی پیاوون و نیرینەیی بوونیان پینشکەشکردوووە. لە کاتییدا ھۆمۆسیکسوالبوون لە کۆمەلگای ئێمەدا نەک ھەر پرسیاری بزووتنەوی یەکسانبخوازی کۆمەلگا

کاردابەشکردنی کاپیتالیستیانەیی جیھانییەو دەکرئ بوونی ھەبێ. بۆیەش لە پال ھەر جوداییەک و لیکنەچوونیکی کە دەکرئ لە نیوان سیستەمی جەندەری خۆرئاوا و خۆرھەلاتدا ھەبیت، ھیشتاش پەپوھندی جەندەرییەکانی کە پەپوھندی نیرینەییەکان ریکدەخات، بەھەمان ناوڕۆکی خۆیەو لە خۆرھەلاتدا کاردەکات. بەبوونی کۆمەلگای جوداییەو کە دەکرئ ئاماژەیی پیندیت.

ئەو سیستەمە جەندەرییەیی کە نیرینەیی کوردی لەناو خۆیدا لەقالبداوە، نەکووتوووتە بەر پەلاماریکی توندی بزووتنەوی یەکسانبخوازانەیی کۆمەلگاوە. تا بەمڕۆژووە حسابکریت، شەری بزووتنەوی یەکسانبخوازی لە کوردستاندا، شەری بۆ مانەوی مینینەیی کورد، نەک بۆ فراونکردنی مافەکانی. بە کوردییەکی شەری لەسەر مافی ژیان نەک ئەو ژیان خۆی دەبێ چۆن بیت. تا ئیستاش بە جیا لە کەمیک دەستکەوتی کەمی شەرمناوەر لە باری قانونییەو کە زیندانیکردنی پیاوی بکوژی نامووسییە، ھیچ شتیک بەدەستنەھاتوووە. بزووتنەوی فیمینیزمی خۆرئاوا شەری مان و ئەمانی ژن ناکات، بەلکو شەری دووبارە بەدەستھێنانەوی ئەو رووبەرەن کە سیستەمی جەندەری

لهمرۆكهدا ، خۆ گۆرین و خۆ ساف و لووسکردن بهو شیوازهی كه ئهمرۆ پیاوی كورد خۆی تیدا دهبینیتوه و به ئایدیالبوونی بهشیکی زۆر له گۆراننپیژانی لای كورد ئهگهرچی موونهرمن و وهك پیاوی رهسمی كۆنی كورد موورهق نین، دهركهوتنی دهموچاوی دیکهه پیاوانه كه دهرکری له روخساری رهسمی پیاوی كورددا جینیهیتوه، ناماژهی ئالوگۆریکی ههتا بلیتی كولتووری تازهن كه سیستهمی دیجیتالیزهیشنی كۆمهلهگای نوئ فراههههمی كردووه نهك پراكتیكیكي به ئاگاهانهی یهكسانیهخوازانه. بهلام هیشتاش ئهلتهرناتیقیکی كارا و جیاوازر له پیناسهکردنی چۆنیتی نیربوون له كۆمهلهگای ئیمهدا، خهریکی دهمکردنهویه ئهگهرچی لهریی سووكایهتی و گالتهیهیگردنهوه پیمان، نیت و یوتوب و فهیسبووکیان كردوته شوینی ئهم لهشكر كیشیهه كولتورییه له بهرانبهریاندا.

نییه، بهلكو ئهم پرسیاره له جیی نهبووانه.

ئهو هۆمۆیانیهی كه تا ئیستا له كۆمهلهگای كوردستاندا خاوهنی دهموچاوی خویان بوون و ههموو شار و خهلك زانیووینه كه فلانه كهس هۆمۆیه، تهنها وهك فیگۆریکی شایهنی نووكتهلهسهركردن توانیویانه بژین و توانای گۆرینی هیچ ستراكۆریکی نیرینهیانیهی كۆمهلهگیان نهبووه. كهريمهزله و عهباسی خانهقین و رحیمی فلانه شاری كوردستان، لهسه زاری خهلكن و یهك جومگهه بچووكی سیستهمی جهندهری كۆمهلهگیان نهگۆریوه. نهك لهبهر ئهوهی نهیانویستوه، بهلكو خودی سیستهمی جهندهری كۆمهلهگاش هینه ریی بو كردونهتهوه كه به نووكتهبكرین تا ههرهشهیهك لهسهر سیستهم پیکههین.

دوا وته

ئهم سههرچاوهیهی خواروه كه بناغهه لیكۆلینههكانی ماسكۆلنیتییه وهك تاكه سههرچاوه بهكار هینراوه.

بهلام ئایا هیچ ئالوگۆریك له نیرینهیهی ههژمووندارى كۆمهلهگای كوردستاندا رووی نهداوه.

به بروای من له ئاستیکی رووكهشدا سهههههه پیاوی ئیمه له خاوهنسمیالیکی گهروهه كه به ئهوشوارب دهرکری نوبهریت بو پیاویکی بیسمیل و عهیبنهبوونی بیسمیلی له كۆمهلهگای كوردستاندا

R. W . Conell 2003, ,
Maskuliniteter , Daidalos AB

پۆستمۆدیر نيزم و شيعر

سليمان قاسمياني

هونەر و ئەدەبیات ڕەنگدانەوهی ژریان و هەست و ئارەزووکانی مروفن. کاتیک مروف یەكسان و بەرابەر نییە، هونەر و ئەدەبیاتیش ناتوانی گشتی بێت و بۆچوون و ئاسۆ و بەهره کۆمەلایهتی و ئەخلاقییهکانی چینی و توێژمکانی ناو کۆمەل بەخۆوه دهگرێ. چینی دارا و دەسهلاتدار به ههموو هیزیهوه ههول دهدا که خهڵکی نهدار و چینی بندهست بهوه قانع بکا که شتیک به نیوی چین و جیاواری چینایهتی بوونی نییە و ئەو جیاوارییهی که له کۆمهلهدا دهبنرین نه به هۆی چینایهتی بوونی کۆمهلهگا بهلکوو به هۆی تاییهتیوونی تاکهکانه. توانی فەرق و جیاوارییهکان دهخهڕیته ئەستۆی شانسی و بهخت و چاره‌نووس یان تهمبەلی و تینه‌کۆشانی پنیویست و بی مهیلی ئەم و ئەو و وریاتر و زینتر بوونی ئەوانی تر.

زمانی هەست و خهیالی مروفه. بهلام ئەوه تاییهتیهندی شيعر به تهنیا نییە، بهلکوو هونەر و ئەدەبیات به گشتی له مهیدانی هەست و خهیال و ئارەزووکانی مروفدا دهجوولینهوه. بهلام زمانی لقه‌کانی جۆراوجۆری هونەر و ئەدەب سهره‌رای له یه‌كچوونیان، جیاواری سهره‌كیشیان ههیه. موسیقا به نۆت ددهوێ، نه‌ققاشی به ڕهنگ و خهت، شيعر به وشه. زمان دیوار و بانێ خانووی شيعره و وشه‌ش خسته‌كانیه‌تی. موسیقا

شيعریش يه‌كێك لهو مهیدانه هونەر بیانهیه که کیشه چینایهتییه‌کانی نیو کۆمهلهگا له خۆیدا نیشان دهدا. شيعر چیه؟ وهلامی ئەم پرسیاره دهنوانی به ئەندازهی ریزه‌ی وهلامدره‌کانی جیاواریه‌تی. شيعر

فورم یان زمان

یهکیک له مهیدانهکانی دهستهویهخه‌بوونی پۆستمودرنیزم له گهل "نویخوازی" یان به زمانیکی دیکه له گهل "نهریتخوازی" له شیعردا، فورمه. زمان له خۆیدا "راستی" یا "واقع" نییه. ئه‌و وشانه‌ی که مرۆف بو باس کردن له دونیای ده‌وروبهری خۆی که‌لکی لیوهرده‌گرئ، "نوینهر" یکن بو راستیه‌که. وشه‌کان قهراردا‌دیکن به‌ینی مرۆفه‌کان بو نه‌وه‌ی له یه‌ک حالی بن. وشه‌ی "ئاسمان" ئاسمان نییه به‌لکوو ته‌نیا نوینهریکه بو "ئاسمان" که من و تو به پئی زانیاری تا به ئه‌مرۆمان ده‌زانی چیه، یان چی نییه. ئاسمان له کۆتایی نابه به‌لام وشه‌ی ئاسمان له پینچ پیت زیاتر نییه و به تۆزی ریکه‌ی "ئاسمان" ی واقعیش ناشئ!

"به رای من فورم مهیدان دانه به زمان وهک سیسته‌میک نیشانه‌ی وانمووده بو دهرخستنی ئه‌وپه‌ری وانموودگه‌ری و دهرچوون له بازنه‌ی (موسولی) ئه‌فلاتوونی، واتا زمان گومان له خۆشی ده‌کا وهک حه‌قیقه‌تیک و ئیتر نایه‌وئ ده‌وری واقع و شبه‌ی واقع بگئیرئ... (له قۆناعی زمان به نیشانه‌ی وانمووده) زمان هه‌ولئه‌دا به ده‌مامکی / نه‌وه‌ک ئالای /

و فورم و وینه‌ش هه‌ر یه‌که به نۆبه‌ی خۆیان شیوه و ده‌نگ و ره‌نگی تایبه‌ت ده‌به‌خشن به خانووه‌که شیعر وینه‌کیشی و نیگارکیشی نییه به‌لام شیعریک که خۆی نه‌هاوئته سه‌ر شانی وینه و نه‌توانئ به وینه بدرکئ، شیعریک لاوازه. شیعر نه فورمه نه ناهه‌نگ به‌لام شیعر ی بئ به‌ری له فورم و ناهه‌نگ بوونی نییه.

پۆستمودرنیزم یان نویترخوازی وه‌کوو بیرۆکه‌یه‌کی فه‌له‌سه‌فی و زانستاسی، هاتووته نیو شیعریشه‌وه و به ده‌ست تیوردان له تایبه‌تمه‌ندیه‌کانی شیعر و هه‌له‌وه‌شاندنه‌وه‌ی نۆرمه سه‌ره‌کیه‌کانی شیعر، به‌ر هه‌میکه نۆی ده‌خولقینن به نۆی شیعر ی سه‌رده‌م.

سالج سووزنه‌ی له پینشه‌نگانی ره‌وتی شیعر ی پۆستمودرنیسیتییه له کوردستانی رۆژه‌ه‌لات. "شه‌پۆلی نۆی به نویترخووازانه‌وه ده‌ست پیده‌کا و هه‌له‌کشی" و تووئیکه که ئدریس عه‌لی له گهل سالج سووزنه‌ی کردوویه‌تی و له مألپه‌ری "بو ده‌نگه‌کان" له 2008/04/26، بلا‌بوئته‌وه. له‌و تووئیه‌دا سالج سووزنه‌ی سه‌ره‌دیره‌کانی بیروبوچوونی پۆستمودرنیزم ده‌خاته روو. من به که‌لکوهرگرتن له‌و تووئیه هه‌ندیک تیبینی خۆم له سه‌ر "نویترخوازی" و کار تیکردنی له سه‌ر شیعر ده‌خه‌مه به‌ر چاوی خوینهران.

وانوینراوییوه فورمگهل خوی
بنوئی و ئالای سهر به خویی هونهر
و ستاتیكا بهرز کاتهوه. "سالح
سوزنی ههمان سهرچاوه

پۆستمۆدیرنیستهکان دهیانهوئ به
قهولی خویان چوارچیوهی تهنگی
زمان برووخینن، زمان له کۆت و
زنجیری واقع و شهبی واقع رزگار
بکهن و ئالای سهر به خویی هونهر و
جوانیی راشهکینن. ئەم بۆچوونه
ئامۆزای رهوای ئایدیالیزمه که له
مهیدانی زمانهوانی و "شیر" دا ئالای
سهر به خویی زمانمان لیهلدهگرئ و
بهئینی دونیایهکی تر، لهوپهری دونیای
"واقع" مان پندهدا. ئەو دونیا
پۆستمۆدیرنیستییه دونیایهکی سهیر و
ناییهتییه بۆ وینه "ئاسمان" ی واقع
دهبئ بهم چوار شهبی "ئاسمان" ه:

"- ئاسم-----ان
/ ئا.....سمان / ئاس.....مان /
ئاسما.....ن" سالح سوزنی
ههمان سهرچاوه

دیكلههه واته خویندنهوهی شیر
خوی هونهریکه، وهکوو هونهری
تیاثر، گۆرانی یان وهکوو هونهری
قسهکردن. دریزکردنهوهی وشهیهک
له گۆرانیدا یان تهناهت له کاتی
ئاخاوتندا دیاردهیهکی تهبیعی و پهسند
کراوه بۆ ئاههنگ پیبهخشین، بۆ
تهنکید له سهرکردن، بۆ نیشاناندانی

شتیکی تر، بۆ راجلهکاندن هتد. بهلام
ئایا "ئاسم-----ان"
بهمجۆره نووسینه دریزتر دهبئ له
میشکی منی خوینهردا؟ ئەم چوار
شیوه نووسینهوهی پیشنیاریی سالح
سوزنی له سهرهوه بۆ "ئاسمان"،
ئاسمان بۆ من نهک بهرینتر ناکات
بهلکوو لیم دادهچهرئ و لهتهت
دهکات.

لایهنیکی تری مهسهلهکه نهوهیه
که له راستیدا باسهکه تهنیا له سهر
"فورم" ی وشه نییه. وشه به
وهسهریهکخستنی چهند پیتوه دروست
دهبیت. له یهک جیاکردنهوهی پیتهکان
یان لهتکردنی وشهکه به چهند بهش
ئیتر وشه یهکه یان وشه دایک
نییه. بهشکردنی "ئاسمان" به
"ئاس....مان" ئیتر ههمان وشه نییه و
تهنیا خیرخواری و زهممهتی خوینهره
که دهتوانئ "ئاس" و "مان" بکاتهوه
به "ئاسمان".

دووپیات و چهندپیات کردنهوهی
وشهش ههر شتیکی لهو بارهوهیه:

- ژیان ژیان ژیان ژیان / چهند
سال ژیان / چهند
سالئیریش بژیم ژیان / ناتناسم
ژیان / ژیان ژیان ژیان ژیان /
سالح سوزنی ههمان سهرچاوه

به وتهی سالح سوزنی مهههست
له چهند بارهکردنهوهی "ژیان" له
شیر سهرودا "نیشاناندانی جهیری
ژیانه بی نهوهی بگوتئ" (ههمان

سه‌رچاوه). نووسهر ده‌توانی
خویندنه‌وهی خوی هه‌بی بۆ ئه‌و ده‌قه‌ی
ده‌ینووسی. به‌لام خویندنه‌وهی باو له
کۆمه‌لگادا بۆ ئه‌م دووپاتکردنه‌وه،
زۆرب‌لاییه‌ و به‌قه‌ولی کوردی
زۆرگوتن ههر دۆشاو خۆشه‌،
ههرچهند فکر ناکه‌م مه‌به‌ست له‌و
ده‌رب‌ینه‌، پۆستمۆدێرنیستی بێت!
چون ته‌نانه‌ت زۆرخواردنی دۆشاویش
دلی ئینسان هه‌لده‌شێوینێ. دایه‌ گه‌وره‌م
یادی به‌خێر ئینسانیکی زۆر دل‌رحم و
پاک و خواپه‌رست بوو. ئه‌و ده‌یگوت
زۆرگوتن ههر نیوی خوا خۆشه‌.
منیش به‌ مندالی هه‌رکات تاسه‌ی
بیسکویت و شیرینیاتم زۆر لێ گه‌وره‌
ده‌بوو ده‌چوومه‌ به‌ر په‌نجه‌ره‌که‌ی
دایه‌گه‌وره‌ و ده‌ستم ده‌کرد به‌: "تۆ
خوا، تۆ خوا، تۆ خوا ... دایه‌
گه‌وره‌!" ئه‌ویش دوا‌ی ماوه‌یه‌ک که‌ له
بیستی "تۆ خوا" و مه‌رز ده‌بوو سه‌ری
له‌ ده‌رب‌یجه‌که‌ ده‌رده‌هینا و ده‌یگوت:
"کوره‌ تۆ خوا و قورزله‌قورت، به‌سه‌
میشکی سه‌رت بردم. چت ده‌وی؟! "
به‌ لای منه‌وه‌ نه‌ زمان پیرۆزه‌ و نه‌
فورم. زمان و فورم و ئاهه‌نگ
قه‌راردان بۆ ئاسانه‌کردنه‌وه‌ی له‌ یه‌ک
حالیوون و ده‌رب‌ه‌رین. م‌رؤف و ژبانی
کۆمه‌لایه‌تی له‌ گه‌شه‌ی بی‌پسانه‌وه‌ دان.
زمانی ئه‌مه‌رۆی م‌رؤف له‌ گه‌ل زمانی
سی س‌ال له‌مه‌پ‌یش و سه‌د س‌ال
له‌مه‌پ‌یش فه‌رقی یه‌کجار زۆره‌. به‌لام
ئه‌م ئالوگۆرییه‌ی که‌ پیکه‌ت‌وو له‌ سه‌ر
دل‌خواز و ئیراده‌ی ئه‌م و ئه‌و نه‌بووه‌

به‌ئ‌ک‌وو په‌یوه‌ندی هه‌یه‌ به‌ نیاز و
پ‌یداویستی م‌رؤف به‌ ه‌وی
به‌سه‌ر داها‌تی ئالوگۆری له‌ ژبانه‌دا.

"- به‌ چ‌ل چه‌مه‌دا سه‌رئه‌که‌وم /
ئه‌گه‌ر یمه‌وه‌ بۆ ئاسمان / ن
ام‌س‌ای / بیان "وه‌نه‌وشه‌" به‌
داریا ئه‌فره‌فره‌فرم / س‌ال‌ح
سوزنی هه‌مان سه‌رچاوه‌

سوزنه‌ی ده‌لی "به‌ شکاندنی
سینتاکسی باو" ده‌گه‌ر یته‌وه‌ ئاسمان.
کاتی ئه‌وت‌ری "ئه‌گه‌ر یمه‌وه‌ ئاسمان"
منی خوینهر حالیم که‌ چ شتی‌ک
پ‌یده‌چ‌ئ رووب‌دات. وشه‌کانی
"گه‌رانه‌وه‌"، "بۆ"، "ئاسمان" ههر
یه‌که‌ مانای خویان هه‌یه‌ و به‌ یه‌که‌وه‌
رێک‌خسته‌نیان وه‌ک ئه‌و رسته‌یه‌
مانایه‌کی تر. به‌لام من ناتوانم بل‌یم
شاعیر چۆن ده‌گه‌ر یته‌وه‌ ئاسمان. من
دیاره‌ خه‌یالی خۆم هه‌یه‌ بۆ چوونه‌
ئاسمان و که‌سیکی تر خه‌یالی خوی.
ئه‌وه‌ی که‌ شاعیر ب‌یت و وشه‌ی
ئاسمان ل‌یک هه‌لوه‌شینیته‌وه‌ و دوا‌ی
به‌ پ‌یچه‌وانه‌وه‌ بی‌نووسی، له‌
کرداره‌که‌دا ه‌یچ جیا‌وزییه‌ک به‌دی
ناه‌ییت. شاعیر یا ده‌گه‌ر یته‌وه‌ یان
ناگه‌ر یته‌وه‌. ئاسمانی به‌ پ‌یچه‌وانه‌ "ن/
م‌س‌ای" گه‌رانه‌وه‌که‌ ناگۆری ت‌ا ئه‌و
رۆژه‌ی "ن/ام‌س‌ای" نه‌بوو یته‌وه‌
وشه‌ی "باو"، واته‌ وشه‌یه‌ک که‌ ئیمه‌
و شاعیر له‌ سه‌ری ها‌ورا بووبین. ت‌ا
ئه‌و کاته‌ ئاسمان ههر ئاسمانه‌ و "ن/
م‌س‌ای" وشه‌یه‌کی ب‌ی مانا و ب‌ی

حیکایه‌تی شیتخانه‌که دهچئ. روژیک دوکتور له شیتخانه‌دا سه‌ری نه‌خۆشه‌کان دهدا. ده‌بینی که همه له ژوورمه‌که‌ی خۆیدا گهرمی نووسینه. دوکتور له همه ده‌پرسی خهریکی چیه. همه ده‌لی که خهریکی نووسینی رۆمانیکه. دوکتور زور خوشحال ده‌بیت و له دلی خۆیدا ده‌لی که همه به‌رمو باشتربوون دهچئ. دوکتور دووباره ده‌پرسی که تا ئیستا چندی نووسیوه. همه ده‌لی ۲۵۰ لایه‌ری نووسیوه. دوکتور ده‌پرسی چندی ماوه ته‌واو بیت. همه ده‌لی له‌وانیه ببیته ۵۰۰ لایه‌ریه‌ک. دوکتور ده‌پرسی ئاخۆ ناوی رۆمانه‌که‌ی دیاری کردوه. همه‌ش ده‌لی به‌لی ناوی رۆمانه‌که‌ی پیده‌چئ ببیته "ده‌نگی پیی ئه‌سپ". دوکتور به خوشحالییه‌وه داوا له همه ده‌کا کاتیک رۆمانه‌که‌ی ته‌واو بوو ئیجازه‌دا ئه‌ویش بیخوینیته‌وه. همه دوا‌ی چهند روژ دهچئ بو لای دوکتور و رۆمانه‌که‌ی له به‌رده‌م دانه‌نی. له سه‌ر به‌رگی کتێبه‌که نووسرا‌بوو "ده‌نگی پیی ئه‌سپ". رۆمانه‌که به وشه‌ی "پتکۆپتکو" ده‌ست پیده‌کات و هه‌ر وه‌ک همه روژی یه‌که‌م گوتبووی ببوو به ۵۰۰ لایه‌ره. له لایه‌ری ۵۰۰ یشدا به "پتکۆپتکو" کۆتایی پیدیت. ۵۰۰ لایه‌ره پتکۆپتکو به‌رده‌وام. پۆستمۆدیرنیزم لیره‌دا نه‌ نوێخوازه و نه‌ نوێترخواز به‌لکوو ده‌گه‌ریته‌وه بو دهوره‌یه‌کی کۆنتر له

نیشان، که نه‌ ته‌نیا چیژی شیعری نابه‌خشی به‌لکوو چیژیکیش نه‌گه‌ر هه‌بئ هه‌لیده‌پرووکتی. خه‌لک به‌شتی وا ده‌لین "کابرا سه‌ری لیشیواوه".

شیوازیکی تری فورم شکاندن پۆستمۆدیرنستی ده‌نگاندنی وشه و کرداره. له‌دی‌ری: /یان "وه‌نه‌وشه" به‌داریا ئه‌فره‌فر فرم / شاعیر ده‌یه‌وی به "فره‌فر فر فر" ده‌نگی فرینمان بو بخولقتی. له‌هه‌موو زمانیک هه‌ندئ وشه هه‌ن که له‌ده‌نگه‌که‌ خۆی دروست ده‌بن وه‌کوو: هاشه، هاژه، ویزه، خوره، شوره، شریخه، قیره، قیره‌قیر، گرمه، تمبه، رمبه... پرسیاره‌که ئیستا ئه‌ویه که بو نواندن هه‌ستی فرین له‌منی خوینهدا، "فره‌فر فر" کردن و وه‌ک مه‌ل هه‌لته‌کاندن هه‌ر دوو بال جوانتره، یان وتنی وشه‌ی "ئه‌فرم" بی فره‌فر که بی که‌م و زیاد ماناکه به‌من ده‌به‌خشی؟! پۆستمۆدیرنسته‌کان له‌بیریان ده‌چیته‌وه که مرۆف ته‌نانه‌ت به‌بی شه‌قه‌ی بال، ده‌توانئ شه‌قه‌ی بال هه‌ست پبیکا و پبویستی به‌ته‌قه و ره‌قه و شه‌قه نییه بو دهربرینی ئه‌و کرداره و ئه‌و هه‌سته‌ی له‌هه‌وه سه‌رچاوه ده‌گرت. ئه‌و "فره‌فر فر"ه‌ کردنه وه‌کوو سئ-دییه‌کی شکاوه که له‌سه‌ر هیلئ "فر" گیری کردوه و دهرچوونی نییه یان وه‌ک منالیکه که هیشتا له‌هیلئ "ده‌نگ" نه‌په‌ریوه‌ته‌وه و "ئه‌فرین" زور بۆی ئابستراکته. ئه‌م ده‌نگاندن و دووپاتکردنه‌وه له

گهشهکردنی زمان.

هه‌لوه‌شانده‌وه‌ی رسته

ئه‌وه ته‌نیا وشه نییه که به دهستی
پۆست‌مۆدێرن‌نیسته‌کانه‌وه
هه‌لده‌وه‌شێته‌وه، به‌لکوو رسته‌ش له‌م
هیرشه‌بێهری نابێ. شاعیر له‌هه‌ولێ
نوێترخواریدا مێشێن به‌ وشه‌کان ده‌کا
و رسته‌یه‌کی تر دروست ده‌کا که
ده‌توانێ هیچ مانایه‌کی نه‌بێ یان بتوانی
هه‌زارمانای حه‌له‌ق مه‌له‌قی بۆ
بدۆزییه‌وه. سه‌یری ئه‌م دێره‌ بکه‌ن:

"- به‌ خه‌می مه‌رگه‌وه‌ ده‌باری /
که‌چی فنجانیک بی خه‌ون و له
چایی / تا به‌یانی له‌ جگه‌ره‌ و لیمۆ
هه‌می لیمۆ ده‌سووتام. / سألح
سووزنه‌ی هه‌مان سه‌رچاوه

ئه‌وه‌ی لێره‌دا ده‌ببینین هه‌روه‌ک
شاعیر خۆی ده‌لێ شێواندنی رسته‌کان
و زمانه‌. ئه‌م چه‌ند دێره‌ به‌ زمانێ
حیسه‌بایی ده‌بێته ئه‌م ده‌قه هه‌ر وه‌ک
سووزنه‌ی خۆی ده‌لێ: "که‌چی تا
به‌یانی ئه‌سووتام به‌ بێ خه‌ون / به
فنجانییک چایی و جگه‌ره‌وه‌ و /
گۆرانی / لیمۆ هه‌می لیمۆوه".

نایا ئیمکانی ئه‌وه هه‌یه که خۆینه‌ر
خۆی بێت و ئه‌و لیکدانه‌وه له
دێره‌کانی سه‌ره‌وه‌ بکات که شاعیر له
دێره‌کانی خواره‌وه‌دا باسی ده‌کا؟ نا
ئه‌و ئیمکانه‌ نییه، مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی
خۆینه‌ریش هه‌ر وه‌کوو نووسه‌ری

دێره‌کان له‌ پێشه‌وه‌ فهرزی ئه‌وه‌ بێ که
ئه‌و رسته‌یه‌ی ده‌یخوێنێته‌وه شه‌قلێ
په‌قلێ و تیکه‌ل پیکه‌ل کراوه‌ و خۆینه‌ر
ده‌بێ له‌ به‌ر بیکاری و بێخه‌می، له
مێشکی خۆیدا رێکی بخاته‌وه. ئه‌لیم
مومکینه! چون دوا‌ی ئه‌م زانیاریه‌ش
ده‌بێ خۆینه‌ر وه‌کوو نووسه‌ر ئیشتیای
له‌و گه‌مه‌ مندا‌لانه‌یه‌ بێت و هه‌وسه‌له‌ی
هه‌بێت وه‌ختی خۆی به‌فیرۆ بدات و
که‌شقی ئه‌وه‌ بکات که فنجانه‌که‌ بێ
خه‌ون نه‌بوو، بێ چایی بوو، که ئه‌وه
جگه‌ره‌ بوو ده‌سووتا نه‌ک نووسه‌ر!
سووزنه‌ی پێی وایه‌ دێری دووه‌م که
راست و ره‌وان نووسه‌راوه‌ هه‌یچ
جوانبیه‌کی شیعیری تێدا نییه‌ به‌لام
دێری یه‌که‌م که شاعیر "تا به‌یانی له
جگه‌ره‌ و لیمۆ هه‌می لیمۆ ده‌سووتی"
جوانبی شیعیری تێدا‌یه. دیاره‌ زۆر
سه‌لیقه‌ی شیعیری و جوانبیناسی
جیاواز بوونی هه‌یه. به‌ لای منه‌وه
ئه‌گه‌ر تو‌زیک جوانی هه‌بێ له‌ به‌شی
یه‌که‌می دێری دووه‌مه‌دا هه‌یه که ده‌لێ
"که‌چی تا به‌یانی ئه‌سووتام به‌ بێ
خه‌ون". له‌ باقییه‌که‌دا له‌ گه‌ل نووسه‌ر
هاونه‌زهرم که هه‌یچ جوانبیه‌ک له
سووتانی جگه‌ره‌ و فنجانی بی چایی له
رسته‌کانی ناوبرا‌ودا نییه‌. به‌لام
دێره‌کانی یه‌که‌م به‌ لای منه‌وه نه‌ک
هه‌ر له‌ خانه‌ی شیعردا نین به‌لکوو له
باشترین حا‌لدا له‌ ورینه‌ ده‌چن.

"نا‌ترسم هه‌زار ئه‌ونه‌تان به‌ ریشی
که‌ر یان که‌ره‌نا و که‌رینه

جیی خوی ددهوزیتتهوه.

تیکه لکردنی وینه کیشانهوه و شيعر

بۆئوهوی بتوانم له سهر ئهم بهشه
قسه بکهم ناچار بووم له لاپهري ۳۰
کۆمهله شيعری "درۆ
موقهدهسهکان"، نووسینی سالح
سووزهنی، عهکس بگرم و دوايي
عهکسهکه بخهه ناو ئهم تیکستهی که
وا له بهردهمتان دایه. هۆیه کهشی
ئهمیه که به پروگرامی نووسینی
ئاسایی - وۆرد- (Word) ئیمکانی
نییه تیکست و گرافیک بهو جۆری
که سالح سووزهنی کردوویتهی لهو
شيعرهدا، دووباره بنوسریتتهوه.

سووزهنی لێردها وشه ی "ساز" به
پانایی و به دریزایی لاپهركهدا به

نه بالی بادی بهانی ...
نه بۆن و بهرامی بههاری ...
ههر زرتهزرتی خهزانی ...
ههر سهرته سهرتی زستانی
سهره
س س
زه
س س
زه
س س
زه
س س
س س
س س
س س

مێژوویهکی کهر به ریی قهلهوه
خۆ سهگانتین س ناش و نین ان به
سهه شوکر و سهککه و (بهستین).
" / شيعری "به عینجه و فینجهوه
چ شار 4 نا (5)" سالح سووزهنی

لێردها نموونهیهکی تر له گهمهی
پۆستمۆدیرنیستی دهبینین. شاعیر
وشهکانی وهک بهردی بازه لێن
هه لداویته ههوا و دوايي له مشتیدا
کووی دهکاتهوه و جاریکهتر
هه لیاندهخاته سهر پشنتی دهستی و
شيعریک له دهستی بهردهبیتتهوه سهر
عهرز. بۆ تیکهیشتن لهو رسته گهله
خوینهر دهبی وهکوو کهسیک که
جهوه لیک یان سووو کوویهک پر
دهکاتهوه، قهلم و کاغز بگریتته
دهستی، جیگۆرکی به وشهکان بکا و
ئهگهر شانس و تاقهتی بیت مانایهک له
بی مانایی وشه سهر لیشیواوهکاندا
بدوزیتتهوه و کهمیکیش له مانای ژبانی
بهفیرۆ بدات.

باز له لێن خوشه به لām شيعر باز له لێن
نییه و ههر جۆره گهمه کردنیک به
وشه نه له شيعر دهچئ و نه شیاوی
شاعیره. کایه کردن به وشه له خویدا
هیچ شتیکی سهیر نییه و شيعر زۆر
له مێژه که لکی لێوه گرتوه و خوی
پئ رازاندوتهوه. له بهرد خانوو
دروست دهکری به لām ههرچی بهرده
بۆ خانوو نایی و ئهگهر به که لکیش بی
بۆ ههموو شوینی خانوه که به که لک
نایه و نا کری ههروا هه لیده ی و بلئی

دیفورمه‌کردن و هه‌لوه‌شانندنه‌وه‌ی مانا و بنهما

یه‌کیک له شانازیه‌کانی پۆستمۆدرنیزم به گشتی هه‌لوه‌شانندنه‌وه‌ی بنهما و ساختاره و دوباره له سه‌ریه‌کدانانه‌وه‌ی که‌سه‌ی به‌کاره‌اتوو به شیوه‌یه‌کی جیاواز بۆئه‌وه‌ی دوایی وه‌کوو ئه‌رشمیۆس له همای خه‌ی‌آدا هاوار بکه‌ن: "ئه‌وتتا... ئه‌وه‌یه واقیع، ئه‌وه‌یه راسته‌قینه، ئه‌وه‌یه جوانیی!" یه‌کیک له پایه‌کانی بیرۆکه‌ی پۆستمۆدیرنیستی، نسبی کردنی جیهانی واقیع، و زانستی مروّقه. له‌م پروانگه‌وه هیچ شتیک ئه‌وه‌ نییه که ئیمه‌ ده‌بیینین. هه‌ر شتیک ده‌توانی شتیکی دیکه‌ بئ که ئیمه‌ نایبیین. کۆتایی ئهم بۆچوونه له ئیده‌نالیزمی فلسفه‌ی واتر ناروا. دیاره که زانستی مروّق نسبییه و په‌یوه‌ندی به پله‌ی زانست و پینشکه‌وتنی کومه‌لگای ئینسانیه‌وه هه‌یه. به‌لام ئه‌وه‌ی که بوون و واقیع بکه‌ی به نسبی و زانست سه‌رله‌به‌ر نسبی بکرئ، له کۆتایی خۆیدا به شتیک ناگا مه‌گه‌ر ده‌سته‌و داوینی خوا بوون!

"به شیوه‌ی دیفورمه‌کردن و هه‌لوه‌شانندنه‌وه‌ی مانا و بنهما، زمان ئالۆزی و فره‌ده‌نگی و سیلاوی هۆش، مه‌یدان ده‌دریته وانموده‌کان که دهرکه‌مون و به

خوینهر نیشان ده‌دا. پرسیاره‌که ئه‌وه‌یه ئهم "سازه" چۆن ده‌خوینییه‌وه. چه‌ندین ئالترناتیوو له به‌رده‌ستی خوینهردا خۆی ده‌نوینی: ۱- چوار جار "سازه". ۲- سئ جار "ساز". ۳- سئ جار "س...زه". ۴- دوو جار "س ز". ۵- "ساز" یکی کیشراو یان لینگره‌یژ. شاعیر ده‌توانی بلی هه‌موو ئالترناتیوه‌کان راستن یان هه‌چیان، یان هه‌ر یه‌کیان، دووبان... یان بلی خویندنه‌وه‌ی شاعر کاری شاعیره‌که خۆی نییه به‌لکوو خوینهر خویندنه‌وه‌ی خۆی هه‌یه. ئه‌وه‌ی که هه‌ر خوینهریک خویندنه‌وه‌ی خۆی له سه‌ر ده‌ق هه‌یه، راسته. به‌لام شاعیر خه‌ریکه نه‌ققاشیه‌کی خراپمان به نیوی شاعر پئ قه‌لب ده‌کا. شاعر ته‌نیا بۆ نووسین نییه به‌لکوو بۆ خویندنه‌وه‌شه، واته‌ من بتوانم ده‌فته‌ری شاعر که بکه‌مه‌وه و بۆ گوێگرانییک که کنتیه‌که‌یان پئ نییه بیخوینمه‌وه. ئهم رسته‌یه له "خویندنه‌وه" بۆ که‌سه‌ی تر نایه هه‌روه‌ک چۆن تابلویه‌کی نه‌ققاشی بۆ خویندنه‌وه نابی. دیاره که ئیمه‌ ده‌توانین بۆ که‌سێک که تابلۆکه نایینی به وردی باس بکه‌ین چۆن و له چی پینکه‌هاتوو و چۆن دارژاوه. ئه‌وه که‌سه‌ی وه‌سفی تابلۆکه ده‌بیسی له‌وانه‌یه حه‌ز به‌و تابلۆیه بکا که ئیمه‌ بۆمان خویندۆته‌وه به‌لام دیتن و بیستن دوو شتی له یه‌ک جیاوازن و هه‌ر کام یاسای خویان هه‌یه.

خه یالدا. لکاندنی "سرک" به سووتان ته نیا له یهک شتدا سهرکه و توه نهویش شیواندنی زمان و مانا به لام هیچ مانایه کی نوئ ناخولقینئ و

ویرانی و جوانی؟

رستهی "ئهی ناسکترین شوخ به سرکیه کانی سووتانه کانی حهسرهت" له رستهیه کی سهرلیشیواو زیاتر بالآ ناکا. شیواندنی زمانه و ئومیدی ئهوهی که شتیکی تازهیه و به گوئ نهاشنا و ههر بهو هوییه ده بی جوان بی. به لام هیچ شتیک به هوی تازه بوون، نامو بوون، بیگانه بوون، ناوازه بوون، دوور له ژبانی واقع بوون نه جوانه و نه ناحمز. بو ئهوهی شتیک بیته جوانی یان ناحزیی بو خهک زور

ئاشکرا خوویان له واقع و شبهی واقع جیابکه نهوه و سهرله نوئ تیکلهی ببنهوه به چهشنئ که جیاگردنه و میان له بهکدی مه حال بی ئاخر ئیمه له سهردهمی وانموودا دهژین و نازانین دوهر و بهرمان چی وانموود دهکا و چی حهقیقهته و کامه شبهی حهقیقهت؟" / سألح سووزهنی، ههمان سهرچاوه.

دیفورمه کردنی وشهمان لهوه پیشتر دیوه ئیستا بزانیان دیفورمه کردنی مانا و بنهما و زمانالۆزی چون جوانی دمخولقینئ له شیعردا. بو وینه با سهیری ئهم دیره بکهین:

ئهی ناسکترین شوخ به سرکیه کانی سووتانه کانی حهسرهت" / سألح سووزهنی، ههمان سهرچاوه.

شعیر مهیدانی خهیا له و شاعیر دهتوانئ بال ببهخشئ به جهستهی مرؤف، دهنگ بدا به رنگ، بون بدا به خهون، لیو بدا به ژان هتد. به لام تهنا نهت له دونیای خهیا لیشدا ههموو شتیک برهوی نییه. ئایا "سووتان" له گهل "سرکی" دیتهوه؟ سووتان سووتانه، چ نیوتهواو بی و چ تهواو. ریژهی سووتان مانای سووتان ناگورئ ته نیا چهندایه تییه که هی دیاری دهکا. سووتان ههر سووتانه چ له دونیای واقیعدا بی و چ له دونیای

سووتان

درمختیکه - به میوهی دیوارموه -
بلیند - تاریک" / سألح
سوزمنی، ههمان سهرچاوه.

لیردها شاعیر توانیویهتی ریک
ئامانج بییکئ و مانا و بنهما
هملوهشینیتتهوه. هیلانله دونیای
واقیعدا له سهر دار دروست دهیی. دار
به گشتی ژیانبهخشه و رهگی حیاته له
سهر کورهی زهوی. لیردها دارمهکه
دهکریته سیمبۆلی تاریکی و
میوهکەشی دهبیته دیوار. ئەمجار
هیلانکه دهچویندرئ بهم داره.
جیگۆرین دهنوانئ جوان بیته بهلام
ههر جیگۆرکییهک جوان نییه.
شهمزاندنی روخساری دار که
سهرچاوهی ئوکسیژنی زهوییه به
دیواری بلیند و تاریک، خولقاندنی
جوانیی شیعیری نییه بهلکوو
شیروخهتکردنه به وشهکان، به مانا و
به پهیومندی دیاردهکان به یهکهوه.

نوینترخوازی یان دواکهوتوویی

پۆستمۆدیرنیزم ئیددیعیای
نوینخوآزتربوون له نوینخوآزی دهکات.
به لای ئەوانه دهوری نوینخوآزی
بهسهرچوووه و ئیستا نۆرهی شتی زۆر
نوینتره لهوهی که تا دوینئ "نوئ" یان
مودیرن بوو. ئەم ئیددیعیایه، زۆر
گهوره و له نیگیای یهکهمدا

مهرجی دیکهه یهدهر لهوانهه
ئامازهی پیکرا پیویسته. ههستی
جوانیی و ناحمزی پهیومندی
راستهوخۆی ههیه به پیگهی
چینانیهتی، به نۆرمه کۆمه لایهتی و
کولتورییهکان، به سایکۆلۆژی فهردی
و کۆمه لایهتی، به کیشه کۆمه لایهتی و
سیاسی و میژووپییهکان هتد. ههر یهک
لهوانه به جۆریک کار دهکاته سهر ئەو
ههسته که وا دهکا دهقیکمان پی شیعیر
بیته و خویمان لی بیته یان حمزی پی
نهکەین. بهراوهژووکردنهوه و
نامۆکردنی تیکستییک لهو روانگهوه له
کایهیهکی مندالانه واتر ناچیت.

"کامه ژین گولهکهم! / دریزتر له
ههرچی ماشینه." / سألح
سوزمنی، ههمان سهرچاوه.

ئهگهر له دیری سهرووتردا
"ناسک و شوخ" و "سووتان و
هسرهت" لانیکهم کهمیک بۆنی
شیعریان لیدههات، ئەم دیره نیتر
پیکه نینهینههه. لیردها چ مانا گۆرابئ و
چ نهگۆرابئ، کزی خهیالی رستهکه
پیشان دهدا. لیکچواندنی "کورتی" یان
"دریزئ" به ماشین، له ساوایی
نزیکتره تا شاعیریکی گهورهسال.
ئوه نیتر نه جوانیی، که گالتهیه به
شیعیر و به شعووری هونهری
خوینهر. یان:

"هیلانیهیک له تاوان / هیلانیهیک
له غوربهت / هیلانیهیک له

سیستمی نیرسالاریدا "گان" هم لهززه ته و هم دسه لات که پیاو دهیکا و لئی بهرهمنده. پیاو "گان" دهکا ومختیک که نیازی سیکسی ههیی، ههروه ها "گان" دهکا کاتیک که دههوی دسه لاتی خوی نیشان بدا و کهسیکتر، سووک بکا. دستدریژی کردنی ئاشکرا به ژن و پهیوندی سیکسی پیاو له گهل هاوسهرکهشی ههردوکیان ههه به "گان" ناودهبرین.

من به شهرتوه شار نهگیم م م
هاها نهئیم مهستییه و کیدهئی راستی
ی؟ ... / شیعری "به عینجه و
فینجهوه چ شار و 4 نا (5) سالح
سوزنی

نوئترخوازی شاعیر بهداخوه لیرهدا هیچ برناکا و یهکراست دهکوهیته باوهشی فرههنگی پینشمودیرن و فینودالی. شاعیر "شار" دهگئی و دههستیتهوه جا چ له مهستیدابووبی و چ له "راستیدا". لهوانیه بوتری که شاعیر مهیستی "گان" وهکوو سیکس نییه بهلکوو تهنیا گوزارشته له سواربون یان زالبون به سهر شاردا. بهلام ههتتا لیکدانهویهکی ئاوههانش مهسهلهکه ناگورئ، نهویش نهویه که شاعیر له کۆت و بهندی نرخ و بهها کۆنهپرستانهکان له سهر سیکس و حزی جنسی رهها نهبووه و "نوئترخواز" پیشکesh، تهناخت له

دخوشکهره. بهلام بهداخوه ههه شتیکی نوئی، نوئی نییه یان نهگهر نویش بیته پیشرمو نییه. مهسهلهی جهندهر واته پهیوندییه جینسییهکان و نیر و مییهتی و ههروه ها سیکسوالیته واته مهسهلهی پهیوهست به سیکس و پهیوندییه سیکسییهکان بهشیک لهو مهیدانه گرینگانهن که نوئخوازی و کۆنهپرستی لیکههلههواویرن. له دونیای مودیرندا لهمیژه سیکس وهکوو رابیتیهکی یهکسان بهینی دوو کهس که حهزیان له یهکه چاولیدهکری. لهم رابیتیه دا پیاو نیتر "بکهر" نییه و ژن وهکوو "بدهر" نابینری. لهززهتی سیکس ههردوو لا دهیچیژن و ههردوو لا، بکهرن. له دونیای مودیرندا هاوجنسگهراپی شتیکی ئاساییه و ههروهکوو رابیتیهی ژن و پیاو چاوی لیدهکری و دهنرخیندري. کۆمهلگای نیرسالار له کوردستان له سهر مهسهلهی سیکس و جهندهردا، ئیستاش ههه له سهردهمی پینشمودیرندا دهژی و بهها کۆنهپرستانه ئایینی و سوننهتییهکان به سهر سیکس و جینسییهتا حوکم دهکهن. سیکس لهو فرههنگهدا، "گان" هه. گان تهنیا بو پیاوه واته نهوه تهنیا پیاوه سیکسی ههیه. سیکس بو ژن لهو فرههنگهدا بوونی نییه، ژن گان دهدا. گانکردن ئیوی خوی به خووه. کاتی پیاو گان دهکا، مانای نهویه دست به سهر شتیکیا دهگری، شتیکی زهوت دهکا، دسه لاتی خوی دهسلمینی. له

"ناسۆ"ی زۆل ئەيگوت
وابيژه .... / شيعری "به عيجه و
فينجهوه چ شار و 4 نا (5)" سألح
سووزنی

"زۆل" مانای حصر مزادهیه، واته
منالیک که به دهر له چوارچیوهی
قهبوولکراوی دونیای پیاوسالاری و
نایینیدا هاتبیته دونیا. "زۆل" بوون
ئەگەر تەنانهت به گوناھیش حیساب
بکری، خەتاکەهی نه هی "زۆلەکه"
بەلکوو هی ئەو ژن و پیاوهیه به
سیکسهکهیان کردووه. بهلام توانی
ئەو سیکسه به هۆی
سنوورپەڕینییهکهیهوه تەنانهت
گەردنی بەرهمی سیکسهکەش
دەگریتەوه، که نه دەسهلاتی هەبووه به
سەر "تاوانەکهدا" و نه دەتوانی ئیستا
کاریک بکا بۆ ئەوهی تاوانەکه له سەر
خۆی لایا مەگەر ئەوهی کۆمەلگا بیر
و بۆچوونی هەلوەشێندریتهوه و
سیکس به ئەمریکی تاکهکەسی
بناسیندري. بهلام لەم شيعرەدا شاعیر
له دەهۆلی کۆنەپرستانهی نیرسالاری
و بههای دواکتوانه و نائینسانی
نایینی دەدا.

جوانیی

جوانیی بۆ هەموو کەس یەك شت
نییه. بۆ شک به لای شاعیری
پۆستمۆدیرنهوه ئەم شەقڵی پەقڵی
نوسینه و هەلوەشاندهوه و هەلرشتن

نوێخووزانی سەرمتاکانی ۱۹۰۰ ی
زایینیش زۆر له دواتره. شاعیریک که
له هەزارهی سێیهەدا نەتوانی خۆی له
دەستەواژهی کۆن و دژ به ژن به
تایبەتی و دژی ئینسانی به گشتی له
مەیدانی سیکس و جنسیهتدا بپاریزی
و هەر بهو زمانه قسه بکا، دەبیته
پاریزەر و هیزپێبەخشی ئەو
فەرهنگه.

... / جیهانتان (..) و چی ماوه بیدەن
قوون نەبێ (به ق) / / شيعری
"به عيجه و فينجهوه چ شار و 4 نا
(5)" سألح سووزنی

لەم دێرهی سەرودا شاعیر تف
دەکاته رووی هەموو ئەو پیاوانهی که
حەزبان به پیاو دئ، بۆ ئەوهی خۆیان
به سەرکەسدا بسەپینن. له فەرهنگی
کۆنەپرستی نیرسالاریدا، ئەو پیاوهی
که حەز به پیاو بکا و ریگه بدا
پیاویکتیر سیکسی له گەل هەبێ، هیچ
و پووچ و بۆ ئابروویه. ئەم پیاوه ئیتر
پیاو نییه... ناخر "پیاو" بکەرە و سوار
دەبێ، سیکس کردنیش تەنیا به مانای
سواربوون و زەوتکردنی ئەو کەسهیه
که تەمای تیکراوه. پیاویکتیش که خۆی
بداته دەست پیاویکی دیکه بۆ سیکس،
ئیتر بههای کۆمەلایەتی خۆی له
دەست دەدا. "قووندەر" که شاعیر
لێرەدا سووکایەتی پێدەکا، مروفتیکه که
له دونیای مۆدیرندا بههای
مروفتایەتییهکهی یەکسانه له گەل
هەموان.

وشهیهکی تر، بهلام گۆرآنکاری نه ههروا به ئاسانی دهکړئ و نه بئ دهلیل، هه شاعیر و نووسهریک ناتوانئ به مهیلی خوی بیت و وشه بگورئ و رسته تیکهله پیکهله بکا و دهنگ و بۆن و رهنګ و ئاههنگ بگورئ و چاوهروانی ئهوش بیت خهلهک نه تهنیا لئی حالی بن بهلکوو به چهپهلهریزان بو "نویخوازی" و "بیری داهینهراڼه" ریزیان لئ بگرن و نهگه رسته کاره ی نهکرد به ناحالی و سوننهتی و گهمزه ناوزده بکړین.

دیاره مهرجی سهرهکی بو چیژبردن له هه شتیکی، ناسینهوهیهتی. رهنګیک، ئاههنگیک، تامیک، دهقیک تهنیا کاتیکی ههستی مروف دمجولینئ، که بتوانئ خوی بناسینئ، که بتوانی کۆدهکانی دهست بخه نه ناو کۆدهکانی ههسته جوراوجورهکانمان واته خو ئاشنا بکمن نهک له گهله ههستهکانمان نامۆبن. خواردنیک تازه که له گهله ئه تمانه ی کردومانن و پیمان خوشن به تهواوی جیواوای بئ، نهگه دهسهجی تفی نهکهینهوه، به بیزهوه قووتی دهمین. تامی تازه دهبی شتیکی هاوبهشی له گهله تامهکانی پیشومان دا ههبی تا بتوانین وردمورده له گهلی رابین. لیردها نه "نامۆ کردن" بهلکوو کۆدی ئاشنا و ئاشناسازییه که ریگه دهکاتهوه بو شتیکی تازه، بو ئالوگوری پیویست له زماندا و بو خولقاندنی

ودارشتن و شانسی و بهختهکی تیکهلهکردنهوهی وشهکان شتیکی "جوانه". جیواوای بهینی مروفهکان خوی له خویدا سهراوهیهکه بو مهیل و سهلیقهی جیواوای له سهههستی جوانیبناسی و حزی جیواوای. ئهم باسه تهناهت بهر له پرسی جیواوای چینایهتی و بیروباوهری سیاسی خوی دهسهلمینئ. ههچی کریکاره، به هوی کریکاربوونیهوه خوشی له شیعر و بهرهمهکانی نووسه یان هونهرمندیکی کریکاری نایه، چون سهلیقهکان له نیو نهندامانی تاقمیک هاونی کۆمه لایهتی یان سیاسی یان نایینیش دهتوانئ جیواوای بن.

ههروهکوو پیشتریش ئامازهم پیکرد زمان وهکوو ئامزای ئاخافتن و خو له یهک تیگیانندن پیویستی به نورم و چوارچیوهیهکی قهراردادی ههیه. وشه ی "دار" له خویدا ههچ شتیکی بهیان ناکا و ههچ مانایهکی نییه تا ئه کاته ی ئیمه به یهکهوه بهو شته ی که له بهرچاوی ئیمه شین دهبی، چرو دهکا، گهلا دهمدهکا، لق دهکا، گهوره دهبی، سیبهر دمخا و دهبیته پیگه ی بالنده و هیلانهشی تیدا دروست دهکړئ... نیوی "دار" نهبهخشین. وشه ی "دار" به یهک مهعنا نابستراکتیکه که جیگای داریک دهگریتهوه ههروهک وشه ی "دهریا" جیگه ی دهریای بهرین دهگریتهوه. وشه ی دهریا له خویدا ههچ شتیکی پیروز نییه و دهوانرئ بگوردرئ به

چونکه له خهونهکهدا دوزانين که
سهرنگووم نابین و ناکهوين، ئاخر
تهنانهت له خهونيشدا،
سهرنگوومبوون و کهوتن ههر ههمان
شته و دوزانين که کهوتن له خهونيشدا
کوشندهيه ههر بويه ههميشه له حالتی
بهربوونهوه له خهوندا، دستبهجی له
خهو رادپهريين.

شيعر له خانهای ههستدا دهخولقی و
دهتوانی زور گورانکاری به سهر
دياردهکاندا بسپيئي. دارستان قاچی
پندهبهخسري و مروّف رهگ و ريشه،
خهم زمانى پي دهبهخسري و
ئارهزووکان گيان. دونيای شيعر
دهتوانی ههروهکوو دونيای خهون
خوی بنويئي، بهلام شيعر دهتوانی
زور له خهون پيچهلپيچتر بيت.
هويهکەشى ئهويه که خهون ئاکامی
کاری نااگايانهی ميشک و
ههستهکانی مروّفه بهلام شيعر
بهرههمی بهئاگای ههست و سوز و
بیری شاعيره. زورجار دهلین
هونهرمهاندیان شاعير دهبي کهمیک
"شیت" بيت بو ئهوهی بتوانی
بهرههمی هونهری بخولقيني. ئهم
ئيددیعایه بهشیک راستی لهخو
دهگرئ. هونهر و ئهدهب رهنگدانهوهی
راستهوخوی ژيان و دياردهکان نين،
فوتوگرافي نين که کوپيای ئهو
دياردهيه بن که پيشانی دهدن بهلکوو

وشه‌ی تازه. بهلام ههروهک دیتمان،
پوستموديئر نيزم به پيچهوانه‌ی ئهوه
دهکا، وشه سهر دهبري و لهتلت دهکا
و لیمان دهکا به داهينان و شتی جوان،
رسته لهت و پار دهکا و شارشارو کيني
پيدهکا و به نيوی جوانی
"نوینتر خوازانه" دهر خوار دمان دهدا.

شيعر

يان خسته سهرکاری خوینهر

شيعر بهرههمی خهيال و
ئارهزوويه، له دونيای واقيعهوه
ههلهدهقولی و دهچيته دونيای خهيال و
دونيای ههست. لوژيکی شيعردهکري
تا رادهيهک له لوژيکی خهون
بچویندري. خهون مهيدانی ههستی بی
قهيدوبهندی مروّفه. له خهودا ئهوهی
که له دستمان نايه يان به هيچ
جوړیک بومان نييه بيکهين، له کران
دی. بهلام خهون شتيکی نااشنا و نامو
له گهل ژيانی مروّف نييه، له
خهونيشدا، خهم ههر خهمه و خووشی و
شادی ههر شادين. گهرما ههر
گهرمايه و سهرما ههر سهرمايه و
بييهشی و ههژاری ههرههمان شتن.
جینگه و پيگهی من و تو مومکينه له
خهوندا بگوردرئ بهلام ئهو
پيکهاتانهی که ژيان له سهریان
راوهستاهه نهگورن. له خهوندا
دهتوانين له عهويقی ئاسمانرا خوومان
فریدهينه خواری بی ئهوهی بترسين

بشکئ. ۴- فیرکردنی زمانی ئینگلیسی به خوینەر که "گان" به ئینگلیسی دهبیته سیکس. ۵- فیرکردنی ژماردنه به خوینەر، شەش به ئینگلیسی دهبیته سیکس. ۶- شاعیر گەمە دەکات. ۷- ئەوەی دهیبینی ئەو نییه که تۆ بیرى لێدەکەیهوه. ۸- هیچ یەک لهوانه‌ی باسی کرامه‌به‌ستی شاعیر نییه. ۹- شاعیر هەر هیچ مەبه‌ستێکی نییه. ۱۰- شاعیر مەبه‌ستی هه‌مووی ئەوانیه و هیچ کامیشیان نییه.... وه‌ک ده‌بینین به ژماره‌ی شەشی له کهوانه‌خراو، به نووسینی لاتین و وشه‌ی سیکس، شاعیر کۆمه‌لێک فکر بوو خوینەر دروستده‌کا که "داهینانه‌که‌ی" ته‌نیا له گەمە کردنه به وشه و شوخی کردنه به خوینەر.

"شار هەر دئی و منیش هەر با
دەلمێمه‌وه و هیچ ئەلمێمه‌وه با نه‌مخۆن
ن قه‌رزار و به‌رده‌وامم و هەرچی
به‌بالاتا ریشامه‌وه شاعیره و هەر به
میعرى بزانه نه‌فام ان یاسانه و
قورمه‌قور بئی سه‌واد
قه‌واره و شتی وا یانی قورت
ونیویشته دوو باقییه و نازانی
گه‌شه‌ی زمان به تۆوه خوشره
ناحالی... / شاعیرى "به‌عینجه و
فینجه‌وه چ شار، سیکس نا (6)"
سالح سووزه‌نى

به‌هه‌مه‌یه‌نه‌روه‌ی سه‌رله‌نوویی دیارده‌کانن به شیوازیکیتەر، له مه‌یدانه‌کیتردا. شیعر و ئەده‌بی مودێرن و پیشه‌وه‌ پابه‌ندن به زمان و ساختاری سه‌ره‌کی زمان، به‌لام هاوکاتیش هه‌ولده‌دن ئاسۆی زمان فراوانتر بکهن و له گه‌ل پیدابووستی ژبان و سه‌رده‌ما به‌روژی بکه‌نه‌وه، شتی کۆن و دواکه‌وتوو و رێگر و به‌رچاوته‌نگ له زماندا هه‌لاوێرن و وشه‌ی پێویست و تازه و نوێ دابه‌نن.

شاعیرى "به‌عینجه و فینجه‌وه چ شار، سیکس نا (6)" هه‌ر به‌و ده‌نگه پۆستمۆدێرنیستییه ده‌وێ که صالح سووزه‌نى له گه‌توگۆیه‌که‌یدا باسی ده‌کا. خوینەر ده‌توانی شیعره‌که به ته‌واوی له ویببلاگ یان له لاپه‌ره‌کانی فه‌یسبووکی شاعیردا بخوینێته‌وه. ئەم شاعیره نموونه‌یه‌کی روونی بئ مانایی و ماناشکاندنی به ئیو نوێترخووازه‌یه که هەر له عینوانی شاعیره‌که‌وه ده‌ست پێده‌کات.

به‌ نووسینی ژماره‌ی شەش له ئیو کهوانه‌دا به پیتی لاتین و خویندنه‌وه‌که‌ی به "سیکس"، شاعیر ده‌یه‌وێ به خوینەر حالئ بکا که چ مەبه‌ستێکی هه‌یه: ۱- مەبه‌ست له سیکس، به‌شی شەشەمی شاعیره‌که‌یه. ۲- هه‌موو شتی که له سه‌ر سیکس ساغ بوته‌وه. ۳- سیکس تابوووه و ده‌بی

پیکهاته گهرایی دهناسی و نه
 دژبهر مکهی. نه تیزه کانی نه دژورنوی
 خویندۆتهوه، نه گۆدۆ دهناسی و نه
 نیلیۆتی به سهر کردۆتهوه.

مراد نه عزمی له نووسراوه کهیدا
 له ژیر ناوی: "دهقی سهرهرو،
 بووتیقای سهرهرو / یان / دهقی
 ناوشیار به بووتیقای وشیارانه
 ناخویندریتهوه" - ویببلاگی
 نه نجومه نی نه دهبی شنۆ - به سهر
 به شیک لهو شیعره دا چۆتهوه و چند
 ده رگایهک ده کاتهوه بۆ خویندنهوهی
 نهو شیعره. خویندنهوه مکهی مراد
 نه عزمی خویندنهوهیهکی مومکینه.
 خوینهر بۆ همیه و دهتوانی "گا" له
 شیعره کهدا له زۆر روانگهوه سهر
 بکا، وهکوو "گا" ی حیوان، "گا" ی
 گاه به مانای زهمهن، "گا" وهکوو
 کرداری گان، "گا" وهکوو پیشگر یان
 پاشگر له گهل وشهیهکی دیکه له
 سهر و نهوسهری دیره شیعره کهدا...

مراد نه عزمی راست دهلی که
 خوینهر بۆ حالیبوون له شیعره
 پۆستمۆدیرنیستی نابی به نیگی
 ناسایی براونیه شیعره مکه. دهبی وهکوو
 شاعیره مکه ههزت به کایه کردن له
 گهل زمان و شیوهی قسه کردن بیته،
 دهبی بجیهه دونیای سکیزوفرینی نهو
 و به چاویلکهی نهوهوه چاوه دونیای
 بهراوه ژووکره، نامۆکراوه،

لهم شیعره دا نهوهی ههر له دیری
 یهکه مده خوینهر بۆی دهردهکهوهی
 نهوهیه که شاعیر به زمانی ناسایی
 قسه ناکا و نهگهر ههر لهو روانگهوه
 سهیری دهقه که بکات هیچی دهست
 ناکهویت. خوینهر دهبی دانیشی و
 وشهکان چهندین جار و به ئالترناتیوی
 جۆراوجۆر له لای یهک ههلبچنی تا
 مانایهک یان چند مانا بدۆزیتهوه و
 بگا بهو راستیهی که له نهوپهری
 وشهکاندا لهوانیه بوونی ههبی.
 شاعیر دهبی بلتی چی؟ مه بهست له
 "دی" دیهاته یان کرداری "هاتن" ه؟
 مه بهست له "با دهلیمهوه"، دهبی چ
 بی... "با" به مانای نهری یان با وهک
 نهو بایهی دی و دهچی؟ نهگهر هات و
 مانایهکت دۆزییهوه و له شیعره مکه
 رازی بووی، نهو خیرت به خۆت
 گهیاندهوه! به لام نهگهر هات و
 دهقه کهت نهک ههر به دل نهبوو،
 به لکوو به شیعریشته نهمانی، نهوسا
 شاعیر به سهرتدا دهرشیتتهوه! به لام
 بهدلی مهگهره چون نهوهی نهو به
 سهرتدا ههله دهریژی "شیعره" که
 خوینهری **نهفام** (له بیرتان نهچی،
 "نهفام" به رهنگی سوور نووسراوه!)
 به میهری زانیوه. شاعیر تهفسیریکی
 نییه لهوهی که خوینهر لئی حالی نابی.
 موشکیله که له بی سهوادی خوینهره،
 که نه له سیمبولیسم حالیه، نه

جیابکریتهوه. ورینه، هرگیز نابئی به شاعر هرچهن زور رسته و وتهی بهجی و جوانیشی تیدا ههلهکهوئی.

کاتیک پچاندن و ئالوزکردنی دهق له خویدا دهبیته مهبهست، ناتوانی شتیکی نوی ماندار پیکهینی بهلکوو تهنا مانا له بهین دهبا. دهبیته ههلا و ههراو هوریاپهک که هیچ بههایهکی کومه لایهتی نییه.

که ریکه دهوری سه ریسه .. دهفری (...)
و منیش شینتر ترینتر له تر
ساعیر (ش) / ههمان شاعر

ئهم دیره نه شاعر بهلکوو له گهتوگوئی ئالوزکراوی هیزه ئهمنیهکان دهچی که بو پاراستنی نهینیهکانیان له زمانی ره مزی ئیستیفاده دهکن و تا کوودی زمانه که نهشکینی ناتوانی له گهتویه که حالی بی. ئایا ئهوه "ش"ی شاعیره له ساعیردا رای کردوو و خراوته زیندانی پهراویزه یان ساعیر هه ههمان ساحیره و "ش"یه که بهشیک له وشه و نبووی ناو پهراویزی یه که مه؟ پهراویزی یه کهم جیگه ی بهتالی چیه؟ پوستمودیرنیزم خه ریکه جهدولهی زمانبازی ریکخراوهکانی جاسووسی، ئیستخبارات و ئیتتیلعاتمان له جیاتی شاعر پی قهلب دهکات.

تیکومردراو و شهلم شورباکراوی ئهو بکهی تا بهلکوو پزوویه کهت بیته دهست بو هاتنه دهر له لابی رینتی شیواوی بیری شاعیر. جاروبار نهگهر شانست بیت شاعیر لوتف دهکا و رازیه به "قهواره و شتی و یانی قورت و نیویشت دوو باقییه و نازانی" له جیاتی (دوو قورت و نیویشت باقییه).

من له گهل بوچونه کهی مراد نه عزمی له سه فهنی شاعر و کهلکوو گرگرتنی شاعیر له دنیای خه یال، دنیای رووحی، دنیای ههستهکان، شیوازهکانی جوراوجوری ئهدهبی، کایه به وشه و تهناخت به مانا، سادهیی و ئالوزی ... به گشتی قسم نیه. دیاره که شاعیری جوان هه همیشه به شیویهکان لهم شتانه کهلکی وهرگرتوو و وهردهگری. موشکیله که کاتیک دهست پیدهکات که شاعیره که تهواو دهبیته سکیزوفرین. رهگی شیتی له شاعر و شاعیردا هه پیویسته و هه جوانه. بهلام "شیتی" نهگهر هه موو سنووریک بهزینی، ئیتر دهبیته کارستان و رهوانکاو پیویست دهبی. ئهوسا ئیتر تهنا دوکتوری رهوانناسه که دهتوانی له دنیای سکیزوفرینی "شیه" که بگا و "خه یال" و "واقع" له یهک جیا بکاتهوه، تازه نهگهر بو

گفتوگو یوه کله کله کای کونی "سهر به خوی هونر و جوانیناسی" که باسیکی زور کونتر له پوستمؤدیر نیزمه، به با دهکاتهوه. چینی دهسه لاتنار له سهرتاسری میژوودا ههولی داوه که خوی وهکوو بهشیکه خهلیک بقه بلینن. ئایین و فسر ههنگ و هونر وهکوو نامر ازیکه گرینگ بو ئهم مه بهسته، بهشیک له مهشغله ی چینی دهسه لاتنار بووه و به دهست و دل بازی دین و هونر و نه ده بی "گونجاوی" پهره پیداو. به لام مو شکله ی کومه لنگای چینایه تی ئه وه به که چینی بیده سه لات و ژیر دهست و به ئسانی دهست نادات چونکه شهره که له سهر ژیان و داهاتی رهنجی شانی بیده سه لاته ژیر دهسته کانه. دارا و نه دار ژیانان وهکوو یهک نییه، هه بویهش نه فکر و مهشغله کانیان یه که و نه زمانیان. نه خوار ده مه نیان وهکوو یه که و نه پو شاکیان، هه بویهش نه تامه کانیان وهکوو یه که نه ئاههنگه کانیان. ژیانن کومه لایه تی مرو فقه کان، قازانج و بهر ژه ون دیه کانیان دیاری دهکا و جیاوازی و نایه کسانن ژیانن کومه لایه تی، ده بیته هوی دروست بوونی فسر ههنگی جیاواز، به ها و بیر و بوچوونی جیاواز، زمان و عادات و

زمانن آلوزی، یان پیچاندنی رسته نه گهر مانایه کی بهر زتر یان وینه یه کی جوانتر له رسته که له حاله تی ئاسایی خویدا بهر هه م بهینن، شتیکی بهنرخ و جیگه ی سهر نجانده. به زمانن آلوزی بهک که هیچی تازه ی پی نه بی ده لئین: فسر مابش!

نه تر ر س لای
بتگر نیومنه که پیشتر گیر ابو ومبوتو /
هه مان شیعر

له م دیره ی سهر مه ودا، هه موو وشه کان به یه که وه نووساون. "خوزی ساراماگو" له نووسینه کانیاندا نوقته و کوما دانانن. نوور له گوری ساراماگو ببارن که هه به ئه وه رازی بوو، نه گهر ئه ویش هاتبا و وهکوو پوستمؤدیر نیسته کان هه موو وشه کانیسی به یه که وه چه سپاندبان، ده بوو چه رومانیک خولقابا؟! ئهم به سه ری که دا هه ل ژانه ی وشه کان له و دیره دا به ئه ندازه ی پووشیک شتیکی واتری له وه ی که رسته که له حالن نورمالدا ده یلن، تییدا نییه. ته نیا شتیکی که پیت بلن ئه وه به که دیره که یه کسه ر بخوینه وه بی ئه وه ی نه فسه تازه بکه یه وه.

سهر به خوی هونر

سالح سووزهنی له سهرته ای

چاوپیکهوتن لهگهل هونهر مهندي کاریکاتیريست سهردار عهبدو لا

سازدانی: عهبدو لا سلیمان (مهشخل)
کانوونی پهگهمی ۲۰۱۶

و ئامرازهکانی دهربرین تییدا بی سنوره. ههلبهت دهکریت بهشیکي ئهم پیناسهیه ساتیر یان گهپ لهشوینیکدا بگریتهوه، وهک ئهوهی ههر دووکیان هونهری رهنهئامیزین بهجوریک لهجورهکان کومیدین: بهلام وهک وتم دوو شیوازی جیواوزن له شیوه و ناومرؤکدا.

ههموو جورهکانی هونهر و ویزه بایهخی خوی ههیه و ههریهک به شیوازی خوی کاریگری دادنهیت، ههر بهرهمیک گهر له ئاستیکی بهرزی ئیستاتیکی بیت پیم وایه به نهمری دهمینتهوه و بهردهوام کهسانیک پیدادهبن که بهسهری بکهنهوه. گهر تهنز بریتی بیت له نووسینیکی رهنهگرانهی گالتهمیز، ئهوا کومهلگههی کوردی بههوی بارودوخی ئابووری و سیاسیهوه کومهلگهیهک بووه خاوهنی زور کیشه و ململانیی سهریو سهمهره بووه، ههموو ئهمانه کاردانهوهی جیاجیای لهلایهن خهکیهوه بهرهمهیناوه،

مهشخل: جیواوزی نیوان کاریکاتیر و ساتیره (سهتایر) چیهه؟ نایا دهتوانین هونهری کاریکاتیر وهک هونهری داشورین (ساتیره) چاو لیبکهین؟ ئیوه جگه له هونهری کاریکاتیر به نووسینی تهنزیشهوه خهریکن. ئهم جوره نووسینه (تهنز) چیهه و بایهخی سیاسی و ئهدهبی له کویدایه؟

سهردار عهبدو لا: کارتۆن و تهنز له رووی شیوازی دهربرینهوه دوو دنیای جیواوزن، کارتۆن پیویستی به توانایی هونهری شیوهکاری ههیه. بهلام ساتیر پیویستی به دنیای ئهدهب و ویزه ههیه. هونهری کاریکاتیر یان کارتۆن به گشتی هونهریکی رهنهگری گالتهمیزه، سادهیی لهدهبرین و خیرایی له گهپاندنی پهپامدا خهسلهتیکي دیاره لهم هونهردا. مهوداکانی رهنه و شیواز

ناتوانیت دابریت له ژيانی کومهلگهکهی خوئی، بهگشتی گهر هونهر بوخویشی باس له سیاست

هندیک لهمانه بهشپوهی نوکته، ساتیر، کارتوون، بهند گوزارشی لیکراوه، زمانی تهنز ئهو زمانه دریژ و تیژمیه که دهسته لاتدان همیشه لپی توورن و سلی لیدهکنهوه، بهتایبیت تهنزیک که لهسهر فاکت و راستیهکان دارپژراپیت، دهنوانیت سنووری لوکالیش بپریت و گالته به دهسته لات یاخود دیاردهیک له شوینیکی تر بکات. زور نوکته و تهنز دهبینین له ولاتانی جیاجیا که ههمان شتن و کس نازانی هی کین و ههموو خویان به خاوهنی دهرانن، ئهمانه ئهو تهنزانن که توانای باشیان بو کاریکگری لهسهر زهنی خهلیکی ههیه.

مەشـخەل: هونهری کاریکاتیر تا چند هونهریکی سیاسییه؟ پهپوهندی نیوان سیاست و هونهر له کاریکاتیردا چ جور هه پهبهندییهکه؟

سهردار عهبدو لا: له راستیدا کومهلگهی ئهمرۆی مرؤفایهتی بوخوئی بهسیاسی کراوه، سیاست به مانا فراوانه

کومهلایهتییهکهی گهورهترین رۆل دهبینیت له ژيانی مرؤفهکاندا. پیمانخوشبیت یان نا ههموو ههر خهریکی ئهم کارمین. هونهر و وێژه وهک بهشیکسی سهرخانی کومهل

نهکات، ئهوا سیاست و بارودوخی کومهلایهتی بو خوی تهحهکوم دهکات، بارودوخی کومهلایهتی نوئ هونهری نوئی هیناومه کایهوه که دهرئهنجامی ئهو بارودوخیه تایبهته بووه. له ههموو

کاریکاتیرمکانهوه بوو. کارتونیستهکان ئهو بهشهن له هونهرمندان که زورترین هیرش و دستدریژیان دهکریتهسهر به هۆکاری سیاسیهوه.

مهشخه: ئاستی هونهری کاریکاتیر له کوردستان چون دهبینن؟ ئایا ئهم هونهره تا چند توانیویهتی تینوویتی خهک بو رهخنه له دیاردهکان بشکینی؟

سهردار عهبدوللا: ئهمه پرسیاریکی سهخته، بو وهلامدانهوهی ئهم پرسیاره پیویستمان به بهواداچون ههیه که دهکریت ئاسان بهییت، کومهلگهی کوردستان بوخوی وهک سینی پاقلارهوی لیهاوه، ههمووی لیکدابرا و سههپارچهیه ههیهکه و سیمای جیاوازی لهوی تر ههیه، کهس نازانی ئهوی دی خهریکی چیه؟! له کوردستان سهدان گوڤار، رۆژنامه و میدیا ههیه ههیهکهی له شوینییک بلادیتهوه. من به باشی نازانم چهنده هونهری کاریکاتیریان لا گرنگه یان چند کارتونیست کاری تیدا دهکن. بهلام دهکریت بهشیهوهیهکی گشتی سهیری بارودوخهکه بکهین که هیچ دلخوشکه نیه. کارتونیستهکان بهپههجهی دهست دهژمیردرین، هونهری کارتۆن گرنگی خوی پینادریت، زۆرهی میدیاکان له کارتۆن و کارتونیستهکان دهترسن،

زهمهنییکدا بارودوخی ئابووری و کومهلایهتی، شتواز و ستایی نویی له هونهردا هیناوهته گوڤر، ههلبهت ههمووی بارودوخیکی ئابووری و کومهلایهتی سیاسهتکردنی تایبهت بهخوی ههبووه. هونهری کاریکاتیر زیاتر له ههمووی بهشهکانی هونهری شیهوهکاری سیاسهت و دهبرینی سیاسی پتوه دیاره، بهشهکانی تری هونهری شیهوهکاری دهکریت سیاسهت کاریکهیری لهسهر ههیهت و سیاسهت لهناو رهنگ و ژیر فلجهکان خوی هشاردا بییت، بهلام هونهری کارتۆن ناتوانییت ئهمه بکات، دهبییت بی پتیشهکی و پاشهکی بیته سهه ناوهروکی بابهتهکان و را و ههلوئیستی خوی بهیان بکات. زۆر له کارتونیستهکانی جیهان خویان به کهسانی سیاسی نازانن و سیاسهت ناکهن بهلام ههمیشه بههمهکانیان بهجۆریک له جۆرهکان ههلوئیستگیری سیاسیان پتوه دیاره. شهه و پیکدادانه سیاسیهکان سهههتا له رۆژنامهکانهوه دهستیپدهکن، که لهویدا کارتۆن یان کاریکاتیر زۆر جار رۆلی سهههکی له شیکردنهوهی روداوهکان گپراوه، دهبینن زۆر جار گوڤارهکان داخراون و هیرشیان کراوتهسهر به هۆکاری بلابونهوهی کارتۆنهکان بووه تیاندان. ههمووان شهه و پیکدادانهکانی ئیسلامی سیاسیمان بینی بو سههه و لاتانی دانیمارک و فهرنسا و سوید که دهستیپکهکهی به بلابوونهوهی

خواهنه‌کانيان هونهرمندانى شيوه‌كارن و خويان تهرخان نه‌كردوه بو كارى كارتون، به واتايه‌كى تر كارتونىست نه‌بون. له كوردستان هيشتا كارتون و كاريكاتير له‌يه‌كتر جياناكرېته‌وه، به‌جورېك ناچارين كه نيمه‌ش نيمه قبولېكېن و همردووكيان به‌يك و اتا به‌كار به‌نين و كيشه‌يه‌كمان له‌به‌كار هينانيدا نه‌بیت.

مەشخەل: له‌گەل گەشەى
ته‌كنه‌لوژيا به‌ره‌مه‌كانى نيوه له هيلكارىيه‌وه چوته ناستىكى تر كه له‌گەل پيداويستىيه‌كانى نه‌مرودا بگونجيت. نهم گوران له كار كردن چهند له خزمەت به‌روپيشچوونى هونهرى كاريكاتير؟

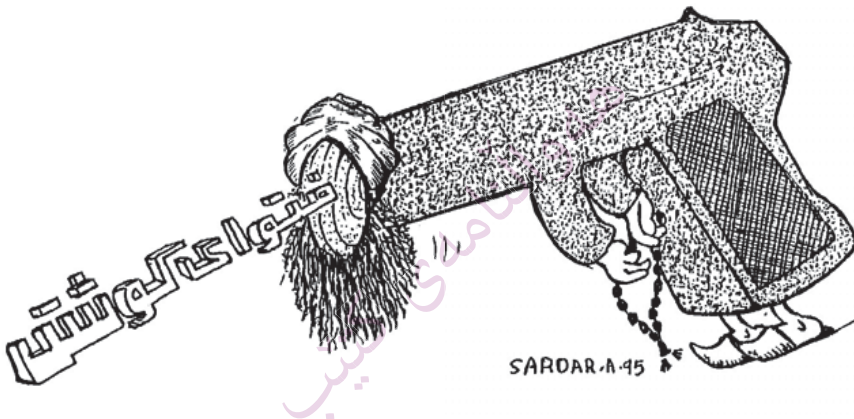
سەردار عەبدوللا: نەمرو
به‌شيكى گرنكى كارى روژنامه‌گەرى ديجيتال كراوه، به‌مه‌ش ناسانكارى گه‌وره كراوه له بواری كواليتى و گه‌شتندا، هه‌لبه‌ت كارتون به‌شيكى جيانه‌كراوه‌ى نهم بواره‌يه و كاريگەرى گه‌وره‌ى له‌سه‌ر هه‌بووه. زور له هونهرمندان قه‌لم و په‌ره‌كانيان وه‌لاخستوه و به‌شيوه‌ى ديجيتال و به‌سوود وەرگرتن له‌تابليت كاره‌كانيان دروسته‌كەن، نهم چهنده لای من قبوله‌يان نا به‌لام به‌ره‌مه‌كه له‌كو تايدا بريار له‌سه‌ر كه‌وتنى كاره‌كه ده‌كات. تاكو نه‌و شونيه‌ى بو كاره‌كانم ده‌گه‌رېته‌وه تاكو ئیستا ده‌ستبه‌ردارى

میدیاکان به‌گشتى كاريك له‌سه‌ر زمينى كومه‌لگه‌ده‌كەن كه ته‌نيا هونهرى گوراني وتن هونهره، باقى هونهره‌كانى تر نمره‌ دوون، نيوه براونن به‌شى شير ته‌نيا بو گوراني بيژانه، كاريكيان كردوه كه هه‌رچى هه‌لده‌ستى چوار وشه و چوار تون ده‌نيت به‌يه‌كه‌وه و گورانىه‌ك دروست ده‌كات، نهم هه‌مان نه‌خوشى سه‌ده‌كانى پيشووه كه بو شيعر ره‌خسا بوو، شاعيره‌كان كه‌سانى نمره يه‌كى كومه‌لگه‌بوون، هه‌ر يويه هه‌رچى هه‌بوو هه‌ولى ده‌دا شاعير بیت. هونهر به‌گشتى و كارتون به‌تابه‌تى نه‌چوته پيشى، كارتون پيوستى به‌ بواری بلاو بوونه‌وه هه‌يه، نهم بواره‌ش زور به‌رتسه‌كراوه‌ته‌وه، هونهرمەند ده‌بیت له‌سه‌ر توانا و هه‌ولى تاكه كه‌سبى خوى كاره‌كانى به‌رته‌پيشى، نازادى بيرورا كه ئوكسجينى كارى روژنامه‌گه‌رى به‌له‌به‌ردم مەترسى و هه‌ره‌شه‌ى به‌رده‌وام‌دايه: كه كاريگەرى نه‌رينى له‌سه‌ر ته‌واوى هه‌موو به‌شه‌كانى هونهره‌وه هه‌يه كه ده‌يه‌ويت ژيان به‌ ناسته‌يه‌كى تردا بگوريت كه جياوازه له ناسته‌ى باو. نه‌وه‌ى به‌ شيوه‌يه‌كى باو من بينيومه، هونهرمندانى شيوه‌كار زور جار له‌پاله‌وه هه‌ندىك كاريان له‌م بواره‌دا كردوه بو نهموونى خويان و بو خوتاقى كردنه‌وه، هه‌نديكىشيان نهم بواره به‌چاوپىكى كه‌م سه‌ير ده‌كەن. زور جار ان نه‌و كارتونانه‌ى بينيومانه

بلاوکردنوه له توره كومه لايه تيبه كاندا باريكي له باري رهمساندوه كه كارتونيسيته كان منهيان به هيچ ميديايهك نه بيت بو بلاوكرنوه ي بابه ته كانيان.

مەشخەل: تۆ وەك

قهلم و پهر نه بووم ، هه موو كار ه كانم به گشتي له قهلم و پهر هوه ده ستينده كه ن و دواتر به سوود و هر گرتن له باكر اوند و ئيفيكتي ساده كار ه كه ته و او ده كه م. به را ي من ته كنه لوژيا و ته كنيكي ئاماده كراوي بهر ده ست به بي

هونه رمه نديكي كاريكاتيريست ئايا ميديا هيچ ئاور يكي لي نه داو يته وه؟ ئايا هيچ پيشان گايه كي تاي به تنان بو كار ه هونه ر بيه كانت نه كر دوت ه وه؟

سه ردار عه بدولا: له راستيدا تاكو ئيستا داوام له هيچ ميديايهك نه كر دوه كه ئاورم لي بده ته وه، كه ميس ه لكه وتوه بو م كه چاوپي كه وتن و ديدار بكم له گه لياندا. كاري چاوپي كه وتن ميديا كان زي اتر له

بووني بير و توانا زه نيبه كان ي مرؤف ناتوانيت هيچ شتيك بيت و هيچ ئالوگوريك دروست بكات. ئوتومبيل و هك بهر هه ميكي ته كنه لوژيا نه و كاته ده توانيت سوود مهن د بيت كه له ده ست ي شو قيريكي باشدا بيت. به پيچه وان ه وه ده بيته نامرازيك بو له ناو بردني ژباني مرؤف. ته كنيك و ته كنه لوژيا ناتونيت كاريكي خوار و خيچي هونه رمه ن د راست بكات ه وه و له هيچه وه بي كاته شت. پيشكه وتني ته كنيكي كار كردن و

سهر دار عابدولاً: گرفتگی گهوره لهبردم گهشه و کاری هونهری به گشتی ههیه، ئهو توانا هونهرییانهی که ههه تینویتی خهلهکی ناشکینن، لهبر ئهوه ئاساییه که خهلهکی لهشوینی تر بهوایدا بگهریت. ئهوهی پیی دملین هونهری باو، هونهری دهسته لاتدارانه که بهردهوام به تواناییهکی گهوره ی فراهه مکر اووه درخواری بیرورای گشتی دهریت. ههه هونهریکش له چوارچیوهی هونهری باو دهرچیت و بیهویت ئالوگورپکی پوزمئیف له بیرورای گشتی بکات، ئهوه ئاشکرایه که ریگری لیدهکریت. تا ئهو شوینهی بو هونهری کاریکاتیر دهگهریتهوه من باسم کرد به هوئی ئهو تاییه تمندییانهی که لهه جوړه هونهره دا ههیه، دهسته لات و دنیای گونزیر قاتیقیان دانووی له گهل ئهه هونهره دا ناکولئ. هونهری کاریکاتیر ناتونیت بی رهخنه دابنیشیت، ئهه هونهره بو پیکه نین نییه وهک لهوهی زور کهس وای لیی تیگهیشتووه، ئهه هونهره سوود له پیکه نین وهردهگریت تا واقعی تال و رهخنه لئی بخاتروو. هههمیشه دهسته لات لهگهل ئهه جوړه له کومیدیا رهخنهگره نهبووه، ئهوان کومیدیا یهکی بیناوه روکیان دهوئی که خهلهکیان بو مهست بکات.

پیشانگهکانم بوون و ههنديکیش بهروانه کردنی پرسيار بووه بوم. من بو خوم تاكو ئیستا ناوی هونهرمه ندم لهسهر خوم دانهناوه و لهههچ شوینیکیش سوودم لهه لوگوویه نهبنییهوه. زوربهی ئهه کهسانهی که لهپهوهندی ژيانی روژانهمدان کهسانی ئاساین نهک هونهرمه ندان و دنیای روژنامهوانی. من پیم خوشه کاری هونهری لهپیناوه خوشبهختی مروفا بکهه، نهک لهپیناوه دهرکهوتن له دنیای جوان و پر ئهتیکیتی نیو میدیا و ستودیوی تیقیکاندا، و باشتهره هونهرمه نند کاریکی زور و باش بکات ئهوکات ریگههخوی بدات له میدیاکان دهرکهوئ نهک به دواي دیدار ریخستن و گرتتی کاتی خهلهکی بیئ. سهبارته به میژووی کاری هونهریم من له سههرتهای سالی ۱۹۹۳ وه پیشانگهه بو کارتونهکانم کردوتهوه له کوردستان، تورکیا، ئیران، سوید، فینلاند، کهندها، ئهلمانیا، یابان.. هتد ههروهها به بهردهوامی سهدان کارتونم له توره کومه لایهتییهکان و مالپهرمهکانیش بلاو کردوتهوه و تارادهیهکیش روژنامه گهورهکانی دهرهوهی کوردستانیش گرنگیان به کارهکانم داوه.

مهشخهل: گرفتهکانی بهردهم هونهری کاریکاتیر چین؟ نایا دهسه لات چهند لهگهل ئهه هونهره دوسته؟

پیشانگهی نه‌قیزه‌کان له سلیمانی

سه‌ردار عه‌بدو‌للا

گه‌نده‌لی، و کۆنه‌په‌رستی به‌گشتی له
خۆ گرت‌بوو، هه‌ر یه‌کیک له
هونه‌رمه‌ندان له روانگهی تایبه‌تی
خۆیه‌وه ره‌خنه‌ی لهم دیارده
نیگه‌تیفانه هه‌بوو.

گرنگی ئەم پیشانگه کارتونیه
له‌وه‌دا بوو که کوردستان
به‌بارودۆخیکی ناهه‌مواردا
تێده‌په‌ریت و جه‌ماوه‌ری کوردستان
سه‌خترین کاته‌کانی خۆیان
به‌سه‌رده‌به‌ن، ئەم پیشانگه‌یه وه‌ک
ده‌رهاویشه‌یه‌ک له و بارودۆخه و
له‌پال نارم‌زاییه‌تییه‌کانی خه‌لکی
وه‌ستا.

ئوه‌وی شایه‌نی باسه
هه‌لبێژرا ده‌یه‌ک له‌کاره‌کانی ئەم
پیشانگه‌یه، له‌یادی رۆژنامه‌گه‌ری
کوردیدا له پاریس نمایشکرا و بووه
شوینی بایه‌خی رۆژنامه‌نووسان و
که‌ناله‌ میدیاییه‌کان.

سلیمانی له رۆژی فشه‌دا که
یه‌کی ئه‌پریلی ۲۰۱۷بوو،
پیشانگه‌یه‌کی کاریکاتیری هاوبه‌شی
به‌ناوی نه‌قیزه‌کان به‌خۆیه‌وه بینی،
ئەم پیشانگه‌یه له هۆلی مۆزه‌خانه‌ی
ئهمنه سووره‌که بو ماوه‌ی چوار
رۆژ به‌رده‌وام بوو. ئەم پیشانگه‌یه به
هاوکاری ناوه‌ندی هه‌وت ره‌نگه‌ بوو
که رۆلیکی به‌رچاوی هه‌بوو له
سه‌رکه‌وتنی. هونه‌رمه‌ندانی
به‌شداربوو بریتی بوون له: عه‌لی
مه‌نده‌لاوی، په‌روه‌ر، محمه‌د فه‌تاح،
خالی‌د ستار، سه‌ردار کێسنه‌یی، سالم
دۆسکی، سه‌رچل شه‌وقی، گرفتار
کاکه‌یی. سه‌ردار عه‌بدو‌للا، ریناس
عارف، محمه‌د رۆسته‌م زاده، به‌کر
عه‌بدو‌ل‌رحمان، هه‌ندری‌ن
خۆشناو، به‌هزاد تارا.

بابه‌تی سه‌ره‌کی له‌ کاره
هونه‌رییه‌کاندا بابه‌تی قه‌یران،

پیشانیگی هاروبه شی کاریکاتیری

زهنگه

نه قیزه کان

له روژی فشهدا

خالد ستار

ریفاس عارف

پهروهر

سه رچیل شهوش

هه ندرین خوشناو

به هزاد تارا

محمد فتاح

سلیم دوسکی

نامو روسته زاده

سهردار عهبدولا

گرفتار کاکه پیت

کهای مه نداوی

شوکانه

سهردار کیستپیت

به گار عهبدواله حسان

سلیمانی

هولای له منه سووره که

روژانی

1 تا 5 / 4 / 2017

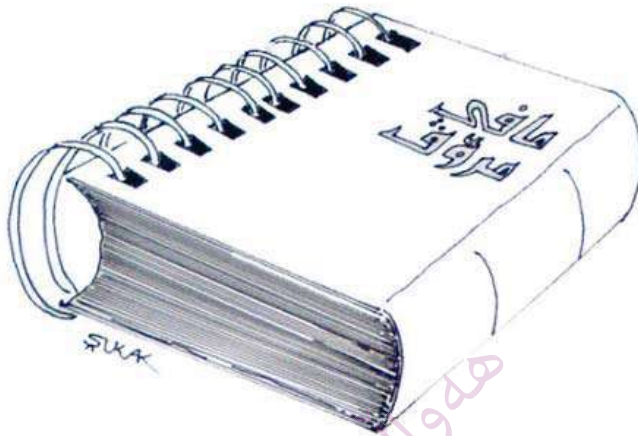

دوای هه ئیژاردن

هه و النامه ی کتیب

له راستهوه: بهکر عبولرحمان، هه‌ندریڼ خوشناو، په‌روه که‌رکووکی، سه‌رتیپ قادر (میوان)
ریناس عارف

تهنھا کھف و ھیچی تر نا

نووسینی: ھیرناندۆ تیلھز

وہرگیرانی لہ ئینگلیزییہوہ:
عہدو لا سلیمان (مەشخەل)

ریشی نہتاشیبی. ئو چوار رۆژہی کہ
سەرقالی گھران و پشکنین بوون
بہدوای ھیزہکانمان. ھەتاوہکہ
روخساری رەش داگھراندبوو. منیش
لەسەرەخۆ کہوتمہ ئامادەکردنی
سابوونہکہ. چەند پارچەپھەکم لە
سابوونہکہ بیری و خستمنہ ناو
قاپیکہوہ. تۆزی ئاوی گھرمم پێدا
کردن و ئینجا بہ فلچہکہ کہوتمہ
تیکدانی. یەکسەر کھف بەرز بووہ.
پاشان وتم: "رەنگە کورمکانی تری ناو
ھیزمکەت ئوہندەدی تۆ ریشیان ھاتبی"
و خەریکی تیکدانی کھفەکہ بووم.

"بەلام دەزانی باشمان کرد.
سەرکردەکانمان پیکاکا. کۆمەلای
تەرمیشمان ھینایوہ. ھەندیکیشمان بہ
زیندویتی دەستگیر کرد. بەلام زوو
ھەموویان لەناو دەبەین"

پرسیم: "چەندت بەدیل گرت؟"
"چوار دە. دەبی بچینہ ناو قوولایی
دارستانہکەوہ تا بیاندۆزینہوہ. تۆلەیان
لێدەکەینہوہ. یەکیان بہ زیندویتی
قوتاریان نابیت."

پشتی داہوہ سەر ئەسکەمیلەکہ
وختی بینیمی فلچہپھەکی سەر بہ کھفم
بەدەستوہوہ. دەبوو بەروانکەپھەکی
بکہمە بەر. گومانای تیدا نییہ زۆر
تووہرہ ببووم. بەروانکەکەم لەناو
چەکمەجہکہ دەر ھینا و لە دەوری ملی
موشتەرییہکەم بەست. ئو لە
قسەکردن نەکووت. رەنگە وای زانیی
من سۆزم بۆ حیزبەکەدی ئو ھایہ.

وتی: "دەبی شار ئو وائەپھ فیئر

کہ ھاتہ ژووہوہ ھیچی نہوت.
منیش چاکترین گویزدانم بہ قایشەکەدا
دەھینا. کاتی ناسیموہ زەندەقم چوو.
بەلام ئو ھەستی بہ ھیچ نەکرد. بەو
ئومیدەدی ھەستم بشارمەوہ لە
تیزکردنی گویزدانہکہ بەردەوام بووم.
گویزدانہکەم بەسەری پەنجەم تاقی
کردوہ و پاشان خستمە بەر
رووناکییہکہ. لەو ساتەدا قایش و
دەمانچەکەدی بہ عەسقی قەد
دیوارەکوہ ھەلواسی. کلاوہ
سەر بازبیبەکەشی بەسەر تاخمەکەیدا
ھەلواسی. ئوسا ئاوری لیداموہ و
بوینباغەکەدی شل کردوہ و وتی:
"گھرمایەکہ سەر کہچەل دەسووتینئ
ریشم بۆ بتاشە." لەسەر ئەسکەمیلەکہ
دانیشت.

وام مەزەندە کرد کہ چوار رۆژ بی

بدهم. ئهو بمردهوام چاوهكاني نووقابوون.

وتی: "ئیتستالیم گهری بی هیچ زحمهتییهک یهکسر خوم لیده کهوی به لام ئهم دواي نیوهرۆیه ئیشم گهلی زۆره". له فلچهپیاهینان به دهموچاویدا

هیراناندۆ تیلز

وهستام و به حمز و ویستیکی درۆزنانهوه پرسیم: "گوللهباران کردنتان ههیه؟"

"شتتیکی لهو جۆرهیه به لام توزیک هیواشتره"

دهستم کرد به فلچه پیاهینانی ریشی. دهستهکانم دیسانهوه کهوتنهوه لهرزین. کابرا ههستی پینهدهکرد و منیش ئهمم پێخۆش بوو. به لام خۆزگه دهخواست که ههر نههاتایه. لهوه دهچوو که ئهندامگهلی زۆری حیزبهکهمان بینیبیتیان که هاته ژوورهوه. ئهو دوژمنه ی لهژیر یهک

بیی که ئهو رۆزه چ کاریکمان ئه انجام دا".

منیش بدهم بهستنی بهروانکهکه لهسهر مله رهش داگهراوه کهیدا وتم: "وايه".

"ئهو نهمایشیکی سهرکهوتوو بوو، ها؟"

وتم: "زۆر باش بوو". رووم بهرو لای فلچهکه وهرچهرخاند. کابرا به ماندوو بوونیکی زۆرهوه چاوهكاني نووقاند و دانیشتبوو چاوهروانی ئهوهی دهکرد سابوونیکی جوان له دهه و چاوی بدهم. ههرگیز ئاوا لیم نزیک نهبوو بوو. ئهو رۆزه ی فهرمانی به ههموو خهلی شار کرد بینه ههپوانی قوتابخانهکه بۆ بینینی ئیعدام کردنی چوار یاخیبوو. لهویدا بهریکهوت رووبهروو بینیم. به لام دیمهنی شیانندی تهرمهکان وای لیکردم سهرنجی روخساری ئهو پیاوه بدهم که سهرپهرشتیاری ههموو شتهکاني دهکرد. ئهو روخساره ی ئیستا لهبهردهستمدایه. بهدانیاییهوه روخساریکی جوان نهبوو. ئهو ریشهیشی که توزیک پیرتر لهتهمهنی خوی نیشانی هدا لئی نهدهات. ناوی تۆرس بوو. کاپتن تۆرس. پیاوی خهیا لهکان چونکه کئی تر بیجگه لهو بیرى بۆ ئهوه دهچوو یاخیبووهکان بهرووتی ئیعدام یكات و ئینجا نیشانه له تهرمهکان بگرن؟ دهستم کرد بهوهی قاتیک سابوون له دهموچاوی

بهروانکهکهوه دهستیکی جوولاند و بهو جیگایه‌ی دهموچاوی خوی هینا که تاشرابوو. ئینجا وتی: "سه‌عات شه‌ش وهره بو قوتابخانه‌که" منیش بهدل رچله‌کینیکهوه وتم: "ههمان بهزمه‌که‌ی نهو روژیه؟"

وتی: "له‌وانیه خو‌شتر بی"

"به‌نیازی چی بکه‌ی؟"

"جاری نازانم، به‌لام خو‌مان دل‌خوش ده‌کین"

جاریکی تر پالی به ئه‌سکه‌میله‌که دایه‌وه و چاوه‌کانی نووقانده‌وه. منیش به گو‌یزدانه‌که‌مه‌وه سه‌لارانه لئی نزیک بوومه‌وه و وتم: "به‌نیازی سزای ههموویان به‌ی؟" "به‌لئ ههر ههموویان"

که‌فه‌که به دهموچاوییه‌وه وشک ده‌بو‌وه. ده‌بوايه په‌له بکه‌م. له ئاوینه‌که‌وه ته‌ماشای شه‌قامه‌که‌م کرد. بینیم و‌کوو جاران بوو. دووکانی به‌قاله‌که دوو سئ موشته‌ری تیا بوو. ئینجا تیله‌یه‌کی چاوم برییه سه‌عاته‌که‌ی قه‌د دیواره‌که بینیم سه‌عات دوو و بیست ده‌قیقه‌ی پاش نیوه‌رویه. گو‌یزدانه‌که سه‌ر به‌ره‌وخوار له تاشینی خوی به‌رده‌وام بوو. ئیستا خهریکی لایه‌کی تری لاجانگیم. نهو مرو‌ف کوژه ریشیکی پری هه‌بوو. ده‌بوايه ریشه‌که‌ی و‌هک هه‌ندئ شاعیر یان قه‌شه به‌یشتایه‌وه. جوان لئی ده‌هات. زور که‌س نه‌یان ده‌ناسییه‌وه. زورتر له‌یهر نه‌وه‌ی تا کراسه‌که‌ی که‌فاوی نه‌بی، به‌باشم زانی هه‌ول به‌دم

بنمیچدا کو‌مه‌لئ هه‌لومهرجت به‌سه‌ردا ده‌سه‌پینئ. منیش ناچار بووم و‌هک ههر که‌سیکی تر له‌سه‌رخو و جوان و‌هک ههر موشته‌رییه‌ک ریشی بتاشم. خو‌م بگووشم تا نه‌هیل‌م دل‌ویه خو‌ینیکی لئ بیته‌خوار. وریا بم ببینم ریشه پژنه‌که‌ی چه‌قو‌که‌م گو‌مرا نه‌کات. ببینم پیسته‌که‌ی پاک، نهرم، ته‌ندروست بو‌ته‌وه و که ده‌ستی پیا به‌ینم هه‌ست به هیچ موویه‌ک نه‌که‌م. به‌لئ من یاخیبوویه‌کی نه‌ینی بووم و له‌ههمان کاتیشدا سه‌رتاشیکی خاومن و‌یزدان بووم و زور شانازیم به پیشه‌که‌مه‌وه ده‌کرد. نه‌م ریشه‌ چوار روژیه‌ی کاپتن بو من به‌ره‌نگار بوونه‌ویه‌کی گونجاو بوو.

گو‌یزدانه‌که‌م گرت‌ه ده‌ست و ده‌مه‌که‌یم کرده‌وه و ده‌ستم به‌ریش تاشینی کرد له لاجانگییه‌وه به‌ره‌وخوار. گو‌یزدانه‌که جوان مووه‌کانی ده‌تاشی. ریشی زبر و ره‌ق بوو. زور در‌یز نه‌بوو به‌لام پژن بوو. نه‌خته نه‌خته پیسته‌که‌ی به‌ده‌رده‌که‌وت. گو‌یزدانه‌که کره‌ی ده‌هات، ده‌نگیکی باوی ده‌رده‌هینا و‌هک کو‌بوونه‌وه‌ی که‌فه‌که و تیکه‌لبوونی له‌گه‌ل مووه‌کانی لیواری گو‌یزدانه‌که. وچانیکم دا و له کورته ساتیکدا پاکم کرده‌وه و دیسانه‌وه گو‌یزدانه‌که‌م به قایشه‌که‌دا هینایه‌وه و تیژم کرده‌وه. چونکه من سه‌رتاشم و ده‌بی کاره‌که‌م به‌جوانی نه‌نجام به‌دم. کابرا چاوه‌کانی نووقاو بوون و ئیستا کردیه‌وه. له‌ژیر

دهبئ ئاوا دهرکهوئ. لهژیر گویزدان پیاهیناندا تۆرس بووژایهوه، بووژایهوه چونکه من سهرتاشیکێ باشم، باشترین سهرتاشم له شارهکه (ئهگهر رێ بهخۆم بدم وا بلێم). ههندئ کهفێ تر لهژیر چنناگهه بوو ریک لهسهر قورقوراهگهه بوو لهسهر بۆری خویننهکه. دونیا بۆ وا پرووکاو. رهنکه تۆرسیش وهکو من شهلالی ئارهقه بووبی. بهلام ئهو نهدهترسا. هیم و لهسهرخۆ بوو، تهنهنهت بیرى لهوش نهدهکردهوه ئهم دواى نیومرۆیه چی له زیندانیههکان دهکات. لهلايهکی تریشهوه، بهو گویزدانهی بهدهستمهوهیه که بهسهر پیستی دهموچاومیدا دههینا ههولێ دها نههیلێ خویننهکه لهو کونه بچکۆلانهوه تییبزی. بزانه ناتوانم جوان بیر بکهمهوه. ئهه بهخیر نهیهت. چونکه من شورشگیرم نهک مروفقوژ. چهند ئاسانه بیکوژم و شایانی کوشتنیشه. ئهه بهراست شایانی کوشتنه؟ نهخیر! ئهوه چ ئههریمههیکه! هیچ کس شایانی ئهوه نییه کهسیکی تر بکاته قوربانى و ببی به مروفقوژ. چیت لهمه دهست دهکهوئ؟ هیچ. ههندیک دینه پیشهوه و هیشتا ههندیکهتر بهریون. یهکهمهکان دوومهکان دهکوژن و نینجا ئهوانی تر و ئیتر بهو جۆره تا دهریاپهک له خوین ههلهدهستی. دهمتوانی قورگی ههروا لرخ لرخ ههلهدرم. دهمتوانی بواری نهدم فزه بکا بهتایبهتی که

دهوروبهری ملی به نهرم و نیانی داپۆشم. لهوئ بهلنیاپیهوه چونکه مووهکان هههچهند نهرمیش بن بهلام لول بووبوون، بۆیه دهباویه گویزانهکه لیهاهتوانه بگرمه دهست. ریشهکههێ پۆن بوو. رهنکه یهک کونى بچووک بکریتهوه ببیته هوئ ئهوهی مرواری خوینی لئ بی. سهرتاشی چاکى وهکو من شانازی بهوهوه دهکات که نههیلێ شتی لهم جۆره له موشتهرییهکهی روو بدات. ئهمهش موشتهرییهکی زۆر چاک بوو. چهند له ئیمه به فرمانی ئهه کوژراوه؟ چهند له ئیمه بهفرمانی ئهه کهلهلا کراوه؟ چاکتره ههه بیرى لئ نهکریتهوه. تۆرس نهیدهزانی من دوژمنی ئهه. نه ئهه و نه خهلاکیتتر نهیاندزانی. من زۆر نهینی بووم و جگه له چهند کهسیک، کهسیتر نهیدهزانی بهتهههوهتی چی دهکهه. من ههههه جارئ شورشگیرهکانم له ههلسوکهوتی تۆرس له ناو شار و چ پیلانیکى ههیه بۆ ههلسان به هیرش بۆ گرتنی یاخیبوووهکان ئاگادار دهکردهوه. بۆیه زۆر زهممهته شیکاری ئهوه بکهه که ئیستا لهبهردهستم دایه و لینی بگهریم بهناسانی ریشی بتاشم و بهزیندووویی لهدهستم دهریجی.

ئیستا ریشهکههێ تهههوا تاشرا و گهنجتر دیاره. بارى لهچاو ئهه سالهه هاته ئهم شارهوه سووکتاره. خوئ هههکهسیک سهردانی سهرتاش بکات

به لیواری ئەو چهقۆیهوه بنهده. دهتوانم تۆزیک زیاتر دهستم بسورینم و گویزدانهکه زیاتر دابگرم و قورگی ببرم. پێستهکه وهک پارچه ئاوریشمیک، وهک لاستیکیک، وهک قایشیک لیکدهبیتتهوه. هیچ شتیک وهک پێستی مروف ناسک نییه و بهردهوام خوینیش لهویدا ئامادهیه فیچقه بکات. چهقۆی لهم جووره شکست ناهینن. ئەمه باشتترین چهقۆمه. بهلام قوربان

نامهوی ببه به
مروفکوژ. تو
هاتووی بۆ لام تا
ریش بتاشی.
منیش کارهکم
شهرهفمهندانه
ئهنجام ددهم...

نامهوی دهستم به خوین سوور ببی.
تهنها کهف و هیچیتتر نا. تو خهک
ئيعدام دهکەیت و منیش سهرتاشم.
ههركەس جیورپی خۆی له نهخشهی
شتهکاندا ههیه. بهلی وایه جیورپی
تایبەت بهخۆی ههیه.

ئیسنا چهناگهی ساف و لووسه.
کابرا دانیشت و سهبریکی ئاوینهکهی
کرد. دهستی به پێستی دهموچاویدا
دههینا و ههستی به تازهی و
نویبونهوه دمکرد.

وتی سوپاس و بهرمو لای
عهسقییهکه رۆی تا پشتین و تاخم و
دهمانچهکهی ببهستی. رهنگم پهریبوو؛
ههستم دهکرد کراسهکهی بهرم
خووساوه. کاپتن تۆرس خۆی بهست و

چاوهمکانی نووقابوون و نه ئەو چهقۆ
دهمئێژهی دهستم و نه بریسکانهوهی
چاوهمکانی نهدهدیم. بهلام من وهک
تاوانکاریکی راستهقینه دهلهرزیم. له
قورگییهوه خوین بهسهر بهروانکهکه
و ئینجا کورسییهکه و دهستهکانم و
پاشان زهوییهکه فیچقهی دهکرد. دهبی
دهرگاکه دابخهم. خوینهکهش هیواش
هیواش فیچقهی دهکرد گهرم، له بن
نههاتوو، رێچکهبهستوو سوورو گهش

رێچکهی بهست تا
گهیشته شهقامهکه.
من دلنیام ئەو
قورگ برینه، ئەو
ههلهبرینه قووله،
هیچ ئازاریکی
نابیت. ههست به

ژان ناکات. بهلام ئەهی چی له
لاشهکهی بکهم؟ له کوئی بیشارمهوه؟
دهبی رابکهم و ههزچیم ههیه جیی
بهیلیم. دهبی سهری خۆم ههلبگرم و
دووور دوور دوور بکهومهوه. بهلام
دهکهونه شوینم تا دهمدۆزنهوه!
بکوژمهکهی کاپتن تۆرس که زۆر
ترسنۆکانه قورگی ههلهبری ومختی
خهریکی ریش تاشینی بوو. "له لایهکی
تریشهوه" تۆلهی ههموومانی کردهوه،
ناوی سهرتاشهکه دهلین (لێره ناوی من
دههینن). سهرتاشیکی شارمهکه بوو،
کهس نهیدمزانسی که بهرگری له
داواکانمان دهکات.

ئهی ههموو ئەمانه چین؟
مروفکوژن یان قارهمان؟ چارهنوسم

وریایین وهک چاودیږیکي زور ههستیاری ژيانی هاوچهرخ و بهتایهتیش نیش و نازارمکانی خه لکی رهسهنی ولاتهکهی. له سردهمی نهی نووسره ولاتی کولومبیا ژمارهیهک شری نهلی و دیکتاتوری سربازی تیدا دهگوزرا. هیراندو خوشی قوتابی میژوو بوو و ناگاداری نهی بوو که نهی سی هیزه یاخیبووهی سدهی نوزده ولاتهکیان دابهشکرده سر سی ولات: کولومبیا و قهنزوویلا و ئیکوادور. نهی نووسره ماوهیهک نهندام پهرلمان بوو و پاشان نوینهری ولاتهکهی بوو له نهتهه یهکگرتووهکان.

رهنگه بهناوبانگترین بهرهمی نهی نووسره کورتهچیروکی "تهنها کف و هچی ترنا" بی. نهی چیروکه له قوناعهکانی نامادهی خویندنی خویندکاره ئیسپانییهکان له نهمریکا دهخوینرا. هیراندو تیلز لهسالی ۱۹۶۶ کچی دوایی دهکات و مالناوایی له خهمی ژیان و دنیای نووسین دهکات.

سهرچاوهکان:

- 1- <http://www.tc.umn.edu/~ston0235/3302/readings/tellez.pdf>
- 2- http://en.wikipedia.org/wiki/Hernando_T%C3%A9llez

دوای نهوی قزی داهینا یهکسر دهمانچهکهی ریک خستهوه ناو کیفهکهی. کلاوهکهی کرده سر. لهگیرفانی پانتولکهیهوه کوملئ وردهی دهرهینا و ههقهکهی خومی دامی. بهرو دهرگاکه ههنگاوی نا. لهبهردهم دهرگاکه بو ساتیک ههلوستهیهکی کرد و ئاوریکي لیدامهوه وتی:

"پئیان وتم بیمه بهردهستت دهمکوژی. منیش هاتم بزانه دهمکوژی یان نا. کوشتن ناسان نییه. نهی قسهیه له من وهربگره" و ئینجا به شهقامهکیا بهروخور کهوته ههنگاونان.

*بهکورتی دهبارهی هیراندو تیلزی چیروکنووس:

"هیراندو تیلز"ی Hernanso Téllez چیروکنووس له بیست و دووی نازاری سالی ۱۹۰۸ له شاری بوگوتا له ولاتی کولومبیا له دایک بووه و هه ره لهریش خویندنی تهواو کردووه. هیراندو هه زوو کهوته نیو دنیای رۆژنامهگهرییهوه و له ژمارهیهک گوڤار و رۆژنامهی پرخوینهری نهی سردهمی کولومبیا وهک نهندامی کارای دهستهی نووسهران کاری کردووه. بهلام تا سالی ۱۹۵۰ که کوجیروکیکی بلاو نهبووه، ناوی دهرنهکرد. چیروکه ترازیديا – کومیدیهکانی بهلگهی

تراژیدیای مه‌کسیم گۆرکی "نایکۆنی" پرۆلیتاریا

عبدو لا حبه-مۆسکۆ
وه‌رگیرانی: نه‌جات‌عه‌زیز

توانا و چالاکییه‌کانیان رووهو له‌ناوبردنی هه‌موو هیماکانی سۆقیه‌تی کۆن خسته‌گهر بۆ له‌ناوبردنی هه‌موو هیماکانی ده‌وله‌تی یه‌کێتی سۆقیه‌تی کۆن. بۆ نموونه، شاری لنینگراد ناوی گۆرا بۆ سانپیترسبۆرگ، په‌یکهری سه‌رکرده‌ کۆمۆنیسته‌کانی وه‌کو لنین و دیزرجنسکی و سه‌فردلۆف و زۆری تر له‌ سه‌رکرده‌ به‌لشه‌فیه‌یه‌کان لابران له‌ هه‌موو شاره‌کانی رووسیا. ئەم هه‌لمه‌تی لابرده‌، گه‌وره‌ نووسه‌ری رووسی مه‌کسیم گۆرکی (۱۸۶۸ - ۱۹۳۶) شی گرته‌وه؛ شاری گۆرکی ناوی گۆردرا بۆ نیجی-نۆفگۆرود هه‌روه‌ها ناوی ویستگه‌ی میتروکانی مۆسکۆ و سانپیترسبۆرگ و قازان هه‌موو گۆردران. ناوی جاده‌ی گۆرکی سه‌ره‌کی له‌ مۆسکۆ گۆردرا بۆ تفرسکایا په‌یکه‌ر هه‌کشی له‌ به‌رامبه‌ر ویستگه‌ی شه‌مه‌نه‌فه‌ری بیلوروسکی لابرا (به‌ شیوه‌یه‌کی کاتی وه‌کو وترا). هه‌روه‌ها ستۆدیوی سینه‌مایی، شانۆ،

۱

زۆریک له‌ رۆشنبیرانی نه‌وه‌کانی سالانی چله‌کان و په‌نجاکانی سه‌ده‌ی بیسته‌م له‌ژێر کاریگه‌ری ئەده‌بی گه‌وره‌ نووسه‌ری رووسی مه‌کسیم گۆرگی دابوون. کاره‌کانی وه‌رگیراندرانه‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی و زۆر که‌شیش به‌ هیما‌ی خه‌باتی چینی هه‌ژار و "ئه‌و بوونه‌مه‌رانه‌ی که‌ به‌ مرۆف ئەژمێردران" دانه‌نا، هه‌یزه‌ چه‌په‌ عیراقیه‌یه‌کان رۆمانی "دایک" یان به‌ نموونه‌ی به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ی کریکاران دانابوو به‌رامبه‌ر زوڵم و مافه‌ زه‌وت‌کراوه‌کانیان. ئەم بۆچوونه‌ی رۆشنبیرانی چه‌پی عیراقی هه‌مان بۆچوونی یه‌کێتی سۆقیه‌ت بوو له‌سه‌ر گۆرکی. به‌لام ئەوه‌ی دوی هه‌له‌وه‌شانه‌وه‌ی یه‌کێتی سۆقیه‌ت له‌ سالێ ۱۹۹۱ روویدا، لیبراله‌ رووسه‌کان به‌رابه‌ری کۆنه‌ کۆمۆنیست بۆریس یلتسین که‌ لایه‌نگرانی رۆژئاوا بوون، هه‌موو

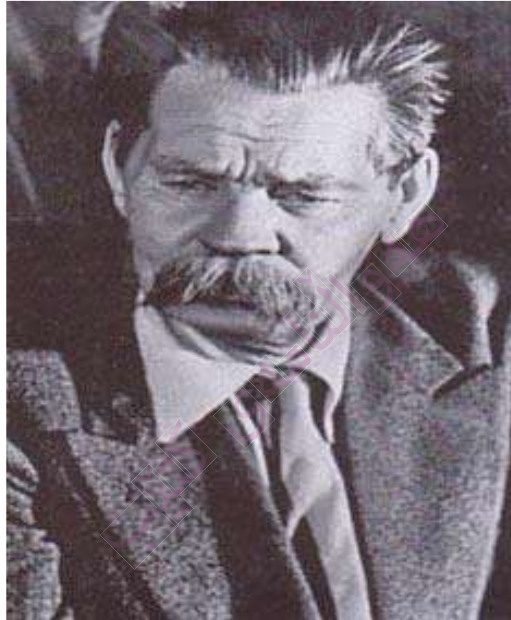
مهنزنیان بهدموردا کیشا لهبهر ئهوهی هاورپی فلادیمیر لینین و سنالینه و نزیکه له سهرکردهکانی تری حزب و دهولت. لایهنگیری بهلشهفیهکان بوو بهرله شوړش و قهلمهکهی خستبووه خزمهت شوړش و پالپشتی هیلی سیاسیان. تهنهت کار گهیشته ئهوهی هیرش بکاته سهر شانوی هونهری مؤسکو، بههوی پیشکهشکردنی رۆمانی "دهست لی وهشینراوهکان" دیستوفسکی که سهرکونهی تیرووری خهباتی سیاسی دهکات. ئهوه رۆمانهی لینین به (سخافات) ناوی برد و وتی کاتم نییه بیخوینمهوه و "فریمداوه". ستالین به ههموو شیوهیهک ههولای بهستهوهی گورکی دا به کهسایهتی خویهوه بهمهبهستی بانگهشه. بویه ههولای گهراندنهوهی دا بو یهکیتی سوڤییهت دواى ئهوهی که بهجیتی هینشبوو لهسهر سوربوونی لینین له سالی ۱۹۲۱. لینین زور سهغلته ببوو به داواکارییهکانی گورکی له بهرگریکردنی له رۆشنبیره "بۆرژواکان" لهناویاندا شاعیری ئوروستوکرات ئهلیکسهندر بلوک که تووشی نهخوشیهکی قورس ببوو وه پیویستی به چارهسهر ههبوو له دهرهوهی ولات، بهلام دهمهولات ریگهی سهفهکردنی پینهدا له ترسی چالاکییهکانی دژی دهولت سهرهراى پالپشتیکردنی له شوړشی ئوکتوبهر. سهرئهنجام دواى دهست به دهست پیکردنیکی دوور و دریز له لایهن

پارک، جاده، پهیمانگای ئهدهب له مؤسکو و گهلی زانکو و کتیبخانه له شارهکانی رووسیا که بهناوی گورکیهوه ناونا بوون ناوهکانیان گوردرا بو ناوی تر، بهلام ئهستهمه ناوی گورکی له میژووی رۆشنبیری رووسی و جیهانی رهشبرکرتیهوه سهرهراى ههموو ههولای لیبرالهکان، چونکه گورکی (کیویکه) له جیهانی ئهدهب. بویه دهمزگای بلاوکردنهوهکان بهردهوامن له بلاوکردنهوهی بهرهمهکانی و لیکولینهوهکان له بارهی رۆلی له ئهدهبی رووسی. لهسهر شانوی ههموو شارهکانی رووسیاش نمایشکردنی بهرهمه شانوییهکانی بهردهوامیان ههیه لهگهله بهرهمهکانی پۆشکین و گوگول و تولستوی و چیخوف.

له راستیدا بهلشهفیهکان له مهکسیم گورکی (ئهمه ناویکی خوازراوه به رووسی مانای "تال" دیت) "ئایکونیک" یان دروست کرد خهلی وکو نهرگا، وکو لاشه مؤمیاکراوهکهی لینین له گورهپانی سهور، سهردانیان دهکرد. دواى ئهوهی (الحاد) یان وکو ئایدیۆلوجیای فۆرمالی دهولت ناساند. ههر ئهوه ههرهشهی شوړشه بوو که مژدهی ههکردنی گهردهلولی شوړشی دا، ههر ئهوه نووسهره پرۆلیتارییه مهنزه که دامهزرینهری "ریالیزمی سوسیالیستی" ئهدهب و هونهری دهولتهی رووسییهیه، خهرمانهی

شۆرشى سۆسيالېستى ئەوكاتە، سەرەراي لايەنگىرى كىردىشى لە بزوتنەوى سۆسيال-دىموكراتى لە پروسىا و بەشدارىكىردنى لە شۆرشى سالى ۱۹۰۵ و راودوونانى لە لايەن دەسەلاتى قەيسەرى و بەندىكىردنى. لاي

گۆركى سۆسيالېستى بەماناي خوشى و خوش گوزەرانى و جەژنى ھەمىشەيە بۆ ھەموو كرىكاران لە سايەى رژىمە نوپىيەكەدا، بەلام ئەوى كە بينىتى دواى ھاتنە سەر دەسەلاتى بەلشەفيەكان تەنھا ھەلخەلتەندنى

مەكسىم گۆركى

جووتياران و كرىكاران بوو؛ نە جووتيار بوو بە خاوەنى راستەقىنەى زەوى و نە كرىكارىش بوو بە خاوەن كارگە وەكو بانگەشەيان بۆ دەكرد پىش شۆرش. سەربارى راودوونان و گرتنى ھەر كەسىك بانگەشەى فرە فكرى و سياسى بكردايە. پياوانى حزب كارگەكانيان بەرپو ھەرد بى ئەوى ھىچ شارەزايەكى پىشەساز بيان

دەسەلاتدارانەو، مرد.

ھەروەھا گۆركى داواى دەركردنى بىريارى لىبوردىنى بۆ شاعىر نىكۆلاى گۆمىليۆف (ھاوسەرى ژنە شاعىر ئانا ئاخمتوفا) كىرد، بەلام دواتر لە سىدارە درا.

گۆركى روسىايى بەجىھىشت پاش ئەوى لىنين وتى: "تەندروستىت باش نىيە ئەبى سەفەر بكىت بۆ چارەسەرى پزىشكى... ئەگەر رازىش نەبى، ئىمە دەتئىرىن...". ئىتر سەفەرى ئەلمانىاي كىرد دواى ئەوى نائومىد بوو لە رژىمى نوپى

ولات كە پراوپر بوو لە "زۆلمى شۆرشگىرى" و "تىرۆرى سۈور" و زۆرى تر لەو روداوانەى كە لە سالانى يەكەمى ھەلگىرسانى شۆرش و شەرى ناوخۆدا رووياندا. قوربانىيەكانى چەندەھا كەسايەتى رۆشنىر و ئەدىب و ھونەرماندى رووسىشى تىدا بوو. بۆيە گۆركى دوودل بوو لە پاراوى رىبازى

کهومەلگا و پهيامی رۆشنبیری له گۆرانی کۆمه‌لگه‌دا. به‌یوچوونی گۆرکی، ئەستهمه کۆمه‌لگه پیش بکهوئ به‌ی بوونی پرۆژه‌یه‌کی رۆشنبیری مه‌زن. رۆشنبیری بنه‌مای هه‌موو پیشکه‌وتنیکێ کۆمه‌لگه‌یه. لینین بوونی ئایینی به هه‌موو شێوه‌یه‌ک رهنده‌کرده‌وه له‌ناو کۆمه‌لگای سۆسیالیستیدا ته‌نانه‌ت ئەگه‌ر به به‌کاره‌ینانی هه‌یزیش بێت. له‌م لایه‌نه‌دا زۆر توندرو بوو. بۆیه له روسیا که‌نیه‌سه مێژووبیه‌کان وێران کران (کاتیدرای کریستیانێ دلسۆزیان له مۆسکۆ ته‌قاندوه که به‌ها بیناسازییه‌که‌ی هه‌یج که‌متر نه‌بوو له کاتیدرای ویستمنستر له له‌ندن، کاتیدرای سانت پۆلس له رۆما، کاتیدرای نۆتردام له پارێس... چی پرووی ئەدا ئەگه‌ر هه‌موو ئەمانه‌ش به‌ته‌قی‌ندرانایه‌وه به دینامیت؟ تیگه‌یشتنی گۆرکی له‌سه‌ر ئایین له‌ژێر کارتێکردنی فه‌لسه‌فه‌ی نیچه و "مرۆقی بالاً" دا بوو، وای ده‌بینی که کاره‌که په‌یوه‌سته به‌خودی که‌سه‌که‌وه له ئینتیمای ئایینی و هه‌یج زه‌رووریک نابینی له دورخستنه‌وی خه‌لکی ساده له ئایین به زۆره‌ملنی. به‌لکو پنیویسته بیریان رۆشن بکری‌ت و پله به پله دیدیان بگۆردری بۆ ئەو دیده سکۆلاریزمیه‌ی که سۆسیالیسته‌کان مژده‌به‌خشییان بۆ ده‌کرد. پنیستریش گۆرکی رهنه‌ی له رێبازی لینین ده‌گرت له‌سه‌ر هه‌ستان به شۆرش

هه‌بی‌ت. هه‌روه‌ها ترۆتسکی هه‌ستا به دروستکردنی سه‌ربازگه‌ی به‌ندکراوه‌کان "گۆلاگ". زۆریک له مێژوونووسان له‌و باوه‌رهدان ترۆتسکی به‌م کاره‌ی ئەه‌یویست کێشه‌ی وێرانبوونی ئابوری سۆقیه‌ت دوای شه‌ری ناوخۆ چاره‌سه‌ر بکات به به‌کاره‌ینانی به‌ندکراوه‌کان له جیه‌جی کردنی پرۆژه‌ی کاره‌با و بنیادنانی پیشه‌سازی قورسی ده‌وله‌ت. دوای نا ئومیدبوونی گۆرکی له ئەنجامی سیاسه‌تی ده‌سه‌لاتداری نوێ، ناچار له ئەلمانیا گیرسایه‌وه و ده‌ستی کرد به ده‌رکردنی رۆژنامه‌یه‌ک و بلاوکردنه‌وی وتار له رۆژنامه ئەلمانییه‌کان به رهنه‌گرنتی توند له ده‌سه‌لاتداری سۆقیه‌ت. نووسینه رهنه‌ ئامیزه‌کانی وه‌کو: "جووتیارانی رووس" و "دله‌قی رووسی" و "رۆشنبیران و شۆرش" و "نامه‌ی نووسه‌ر و ئەده‌ب له زه‌مانی ئیمه‌دا"، هه‌روه‌ها داوا کردنی له ئاناتۆل فرانس به هه‌ستان به هه‌ولی بانگه‌شه‌یه‌کی جیهانی له‌پیناو به‌رگریکردن له ئەدیبه به‌ندکراوه رووسییه‌کان. ئەو هه‌لویسته‌ی گۆرکی بوو به هۆی بیزاری و تووره‌بوونی لینین که گۆرکی به هاورپی نزیکی خۆی ده‌زانی. ته‌نانه‌ت له سالی ۱۹۱۰ له کابری کاتی خه‌باتی نه‌ینی له ماله‌که‌شیدا ده‌ژیا. گۆرکی زۆرجار گه‌توگۆی ئەنجام ده‌دا له‌گه‌ڵ لینین سه‌باره‌ت به بابه‌تی ئایین و رۆلی له

کرد له نیویاندا سهرپشکردنی له ریځخستنی بزاقی روښنبیری له ولاتدا. ههروهه د لنیای کردومه که ولات رزگاری بوو له شهری ناوځو و دهرهواویشتهکانی و گوزهرانی خه لک خوش بووه و بنیادنانی ولات دهستی پیکردووه. ئهو ههوالانهیش که باس له سهربازگهی بهندکردن ئه کهن تنهها پروپاگندهی دوژمنانی سوځیهته.

رژیمه توتالیتارییهکان ههمیشه ههولی کونترولکردن و بهکارهینانی گهوره روښنبیر و زانا و کهسایهتیه ناسراوهکانی کومه لگه ئه دهن بو جوانکردنی ناشیرینیهکانیان له ناوه و دهرهوهی ولات. ئه مه ریک ئه وه بوو که ستالین ههولی بو ئه دا. بویه گورکی له سالی ۱۹۲۸ له سهر داوای ستالین ههستا به ئه نجامدانی گهشتیک بو بینینی ئه وه کاره چاکنه ی کراون لهو (فهریکه ولاته دا). پاش ئه وه گه شته ههستا به نووسین و بلاوکردنه وه ی زنجیریهک نووسین به ناویشانی له سهرتاسهری یه کیتی سوځیهت "في ارجاء الاتحاد السوفيتي". سالی ۱۹۳۱ گورکی ههستا به سهردانی کردنی سهربازگهی بهندکردن له دوورگهکانی سولوفیتسکی له باکووری ولات و ستایشی ههلسوکهوت کردن له گه ل بهندییهکان و باری بهندیخانه که ی کرد. دواي ئه م کاره ی، زور کهس ئه م ههلویتسه ی گورکیان سهرکونه کرد. ئه لیکسه ندر سولجهنتسین که خاوه نی خه لاتی نوبل

پیشهاتنی کاته که ی و هوشداری له بهرکهوته رووځینه رهکانیشی دا له زنجیریهک نووسینی دا به ناویشانی "بیرگه لیک له غهیرکاتی خویدا" (ناویشانه که هی مهقالهیه کی نیچه ی فیهلسوفه). له گه ل ئه مه شدا گورکی له ناخی خویدا درکی به وه ده کرد که له رۆزگاری شوړشدا داهاتوو بو لینین ئه بیت. ههروهه لینینش درکی به وه ئه کرد که داهاتوی رووسیا به بی گورکی نابیت، دواي ئه وه ناوبانگی نهک تنهها رووسیا، به لکو ئه وروپا و ئه مه ریکاشی گرتبووه وه له ریگای ئه وه کاره زورانه ی وهکو "مندالیم"، "له نیو خه لکدا"، "دایک" ههروهه چیروک و شانوگه ریهکانی له سهر ژیانی خه لکانی ههزار و نه دار و بیبهش و لانهوازن "پیه تی". گورکی له نیوان سالانی ۱۹۲۳-۱۹۲۱ ژیانی له نیوان پراگ و هیلسنفورگ و بهرلین به سهر برد. پاشان خانوویه کی له سورنتو له نیلیا کری له سالی ۱۹۲۴. دواتر له کابری کومه لیک له شاکارهکانی وهکو: رومانسی "کاری خیزانی نارتامونوف" و "زانکوکانم" نووسی ههروهه دهستی کرد به نووسینی رومانه مهزنه که ی "ژیانی کلیم سامگین". که رهوشی یه کیتی سوځیهت نارام بووه، ستالین به هه موو توانایه کییه وه ههولی گهراندنه وه ی گورکی ئه دا بو نیشتمان (سوځیهت)، بویه گه لیک (المغریات) یان پیشکش

چۆنیهتی پهروهده کردن و ئامادهکردنیان بۆ ژیان له داهاتوو له سیبهری "سۆسیالیستیدا" بهلاوه گرنگ بیت! وه ئیتر ئا بهمجوره...
 گئیرانهوهی رووداووهکانی سهردانیکردنهکه له رۆمانی "دورگهکانی گۆلاگ"ی سۆلجینتسین، لهئهمزموونی خودی خوی لهئاکامی ده سال له چهشتنی ئازاری زولم و ئیهانه کردنی ناو بهندیخانهکه که بهسهری بردبوو سهرچاوهی گرتوووه. دواي ههلوهشانهوهی یهکیتهی سۆقیهت، ههندیگ له دوکومینته نهئیهیهکانی "ک ج ب" - لیژنهی ئاسایشی دهولت- پهیهوست به گۆرکی ئاشکرا کران. لهئیویاندا، نامه گۆرینهوهی گۆرکی لهگهڵ سهرکردهکانی حیزب وهکو لینین و ستالین و دژیردجینسکی و ئهوانی تر ههروهها ههندیگ راپۆرتی کارمهندانی ئاسایش و سیخورهکانیان لهسهر گۆرکی. ئهو دوکومینتانه گۆرکی به شیوهیهکی تر وینا ئهکات نهک بهو شیوهیهی که ئهکهوته بهردهستی خۆینهران لهسهردهمی سۆقیهتدا. کیشهی ئهو دهولتهتی که لینین بنیادی نا ئهوه بوو که لهدهستی ئهو "شۆرشگیرانهی که خهونیان به بنیادانی کۆمهڵگای یهکسان و عادیلهوه ئهبینی" و قوربانی زۆریاندا له پیناو رامالینی زولم و ناعهدالتهتی دهسهلاتی قهیسهری و بروایان به ئایدیۆلۆجیای شۆرش "سۆسیالیستی زانستی"

بوو یهکیک بوو لهو کهسانه که له رۆمانیکی بهناوی "دورگهکانی گۆلاگ" نووسی: پروپاگهندهکان گهیشتنه سۆلوفیتسکی (دهربارهی هاتنی گۆرکی) پێش سهردانیکردنهکه - بهندییهکان دلهکوته گرتنی، کارمهندانی بهندیخانهکه شلهژان... ئهبی کهسیک بهندکراوهکان بناسی بۆئهموهی بهپهرووشیان بۆ ئهم سهردانیکردنه بهمهڵینتی. ئهوه نووسههه "ههلو و ههوشداریدهی شۆرش" و نووسهری پلهیهکی رووسی! ههشارگای زولم و زۆرداری و بیدهنگی ئهبریت و ئهنووسی بۆ کهسانی خهمحۆر دهربارهی رهوشی بهندیخانه و بهندییهکان زۆر بهروونی! ههموو گومانهکان ئهروهئینتهوه. داکۆکیان لی ئهکات! ... بۆیه سهرپهershتیارانی بهندیخانهکه ههستان به رازاندنهوهی شویننهکه و شارندنهوهی ههموو کهمو کورتیهیهکان. کرمالین ئهو بهندکراوانهی که رهوانهی ئهوی ئهکران مهبهستی بوو که کهمترینیان بهزیندوویی بمیننهوه. زۆربهی نهخۆشهکان له هۆبهی چارهسهرییهی دهکران و شویننهکه پاک کرایهوه. ههروهها رارهویکی نوێ بۆ خانهی چاکسازی منالان که منالی نامۆبه کۆمهڵگهیان تیدا نییه، دروستکرا که ههردوو دیوی به داری سنهوبهری کاتی (بهبی رهگ) رازیندرايهوه.. لهوانهیه گۆرکی رزگارکردنیان و

شوفیر و پزیشک بو ترخان کرد. لهوش گرنکتر به بازنهیهک له پیاوانی دهزگای ئاسایش به سهروکایهتی هینریک یه هودا، بهریوه بهری بهریوه بهرایهتی ئاسایشی گشتی دهولت و وهزیری ناوخو (کو میسیاری گهل بو کاروباری ناوخو) دهوره درا. هینریک یه هودا ناوی راسته قینهی (یهنن گنرشینوفیچ یه هودا) بو، پالپشتی ستالین بو لهکاتی ئه خو پیشانانانیهی که کران له دژی له سالی ۱۹۲۸ دا. له بهر ئه وه ستالین دواتر پشتی پیهست له بهریوه بردنی گرتووخانه و بهندیخانهکان و ئاسایشی ولات. بهتایهتیش له بهر ئه وهی خزمی سهرکردهی بهلشفه یی یاکوف سهرمدلوف بو. هاوسهری خوشکهزاکه ی بو (بهلام ستالین یه هودای له سیداره دا له سالی ۱۹۳۸ به تاوانی ههولدان بو گورینی دهسلات له گهل گروپی ترؤتسکیهکان).

هه موو جموجولهکانی گورکی لهژیر چاودیری یه هودادا بو. و هه موو وردهکاریهکانیشی ئه گه یانده ستالین له باره ی دانیشتن و کو بوونه هکانی له گهل مه کسیم ی کوری و هاوړی نزیکهکانی و گفتوگوکانیان. له راستیدا گورکی خرابوه ناو "قههفسیکی ئالتونیه وه" و بهکار ئه هینرا له لایهن دهسلاتی حیزبه وه بو کونترولکردنی سینکتهری

هه بهوو، ده رچوو و کهوته دهست ئه و کارمهنده حزبیانه ی که له پیناو پله و پایه و دهسکهوتی شه خسی هاتبوونه نیو حزبه وه. ههندیکی تر له دهسه لاتداران له وانه بوون که به ناوی حزبه وه له خولیای دهسه لات و کونترول کردنی کومه لگه دا بوون نهک خزمهت کردنیان. ئه مانه زیاتر گورکیان پهست کردبوو چونکه وای ههست ئه کرد که شورش به لاریدا ئه بری.

له سالی ۱۹۳۰ گورکی بو به ئهنده نامی یه کیتی نیونه ته وه یی نووسهرانی دیموکرات له گهل رومان رولان و وابلتون و وینکلر و ئهلپیرت ئهنشتاین و هینرک مان و لويس ئه راگون و وایلز تریولیه و گهلکی تر له گه ره روشنبیرانی ئه ورووی که سهرکونه ی له سیداره دانی ۴۸ کهسیان کرد له سهرو بهندی "کنشه ی برسیتی" له یه کیتی سو قیهت. سالی ۱۹۳۲ گورکی بو یه کجاری گه رایه وه سو قیهت. له ئه وروویا گرنگیدان به کارهکانی گورکی سسته یه کی به خوه بینی له ئاکامی سه ره لدان ی ریچکه ی ئه ده بی نویتر. حکومتی سو قیهت یه کیک له کوشکه گه رهکانی ملیونیر ریابوننشسکی له ناوهراستی موسکو و قیلای تیسلی له قرم پیشکهش کرد. قیلاکه ی قرم بو ریگری کردنی بو له سهفر بو کابری له ئیتالیا به بیانوی هه واگورین. چونکه ناوو هه وای قرم و باشووری ئیتالیا له یهک ئه چوون. ههروه ها ستافیکی خزمهتیار له گهل

کریوتشکۆف، که دواتر لهسیداره درا لهگه‌ل هاوسهره‌که‌ی دانی بهوشدا نابوو که تیوه گلاوه له رووداوی مه‌کسیم.

وترا که گوايه يه هودا ئه‌و کاره‌ی کردووه چونکه مه‌یلی له هاوسهره‌که‌ی مه‌کسیم بووه. به‌لام میژووناسان گومانیان هه‌یه له‌وه‌ی کریوتیشکۆف که زۆر دلسۆزی گۆرکی بوو ده‌ستی هه‌بووبی له کوشتنی کوره‌که‌ی که به نه‌خۆشییه‌کی کتوپیری دل مرد. گۆرکی له نامه‌یه‌کیدا بو کریوتیشکۆف له سالی ۱۹۲۷ له سۆرنتۆی ئیتالیاوه نووسیبوو: "که ده‌وله‌م‌ه‌ند بووم په‌یکه‌ریکی گه‌وره‌ی برۆنزت بو دروست ئه‌که‌م له گه‌وره‌ترین گۆرپانی شاردا. ئه‌مه‌ت بو ئه‌که‌م چونکه تۆ کتێبه‌کانم پاراست، به‌راسته‌ وگالته ناکه‌م. من سوپاسی بێپایانته ئه‌که‌م. چون ئه‌که‌ری که‌سیکی ئاوا دلسۆز کوره‌که‌ی بکوژی هه‌رچه‌نه له‌ژێر ئه‌شکه‌نجه‌دا دانی به‌ه‌ودا نابوو. ستالین ترسی له گۆرکی هه‌بوو که هه‌یچ کاتیک نه‌بوو به یه‌کیک له ده‌سته‌ی که‌سانی به‌رده‌ستی. گۆرکی به که‌سانی وه‌ک ریکۆف و بوخارین و کامینیف و زینۆفیف دهره‌ درابوو که رکه‌به‌ری ستالین بوون له لیژنه‌ی ناوه‌ند و ستالین حمزی لینه‌ئه‌کردن.

له ۱۸ حوزمه‌یران ۱۹۳۶ گۆرکی له دوا‌ی چه‌ند رۆژیک له نه‌خۆشییه‌کی سه‌خت و بیهۆشی له

رۆشنییری له ده‌وله‌تدا. به‌سه‌ره‌پرشتی گۆرکی، ژماره‌یه‌ک گۆفار و رۆژنامه‌ی ئه‌ده‌بیه‌ی ده‌ره‌چه‌وون. یه‌کیته‌ی نووسه‌ران دامه‌رزا، ئینسیکلۆپیدیا‌ی "ئه‌ده‌بی جیهانی" ده‌رچه‌وینرا و یه‌که‌مین کۆنگره‌ی یه‌کیته‌ی نووسه‌ران به‌سترا. گۆرکی تێیدا وتاریکی تێروته‌سه‌لی پێشکه‌ش کرد ده‌رباره‌ی رۆلی نووسه‌رانی سۆقیه‌ت له‌ ده‌مه‌دا و باسی "پالیزمی سۆسیالیستی" وه‌کو ئالایه‌ک که ده‌بی هه‌موو هونه‌رمه‌ند و نووسه‌رانی ده‌وله‌ت له سایه‌یدا هه‌ولی دووباره‌ بنیادنانه‌وه‌ی ژیا‌نی کۆمه‌لگای سۆقیه‌تی به‌دن.

گۆرکی هه‌ر له منالییه‌وه به که‌سیکی به‌ره‌هه‌ستکاری زو‌لم و شۆرشگیر ناسرابوو، بۆیه قه‌ولکردن و مانه‌وه‌ی له‌گه‌ل رژیمیکی گشتگیر به سه‌رۆکایه‌تی ستالین به کاریکی نامۆ دینه‌ به‌رچاو. پاش گه‌رانه‌وه‌ی بو یه‌کیته‌ی سۆقیه‌ت، گۆرکی تووشی کۆمه‌لێک نه‌هامه‌تی هات. ده‌سپێکیان له‌ده‌ستدانی مه‌کسیم کوری بوو که له‌تافی گه‌نجیدا بوو. پروپاگه‌نده‌ی ئه‌وه بلاو بووه گوايا به پلانی یه‌هودا بووه، به‌گۆیره‌ی دانپێدانانی بیوته‌ر کریوتشکۆف که سه‌کرته‌یر و پاسه‌وان و خانه‌خوینی گۆرکی نووسه‌ر بوو. کریوتشکۆف ئه‌مه‌ی له‌کاتی دادگایی کردنی له‌سه‌ر که‌یسی (التامر) له ستالین له‌لایه‌ن بوخارین و زینۆفیف و کامینیف و تبه‌وو. هه‌روه‌ها

تیمیک له گهوره پزیشکان لهناویاندا وهزیری تهنروستی کامینسکی و پزیشکی کرملین خودورکوفسکی و

باخی گورکی (وشه‌ی گورکی لیړه بهمانای "گردهکان" دیت له پرووسیدا بهخویندنهوه بهلام شیوازی

مهکسیم گورکی له گهل خیزانی کوره‌که‌ی

نووسینه‌که‌ی جیلاوازه.) له دهره‌وه‌ی شاری مؤسکو ههمان نهو شوینه‌ی که لینین تییدا مرد، کوچی دواپی کرد. پیش مردنی، ستالین به یاوه‌ری مولوتوف و فوروشیلوف له دواپی نیوه‌ی شهو سهردانی کرد. پزیشکه‌کان به دهرزیه‌کی کافور هینایانه هوش خوی پیش سهردانی کردنه‌که. دواتر له کاتی دادگای پی کردنی گروپه‌که‌ی ترؤتسکی و

پزیشکان لانگ و بلیتنیوف و کونتجالوفسکی و سبیرانسکی و لیفین واژو کرابوو. زورینه‌ی نه‌مانه‌ی ناویان هات لهو جوانه بوون که دواتر له‌سیداره دران. پروفیسور دافیدوفسکی هستا به کاری تویکاری لاشه‌که‌ی (تشریح الجثة). کاره‌که به خیرایی نه‌جامدرا همر له ژووری نووستنه‌که‌ی له‌سهر میزی نووسینه‌که‌ی. کهس نه‌ینی نه‌م

"پزیشکه بکوژه‌کان" وابلو کرابه‌وه که پزیشکه‌کان به‌مه‌به‌ستی کوشتن بریکی زور له کافوریان لیداو. به‌لام هیچ به‌آگه‌یه‌کی سه‌لمینه‌ر نیبه بو نه‌م کاره. له‌راپورته پزیشکیه‌که‌ییدا هاتبوو، که هوی مردنه‌که‌ی له نه‌جامی هه‌وکردنیک توند بووه له به‌شی خوارم‌وه‌ی سییه‌کانی که سالانیک زور بوو توشی نه‌خوشی سیل هاتبوو. راپورته‌که له‌لایهن

سزای مردنیان بهسهردا سهپنرا و گولباران کران. ئهوتری که ستالین رقی له پزیشکهکان بوو و ریگه چارهسهره میلییهکانی پی باشتر بوو. وهکو خو پیچینهوه به عابایهکی قهوقازی بهمههستی عارهقکردن له کاتی تا لیهاتن. لینینیش ههمان بۆچوونی ههبوو، متمانهی به پزیشکه بهلشهفیهیهکان نهبوو پزیشکه سویسرییهکانی پی باشتر بوو.

۲

گهستی گۆرکی لهسهر ری پی پر له نازاری ژیان له روژی لهدایک بوونییهوه له نیجی-نوفگۆرۆدوهوه دهستی پیکرد ههتا روژی مردنی له باخی گۆرکی. ژیان ی پر بوو له کارهساتی گهوره ونوشوستی کاتیک ههولی خۆکوشتنی دا لهتهمهنی ۱۹ سالیدا، دوا ئهوهی نهیتوانی بچیته زانکوی قازان. بۆیه چانسی خویندنی بالای له دهست چوو. دواتر ئهستیره ی لهجیهانی ئهدهدا گهشایهوه کاتیک چیرۆکی "ماکار تشورد" ی له سالی ۱۸۹۲ بـلاو کردهوه. دوا ئهوه کارهکانی تری بـلاوکرایهوه که نوبانگی جیهانی بۆ هینا و بوو به نووسهری پله یهکی رووسی دوا ی مردنی تۆلستۆی و دۆستیوفسکی و چیخوف.

مهکسیم بيشکۆفی دارتاش، باوکی مهکسیم و فارفارا کاشیرینای دایکی له

پهلهکردنه ی نهئزانی وترا که رینماییهکان له کرملینهوه هاتبوو.

کریوتشکۆف له یادهوهرییهکانیدا لهبارهی ئهوه روداووه نووسیوو ی و ئهلی: له دوا ی مردنی گۆرکی ههلسوکهوتی پزیشکهکان لهگهلی گۆرا. تهنها لاشهیهکی مردو بوو لای ئهوان... کاتێ چومه ژوورهکهوه تهنها لاشهیهکی له خوین گهوزاوم بینی، پزیشکهکان ناو سکیان ههموو هینایه دهرهوه ئینجا شووشتیان و به دهرزی و دهزوویهکی ئهستوو ر سکیان دووریهوه. میتسکیان فریدابوووه ناو قاپیکهوه و بهمنیان وت بیه بۆ "پهیمانگای میشک". بهگۆیره ی وتهکانی، ههچ نووسهریکی تری رووسی بههجوژه له دوا ی مردنی مامهله ی لهگهلا نهکراوه. کهپسهکه ی به دهسیسه ی سیاسی ناوبردوه. لاشهکه ی گۆرکی سووتینرا وخۆلهمیشهکه ی کرایه ناو شووشهیهکهوه و خرایه ناو دیواری کرملینهوه، بهپهچهوانه ی وهسیهتنامه کهپهوه که داوا ی کردبوو لهتهنیش گۆری کورمهکهپهوه له دیر نۆفۆدیفیتشه بنیژریت. گۆرکی خوی خسته ئهه گنزهنگی پیلانگیریهوه و ریگه ی خۆشکرد بۆ دهستیوهردانی خهککانیکی نامۆ و هیزگهلیکی پیچهوانه به سروشتی داھینانی ئهدهبی خوی. نهک تهنها له کاتێ له ژیاندا بوو، بهلکو له مردنهکهشیدا. بهههر حال دواتر ئهوه پزیشکانه ههموو

خوی ئهزانى. بهم شپوهيه لهگهڵ ئهم رووداوه تراجيديبانه ژيانى يهكێك له گهوره ئهديباني رووسى دهستی پيكرده. كه داىكى شووى دوهمى كرد باپيرى رازى نهبوو بهلام ناچار بوو كچهزاكهى بگرته خو. داپيره ئهركى گهورهكردى گرته ئهستو و رۆلنكى كاريگهري ههبوو لهسهرى. كه بوو به ههوت ساڵان رهوشى مادي باپيرى زور خراب بوو بويه سههرنا ناردى بۆ كاركردن له دوكانى پيلاوفرۆشپيكر. دواتر لاي خيزانى سترگيف كه خزمى داپيرهى بوون و هكو خزمهتكار، بهلام پاش ماومهكى كورت ههلهات. لهو كاتهوه ئيتير شهري مان ونهمان له ژيانى ئهو مناله دهستی پيكرده. ئيشهكان و گرنگيدانى به شت گورانهكارى بهسهردا هات. قورسترين كار كردبىتى له نانهواخانهيهكدا بوو كه دهبوو بهيانيان زوو كيشه ئاردى قورس باركات، ههوير ئاماده بكات، فرن گهرم بكات، دواتر نان و بهرهمهكانى تر ببات بۆ بازار و بيانفرۆشئ.

له سههرهتادا باپيرى بهزور ئهيبرد بۆ كهنيسه و نوێژ و سرووده ئاينيهكانى پي لهبهر ئهكرده. لهو بارهيهوه گوركى نووسيوهتئ: "خزم له رويشتنى كهنيسه نهبوو، ملي ئهگرتم و بهزور سوچهدى پي ئهبردم". دواتر باپيره وازى ليهينا و سهريشكى كرد، بهلام دواتر ئهليكىسى دانى بهوهدا نا كه ههزى تنها له

كهنيسهى شارى نيچنى- نوفگورود هاوسهگرپيان كرد. ههركيز لهبيري ئهوهدا نهبوون كه مناله نوبهركهيان ئهبيتته يهكێك له گهوره ئهديباني رووسى. مهكسىمى باوك له كارمهكى كه كۆميانيابهكى دهريوانى بوو پلهى بهرز كرايهوه و كارى سهريهشتى دروستكردى كهوانهى سهركهوتنى پيسپيردرا بۆ بهخيرهاتنكردى ئيمپراتور ئهليكسندرى دووم له شارى ئستراخان. بويه تازه بووك و زاوا لهو شاره نيستههچى بوون. گوركى كور (كه ناوى ئهليكىسى بوو) لهو شاره له ۱۶ مارت ۱۸۶۸ لهدايك بوو. بهلام لهساالى ۱۸۷۱ خيزانهكهيان كۆستىكى گهورهى كهوت؛ ئهليكىسى تووشى كۆليرا بوو و باوكى كه بهديارييهوه بوو و خزمهتى ئهكرده ئهويش گيرۆدهى ههمان دهرد بوو. باوكه مرد و منالهكه چاك بومه. داىكى كه چاوهرتئى منالى دوهمى ئهكرده ناوى لينا مهكسىم كه لهدايك بوو، بهناوى ميژده كۆچكردوهكهيهوه. باوك له ئستراخان بهخاك سپيردرا بهلام مهكسىمى براى ئهليكىسى له ريگاي گهرانهوه بۆ نيچنى نوفگورد مرد. گوركى له كتىبئ "منداليم" باسى ديمهنئى منالئىكى بچووكى راكشاو له تابووتئىكدا ئهكات، له ناو ئهو كهشتيهى كه بردنى بۆ نيچنى نوفگورود و چۆن داىكى بهچاوى ناحهزموه تهماشائى ئهكرده و به سهرهخۆر و هوى بيوهژن كهوتنى

نه‌خستایه‌ته‌وه له بهر ئه‌وه‌ی به پیلو له‌دایکی دابوو. هه‌ره‌شه‌ی کوشتنی ئه‌و و خو‌شی کرد ئه‌گهر جاریکی تر ده‌ستدریژی بکاته سه‌ر دایکی. جاریکی تر دایکی ناریدییه‌وه مالی باپیره‌ی. دوا‌ی مردنی دایکی، باپیره‌ی وتی: "هیی... ئه‌لیکسی.. تو مه‌دالیا نیت بکریته مل، برو له‌ناو خه‌لکیدا بژی". به‌و شیویه‌ی باپیره کچه‌زاکه‌ی مال به‌ده‌ر کرد دوا‌ی مردنی دایکی به چه‌ند رۆژیک. دایکی ئه‌لیکسی که له خیزانی کاشیرین بوو، زووتر خیزانیک ده‌وله‌مهند بوون به‌لام نیستا سه‌روه‌ته‌که‌یان له ده‌ست داوه. به‌ بو‌چوونی باپیره، کچه‌که‌ی ته‌نها هۆ بوو که به مناله‌که‌ی ئه‌به‌ستنه‌وه. پنیستر که مناله‌که‌ی گرتبووه خو‌ی بو ئه‌وه‌ی هه‌لی شووکردن بو کچه‌که‌ی ده‌سته‌به‌ر کات به پیاوینکی ریزدار، به‌لام دوا‌ی مردنی کچه‌که‌ی ئه‌و په‌یوه‌ندییه نه‌ما. باپیره هه‌موو سامانه‌که‌ی له (سفه‌ه) بازرگانی له‌ده‌ست دابوو، ئه‌لکسی بوو بوو به باریکی قورس بو‌ی.

نووسه‌رانی ژياننامه‌ی مه‌کسیم گۆرکی له‌و باوه‌ره‌دان که ئه‌و رووداوانه‌ی له هه‌ردوو کتیبی "مندالیم" و "له‌نیو خه‌لکدا" هاتوه، مه‌رج نییه به‌ده‌قیقی گوزارشت له ژیان و به‌سه‌ره‌اتی خو‌ی له‌لای باپیری یان ئه‌وکاته‌ی ئه‌مشار و ئه‌وشاری ئه‌کرد، بکات. به‌لکوو له‌وانه‌یه نووسه‌ر جله‌وی بو خه‌یال

سه‌یرکردنی نیگاره‌کانی ناو که‌نیسه و گۆیگرتن له سه‌رووده خه‌ماوییه‌کان بووه. له‌به‌رئه‌وه چه‌زی له رۆیشتنی مناوله (بۆنه‌یه‌کی ئایینی کریستیانه‌که‌ه بۆ منالان ساز ئه‌کریت) نه‌بوو. کاتیک بۆ یه‌که‌مه‌جار سه‌ردانی قه‌شه‌ی کرد بۆ ئه‌م مه‌به‌سته، هه‌ستی کرد هه‌له‌تێنراوه و ئه‌مه کاریک بیزارکه‌ه. جاریکیان باپیری بریک پاره‌ی پندا بو‌ئوه‌ی بیبه‌خشته که‌نیسه، به‌لام ئه‌و پنی باشتر بوو بچیت یاری پنیبکات له‌گه‌ل منالان و پاره‌که‌ی دۆران و به‌درووه به‌ باپیری گوت که‌وا مناوله‌ی ئه‌نجام داوه له لای قه‌شه. به‌مشیویه ئه‌م مناله‌ گه‌وره بوو له که‌شیک دور له که‌نیسه. داپیره‌شی که زۆر چاودیری بوو، زیاتر گرنگی به‌ چیرۆک و گۆرانیه میلیه‌کان ئه‌دا تاوه‌کو وتنه‌وه‌ی سه‌رووده ئایینییه‌کان له‌ گه‌لیدا. دیدی نه‌گه‌تێقیانه‌ی گۆرکی له‌سه‌ر که‌نیسه و ئایین له‌و کاتانه‌وه دروست بوو. زیاتریش جیگیر بوو له‌گه‌ل ئاشنا بوونی به‌ فله‌سه‌فه‌ی نیچه و فیه‌له‌سووفه ئه‌لمانییه‌کانی تر. مردنی یه‌ک له‌دوا‌ی یه‌کی برا و خوشکه‌کانی ئه‌لیکسی وه‌ک ئه‌وه‌ی بلنی چاره‌نووس به‌مه‌به‌ست ئه‌لیکسی به‌تاقانه‌یی به‌نیته‌وه له هه‌ردوو هاوسه‌رگیریه‌که‌ی دایکی. ژیان له‌لای دایکی دوا‌ی هاوسه‌رگیری دووه‌می زۆری نه‌کیشا. رۆژیکیان خه‌ریک بوو می‌رده‌که‌ی دایکی به چه‌قو بکوژیت ئه‌گهر دایکی دوری

بۆقهكان به دموریدا كه دوانیان له سهر تابووتهكه بوو، ههمیشه له بهر چاو بوو. دوی ئهوه مردوونیزهكان خۆلهكهیان كرد بهسردا، بۆقهكان ههولیان دا له چالهكه بینه دهرهوه بهلام ههولنهكانیان بئ ئهنجام بوو. ئهم دیمهنه ههستی بهزهیی له دلی ئهلیكسی جوولاند.. بهو شیویه بهگهرهیی خیزان و برا و بۆقهكان بهتهنیشته یهكوه جیی خویان گرت. به گشتی گۆرکی ههستی سۆز و بهزهیی بهرامبهر مرۆف و گیانلهبهر و ههتا شتهكانیش دهرئهبریی. بۆیه دهسهلاتداریان بهلشفی ههندیک جار له وهستانهوهی گۆرکی و بهرگریکردنی له كهسانیک كه ئهوان به دوزمنیان دانهنا تینهئهگهشتن.

دایره بۆ ئهلیكسی جیگای دایکی گرتبووهوه، لهكاتیکدا كه ههموو جیهان پشته لیکردبوو. ئهو بووبوو به تاكه پهزژینی ژیان بۆی. کاتیک "خاکهیی باپیره" دهستبهرداری بوو، وهکوو دهستبهرداربوونهکهی له بۆقهكان كه به زیندوویی کرانه ژیر خاکهوه و مردن. سههرهراي ئهواي دایره كهسیکی ساده بوو، خویندن و نووسینیشی نهئزانی، بهلام لاری نهبوو له خواردنهوهی پیکیک لهگهڵ دهریاوانهكان و گهیرانهوهی بهسههراتی دهگهمن لهو كهشتیهیی كه له ئهستراخانوه هینانیوه. ئهو کارهیی دایره بوو به هۆی توورهبوونی فارفاری دایک و پپی وت "دایکه..

شل کردبۆ له ویناکردنی شتهكان بهمهههستی راکیشانی خوینهر. لهوانهیه دلهرقی باپیره لهگهڵ هاوسهرهکهی و منال و منالزاکانی راست بئیت، گۆرکی گهلیک بهسههراتی لهو جۆرهی باسکردوه. بهلام ههر باپیرهش بوو بههۆی ههلهکووتی له خویندنگای سههرهتایی له کهنیهه چونکه بهزۆر سروود و نزا و چهند پارچهیهک له کتییی پیرۆزی پئ لهبهر ئهکرد، لهو ماوه کورتهی که خرایه بهر خویندن.

ئهوهی شایانی باسه، گۆرکی خهرمانهیهکی پیرۆزی بهدهوری دایرهیدا کیشابوو له کاره ئهدهبیهکانیدا. دایره كه چیرۆکی بۆ ئهگهیرایهوه، بۆ ئهو نمونهی چاکه و سۆز و چاو و دل تیری بوو ههرچهنده باپیره به "ژنه ساحیره پیسهکه" وهسفی ئهکرد. بهلام لهلای ئهلیكسی وهکو پاکیزهیی پیرۆز و سههرچاوهی خۆشهویستی بوو كه له منالیی لئی بیههش بوو. له منالییهوه ههردیمهنی لاشهیی مردوو، سههما و سههما، لاشهیی باوکی له تابووتیکدا برا کۆرپهکهشی له تابووتیکی تردا ئهبینی. ههتا دایکیشی به بیدهنگیهکهی و رووه وشک و رهش ههلهگهراوهکهیهوه و فهرامۆشکردنی ئهههوه، وهکو مردوو ئههاته بهرچاو. دیمهنی داگرتنی تابووتهکهی باوکی بۆ ناو گۆرکهکی که پر بوو له ئاو، له کاتی بهخاکسپاردنیدا و باز بازینی

برادران، داپیره هرچی خواردنی خوش و بهتام بوايه ناماده نهکرد و سفره‌ی نهرازاندهوه لهگهل سوراحيبه‌کی سهوز له قودگا که به گولی سوور نهخشينرابوو. خالی ياکوفيش گيتاره‌که‌ی ناماده نهکرد چه‌ند مائیکي تريش نههاتن له گهل قهشه‌ی که‌نيسه‌که‌ی نزيکیان.. به خواردن و خواردنهوه و بهزم و سهما و پیکه‌نين کاته‌که‌يان به‌سه‌ر نه‌برد. گورکی له چيروکی "داپيره کولينا" باسی پيريزنيک نهکات له ژيرزه‌مينيکی شيداردا نهژی که‌سانیکي زوری نه‌که‌هولیک و نالوده و نهو مروقانه‌ی که به زبلی کومهلگه ناوئه‌برين و له دوپله‌ی چلپاويدان، له دهوری خويدا کو کردونهوه. پيدان شهرم نييه له‌سه‌ر حسابی نهو پيريزنه هه‌زاره بزين. داپيره‌ی نه‌لیکسي هه‌له‌سه‌تا به کوکردنهوه‌ی خير و بهخشش له خه‌لکی خيرخواز له‌پيناو ناندانی دهيه‌ها که‌سی "لانه‌واز و پنيه‌تی و دز و له‌شفرۆش که‌وا به‌شيوه‌یه‌کی کاتی" سه‌رچاوه‌ی بزيوييان له‌ده‌سه‌ت دابوو. هه‌موو خه‌لکی گهره‌ک و ده‌روه‌ی گهره‌ک، شاره‌زای خانه‌دانی وچاو و دلته‌ری داپيره‌ی نه‌لیکسي بوون که نه‌بووه مایه‌ی رق و توره‌ی باپيري. کاتيک نه‌لیکسي له‌سه‌ر فه‌رمانی باپيره‌ی مالبه‌ده‌ر کرا، داپيره‌ی له‌کاتی به‌ريکردنی وتی: "نابی له‌که‌س توره‌ی بی. تو لووت به‌رزی! له‌به‌ر

گالته‌ت پينه‌که‌من.. "نه‌ويش وه‌لامی داپيره "با گالته‌ بکه‌ن خوايان له‌گهل" نه‌لیکسي بچووک پشتی به داپيره قايم بوو بو رزگارکردنی له وانی تر له‌کاتی دروستبوونی کيشه له‌گهل‌ياندا. وه‌کو هه‌موو ژنانی نه‌خوينه‌واری نهو سه‌رده‌مه‌ی خيزانه هه‌زاره‌کان، له‌ته‌مه‌نی ۴ اسالیدا درا به‌شووه به پياويکی له‌خوی به‌ته‌مه‌ن تر به مه‌سه‌ستی دابینه‌کردنی ژيانی داهاتووی. باوکی نه‌بوو، کچی ژنيک بوو سه‌ر به گه‌لی شوفاشی بوو. نويز کردنه‌که‌ی وه‌کو نه‌وانی تر نه‌بوو، سوچه‌ی نه‌برد نينجا چه‌ندجاريک وينه‌ی خاچی نه‌کيشا و نه‌پاراپه‌وه بوئه‌وه‌ی خوا خوی نه‌زان و نه‌فه‌رتی و هه‌موو نه‌رتوؤکسه‌کان رزگار بکات و نه‌یوت: تو نه‌زانی من گوناح نه‌که‌م به نيته‌ پاکي.. نينجا له پاکيزه نه‌پاراپه‌وه تا ره‌می پينکات.. نه‌یوت: تو سه‌رچاوه‌ی شادی و دلخوشيت، جوان و بيگه‌رد و پاراوی وه‌کو سيو. باپيره زور توره نه‌بوو له‌م جوړه نويزکردنه‌ی نه‌م. هاواری نه‌کرد به‌سه‌ريدا و نه‌یوت: هه‌ی نه‌فام چه‌ند جارم پي وتيت و فيرم کردوی نيوزکردن چون نه‌بی. تو هه‌ر زاوه زاو نه‌که‌بيت، هه‌ی گومرا! خوايه چون نه‌مه قبول نه‌که‌بيت.. شوفاشی به نه‌فه‌رت.

له رۆزانی جه‌ژنا، کاتيک باپيره‌و کوره گه‌وره‌که‌ی له‌مه‌ال به‌ده‌ر نه‌که‌وتن بو سه‌ردانی خزم و

نوفگۆرۆد له دایک بووم به لام به روح له قازان". بیرۆکهی باپیره له ناردنی کچه زا کهی بۆ ژیان له "نیو خه لک" وه کو ئه وهی خۆی دهستی پیکرد به کریکاری کهشتیوانی له سه ره رووباری قۆلگا، دواتر بوو به "مرۆف" کاتی که کرا به سه روکی

بچوو کترین هۆ توره ئه بی، ئه مهت له باپیرهت بۆ به جی ماوه - ئه م باپیرهیه چییه؟ هه روا ژیا، و ژیا، پیریکی نه فام وتالی لی دهرچوو. ئه بی شتیک تی بگه ی: خوا میه ره بانه مرۆف تاوانبار ناکات، ئه لیس ئه وه ئه کات! خوات له گه ل!".

گۆرکی له گه ل ستالین

ده زگای کهشتیوانی رووباره کان و سه روکی ئه نجومه نی شار. له راستیدا گۆرکی (عقیده) له ژیان له قازان دروست بوو به تایبه تیش کاتی له نانه واخانه یه ک کاری ئه کرد که خاوه نه که ی ناوی دیرینکۆف بوو داها ته که ی ته رخان کردبوو بۆ به ره مو پشبردنی خویندن و بزرو تنه وه جه ماوه ریه کانی شاره که. چونکه له و کاته دا له رووسیا که سانی که هه بیون که ئه جو ره خه ونه یان هه بی. دیرینکۆف باسی داها تووی رووسیای بۆ ئه کرد که کاتی هه ولی هه زاران که سی چاک یه ک ئه گری و

ئه وه له بیرو باوه ری کریستیانی تی ته نها به زه بی و به خشه نده بی ئه زانی، بۆیه ئه لیکسی له ئه وه وه فیر بوو روو له پاکیزه (مه ریه م) بکات نه له خودا.. چونکه ئه دایکی هه موو جیهانه، وانا دایکی ئه مه یشه. له بهر ئه وه له کاتی زیاره ته کردنی ئایکۆنی پاکیزه، هه موو جار ئی لیه کانی ماچ ئه کرد ئه مه ش ئه بووه هۆی توره بوونی خیزی فاسیلیف له کاتی کارکردنی له گه لیان له شوینه بازرگانیه که یان له قازان. ئه م هه موو به سه ره اتانه ی له کتی بی "منالیم" باس کردوه. گۆرکی ئه لی: "به جه سه ته له نیجنی

دا له بهر نه بوونی و برسیتتی. ده مانچه یه کی په یدا کرد و کتیبکی فیزیولوژی له قوتابیهک و مرگرت تاوه کو شوینی دل بزانی له ناو جهسته دا. لوله ی ده مانچه کی ئاراسته بکات. ئینجا چوه شوینیکی بهرزی نریک دیره که و فیشه کیکی نا به خویره وه. ته تهریهک، نهک راهیه کیکی ناو دیره که به په له چوو به هانایه وه و فریاگوزاری سرمتایی بو کرد و پولیس و ئیسعافی لی ئاگادار کرده وه. ئه لیکسی ماویهک له نه خوشخانه مایه وه. پزیشکه کان وتیان فیشه که که به شی خواره وه سییه کی پیکابوو و چاره سر کرا. دوا ئه کاره ساته که نیسه فرمانی قهده غه لیکردنی که نیسه بو دهر کرد له بهر ئه وه هی هولی خو کوشتنی داوه، کاتیک پولیسیک فرمانه که ی بو هینا گورکی وتی فرمانی نه چونه نیو که نیسه ی به ماویه کی زور پیشترله بریاری سوندس له بیبهش کردنی تولستوی له که نیسه بو دهر چوه. پولیسه که داوا لیکردبوو بچینه باره گای که نیسه و توبه بکات و داوا لیکوش بوون له کاره ی بکات به لام گورکی به هه موو شیوه یهک ره تی کرده وه.

ژیان له قازان چانسیکی ده گمهن بوو بو شاره زابوون له ژیانی لانه وازان و ئه "بوونه وهرانه ی که مروف بوون" که شهوانیان له ژیرزه مینه کان به سر نه برد.

پوسته دیارمه کی کومه لگه نه گرنه ده ست و ژیان یه کسه سهراپا نه گورئی. گورکی له سهر ژیانی خوی له قازان نه لی: "له تمه نی پانزه سالیما حزیکی زوری فیروون دایگرتم، بویه سهری قازانم کرد. چونکه وام نه زانی خویندن بی بهرام به ره له وئ، به لام وا دهر نه چوو ناچار له نانه واخانه یهک گیر سامه وه مانگی به دوو روبل دهستم به کار کرد. کاره که قورسترین کاریک بوو که له ژینم کردبیتم". خویندن له زانکوی قازان بیروکه ی یه کیکی له قوتابیه کان بوو که ناسیای خوی بوو سهره رای ئه وه ی که گورکی خویندنی سهرمتایی له قوتابخانه ی که نیسه شی ته واه نه کردبوو ته نها دوو سالی له قوتابخانه یهک له دهره وه نیجی نوفگورود خویند بوو. وازی له خویندن هینابوو دوا ئه وه ی توشی نه خوشی سوریره بوو. ئه هاوریه ی هینای بو مالی خویان، دایکی به مووچه یه کی که می خانه نشینی له گهل براکه ی تری به خوی نه کردن. دوا چهند روژیک له مال، درکی به وه کرد که ژیان له مال و به و جوړه نه ستمه به رده وام بیت. بویه ده سته ردار ی بیروکه ی خویندنی زانکو و مانه وه ی له لای ئه خیزانه بوو. به گشتی ئه ساتانه ی ژیانی گورکی که له قازان به سهر یبرد، قورسترین ساته کیکی ژیانی بوو. له تمه نی ۱۹ سالیما هولی خو کوشتنی

وهكو باخهوان و ماسيگر و ئيشگر له
 وئستگهي شهمنهفهر، ههر بهردهوام
 بوو لهسهر خوئندنهوه. خهمي گهوره ي
 دهست كهوتني كتئيب بوو له ههر
 كهسيك بوايه، يان به كرڤن تهناهت
 به دزڤش بوايه. دهستپيک حهزي له
 رڤوماني كوميدي و (المغامرات) بوو،
 ئهمهش دواتر كاريگهري قوولي
 لهسهر شيوازي كاركردي ئهدهبي دانا
 كه شيوازي وروژاندني سوزي بهكار
 ئههينا و جيي رهخهني رهخنهگران
 بوو. دواي قازان گوركي چوو بو
 شاري كراسنوفيدوف، دهستي به
 كاركردن كرد له دوكاني روماس كه
 يهكيك بوو له ئهنداماني سهر به
 بزوتنهوهي (ناروڤنيكي)
 وپهيوهندييهكي هاورپيانهي بههيزيان
 پهيدا كرد، له ربي ئهميشهوه به
 بېرۆكه شورشگيربېهكان ئاشنا بوو.
 كاتيک له كاريكي نازاوهگيريدا
 دوكانهكهي روماس سوتتيرا به هممو
 كتئيبهكانيهوه، گوركي به توندي
 بهشهر هات لهگهليان. دواي ئهوه له
 كئيلگه و باخهكاندا كاري كرد، ئينجا
 سواري كهشتييهك بوو له سامارا وه
 بو دهرپاي قهزوين لهوي كاري راوه
 ماسي ئهكرد. دواتر، له شاري
 تساريتسين له چهند وئستگهيهكي
 شهمنهفهر كاري پاسهواني ئهكرد. به
 درنژايي ئهو كاتانه بهردهوام بوو له
 بهشداري كردن له خولي خو فير كردن
 و خوڤيگهپاندين چهند جاريكيش دهست
 بهسهر كرا و خرايه ژير چاوديري

ههرووهها لهربي گفتوگردنهوه لهگهله
 ئهو قوتابيانهي كه كيكي پي
 ئهفرۆشتن.
 گوركي زور شت فير بوو
 لهكهساني تري وهكو ديڤينكوڤ لهو
 شوڤانهي كه كاري تيدا كرد وهكو
 وهرشهي وپنهكردي ئايكون.
 قابشوري چيشخانه و يارمهتيدهري
 چيشتالينهركه له سهر پاپوري
 "دوبري". چيشتالينهري پاپورهكه-
 سهموري- (ناويكي خوازراوه)
 سهربازيكي خانهنشين بوو سنوقيكي
 گهوره ي ههبوو لهناو پاپورهكه
 جوړهها گوڤار وروژنامه وكتيبي
 تيدابوو. گوركي له سالي ۱۸۹۷
 لهسهر نووسيوهتي: "سهموروف
 ههستي گرنگيدان به خوئندنهوهي
 كتبيي لا وروژاندم". گوركي كه پيشتر
 رقي له خوئندنهوه بوو، وای ليهات
 كتئيب بکرپت لهو شارانهي كه
 پاپورهكهيان پيدا تپهر نهبوو.
 ئهتوانري بگوتري گوركي ليرهوه
 خولي فير بووني راستي دهست پيكرد.
 له ربي خوئندنهوه وهلامي گهليک
 پرسپاري سهرسورهينهري دهست
 كهوت كه پيشتر روون نهبوو لای.
 سهموري بانگي نهكرده ژوررهكهي
 خوي وكتئيبكي ئهدايي ئهپوت:
 بخوينه.. نهگهر تينهگهيشتي چهند
 جاريكي تر بيخوينهوه.. ههتا كهوت
 جار! نهگهر ههر تيي نهگهيشتي
 دوازه جار بيخوينهوه!
 كاتيک چوو سهركاري تريش

پزیشکی و بههوی نهبوونی توانای جهستهیی له خزمهتی سهربازی قبول نهکرا. ئەلیکسی دەستی به فرۆشتنی خواردنهوهیهک کرد به ناوی "کفاس" (خواردنهوهیهکه له نانی جو دروست ئەکری به لام ئەلکهولی تیدا نییه، بۆ پاراستن له گهرمای هاولین به سووده). دواتر بوو به نووسەر له ئوفیسی نوینهری گشتیههک به ناوی لاین بهرامهر ۲۰ رۆبل له مانگیکدا. مووچهکهی خراب نهبوو، کارهکهشی زۆر قورس نهبوو، به لام ئەلیکسی ههستی به نامۆیی ئەکرد له ناو ئەو رۆشنبیرانهدا بۆیه ئەوکاره به جیهیشت و دووباره گهشتیهکی دهست پیکرد به ناو رووسیدا. گهلیک کاری تری کرد له بهندهره ناویهکان و پرۆژه بیناسازیهکان و کاری تری. له کارکردنی له ئوفیسهکهی لاین چانسی خویندنهوهی کتیبگهلیکی دهست کهوت کهوا سهرتاپای بیرکردنهوهی گۆری. لهوئ کتیبی "زهردهشت ناوای وت" که تیایدا ئەلی مرۆف ئەلقهه گویزانهوه و تیاچوونه. مرۆف وهکو "پردیکه" که سروشت دروستی کرد له نیوان مرۆقی بالا و نازمل. بیرۆکهی "مرۆقی بالا" جیگیر بوو له بیرر گۆرکیدا ورهنگدانهوهی ههبوو له کاره ئەدهبیهکانیدا لهوانه شانۆگهری "فلسفه" نامیزی "چلپاو" که به زمانی ساتینهوه ئەلی: "مرۆف حهقیقهته. مرۆف چهند سهیره! چهند مایهی شانازییه ئەم وشهیه-مرۆف".

پۆلیسهوه. لهو کاتانه بیرۆکهی پهیهوندی کردن به "گروپهکانی تۆلستوی" که لههممو رووسیا بالاو ببوووه، بهسهریدا زال بوو. گهنجانی ئەم گروپانه ههله ئەستان به دامهزراندنی کیلگهی کشتوکالی و کارکردن تیایاندا دوور له شارهکان. ئەم بزوتنهوهیه گهلیک نووسهری به لای خویدا راکیشا وهکو تشیخوف، بۆنین، لیونید ئەندریف، هی تریش. گۆرکی لهگهله کۆمهلیک گهنج ریک کهوتن لهسه رووکردنه چیخوف بۆ ئەوهی پارچهیهک زهوی کشتوکالیان پێ بهخشی بهمهیهستی دروستکردنی کیلگهیهک. بۆ ئەم مهیهسته گهشتیهکی نههینی به خوشاردنهوه له ناو شهمنهههفهر دهست پیکرد بهبێ بلیت و به پێ و تاگهشته باخی "یاسنایا بۆلیانا". به لام تۆلستوی لهوئ نهبوو هاوسهرهکهی وتی چوهو بۆ مۆسکو. بهدوایدا چوو، به لام لهوئیش نهیبینی، نامهیهکی بۆ نووسی و تیایدا بیرۆکهکهی باسکرد و داوای یارمهتی لێ کرد به لام تۆلستوی که خوشی بهم بیرۆکانه نهههات وهلامی نهادهوه. گۆرکی مهیهستی بوو کۆمونهیهک دامهزرینی و تیایدا جیگیر بی به هیمنی بیر له بهسهرهاتی ژیانی رابوردوی بکاتهوه. ئەم پرۆژهیهی سهری نهگرت چونکه داوا کرا بۆ بهجیهینانی خزمهتی سهربازی له شاره کۆنهکیان نیجی نۆفگۆرۆد. به لام له سههر راپۆرتی لیژنه

کرد و نارازی بوونی بهرامبهری راگه‌یاند. بۆ زانینیش، لیکۆله‌موره‌کان له کۆتایی سه‌ده‌ی نۆزده ناماژمیان به نزیک‌ی بیری نیچه له سه‌مه‌تایدا له‌گه‌ڵ بیری سۆسیالیستی دابوو. هه‌رچه‌نده زۆری نووسهران رهنه‌یان له‌م هه‌لوێسته‌ی گۆرکی هه‌بوو له‌سه‌ر نیچه. به‌لام گۆرکی هه‌لوێسته‌ی بهرامبهر نیچه گۆری دواتر و به سه‌رچاوه‌ی نازیه‌ت و سه‌فی ئه‌کرد له نووسینه‌کانیدا له سه‌رده‌می سۆقیه‌تدا- "له‌باره‌ی بورژوازی بچووکمه" (۱۹۲۹) وه "له‌باره‌ی مروۆقی کۆن ونویوه" (۱۹۳۲) و "گفتوگۆ له‌گه‌ڵ لاوان" (۱۹۳۴).

گۆرکی دواتر یه‌که‌مین کتێبه‌کانی کرد به دیاری بۆ سه‌رچاوه‌ی نیه‌مه‌ته‌که‌ی لانین. که رۆژگارێک کتێبخانه‌که‌ی خسته‌بووه ژیر ده‌ستی وه‌ه‌لی ئاشنا بوونی به فه‌یله‌سووفه ئه‌وروپیه‌کان بۆ رهنه‌ساند. دواتر له‌م باره‌وه "زیانه‌کانی فه‌لسه‌فه" ی نووسی له‌ژیر کارتی‌کردنی خۆیندنه‌وه‌کانی له‌وی. شایانی وتنه‌ رووسیا له‌و سالاندا ده‌رکه‌وتنی که‌سانی رۆشنیبری له هه‌ریمه جیاوازه‌کانیدا به‌خۆوه بینی، که هه‌ریه‌که‌یان به قوتابخانه‌یه‌که‌ی فه‌لسه‌فی دانه‌نریت پێشه‌نگیشیان تۆلسته‌وی بوو. رهنه‌گران له کۆتاییه‌کانی سه‌ده‌ی نۆزده گۆرکیان له ریزبه‌ندی ئه‌دیبه‌ مزنه‌کانی رووسیا دانه‌نا، بۆ نمونه کاره‌کانی به تیراژی زیاتر له کاره‌کانی چیخوف دهر

گۆرکی لۆمه‌ی قسته‌نه‌تین ستانیه‌سلافسکی و فلادیمیر نیمیرۆفیچ- دانشینه‌کۆ دهره‌یه‌نه‌رانی شانۆگه‌ریه‌که‌ی کرد له‌بهر ئه‌وه‌ی به ته‌واوه‌تی له مه‌به‌ستی تینه‌گه‌یشه‌توون. کاتیک باسی مروۆف ئه‌کات له شانۆگه‌ریه‌که‌ که ده‌ولت به‌زحمه‌ت رپی نمایشکردنی دابوو مه‌به‌ستی له مروۆقی "باشترین" ه، نه‌ک مروۆقی سه‌رخۆش و نه‌زان و مروۆقی چلپاو. نیچه له‌و کاته‌دا جی سه‌رنج و گرنگی پێدانی نیوه‌نده رۆشنیبرییه ئه‌وروپیه‌کان نه‌بوو، ته‌نانه‌ت هه‌ندیک به فاشیلیان دانه‌نا. به‌لام گۆرکی له سالی ۱۸۷۹ له‌سه‌ری نووسیویه‌تی ئه‌لی: "... به‌قه‌ده‌ر زانیاری خۆم من نیچه‌م به‌دله‌، له‌بهر ئه‌وه‌ی دیموکراتیم به زگماک و به هه‌ست، بۆیه چاکی ئه‌بینم که دیموکرازه‌ کردن ژیان له‌ناو ئه‌بات و سه‌رکه‌وتن بۆ مه‌سیح نابئ وه‌کو هه‌ندیک باومریان وایه به‌لکو سه‌رکه‌تن بۆ گه‌ده ئه‌بی " ... هه‌روه‌ها نووسیویه‌تی " نیچه مژده‌ی "له‌ش ساغ" ی ئه‌دا. دواتر کاتێ گۆرکی گه‌رایه‌وه بۆ یه‌کیته‌ی سۆقیه‌ت له سییه‌کانی سه‌ده‌ی رابردوو مژده‌ی "له‌ش ساغ" ی و ته‌ندروسته‌ی ئه‌به‌خشیه‌یه‌وه وه‌کو به‌رزترین به‌هایه‌ک له لای گه‌نجانی سۆقیه‌ت.

به شیه‌یه‌که‌ی گه‌شتی سه‌رسامیه‌ی گۆرکی به نیچه ئه‌گه‌ر ئه‌وه بۆ ئه‌و بۆچوونه‌ی خۆی که پێی وابوو نیچه به‌هه‌لسته‌ی رۆشنیبری بورژوازی

عیراقییهکانی سالانی پهناجان و شهستهکان، لاسایی گورکی نهکردهوه و نهگر بوترايه له گورکی نهچی؛ نهوه به پیدا ههلدان نهیزمارد.) تۆلستوی له پیشهنگی رهنهگرانی گورکی بوو، پیشهکی به پیوایی راستهقینهی سهر به گهله چونکه توانی سهرنجی خوینهران بو مروقی "نیوچلیاو" و "بهتهواوی داتهپیو"، پهلکش بکات که ههمو نهزانی نهی مروقانه برای نیمهن- بهلام تنها زانینیکی رووکشانه. به وتهی تۆلستوی، گورکی نهی مروقانهی به شیوهیهکی پر له خوشهویستی تیر و تهسل وینا کردوه به رادهیهک که خوشویستی نهی مروقانهی خستوته دلی خوینهرانهوه. بهراستی قسهکانی زیادهرووی تیدایه بهلام جیی لیبورده؛ لهبر نهوهی "رادهی خوشویستی نهی مروقانهی له لازیا کردین".

نهیی دان بهودا بنریت بیری تۆلستوی، وهکو نووسهریک کاریگری لهسهر گورکی ههبوو، وهکو خوی نامازهی پی کردبوو له کتیهکهی لهسهر تۆلستوی. ناوبانگی گورکی دواي تنها پینج سال له بلوکردهوهی یهکهمین کۆمهله چیرۆکی، ناوبانگی نووسهرانی هاوچهرخی خوی وهکو تشیخوف و کورۆلینکو وچهندی تریشی داپوشی بوو. تۆلستوی لهی روژگارهر درکی بهوه کرد که نهوهیهکی نئی له ئهدیبهی ریالست له رووسیا دهرنهکهوینت وهکو

نهچوون. له نیوهنده نهدهبییه رووسیهکاندا گورکی به نوینهری "رۆشنیری نهلتهرناتیف" دائهرا که کۆمهلهگا بهدوایدا نهگهرا لهی کاتهوهی که یهکهم چیرۆکی "ماکار تشودرا" له روژنامهی "قهوقاز" له تهفلیس (تهبلیسی نیستا) و کۆمهله چیرۆکی "مقالات وقصص" دهرچوون.

۳

لهکاتی ههلهکشانی نهستیرهی گورکی وهکو نووسهریک و داهینهی شیوازیکی نئی، نووسهر نیفان بۆنن لهباریهوه وتی: "لهگهله یهکهم چاوپیکهوتن لهگهلهیدا ناوبانگی له ههمو رووسیا بلاوبوهوه، دواتر تنها ناوبانگی زیادی نهکرد". رۆشنیرانی رووس سهرسام بوون پیی تا رادهی شیتی و ههمو کاریکی نویی نهبووه روداوکی گهوره له ههمو رووسیا. بهلام خوی له گورانی ههمیشهییدا بوو- نهک تنها له شیوازی ژیانی، بهلکو له ههلهسوکهوتی لهگهله خهلهکشدا". راستیهکهی ناوبانگی گورکی زوریک له نووسهره ناسراوهکانی هاودهمی خوی نارمهت کردبوو. وینهکانی له ههمو شوینیک نهفرۆشرا، گهناجان له ناوچهی جیا جیا لاسایی شیوازی جل پۆشین و قژداهینان و جووله و چۆنیهتی ناخاوتنیان نهکردهوه. (بهه بۆنهیهوه شایانی وتنه یهکیک له ئهدیبه

بلاو ئهكرانهوه تۆمار كردووه و به كارگهلىكى "خراپ" و "ناراست" و هسفى كردوون. ئهگهرى زياتر ئهوهيه كه تۆلستۆى پيشهنگى ئهوه كهسانه بوو كه ههستيان ئهكرد گۆركى ههگهلىكى روهشتگهلىكى نوويه كه زياتر سهرنجى گهنجان رانهكىشى. فلهسهفهى تۆلستۆى كه بنياد نراوه لهسهر رزگاربوونى تاك به كارى خىر بو گۆرپنى كۆمهلهگه، بهرامبهر بوهوه لهگهل فلهسهفهى گۆركى له كارى "خىرى به كۆمهل" كه سۆسپاليسى بانگهشهى بو دهكرد. بهلام پهمهوندى تۆلستۆى و گۆركى ههر بههيز مايهوه تا كاتى مردنى. ههرچنده سؤفيا تۆلستايى هاوسهرى تۆلستۆى ههستى به سهغلهتى ئهكرد كاتيك گۆركى سهردانى بكر دنابه.

وادياره كه بهناوبانگى گۆركى لهگهل مردنيدا وهكو "مۆديهك" كه كاتى بهسهر چووبى كۆتايى هات. ههوادارانى ئهدهب وهكو جاربان پۆشكىن و گوگۆل و تۆلستۆى و دۆستوفسكى له ريزى پيشهوه دانئنين. ئيستا گۆركى چيتر ئهوه پايه بهرزهى كه ههيوو وهكو ئهديبى پله يهك له پرووسيا و دهرهوى پرووسيا نهماوه. ههموو ئهوليكۆلينهوانهى كه بلاو كرانهوه لهسهر ئهدهبى گۆركى له سهردهمى سؤفپهنا لهژير چاوديرى بهشى رۆشنبيرى له ليژنهى ناوهندى حيزب دهرئهچوو كه پابهندى كۆمهلىك بريارى سياسى بوو له

گۆركى و بۆنين و ئندرييف و شميليوف وهى تريس، كه نوينهرى سهردهمىكى نوپى ئهدهبى پرووسى ئهكهن. گۆركى خۆى وهكو نووسهرانى سهردهمى خۆى، ئاوا سهرى تۆلستۆيان ئهكرد وهكو بلى له "پلهى پهستندا" بيت نهك تنها وهكو نووسهرىك بهلكو وهكو كهسكى روهاننى كه ئهوه بيروكانهى بلاوى ئهكردهوه كهئيسهى توربه كردبوو و لى حهرام كرا بوو. گۆركى له ژير كارىگهرى بيرى سۆسپاليسيدا مهوداى دابرانى له كهئيسه له تۆلستۆى كهلىك زياتر بوو، چونكه له ژير كارىگهرى فلهسهسوفه سۆسپاليستهكاندا بوو. ههنديك له رهخنهگران پيبان وابوو نارازى بوونى تۆلستۆى له گۆركى لهبهر (غيره) بووه - ههرچنده ئهوه قسهيهكى بى مانايه، بهتايهتى داوى نمايش كردنى شانۆگهرى "چلپاو" له بهرلين و چهند شارىكى ترى ئهروپا كه سهركهوتنىكى بى وينهى ههبوو. ههروهها گهشتهكهى گۆركى بو ئهممريكا لهگهل ژنهكتهر مارييا ئهندرييفا كه هاوسهرى ناشهرى بوون. ههموو رۆژنامه پرووسى و ئهممريكيهكان ههوالى سهردانى و كۆبوونيهوهكانيانى لهگهل نيونهوه رۆشنبيرىبه ئهممريكيهكان بلاوى ئهكردهوه. تۆلستۆى له رۆژانه نووسينهكانيدا رهخنهكانى لهسهر كارهكانى گۆركى كه لهو رۆژانهدا

سالی ۱۹۰۰ ههتا ههنگیرسانی شۆرشى ئۆكتۆبەر ۱۹۱۷. ئەم رەخنەگرە بەو ناسرابوو كە بېروای بەسەر توئىزى كارە ئەدەبىيەكان نەبوو، بەلكو رۆئەچوو خوارى بە ناخى كارەكەدا. كاتىك چايكۆفسكى خويندەنەهەيكى لە سەر كارەكانى گۆركى نووسى، رەخنە گران هېشتا يەكرا نەبوون لەسەر پاشخانى (باكراوند) ئایدۆلۆجى گۆركى، بە شوئىكەوتوى بىرى نيچە، يان بە بانگەوازكەرى شۆرش، يان وەسەفكەرى ژيانى رۆژانەى كۆمەلایەتى وەكو خۆى وەسەفيان ئەكرد. بەلام كە رۆژان تىپەرىن بۆچوونەكان لەسەرى گۆران و بە "بەهرەيكى دەگەمن" و "تاكراەو" يان دانەنا.

ئاشكرايە گۆركى كارە بنچىنەيەكانى كە ناوبەگى جىهانى بۆ هينا، هى پيش شۆرشى ئۆكتۆبەر بوون. لە سەردەمى سۆقيەتدا هەندىك كارى تەوا نەبووى كە لە رۆژانى ئاوارەبووندا دەستى پىكر دبوو تەواو كرد لەوانە رۆمانى گەورەى "ژيانى كلیم سامگین". چايكۆفسكى باوەرى وایە كە گۆركى يەكەمىن نووسەرى رۆسىيە كە باوەرى بەو یە ملیۆنەها كەسى سەر ئەم ئەستىریە ئەتوانن ژيانى بنیاد بنین و لە دۆزمخە بەيگەن بە بەهەشت. بەكار كردن كۆشكەك لە بلوور دروست ئەكەن بۆ نەهەى داهااتوو هاوارى تىادا بەرز

بوارى رۆشنىبىرىدا. تەنەت هەموو گەتوگۆ و خىتابەكانى كە لەو كاتە بلاو كرانەو لەژىر چاودىرىدا بوون، چاودىرى خۆى لەترسى سەركردەكان، يان چاودىرى توندى حزبى (وەكو خىتابەكەى لە يەكەمىن كۆنفرانسى يەكيتى نووسەرانى سۆقيەت). لەبەر ئەو هەلسەنگاندەكان تا رادەيەكى زۆر بەسیاسىكراو ئەمىنەو. بەلام پيش شۆرشى ئۆكتۆبەر كارگەلىكى رەخنەيى جدى لە سەر داھىنانى گۆركى بلاو كرايەو، وەكو خويندەنەهەكانى نووسەر كۆرنى چايكۆفسكى (نوسەرى بەناوبانگى چىرۆكى منالان كە لە داوى شۆرش وازى لە كارى رەخنەگرتن هينا و لەگەل گۆركى زنجیرە "ئەدەبى جىهانىان" دەرنەهينا). لە خويندەنەهەكەى كە بۆ روحي ئوراسى (رۆژەلاتى) و روحي رۆژئاوايى گۆركى كردى لە سالى ۱۹۲۴ بەناونشانى "هەردوو روحي گۆركى"، نووسەر خەمەلاندنىكى زۆر بابەتییانە بۆ كەسايەتى ئەدەبى گۆركى ئەكات كە كەسايەتییە كۆمەلایەتییەكەى بە پلەى يەكەم بەسەرىدا زال بوو. لە سەردەمى سۆقيەتدا وەكانى وەكو: "دوژمن ئەگەر تەسلىم نەبوو ئەبى لەناو بېرى". .... هەروەها خويندەنەهەكە كۆمەلەى مەقالەى تىدايە كە چايكۆفسكى نووسىبىوى لە سەرەتای

ئەوهی گۆرکی بەزهیی به روشنبیره بورژوازییهکانا ئەهاتهوه کاتیک لینین ولات بەدەری کردن به کەشتیهک که ناونا "کەشتی فەیلەسووفەکان". ئەمه ئەو کەشتیه بوو که روشنبیرانی پئی نیردرایه دەرەوهی روسیا دوی شورش. ئەم کارەش به هەولی گۆرکی کرا چونکه ئەگەر وانەبوايه سزای قورستر چاوەرپئی ئەکردن. لەراستیدا گۆرکی له دەربرینی هەستی بەزهیی بەرامبەر به ئازاری خەلک له سەرۆوی هەموو نووسەرە روسییهکانەوهیه. بەرای ئەو، مەرۆف بەرجەستەئی ئازار ئەکات که ئەبئی کم بکریتهوه و به چاوەیکی سووکەوه سەیری مردن ئەکات چونکه بەرای ئەو ژيانی مەرۆف له مردن سەختترە. بۆیه ئەبئی بیر له مردن نەکنەوه بەلکو بیر له ژيان و چۆنەتی گۆرینی بکنەوه بەرەو باشتر.

بەمجۆره گۆرکی رقی له مەرۆقی نەزان بوو، له هەمان کاتدا بەزهیی پيدا ئەهاتهوه. هەر له منالییهوه هەولی رزگار کردنی خۆی و کەسانی تری ئەدا به دەرھینانیان له ژيانی بئی مانا، ژيانیک که زیاتر له ژيانی ئازەل ئەچیت. به بۆچوونی ئەو، ئەو مەرۆقانه وەکو نەخۆشیکن که جەستەئی هەموو برین وچلک وگرییه که به "ئاسیایی و رۆژەهلاتی و مەنگۆلی" نازەدی ئەکردن. بەلام مەرۆفەکهی تر که ئەو پيشبيني ئەکرد؛ مەرۆفیکه بەهرەدار، جوان و پیروژ له

نابیتەوه و فرمیسیکی تیا نارژئی و "نە کۆبلە ئەبئی و نە گۆری بئی خاچ" هەموو بابەتی داھینانی گۆرکی "گرنگیدان بەم داھاتووہ بەختیارییەه". گۆرکی عەودالی گەران بەشوین خوادا یان حەقیقەتدا نییە، بەلکو عەودالی بەختیارییە. ئەو بەختیارییە که یەکسان بئیت بەو نەهەمەتییهی که له مندالییهوه لەژیانی کەسانی چوار دەوری بینی. مەبەست له هەموو کارەکانی له شیعر و پەخشان "گۆرینی مەرۆفایەتییه". ئەم شتە بوو زیاتر وای لیکرد پالیشتی بزووتنەوهی سۆسیالیستی شۆرشگیری بئیت. له خەلکی سادە، زۆر رقی له پیاوی (مۆجیک) بوو، پیاویک، نەزان له ژياندا تەنها کاری قورس و خوار دنەوهی قۆدگا و شەر و دلرەقی و لیدانی ژن به پیللو نەزانی. ئەو مۆجیکە که هاوسەرەکهی بەستبوو به عەرەبانەیهکەوه ولەبەر چاوی خەلک به قامچی لئی ئەدا و پینەکنی به تاوانی ناپاکی (خیانەت) و ئەیکیرا بەناو دیدا. خوین بەلەشیا ئەهاته خوارئ له دیمەنیکی پر له سادەت بئێنەوهی کەسیک هەولی راگرتنی بدات. بەلام گۆرکی له هەمان کاتدا بەزهیی بەو مۆجیکەدا ئەهاتهوه. خوینەر رەنگدانەوهی بەزهیی له هەموو کارەکانیدا بەدی ئەکات، تەنانەت له هەلسوکەوتی رۆژانەشیدا. ئەم بەزهیی هاتنەوهی گۆرکی لینینی بئزار ئەکرد لەبەر

ئەخۇن) ھەروەھا تەمەلئى و بوونى مرۆڭگەلئىكى وەكو ئەلمۆمۆڧ و ئۇنىگىن و رودىن (كەسايەتى نەگەتئىقى ناسراو لە ئەدەبى رووسىدا) ھەروەھا ئەو دلرەقى و وەحشىيەتە بلأوهى ناو كۆمەلگە گۆركى ھۆى ھەموو ئەم نەخۆشئىيە كۆمەلايەتئىيانەى گەراندۆتەوہ بۆ "ئاسيا"، دەرمانى چاكبوونەوہكانئىشى لە "ئەوروپا" ئەبئىنى. ئەگەر ھۆى تياچوونى رووسيا "رۆژھەلات" بئت ئەوا رزگار بوونئىشى لە "رۆژئاوايە". ئەم بۆچوونەى گۆركى كە گوزارشت لە بئروبوەرئى ئەكات، لە كئئىبى "حكايەتە ئىتالييەكان" كە پره لە مۆسئقا و خۆشى و كامەرانى رەنگى داوتەوہ. گۆركى تئئيدا باسى كرئىكارانى جنەوہ ئەكات كە چۆن منالانى كرئىكارەكانى بئرم كە ماىە پوچ بوون، ئەگرنە خۆيان و پەنابان ئەدەن و خواردنئان بۆ دابئن ئەكەن. كاتئىكئىش كرئىكارانى ترامەكان مانئان گرت، خەلئى پشگئىرى لئىكردن بە رووخۆشئىيەوہ لەسەر ھئئە ئاسنئەكان دائەنئىشتن. گۆركى مەبەستئىيەتى بلئى: رۆژھەلات بېروانە.. فئز بە.. لاسايان بكَرەوہ. سەئىرى ژيان بكَە لە رۆژئاوا چەند بەخۆشى و بئى سەرنئىشە بەرئىوہ ئەچئت. ئەگەر رووسئاش لە دەردى "رۆژھەلات و ئاسيا" رزگارئى بئت ئەوا وەكو ئەوان ئەبئت. لەم روانگەئىيەوہ ھەلوئىستى گۆركى سەرچاوەئى گرت لە رەخنە

سەرەتاوہ، تەنھا بە لا بردنى برين وچلک و گرئىكان سەر لەنۆئ ئەبئتەوہ بە مرۆڧئىكى پاك و لەش ساخ و جوان. بەم شئىوہە "باوهرئى گۆركى" دروست بوو و بەدريژائى ژيانى داھئنەرانەى بە نەگۆراوى ماىەوہ. پەئامى لە ژياندا چارەكردنى دەردە كۆمەلايەتئىيەكان بوو. بۆيە لەسەرەتائى رئپرەوى ئەدەبئدا رۆمانسئىيەتى ھەلئبزارد وەكو دەرمانى ھەموو دەردە كۆمەلايەتئىيەكان. لە پئش ھەمووئىيانەوہ دلرەقى كە سئفەتئىكى رووسەكانە و بەرامبەرى كرابوو بە بەردەوامى لە سەردەمى مندالئيدا. گۆركى لە پئشەكى كئئىبى مەقالەكانم(وتارەكانم) نووسئىوئەتى: "زۆر سەبەرم كرد بە ناچارئى بۆ گۆئ گرتن بەبئ گۆئدان لە ئامۆژگارئى كردن لەسەر ملكەچ كردن و سەبەركردن. وە من ئەم داوايە قئبول ناكەم، بەبئ گومان بە زيانى ئەزانم بۆ ولاتەكەم". لەبەر ئەمەئە كە ئەلئى "ئاسيا لە خوئنى رووسەكاندايە" ئەمەش ھۆى ھەموو نەخۆشئىيە كۆمەلايەتئىيەكانى وەكو خراپئى بەرئىوہ بردنى كاروبار و لاوازئى لە خۆگونجانندنە لەژياندا. گۆركى لە زۆربەئى كارەكانى، ئەم ئاسيايە بە تاوانبار ئەزانئت لە ھەموو ئەو دەردانەئى كە تووشئى كۆمەلگەئى رووسئى بووہ لە ئالودە بوون بە ئەلكەھۆل لەگەل بەدخۆراكى (ئەورووئىيەكان ئالكَهۆل ئەخۆنەوہ بەلام خواردنئى باشئىشى لەگەل

گرتن له کارى نووسهرانى سهردهمى
خوى، رمخنهى له رومانى "شهر و
ناشتى" تولستوى و رومانى "دهست
لى و مشينراوهمان" دوستيوفسكى و
شيعرهمانى تويتشيف كه به روحى
رووسيدا ههلهدا.

گوركى كه ئهيوست ژيان له
رووسيا وهكو ژيانى شارستانى
ئهورووپى لئييت، بىرى چوپوو كهوا
خويشى زادهى ئهم "رؤژهه لاتيه" و
له كهنارى فؤلگا گهوره بووه. ههر له
منالاييهوه به سروود و ئواز
نايينيهكان كه داپيره ئهيوتهوه و
چيروكهكانى كه ههموى له داستانه
رووسيهكانهوه سهرچاوهى گرتوه،
گوش كراوه. سهرهراى ئهو ديهى
ههيووو، ههرگيز شتيكى له بارهى
ژيانى "لايهنگرانى رۇژئاوا" له
رۇشنبیره رووسيهكان نهووسى.
بهلكو لهسهر ژيانى چينه ههزارهكان
و بورژوازيه بچووكهكانى دور له
ژيانى خوينهواران و رۇشنبيران
ئهينووسى. شارمزايبهكى باشى ههيووو
لهسهريان و خوشى لهو نيوهنده پهيدا
بوو بوو. ههموو ئهديب و رۇشنبيرانى
رووسيا له سهدهى نۆزده و سهههتاي
سهدهى بيست هيوادار بوون رووسيا
بگاته ئاستى ئهوروپا لهرووى زانستى
و رۇشبيرى و پيشهسازييهوه. لهسهر
ئهو بنهمايه دوو بهره دروست بوو:
گؤسؤدارسفنكيكى (بانگخوازانى
پاراوكردى ناسنامهى رووسى) و
زابدنيكى (بانگخوازانى رووكرده

رۇژئاوا و لاسايى كردنهوهى).
قهيسهرى رووسى بوتريسى مهزن،
يهكهم كهس بوو كهمپينى رووكرده
رۇژئاواى دهست پيكرد. "پهنجهره"
له ئهوروپا كردهوه له پترسبورگ بوو
هينانى دروشمى شارستانى ئهورووپى
بوو و لاتهكهى. بهلام لايهنگرانى بهرهى
يهكهم ههميشه كاروبارى و لاتيان
بهدهستهوه بوو ههولى بنيادنانى
شارستانيهكى ئوراسيايان ئهدا
بهسوود و هرگرتن له شارستانيهتى
ئهورووپى، بهلام نهك لاسايى
كردنهوهى. لهنيو ئهم بهرهدا
نووسهرى موزيك جليكا و گروپى
موزيكي "گرتنى پينجى" و گهوره
ئهديان پؤشكين و گوگول و تولستوى
و داستانهكهى و دوستيوفسكى و
تشيخوف و شولوخوف و بولجاكوف و
گوركى خوى، فيلهسووف تشاداييف
و سولفوفيوف و فيودوروف و
ههروهها وينهكيشان سوريكوف و
ريبين و فيريشاگين و داهينهوه
گهورهكانى ترى رووسى ههيوون.

لهسهر ئهرزى واقع، فلهسهفهى
گوركى له ژيان، فلهسهفهى ئهديب
بوو. پزيشكيكى ناسياوى لهسهر ههق
بوو كاتى وتى: "خهيال لاي تو
بيركردنهوهى لوژيكي داپؤشيوه".
بيرۆكه فلهسهفويهكان له لاي گوركى
ئهبيته هزارهها كهسايتى و وينهى
ئهدهبيى له شيوازي گيژملووكى
زريانيك، كه بهدهوريدا ئهسوورتيهوه
تارادهى بيهؤشى. جئ پهنجهى ئهو

پاشماوهی: "پهروردهی نیسلامی..."

سعودیه کردنی هر پنتکیکی جوگرافی کوردستانه. ناوړوکی ئەم پرۆزه بریتیه له گیرانهوهی حوکمی شمشیر و جهالهتی سده و نیویک له لهماوهر و به گشتیگیر کردنی ئەم جهالهتیه بهسر ژبانی ئینسانهکان. له ههمان کاتیشدا ههولیکه بو قهدهغهکردنی نازادیهکان، قهدهغهکردنی گهراوه بو عقڵ و پشت بهستن به بیرکردنهوه و عقڵ بو دیاردهکان و ژبان، ههروها قهدهغهکردنی ههول و خهباتیکه بو باسترکردن و بهرو پيشچوونی ژبان و ئینسان و کۆمهلهگهیه. ئەم پرۆزهیهی نیسلامی سیاسیی دهستی داوهتی لهراستیدا کوشتنی ئیراده و نازادیهکانه و لهههمان کاتیشدا له رهگهوه دهرهینانی مۆدیرنهیه له ژبان و کۆمهلهگه. قیژژنی ئەم پهرورده کۆنهخوازهی ناوی پهروردهی نیسلامی سیاسیه سهرقپاغیکه بو هیچ مهنجهلنیک ناشی جگه له تهنهکهی زبڵ. ئەم جهالهته سنیهرهکهی له کوردستان له هاتوچۆ دایه و لهسر ههموو ئینسانیکیی منهتبار به دستکوهته میژووییه و زانستییهکانی ئینسانیهت ئەومیه دژ بهم عقڵیهته جهالهتخوازه بومستتیهوه و ریسوای بکات.

نیسانی ۲۰۱۷

بیره فلهسهفیانیهی که وهریگرت له ئەنجامی خویندنی فلهسهفه له کاتی گهنجیدا، له بریارهکانیدا دیار بوو کاتی گفتوگو و دانوستانهکانی. بهلام دوور بوو له داهینانهکانی کاتیک خهپالی رهها نهکرد. له بنههتدا، داهینانی گۆرکی (غهریزی) بوو، بههیزیشی له جوړاوچووری کهسایهتی و وینهکان بوو که بینبوونی و ناسیبوونی له ژبانه پر ئیش ومهینهتی و کارساتی دلتزین و دژبهیهکی سهیر. داهینانهکانی شیوازیکی لۆژیکي و فلهسهفی نییه. له هر کتیبی له کتیبهکانی دوو روح ههیه: یهکتیکیان واقعییه و ئەوی تر دروستکراو، ئەمهش له مقالهکهی "دوو روح" دا هاتوو. ئەم جیاوازییه ئەبینی ئەگهر کاره ئەدهبیهکانی بهراورد بکهی لهگهڵ مقالهکانی که له بۆنهکاندا که له میدیاکاندا بلاو ئەکرانهوه. گۆرکی ئایدیۆلۆجی چهند جاریک گۆری، بهلام کهسایهتییه ئەدهبیهکانی به نهگۆراوی مانهوه. به دوورکهوتنهوه له "ناسیا" دهستی پیکرد بهلام نهبوو به "ئهوروپی". دبی سهرکونه کرد بهلام شوینیکی بو خوی نهووزبیهوه له شار. ههولی دا بچته نۆ ئنلجنتسیا بهلام له ناخیا خوی به نامۆ ئەبینی تیایدا. بهم جوړه له ههموو ژبانی له چهقی دووریانهکاندا مایهوه.

سى رۆمان و سى كورتەنووسىن

شلىر رەشىد

وەرگىرانى رۆمانەكان لە
ئىنگلىزىيە: شلىر رەشىد

"كۆرە بىجامە خەتخەتەكە"

خویندەنەوى ئەم پەرتوكە گەشتىكتى پرەلەتەنگىت پى دەكات لەگەل منائىكى نۆ سالاندا، كورپىكى لاواز و بچوك، بچوكتەر لە تەمەنى خۆى بەناوى "بەرونى".
بەرونى ھەمىشە ھەزى بە گەران و لىكۆلىنەو ھەو، دەيوست لاسايى گەرىدەكان بكتەو، خەونى ئەو ھەو بە داھاتوودا بىئى بە گەرىدەكى وەكو "كەستەر كۆلۇمبس". باوكى لەرىزى سەربازىدا كارى دەكرد لە ئەلمانىا - بەرلین. دواى ئەو ھەو كە پلەى سەربازىتى بەرز كرايو ھەو بۆ گەورە ئەفسەر كارى قەلاچۆكردنى جوولەكەكانى پى سەپردرا. ھەر بۆ ئەو مەبەستە دەبوو مالىان بگۆزىرتەو ھەو بۆ شوپىنك بەدوورى چەندەھا ميل دوورتر لەشوینى پىشويان. بۆلای كەمپى قىركردنى جوولەكەكان بۆ ناوچەك بەناوى

"پىكەو ھەو بەدەر ھەو."

دواى ئەو ھەو بەرونى نۆسالان لەگەل خىزانەكەيدا كۆچ دەكەن بۆ ناوچەى "پىكەو ھەو بەدەر ھەو" زۆر بىزار دەبى چونكە لە كەمپى جوولەكەكان و مالى ئەوان زياتر يەك مالى تر لەو شوپىنە نەبوو، قوتابخانەى لى نەبوو. ھاورپى نەبوو. تەنھا مالى خۆيانى دەبىنى و ھىچى تر. رۆژىكىان لە پەنجەرەى ژوورەكەيو تەماشاي دەروەى دەكرد كەمپەكەى بەرچاوكەوت. بىرارى دا بەدزىيو ھەو بچى لەنزىكەو ھەو كەمپەكە بىبىنى كە

منیش وهکو تۆ کهس
ناوهکهمی نهبوایه.

برونۆ رۆژی له‌دایک
بوونی خۆی به شموۆل
وت، دوایی لئی پرسی
ئهی تۆ رۆژی له‌دایک
بوونت کهیه، دهرکهوت
همان سال و مانگ و
رۆژی له‌دایک بوونیان
هه‌بوو ۱۵ نیسانی ۱۹۳۹.
ئهو دوو کوره نو سالانه
هه‌موو ئیواره‌یه‌ک
یه‌کتريان ده‌بینی، برونۆ
ده‌هات بۆ لای و زۆر
حه‌زی ده‌کرد بزانی
له‌ودیو ته‌لبه‌نده‌کهوه له
دیوی شموۆل چی هه‌یه.

دوای ئه‌وه‌ی
رۆژیکیان باوکی برونۆ
ده‌بینی له‌په‌نجهره‌ی
ژووره‌که‌ی برونۆوه

که‌مه‌په‌که دیاره، بریار ده‌دا ژن و
مناله‌کانی بنیریته‌وه بۆ ماله
کۆنه‌که‌یان. برونۆ به شموۆل ده‌لی دیم
بۆ دوا‌جار مالتاوا‌بییت لئ ده‌که‌م، داوا
له شموۆل ده‌کات که بیجامه‌ی خه‌ت
خه‌تی بۆ به‌ئینی له‌به‌ری بکا و بچینه
ژووره‌وه بزانی له‌ودیو ته‌لبه‌نده‌کهوه
چی هه‌یه. دوو سئ هه‌فته‌ش پێشتر
برونۆ ریشک و ئه‌سپێ له‌سه‌ری
دابوو، ده‌بوو سه‌ری سفر بکا، که
سه‌ری سفر کرد له‌گه‌ڵ شموۆل
شپوه‌یان له یه‌ک ده‌چوو. که

کوره بیجامه نه‌تخه‌ته‌که

رۆمان

جۆن بۆین

وه‌رگێرانی له ئینگلیزییه‌وه
شلیر په‌شید

گه‌یشه‌له‌ای ته‌لبه‌ندی که‌مه‌په‌که چاوی
به کوریکه‌ی جووله‌که‌ی هاوته‌مه‌نی
خۆی که‌وت به‌ناوی "شموۆل". که
له‌یه‌کتريان پرسی ناویان چیه‌، ناوی
هه‌ردووکیان نامۆ بوون به یه‌کتەر.
شموۆل وتی: هه‌رگیز ئه‌م ناوه‌م
نه‌بیس‌تووه، برونۆ وتی خۆشم
نه‌مبیس‌تووه له‌وانه‌یه هه‌ر من ناوم
برونۆ بێ. برونۆ وتی منیش ناوی
وه‌کو ناوی تۆم هه‌رگیز نه‌بیس‌تووه،
شموۆل وتی له‌م که‌مه‌په‌دا به‌هه‌زاران
که‌س ناویان "شموۆل" ه، خۆزگه

دەربارەى رۆمانى "پلنگە سپییهکه"

ئەم رۆمانە ۳۷۳ لاپەرەیه، ھەزار دانەى لى چاپ کراوہ لە سالى ۲۰۱۵ لە بلاو کراوہکانى دەزگای رۆشنیری جەمال عیرفان ە.

بألرام حەلوأچى، خزمەتکار، فەیلەسوف، خاوەنکار، بکوژ. ئەو پیاوہى كە ژيانىكى ئالوزو سەختى بەسەربرد. بألرام كىشەكانى خوى و چىروكى خۇيمان بو دەگىریتەوہ كە چۆن سووربوو لەسەر ھەولدان. بوو بە كەسىكى سەرکەوتوو لە ژيانيدا. خاوەنى ھىچ شتىك نەبوو لەژيانيدا زىرەكى نەبى، كە تاكو سەر يارمەتیدەر بوو بوى. زىرەكیەكى لەرادەبەدرى چاوەروان نەكراو كە نكولى لى ناكړى. بألرام فیری ئەومان دەكات كە ئاین ھیزو شەرەفمەندىتى ناخولقینى، ھەر و ھا پارە ھەموو كىشەپەك چارەسەر ناکا. بەلام رەوشت بەرزى لەناو گەندەلێشدا ھەر دەدۆزیتەوہ. وە دەتوانى ئەوہى دەتەوئ لەژياندا بەدەستى بىنى بە گوئ گرتن لە گفە و گوئ راست. بى رەوشتى و بى رىزىپەكەى جىگەى خوشەوېستىپەكى قولە. ئەمە يەكەم رۆمانى راجلەكینەرى نوسەرەو بووئە جىگەى مشت و مړ. پالەوانى ئەم رۆمانە بألرام حەلوأچى

جلەكانىشى لەبەر كرد كەس ھەستى پى نەكرد. كە دەچنە ژوورەوہ كەمى دەروڤ دەنگى ئاگادار كەرەوہكە دى بو بەندىپەكانى كەمپەكە كە رى بكن و برون بەرەو ژوورىكى گەرە، لەوئ دەبوو جلەكانیان پى داكەنن و بە رووتى بىيان نىرنە ژوورەوہ گوايە گەرماوہ و دەبى خويان بشون، لەوئ گازیان بو بەردەدەنەوہ و ھەر ھەموویان دەمخكین برونو شمولیش دەست لەناو دەست بەپەكەوہ كوتایى بە ژيانیان دى، چارەنوسى دوو ھاورى بى تاوان يەكێكىان نازى و ئەوى تر جوولەكە لەپەك رۆژدا لەدايك بوون و لەپەك رۆژیشدا بەپەكەوہ بى مائاوايى ژيانیان جى ھىشت.

**(لەوانەپە تەلەبەندەكان جيامان
بكاتەوہ بەلام ھىواكان يەكمان
دەخاتەوہ) ***

جۆن بوینی رۆماننووسى ئىرلەندى لە سى نىسانى سالى ۱۹۷۱ لە سارى دوبلن لە ولاتى ئىرلەندە لەدايك بوو. يەكەم كورته چىروكى لە سەندەى تریبون بلاو كردۆتەوہ. تا ئىستا نو رۆمان و پىنج رۆمانیش بو مىردمنداان و كوچىروكىكى بلاو كردۆتەوہ. جۆن چەندىن خەلاتى پىدراوہ. شایانى وتنە ئەم رۆمانە (كورە بىجامە خەتخەتەكە) كراوئە فىلم.. جۆن بوین ئىستا ش ھەر لە دوبلن دەژئ لە ئىرلەندە.

یاخود "پلنگه سپیکه". له ماوهی
 حصوت شهودا و له ژیر تیشکی
 پروناکی کرسنالیکی
 پرشنگذاردا له ری نامیه کهوه
 بو سهروک و وزیرانی چین
 چیرۆکی ژیانی خویمان بو
 دهگیریتهوه. بالرام له گوندیک
 لهناو دلی تاریکیدا له دایک
 بووه. کوری پیاوویکی
 عمره بانچی بووه، عمره بانیهک
 که هیچ نسهپیک یان
 گیانداریکی تر راینه کیشاوه، به
 هیزی باوکی چۆته ریوه. نهنکی
 له قوتابخانهی دابراندووه
 گیرۆدهی ناو کاری چایخانهی
 کردووه، لهوئ خهریکی خهلوز
 شکاندن و میز پاککردنهوه
 بووه. هه لاتن و خورزگار کردن
 لهو جوره ژیهانه تاکه خهونی
 نهو بووه. کوئی نهدا له گهران

ههولیدا بو ژیهانیکی باشتتر گیری
 خواردبوو. بالرام لهناو دلی هندا بهناگا
 هاتبوو فییری شتی نوئ دهبوو،
 لهکاتیکدا که شوقیرمکانی تر سهرفالی
 ههلدانهوهی لاپهرهکانی روژنامهی
 تاوانی ههفتهبوون. بییری له پلانیک
 دهکردهوه که وهکو پلنگیک
 قهفزهکهی بشکیننی و دهربازبی،
 وهکو کهلهشپیرئ له قهفزهکهی
 دهرپهرئ. به دلنیاپیهوه ههسوو
 کهسیکی سهرکهوتوو پیویسته
 سهرچلی بکاو قوربانی بدا بو نهوهی
 سهرکهوتن بهدهست بهیننی. "پلنگی

بهوای کاردا تاکو ههلی نهوهی بو
 رمخسا که بیته شوقیرو خزمهتکاری
 ئاشوک و پینکی هاوسهری، که
 مالیکی سامانداربوون له لادییهک له
 پروناکی. لهناو ئوتۆمبیله هوندا
 ستهکهی نهوانهوه بو یهکه مچار شاری
 دهلهی بینی و چاوی به لهشفرۆشهکان
 و گهرهکه ههژارنشینهکان و
 کتیبفرۆشهکان کهوت و لهناو مندی
 سیخورهکان و گهندهلچیکان
 و مارمیلکهو سیسرکهکاندا ژیهانی
 بهسهر برد. لهنیو مندی نهوهی که
 خزمهتکاریکی بهوهفا بی و نهوهی که

هیماى جولەكەیه. ههروهیا دهستهسره دروستکراوکههه برد بۆ خالی هنرک که دهستهسرهکه لهخوینی و شکهوهبووی کهرویشک و هیرۆینی پیوه کرابوو بۆ ئەوهی سهگهکان نهتوانن بۆنی جولەکه ههلاتوووهکان بکهن.

کاتی که خاله هنرک دهیویست به نهینی جولەکهکان بهبهلم بگوێزیتوه له کۆپنهانگن هوه بۆ سوید. لێ خوشکه گهورهی ئانماری و پیتهری دهستگیرانی "لز" له ریزی بهرگری دانش بوون دژ به ئەلمانیه نازییهکان، "لز" له لاین ئەلمانیه نازییهکانهوه کوژرا، پیتهری دهستگیرانیشی گیراو لهسیداره درا لهگهڵ چهندان گهنجی نازای تر، ههه له شوینی لهسیدارهدانهکه نیژران تهنه ژمارهیان لهسهه گۆرهکانیان دانرا نهک نلویان. لويس لۆزی له ۱۹۹۰ خهلاتی نی یو بیری پێ بهخسرا بۆ رۆمانی "ئهستیرهکان بژمیره" که یهکیکه له باشتترین رۆمانه ئەدهبیهکانی لاوان .

رۆمانی ئەستیرهکان بژمیره له دونیایی بهرائهتی منالهوه دهتباتهوه ناو دونیایی پر پلانی گهوههکان وات لێ دهکات و هانت دهدا که به جوړیکی جیاواز بیر له ژیان بکهیتهوه، فیزی خوشهویستیت دهکا بهرانبهه به مرۆفایهتی بی گویدانه جیاوازی دینی و نهتهوهی.

ئیلینی تهمن دهسالان دهبیته

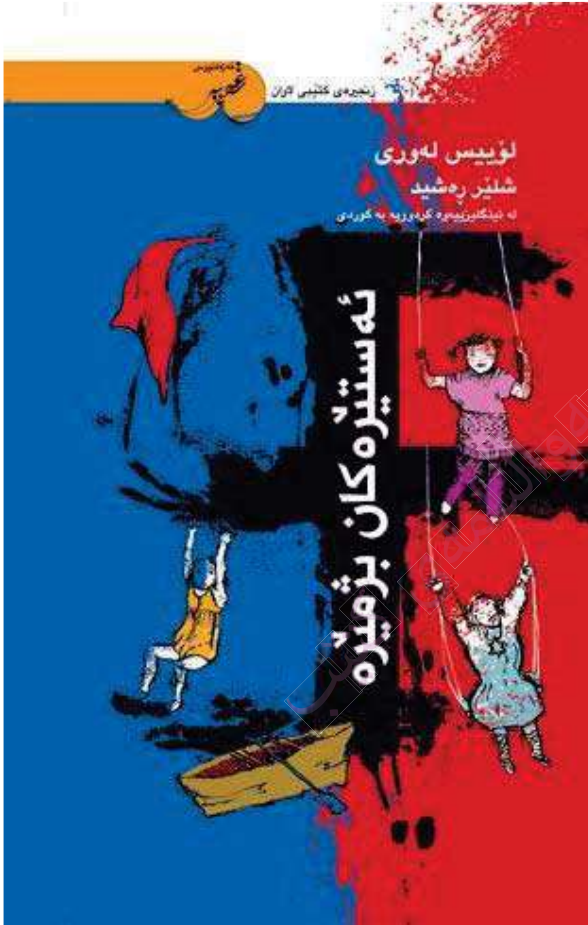
سپی" رۆمانیکه دهبارهی وهچهرخانیک له هندستانی تاریکیهوه بۆ هندستانی رووناکي و لهژبانی تاریکی لادی وه بۆ ژبانی رووناکي شار و له شوڤیرهوه بۆ خاوهنکار.

دهبارهی رۆمانی "ئهستیرهکان بژمیره"

رۆمانی ئەستیرهکان بژمیره ۱۹۶ لاپهریه به کوردی، له ۱۹۸۹ بۆ کراوتهوه، رۆمانیکی خهپالی میژروویه له لاین ژنه نوسهری ئینگلیز "لويس لۆزی" یهوه نوسراوه له ئەمریکا.

دهبارهی ههلاتنی خیزانیکي جولەکهیه لهگهڵ چهندان خیزانی تر له کۆپنهانگن هوه بۆ سوید، لهکاتی جهنگی جیهانی دوهم. ئانماری جۆهنسی تهمن ده سالان پالهنانی ناو رۆمانهکهیه، لهگهڵ خیزانهکهیدا له کۆپنهانگن دهژین له سالی ۱۹۴۳، ئانماری دهبیته بهشیک له رووداووهکان و بهکاری پر مهترسیدا تیدهپهری بۆ ئەوهی ژبانی ئیلین ی جولەکهی باشتترین هاورپیی و چهندان جولەکهی تر پرگار بکات له مهترسی گرتن و دوورخستنهویان بۆ کهمپ. بهوهی که ئیلینی به "لز" ی خوشکی خوی دانا کاتی که پۆلیسهکان هاتن مالهکهیان پیشکن، ملوانکهکهی ئیلینی له ملی کردهوه که ئەستیرهکه

کارمکتیری سهرکی له چیرۆکهکهدا بهو منالییهی خۆیهوهو لهو دنیا پر بهرائهتهی خۆی دا.

ههول دهدا ژيانى چهندهها خيزان رزگار بكا له دهست هيرشى نازيبهكان بۆ سهر مال و ژيانيان و دوورخستنوهيان بۆ كههپ، تهنها گهورهكان نين كه ههلهدهستن به كارى سياسى و رزگارکردنى گهلهك له نهتهوهو ئابنئىكى جياواز. وا لهمنال دهكات كه له كاتى تهنگانهدا بهتهنك هاوريكهوهبى و بهشداری خههكانى بى به بى گوئ دانه جياوازی دين و نهتهوه. لهم رۆمانهدا منال ژيانه منالانهكهى خۆى پراكئس دهكات و له ههمان كاتيشدا رۆلئىكى چالاک دهبينى له بهئهنجام گهياندننى كارى سياسى. پيتر سيمايهكى بهوهفاو خۆشهويست وماندو

گوئ دانه جياوازی نهتهوهو ئابن. مالى ئانمارى مالىكى شورشگيرو بهرگريكار له زۆلم و زور، مالىك كه هيوايان دنيايهكى باشتره بۆ مرؤفايهتى. دنيايهكى دوور له گرنت و كوشتن و راوانان و دهر بهدهرى. درؤ لايهنئىكى گرنگ و

نهئاس و ديارى ناو رۆمانهكهيه شان بهشاني ئيلين و خيزانهكهى ههولئى رزگار کردنى چهندهها خيزانى جولهكه دهدا كه له ويژدان زيندووبى وهفادارى و بهتهنگهوههاتن زياتر هيچى ترى تيدا نيهه بوى. رۆلى خيزان له پهروهدهکردنى

جاری لهگهل ئیلینی تهمهن دهسالان پيشبرکي دهکهي له مالوه بو قوتابخانهو رووبهرووي سهربازهکاني سهر سهرسوچهکه دهبيتهوهو به دهمووچاوه ترسناکهکانيان رات دهگرن و کومهلې پرسيارت لي دهکهن. جاري لهگهل پيتر نيلسندا له سيداره دهررييت و ناويشت له سهر گورهکعت نانوسري تهنها ژمارهيهک له سهر گورهکعت دنوسري. جاري لهگهل "لز" ي خوشهويستي پيتردا لهريزي بهرگرديايت و پوليسهکان دهتخنه ژير نوتومبيلهکانيانهوهو دهتکوژن. جاريک لهگهل جولهکهکان له پرسهيهکي درودايت بو خورزگارکردن له دهست شالوي درندهي جولهکهکان. جاريک لهگهل دايک و باوکي ئيلين رووبهرووي دهمووچاوي درندهي پوليسه نازيبهکان دهبيتهوه کاتي که ههل ئهکوته سهر مالهکميان به مبهستي پشکنيين و گهران به دواي جولهکهکاندا.

روماني ناستيرهکان بژميره پيت دهلي لهخمي نازاري مانگايهکدابين که کاتي گواني پر له شيري نازاري دهدا تهماشات دهکاو به چاوهکاني داواي يارمهتيت لي دهکا که گواني پر لهشيري بهتال بکهيت، ههست به خوشهويستي نهو مانگايهش دهکهايت بهرانبرت کاتي که ههست بهو بهتنگ هاتنهوه دهکا دهمي دههينينه

يارمهتيدره لهم رومانهدا، بهشيك له کارهکترهکان پهنا ئهيهنه بهر درو بو نهوهي ژياني خويان و هاوريکانيان بپاريژن و ژيان ناچارت دهکا که درو بکهي، دروي لهو جوړه دهبي بکري، له ژيانماندا. ههريهکه له ئيمه پيوستمان بهويه که درو بکهين بهلام دروي جوان و درويهک که رهچاوي لايهني ئهخلاقى بکا و بههاي ژياني تيدايب، درويهک کاريهگري خراپي نهبي بو سهر کهسه باشهکان که مبهستيان چاکه کردنه.

رومانيکي لهم جوړه سهفهري رووحت پي دهکا بهناو شاري کوپنهانگي ي پايتهختي ولاتي دانيمارک دا، بهناو کولانهکاني و بينيني کرستين شاي ولاتهکهو سيماي خوشهويست و سادهي "کرستين شا" و گهراني بهناو شاردادا بهبي پاسهوان و بهسهرکردنهوهي دانيشتواني ولاتهکهو بهسهرکردنهوهي حال و گوزهرانيان، بينيني دهرياي بهلتیک وقهلاکهو کوشکي پاشاو ديمهني دارستان و گهلاو گول وگياو ناستيرهو ناسمان، ديمهني جواني راکردني منالهکان بهناو دارستان و گزوگياو سهوزهلاني و چينيهوهي گوله وشکهوهبووه کيويلهکان و ديمهني خانووه کونه تهپ و توز گرتووهکهي خاله هنريک و پياسکردن بهناو پارکي تايقولي و سورانهوهي سهر ناسپهئاسنينهکاني ناو پارکهکهو ديمهني ياري ناگرپژين ي شهو.

جھنگ بهرمو دنیایهکی پر نارامی و ئاسوودهمی دنیای دواى جھنگ. لهم رۆمانهدا ئهستیرهى داود هیمایهکه بۆ دینی جولهمو سووهستیکا هیمای نازیبه درندهکانه، بهلمهکان هیمان بۆ رزگارکردنی جولهمهکان و گهماندیان له دانیمارک هوه بۆ سوید، دهستهسر هیمایهکی تری دیاری ناو ئهم رۆمانهیه که تاییهت درووستکراوه و هیرویین و خوینی وشکهوهبووی کهرویشکی پیوه کراوه، بۆنی خوینهکه سهرنجی سهگهکان رادهکیشی بۆنی کۆکایین هکه بۆ ماوهیهکی کاتی ههستی بۆنکردنیان سر دهکات و وایان لئ دهکات نهنوان بۆنی جولهمه شاراوهمکان بکهن و بیان دۆزنهوه.

له لایهکی ترهوه منالان له دنیای منالانهی خویمان دان و به دلخوشیهوه لهگهڵ یهک یاری دهکهن و یهکتریان قبوله بئ گویدانه جیاوازی دین و نهتهوه.

تالیی ژيانی جولهمهکان لهو سهردهمهدا ، راوانان و ههلاتن و خوشاردنهوهو گرتن نهشکهههجو ولیدان و کوشتن و دهست ریزکردن هاوشیوهی ژيانی تال و پر کارساتی خهلیکی کوردستانه له ۱۹۸۸

ئایاری ۲۰۱۶

پیشهوه بۆ ئهوهی پیزانینی خویت نیشان بدات و ماچت بکا، باسی وهفای سهگ دهکات که چۆن ههموو رۆژی لهکاتی خۆیدا خاونهکهی بهرئ دهکا بۆ سهر کارو دوايش لهکاتی گهرانهوهی خاونهکهی بهههمان شیوه چاوهرئ دهبی بۆ ئهوهی له گهلیدا بهرمو مالهوه بگهرئتهوه.

ههمیشه ههروابووه له بهئهنجامدانی کاری سیاسی دا "کۆد" هیمایهکه که بهکارتووه. بۆ نمونه که باوکی ئانماری به تلهفۆن به خالی ئانماری دهلئ ئانماری و دایکی دین بۆ لات و کارتۆنی جگهرشت بۆ دههین، تهنها کارتۆنیک بهلام له راستیدا مهبهستی جگهره نییه بهلکو مهبهستی ئهوهیه که ئیلین ی جولهمه و هاوڕیی ئیلین دهربازبکهن و بیهن بۆ لادیکهیان و لهویوه به نهینی دهربازی بۆ سوید.

ئهم رۆمانهش وهکو ههر رۆمانیکی تر دوو کتیبمان پئ ئهناسینی یاخود بیرمان دههینیتهوه بۆ ئهوانهمان که بیستۆمانه. ناساندنی پهرتوکی "لهگهڵ بادا رۆیشت" ی مارگریت مچل و هیکایهتی خهیاالی "شال کلاو سووره بچکۆله".

له سهر ئهو بهرگه جوانهی که بۆ کتیبهکه درووست کراوه تهواوی هیماکانی ناو رۆمانهکه کیشراوه له رهنگی سوروخویناوی شهرو نازارو راوانان و گرتنهوه دنیای

مانیفستی دژه ئیسلامی ئادونیس

کورتە باسیک له سەر کتییی "توندوتیژی و ئیسلام،
وتووێژی حوریه عه‌به‌له‌ئه‌وحده و ئادونیس"

نووسینی: دێڤین ریکسوید

لایه‌نگر و به‌ره‌ه‌ستکاری زۆره. جگه له ره‌خنه‌ی ئه‌ده‌بی و شیع‌رنووسین، ئادونیس به‌رده‌وام رووداوه سیاسیه‌کان و میژووی جیهانی عه‌ره‌بی داومه‌ته به‌ره‌ رهنه و لیکۆلینه‌وه. به‌هۆی ره‌خنه‌گرته‌ی ئاشکرا و تیژی له ده‌وری کاولکه‌رانه‌ی ئیسلام له دواکه‌وتووی و په‌نگخواردنی جیهانی عه‌ره‌ب، گه‌له‌یک جار که‌وتۆته به‌ره‌ سه‌رکۆنه، هه‌ره شه و بایکۆتی هێزه کۆنه‌په رسته‌کان و ئیسلامیه‌کان. چه‌ندین جار فه‌رمانی سووتاندنی کتیه‌کانیان ده‌رکردوه. له کتییی چه‌ند جلدی "ستاتیک و دینامیک"، به عه‌ره‌بی "الثابت و المتحول"، ئیسلام و حوکمه نه‌گۆره‌کانی قورئان ده‌داته به‌ره ره‌خنه‌ی بیه‌زمیه‌انه.

به‌ به‌روای ئادونیس یه‌که‌یک له هۆکاره سه‌ره‌که‌یه‌کانی په‌نگخواردنه‌وه‌ی فیکریی له دونه‌ی

ئادونیس، شاعیری سوری، (عه‌لی ئه‌حمه‌د سه‌عه‌ید ئه‌سه‌به‌ر)، زۆر جار وه‌کوو یه‌که‌یک له ناودارترین شاعیره هاوچه‌رخه‌کانی جیهانی عه‌ره‌ب و بگه‌ره دونه‌ی ناوی ده‌برد. جگه له شاعیر ئه‌و فیلسوف، وه‌رگیر و ره‌خنه‌گری ئه‌ده به‌یشه. ئادونیس سالانیکی زۆر له زانکۆکانی چه‌ند وڵاتی رۆژئاوا مامۆستا بووه. له چه‌ند سالێ رابردووشدا هه‌میشه یه‌که‌یک له کاندیده‌کانی خه‌لاتی نۆبیل بووه. ئادونیس وه‌کوو زۆر که‌سه‌یه‌تی ناودار

ئادۆنيس نازمىن كىتېبى خۇي "توندوتىژى و ئىسلام، وتوۋىژى حورىه عىبدەلئەوحد و ئادۆنيس" تەرخان كىردووه بۇ شىكرىدەنەوى سىياسى، مىژوۋىيى، ئەدەبى و فېمىنىستى توندوتىژى لە روانگە ي ئىسلام و قورئانەوھ. لە ولامى ئەو پىرسىاردا كە ئابا دەكرى تەفسىرى فېمىنىستى لە قورئان بكرى، پىداگرە لە سەر ئەوھ كە قورئان لە سەرەتاوھ تا كۆتايى كىتېبىكى دژ بە ژنە، تايەتمەندىبەك كە ئىمكانى ھەر چەشنە تەعبىرىكى فېمىنىستى لە كىتېبى پىروژى موسولمانان لەناو دەبا.

كىتېبى "توندوتىژى و ئىسلام" بە شىكرىدەنەوى و لىكدانەوى ئەو دىاردەمىيەي كە وەك "بەھارى عەرەبى" ناوى دەرکردووه، دەست پىدەكات. ئادۆنيس بە دلئىكى خۇش باسى دىاردەي "بەھارى عەرەبى" ناكات.

بە برواي ئادۆنيس لە ئەساسدا تەنيا مۆرەكانى دەسەلات گۆردران لە كاتىكدا بنەما و پىكھاتەي سىياسى، ئابوورى و كۆمەلايەتى ئەو ولاتە عەرەبىيانەي كە شايەتى گوزەرى "بەھارى عەرەبى" بوون، لە ئاستى گشتىدا لە سەر جىگەي خۇيان مانەوھ. ئەو شىكستى بەھارى عەرەبى بوو. يەكئىك لە نىشانە سەرەككىيەكانى ئەم شىكستەش بە برواي ئادۆنيس

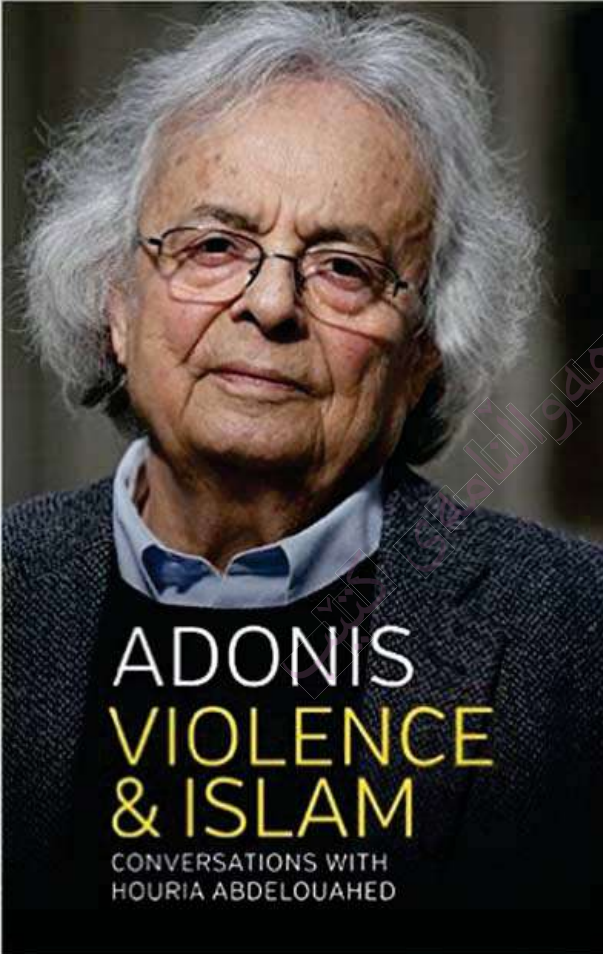
عەرەبدا دەتوانرى لە سى حوكمى بنەرتى ئىسلامدا دەستنىشان بكرى. بە پىي حوكمى يەكەم، موھەمەد پاشەبەرەي پىغەمبەرەنە. بە گويزەي حوكمى دووھەم ئاباى قورئان راستى موتلەق و بى ئەملاو ئەولان. حوكمى سىيەم دەرماتنى گۆرانكارى و پىوھ زىادكرن بەو راستىيە موتلەقانە لە تاك دەستىيى.

لە روانگەي ئادۆنيسەوھ ئىسلام دوژمنى سەرەختى گۆران و گەشە بووھ. سەرەراي دژايەتى ئىسلام لە گەل گۆران و پىشكەوتن، ئادۆنيس پىداگرە لە سەر ئەوھ كە نابى ئەو راستىيە لە بىر بكەين كە داھىنەر و نوئ ئەندىش بەردەوام لە مىژوۋى عەرەب و بگرە دواي سەرھەلدانى ئىسلامىش لە بواري ئەدەبى، فەلسەفى و مۇسقىقادا، ھەبوون و دەورىان بووھ. بەلام ئەو داھىنەر و نوئ ئەندىشانە قەت ملبان نەدا بە دۆگمە ئىسلامىيە كانى خولەفای ئىسلام و شاكان. ئەوان بە ماناي سوننەتى وشەكە موسولمان نەبوون. ئادۆنيس ھەندىك شاعىرى عەرەب وە كوو ئەبوو نەواس ئەھوازى، ئەبووتەيب موتەنەبى و ئەبوو عەلا ئەلمەعەرى وەكوو نەيارى دىنى رەسمى يا دىنى دەولەتى ناو دەبا. بە برواي ئادۆنيس ھىچ كام لە فېلسوفەكانى دونىاي ئىسلامخواردوو خاۋەنى بىرى ئايىنى نەبوون بەلكو تەنيا بۇ پاراستى گىانيان ملبان بەوھدا كە وەك موسولمان ناويان بېردرى.

عمره‌بی، په‌نجه دادنه‌ی.
 لیکدانه‌وه‌ی ئادونیس له به‌هاری
 عمره‌بی، به تایبته هه‌سه‌نگاندنی له

سه‌ره‌ه‌دانی داعش بوو. یه‌کی‌کی تر له
 نیشانه‌کانی ئه‌و شکسته سه‌رنج‌ه‌دانی
 به ناو شو‌ر‌ش‌گ‌یرانی عمره‌ب به جی‌گه

و شوینی یه‌کسانی ژن و
 پیاو بوو. ئادونیس
 ده‌نوس‌ی که "ئیمه به
 شوین داها‌توو‌یه‌کی
 باش‌تره‌وه بووین به‌لام
 دژایه‌تی له گه‌ل میراتی
 مودیرنیته نسیبمان
 بوو". له جیاتی ئه‌وه‌ی
 ئەزم‌وو‌ن‌ی
 ئالوو‌گۆ‌ری‌کی راسته‌قینه
 بکەین که‌وتینه بنه‌وانی
 کار‌ساتیکه‌وه. ئادونیس
 پرس‌یار ده‌کا که بو‌چی
 ته‌نا‌هت یه‌ک وشه‌ش له
 سه‌ر ئازادی ژن به‌یان
 نه‌کرا؟ مه‌گه‌ر ده‌کری
 قسه له به‌هاری عمره‌بی
 بکه‌ی له کاتی‌کدا ژن
 دی‌لی یاسای شه‌ریعه‌ته؟
 ئادونیس پێدا‌گره له سه‌ر
 ئه‌وه که به‌هاری
 عمره‌بی به ه‌وی
 تیکه‌لاه‌وی ئیسلام بوو به
 جه‌ه‌نهم.

ئادونیس ئاماژه به

دو‌خی سوورییه به‌گشتی و سه‌ره‌ه‌دان
 و ج‌نایه‌ته‌کانی داعش به‌تایبه‌تی، له
 سه‌ر ئه‌ساسی پێدا‌چوونه‌وه‌یه‌کی نزی‌ک
 به سه‌ر می‌ژووی کۆمه‌ل‌گا
 عمره‌بییه‌کان به‌ر له ئیسلام و دو‌ای

که‌مو‌کووری ئه‌و سه‌ره‌ه‌دانانه و
 ده‌وری خه‌راپی ده‌ولته‌تانی رۆژ‌ئا‌وا
 ده‌کا، به‌لام له سه‌ر ئیسلام وه‌کوو
 یه‌کی‌ک له ه‌ۆ‌کاره سه‌ره‌کییه‌کانی
 مه‌حکوم به شکسته‌بوونی به‌هاری

دهسه لآت و زهبروزهنګ و ملهپوری بووه. ئادونیس و هک کتیبیکي هاندەر ولایهنگری توندوتیژی سهری قورئان دهکات. به پئی لیکولینهوی ئادونیس ۸۰ ئایهتی قورئان باس له جههههنه م دهکن. کوفر و وشه ی هاوتال ۵۱۸ ئایهتدا و ئەشکنجه له ۳۷۰ ئایهتدا هاتوون. له ۳۰۰۰ ئایهتی قورئان ۵۱۸ له سهر سزادان دهرۆن. به پچهوانه ی ئه گشته ئایهتانه ی له سهر زهبروزهنګ دهرۆن، ئادونیس نهیتوانیوه تهناهت ئایهتیکیش بدوزیتهوه که هاندهری بیرری سهر بهخوبی یا له سهر دهوری عهقل له خولقاندن و داهیناندا بدوی. به بروای ئادونیس هوی ئه گشته توندوتیژی به ئیسلامدا دهگهریتهوه بۆ بنهمای خیلهکی ئه دینه و توندوتیژی نواندن بۆ پاراستنی بهرژهوندی خیلی خو و داپلوسینی خیلی نهیار.

ئادونیس و هک ئاننتیتیزی ئیسلام سهری ژن و شاعر دهکات. به بروای ئه ژن به پچهوانه ی ناوهرۆکی دۆگماتیکي ئیسلام، دایم له حالی تازهبوونهوه دایه. ئیسلام له روانگهی ئادونیسهوه بۆته هوی له ناوچوونی ژن. ئادونیس پینداگره له سهر ئهوه که ژن له ئیسلامدا شتیکی زیاتر له جنسییهتی لینه ماوتهوه. ئیسلام ژنی کردوه به تارماییه ک. ئادونیس دریزه دهدا که ئیسلام ژنی کردوه به ئامرازی ههوسپهرستی پیاو. به پئی بۆچوونی ئادونیس ژن پیش

سهقامگیربوونی ئه دینه، دامهزراوه. یهکیک له بهراوردهکانی گرنگی ئادونیس ئهوهیه که ئیسلام ئاوهلدووانه ی زهبروزهنګ و بییهزهییبوون بووه و له سهرتاوه له ریگهی ترساندن، توفاندن، سهربرین و خوینرشتنهوه دریزه ی به پتهوکردنی بنهمای دهسه لآت و بلابوونهوی داوه. به بروای ئادونیس ترساندن و توفاندنی لایهنگران و نهیارانی ئیسلام یهکیک له ئامرازهکانی سهرهکی ئیسلام بووه بۆ مسۆگهرکردنی ئهوه ی که موسولمانان به شوین ئیسلام بکهون و بۆ داسهپاندنی دهسه لآتی ئیسلام به سهر ناموسولماناندا. به له بهرچاوغرتنی میژووی خویناوی ئیسلام، داعش و جنایهتهکانی ئه لایهنه به بروای ئادونیس شتیکی تازه نییه به لکوو داعش له ئیسلامی راستهقینه ی موحه ممهدهوه سهری ههلاوه و دریزه ی ئهوه نه ریتیه.

به لام خالی به هیزی کتیبه که شیکردنهوه و ههلسهنگاندنی راپهرینهکان و شورشهکانی جیهانی عهره ب نییه. کتیبی "توندوتیژی و ئیسلام" سهره ی هه ندیک لیکدانهوه ی ئیجساسی و هه ندیک جاریش هه له و نارۆشن له هۆکارهکانی سهرنه کهوتنی ئه راپهرین و شورشانه، به لگه نامه یه ک و مانیفیستیکی گرنگی دژه ئیسلامیه.

ئیسلام له روانگهی ئادونیسهوه بهدریژی میژووی خو ی، دینی

به پروای ئادۆنيس پيويستی به يهكسانی ژن و پياوه نهك پراهاتن له گهل دين. ههروهها ئادۆنيس راماليني له مپهرمكاني بهردهم ليكۆلينهوهی زانستییانه له سه مپژووی عه رب و

سه رهه دانی ئيسلام بيگومان نازادتر بووه و سه ره به ستر ژياوه. بهشی ژن له ئيسلامدا ئهويه كه پلهی تا ئاستی ههويريكي بيدهسه لات له دهستی ههوه سپهرستی پياودا هاتۆته خوار.

ئيسلام ئه وهنده ژنی چهوساندۆتهوه و مافی پيشيلکردوه كه هه نديك له ژناني ولاتانی ژيردهسه لاتي ئيسلام حه سرت به بارودۆخی ژنان له ژير دهسه لاتي

ئيسلام و پاراستنی زانستكاران بهرامپهر به زهبروزهنگی راستهوخۆ و ناراستهوخۆ، به يهكيك له مه رجه سه رهكيبه كانی رزگار بوون له چنگ ئيسلام دهزانی.

ئيسلام له روانگهی ئادۆنيسه وه له مپهر يكي ميژووييه كه بۆته هۆی وه ستاویي كۆمه لگا و په نگخوار دوویی بیری به شیکي بهرچاو له خه لکی ولاتانی عه ره بی. هه ر بۆیه وه کوو شه رتيکی بنه رمتی بۆ به ره و پيشچوون و گه شه ی ئه و كۆمه لگایانه سه پیری ره خه گرتن له دين دهكات. هه ر بۆیه گرنگيه کی تايبه ت ده دات به جيا بوونه وه ی دين و ده وله ت. هه روه ها

ديكتاتۆره سيكولاره كان له رۆژه لاتي ناوه راست و باكووری ئافريقا دهخۆن. به لام جگه له ژن، شيعریش به پروای ئادۆنيس له گهل ئيسلام له دژايه تی دایه. هۆی ئه و دژايه تيه ئهويه كه شيعر پرسياره به لام دين ولامه. شيعر به و مانايه له گهل دهسه لات له كيشه دایه. خالی هاوبه شی ژن و شيعریش به پروای ئادۆنيس هه ر ليزه دایه. به لام ئادۆنيس به په ژاره وه ئيشاره به وه دهكات كه شيعر و ژن هه ردووكيان له لایه ن ئيسلامه وه تيكشكاون. تا ئه و جیگایه ی ده گه رته وه سه ر رۆژه لاتي ناوه راست، ئه و ناوچه یه

فاتیمه ناعوت و حامید عهبدولسه‌مه‌د، هیوای بزووتنه‌وه‌یه‌کی نأشتینه‌خوازانه‌ی دژه ئیسلامی له ولآته ئیسلاماوییه‌کاندا به‌هیز ده‌کات. تا ئه‌و جی‌گیاهی به‌مهیلی چهپ له کۆمه‌لگای کوردستان بۆ هه‌ولێ هاوبه‌ش له رۆژ‌ه‌لاتی ناوه‌راست و باکووری ئافریقا به‌رامبهر به‌ نوینهران و هاندهران ئیسلامی سیاسی ده‌گهریته‌وه، ئاشنابوون و هاوکاری له گهل که‌سایه‌تی دژه ئیسلامی له‌ دونه‌ی عه‌مه‌دا ده‌توانی یه‌کێک له‌ گرن‌گترین ئه‌ره‌کان بێت بۆ به‌هیزکردنی ریزی سیکولاریسم و یه‌کسانبخواری.

په‌راویز:

* کتیبی "توندوتیزی و ئیسلام، وتووتیزی حوریه‌ عه‌به‌ده‌له‌وه‌جد و ئادۆنیس" بۆ یه‌که‌م جار له‌ نۆقه‌مه‌بری 2015 له‌ پاریس به‌ زمانی فه‌رانسه‌یی له‌ ژیر ناوی (*Violence et islam*) به‌لاوکرایه‌وه. سالی 2016 وه‌رگێردرایه‌ سه‌ر نینگلیسی (*Violence and islam: Conversations with Houria Abdelouhed*) و چه‌ند زمانی تریش و باس و مشتومبری زۆری له‌ دروست بوو. ده‌قی فارسی ئه‌م باب‌ه‌ته‌ یه‌که‌م جار له‌ گۆفاری حیکمه‌تیه‌ست، ژماره‌ی ۶، ژانویه‌ی ۲۰۱۷ به‌لاو بووه‌.

گه‌شه‌ په‌یداکردنی کۆمه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی به‌ بروای ئادۆنیس پێشمه‌رجی هه‌ر چه‌شنه‌ گۆرانکاریه‌که‌ له‌ رۆژ‌ه‌لاتی ناوه‌راست و باکووری ئافریقا. به‌ بروای ئادۆنیس ئیسلام و نوینهره‌کانی ده‌یانهمۆ هه‌موان ناچار که‌ن که‌ کوپر‌کوپر‌انه‌ به‌کونه‌ شوینی ده‌ستوور و به‌ها ئیسلامیه‌کان. به‌لام هاوکات ئاماژه‌ به‌وه‌ ده‌کات که‌ پێناسه‌ی ئیسلامی به‌ پێچه‌وانه‌ی بروا و گومانی باو، میراتی بنه‌مه‌آله‌یه‌ نه‌ک هه‌له‌ژارده‌ی تاک. به‌ بروای ئادۆنیس پێویسته‌ پێناسه‌ی شارۆمه‌ندی له‌ جی‌گه‌ی پێناسه‌ی دینی دابندرێ. ئه‌و پێی وایه‌ که‌ نابێ به‌ دانیه‌شتوانی ئه‌و ولآتانه‌ بگوترێ موسولمان به‌لکو ده‌بی داوای ئه‌وه‌ بکری که‌ ئه‌وان وه‌ک شارۆمه‌ند به‌ ماف و ئازادیه‌کانی تاک بگهن.

سه‌مه‌رای ئه‌وه‌ی که‌ ئادۆنیس به‌ دلێکی خۆش باس له‌ دیارده‌ی به‌ناو به‌هاری عه‌مه‌بی ناکات به‌لام به‌رامبهر به‌ داهاوو ره‌شبین نییه‌. به‌پێچه‌وانه‌وه‌ ئه‌و به‌ چاوی پر له‌ هیوا سه‌یری داوکاری روو به‌ گه‌شه‌ی مافی ئاته‌ئیست بوون یا مافی ئازادی دینی ده‌ کات. سه‌مه‌رای ئه‌مه‌ به‌ دل چه‌ز ده‌کات که‌ داعش دواییه‌ن هه‌ناسه‌ی ئیسلام بێت.

بانگه‌وازی دژه ئیسلامی ئادۆنیس له‌ گهل باقی ده‌نگه‌ سیکۆلار و ئیسلام بوغزینه‌کانی دونه‌ی عه‌مه‌ب، وه‌کوو رانیف به‌دداوی، مۆنا ئه‌له‌ته‌حاوی،

پهروهردهی ئیسلامی سیاسی و کاریگه‌ری له‌سه‌ر ژیانی ئینسانه‌کان

عه‌بدو‌لا سلیمان (مه‌شخه‌ل)

ده‌کهن. له‌ کوردستانیش ئهم بزووتنه‌وه
جه‌هاله‌تخ‌وازه له‌ سێ ده‌یه‌ی رابردوو
هه‌لومه‌رجێکی بۆ هاته‌ ئاراهه‌ که‌ به
ئازادانه‌ که‌وتۆته‌ وێزه‌ی ژيانی خه‌ڵک
و مو‌داخه‌له‌کردن له‌ سه‌رجه‌م
پنتاکانی ژيان. له‌ ئاکامیشدا ئهم
ده‌ست تێوه‌ردانه‌ به‌ریگای جیا‌جیا
ئه‌نجام‌دارون که‌ په‌روه‌ده‌ی ئایینی و
بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی کتێب و نامیلکه‌ی
ژه‌هرپ‌ژین به‌شێکن له‌و ئه‌رکه‌.
به‌مجۆره‌ش کۆمه‌لگه‌ی کوردیی له
کوردستانی عێراق به‌ره‌و داخرا‌نیکی
به‌رباد و تاریکیه‌کی نووته‌ک بردوه‌.
ئامانجیش له‌م کاره‌ ژاکانی ئومیدی

م‌لملانی و کیشمه‌کیشی چینیایه‌تی
له‌ کۆمه‌لگه‌ی سه‌رمایه‌داری هه‌میشه
به‌ ئاسۆ و تێروانی چینیایه‌تییه‌وه
ده‌چێته‌ پێش. چینه‌کان هه‌ر یه‌ک
به‌رژه‌وه‌ندی چینیایه‌تی جیا‌وازیان هه‌یه
و له‌م سۆنگه‌یه‌وه‌ تێروانییه‌کانی خۆیان
بۆ سه‌رجه‌م کیشه‌ و ئاریشه‌کانی
کۆمه‌لگه‌ ده‌خه‌نه‌ روو.

ئه‌و فه‌ره‌هنگه‌ی له‌م کۆمه‌لگه‌یه‌ی
ئه‌م‌رۆ ده‌ینیین بریتییه‌ له‌ فه‌ره‌هنگه‌ی
بۆرژوازی که‌وه‌ک چه‌تریک به‌سه‌ر
کیشه‌کانی ژيان و ئینساندا هه‌ل‌دراوه‌.
ئه‌وه‌ راسته‌ کۆمه‌لگه‌ی سه‌رمایه‌داری
پۆیوستیه‌کی یه‌کجار حه‌یاتیی به
فه‌ره‌هنگه‌ی دواکه‌وتوانه‌ هه‌یه‌ بۆ
ئه‌وه‌ی مه‌رامه‌ چینیایه‌تییه‌کانی خۆی
ده‌سته‌به‌ر بکات. هه‌ر بۆیه‌ش
ده‌ست‌بردن بۆ ئایین له‌ ئه‌نجامی
دواکه‌وتویی خه‌ڵک، گه‌لێ
ده‌ست‌کوتی بۆ بۆرژوازی فه‌راهه‌م
کردوه‌. بۆیه‌ سه‌رمایه‌دارانیش نه‌ک
کیشه‌یان له‌گه‌ل ئایین نییه‌، به‌ل‌کو
یارمه‌تیده‌ر و پالپشته‌ی ئایین وه‌ک
پۆیوستیه‌ک له‌ پێناو مانه‌وه‌یان،
ده‌بینن. بزووتنه‌وه‌ سیاسیه‌ ئایینه‌کان
ئیش له‌سه‌ر نه‌زانی و بێناگایی خه‌ڵک

بخویننهوه ، دهست دهکهن به بینین و لیکدانهوهی نیگهتیفانهی ژیان و دیاردهکان و ئینسان و کۆمه‌لگه. دهستبردن بۆ ته‌واوی نازادییه‌کانی ئینسان له‌پرسی ئهم په‌روه‌ده به‌به‌ریهت هینه‌روهه ریچکه‌کانی زۆر به روونی له کۆمه‌لگه‌ی کوردستان ده‌بینین که ده‌توانین ئاوا ئاماژه‌یان پێ بکه‌ین :

یه‌ک: نیشکردن له‌سه‌ر زیادکردنی ژماره‌ی مزگه‌وته‌کان له کوردستانی عیراق که خۆی نزیک له‌حه‌وت ههزار مزگه‌وت ده‌دات و تا دیت ئهو ژماره‌یه‌ش به‌ره‌و هه‌لکشان ده‌چیت.

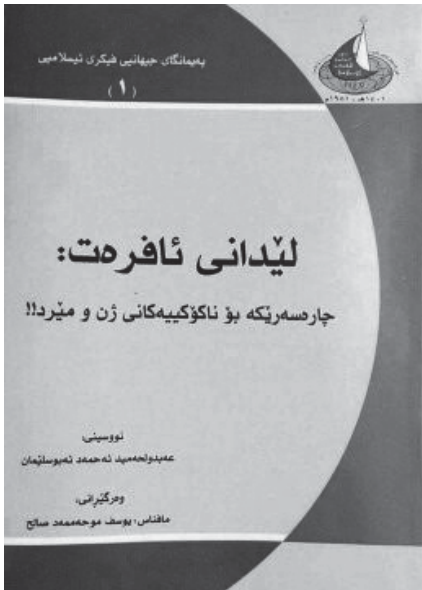
دوو: نیشکردن له‌سه‌ر گۆرینی ناوی ئینسانه‌کان (به‌تایبه‌ت کۆرپه‌ی تازه له دایکبوو) له‌ناوی کوردیی و غه‌یره ئاینیه‌وه بۆ ناوی ئاینیی. کۆماری سیداره‌ی ئیسلامی ئێران له‌پێناو فراوانترکردنه‌وه‌ی بیری شیععه‌یزم هه‌ر خا‌نه‌واده‌یه‌ک مندا‌له‌که‌ی به‌ناوه‌کانی فاتیمه و عه‌لی ناو بنایه‌ بریک پاره‌ی ده‌دانی. ئیستا ئیسلامی سیاسی هه‌مۆل ده‌دات ناوه‌ غه‌یره ئاینیه‌یه‌کان به‌ ناوی کفر و زه‌نده‌قه ناو زه‌د بکات و ناوه‌ عه‌رمیه‌یه ئیسلامیه‌یه‌کانیش جوان نیشان بدات.

سێ: شۆردنه‌وه‌ی عه‌ق‌لی گه‌نج و مێرمندا‌ل له‌ریگه‌ی داموده‌زگا ته‌بلیغیه‌یه‌کانی به‌رده‌ستیان وه‌ک رادیۆ و تی‌فۆ و که‌نا‌له ئاسمانیه‌یه‌کان و هه‌روه‌ها له‌ ریگه‌ی کتێب و بلاو‌کراوه‌کانیان، له‌هه‌مووشیان

مرۆ‌فی کورده که له‌بری پیا‌ده‌کردنی کلتووری شۆرشگیرانه له‌ راپه‌رین و خه‌بات بۆ گۆران و ئالو‌گۆر، ببێ به‌ ته‌سلیم بوون به‌ فه‌توا و هه‌مۆل ده‌درئ قسه به‌ناو شه‌ریعه‌ته‌کانی ئیسلام بینه بنه‌مای یاسای ژیان.

ئهم په‌روه‌رده‌یه له‌رووی کۆمه‌لایه‌تییه‌وه کۆمه‌لگه‌یه‌کی دو‌اکه‌وتووی ته‌ژی له‌ جه‌ه‌اله‌ت و نه‌زانیی دیننه‌ته بوون که یاسا‌کانی به‌ردو شم‌شیر ده‌سه‌لاتی تیدا به‌ریوه ده‌به‌ن. ئهم جو‌ره په‌روه‌رده کردنه ئینسانه‌کان و ژیانیان ئالو‌ر ده‌کات و له‌ په‌یوه‌ندییه کۆمه‌لایه‌تییه ئینسانیه‌یه‌کانیان داده‌بریت و له‌ جی‌گایاندا کۆمه‌له په‌یوه‌ندییه‌ک دینه ئاروه که ته‌نها و ته‌نها به‌چاویلکه‌ی ئاینه‌وه ده‌رواننه‌ته ده‌روبه‌ر و ژیان. یارمه‌تی و هاو‌کاری و هه‌روه‌زی ئیوان ئینسانه‌کان ده‌گۆرئ به‌ خێر و سه‌ده‌قه و سه‌رفتره. واته په‌یوه‌ندییه‌کی زه‌هلایانه جیی په‌یوه‌ندییه ئینسانه‌کان ده‌گرته‌وه. ئهمه‌ش کۆمه‌لگه به‌ره‌و داخرا‌نکی مه‌ترسیدار ده‌بات و له‌دوا شیکردنه‌وه‌شدا تیکشکانی ئیراده‌ی ئینسانه‌کان دیننه‌ته ئاروه. ئیراده بۆ کارکردن، ئیراده بۆ هه‌مۆل و تیکۆشان، ئیراده بۆ ئالو‌گۆر ده‌بێ به‌ ئه‌فسانه و ئیره‌وه کۆمه‌لایه‌تی مرۆ‌فی بی ئیراده و ده‌سته‌مۆکراو به‌لام چا‌و له‌ ره‌حمه‌تی ئاسمان دروست ده‌بن که بچو‌و‌کترین به‌هایان بۆ کارکردن نییه و له‌بری ئه‌وه‌ی پۆزه‌تیفانه ژیان

نیشان دہدا و بہپیرۆز دادہنی، زورجاریش لیږه و لهوئی و له گفتوگۆی رۆژانہدا دہبستین کہ دہلین (خوا دہلی: له تو حصرہکت و لهمنیش بہرہکت). بہلام خہلک بیئہوئی نہو پرسیارہ بکہن نہی دہلہمہندہ تہمبہل و تہوزملہکان کہی کار دہکن؟ نہوان ہیچ کاریک ناکہن و ہموو سہروہت و سامانی کۆمہلگہیان بؤ لہبہر دہستہ؟ نہی بؤ ئیمہ رۆژانہ رنہج دہدہین و نارہق دہرئیزین بہسکی تیر و بہ سہد سک برسین؟ بہ بی نہم پرسیارانہ سہر دہلہقینن و رہزامہندی لہسہر قہدہریک نیشان دہدہن کہ بریتییہ کہ تووندکردنہوئی کۆت و وبہندی کۆیلہتیان. ئینجا لہ بری ریخراو و سہندیکا سیاسی و پیشہییہکان و

گرنکتر بہریو بہرانی مزگہوتہکانن کہ سی دی میٹسک شورین بہ بابہتہ نایینیہکان بہ خورایی دواي نوئز بہسہر نوئزکہران دابہش دہکن.

چوار: سووکایہتی کردن بہ ژنان و بہ سووک تہماشاکردنیان لہ سہرجہم ہوارہکانی ژیان، وہک کلتووری باوی ئیسلامی یہکیکہ لہ روکنہ تہبلیغییہ پەروەردہییہکانی ئیسلام.

پنج: وہستانہوہ دژ بہ ہونہر و نەدہب و یانہ و بار و و شوینی سہرگہر مکردن و یانہ کۆمہلایتییہ تیکہلہکان و بہ نیگہتییہ تہماشاکردنیان وہک واجیب و جہاد.

شہ: کردنہوئی دہیان ریخراوی بہناو خیرخوازی کہ لہ راستیدا ریخراوی حیزبی ئیسلامین و کاریان نیشکردنہ لہسہر خالکی لاوژی ئابووری خانہوادہکان و یارمہتیدانیان و بہدستہینانیان لہم ریگہیہوہ. نەمہش لہپیناو فراوانتر کردنہوئی پایہی کۆمہلایتی ئیسلامی سیاسیہ لہ کۆمہلگہ.

بہلام کاتی لہرووی ئابووریہوہ لہم پەروەردیہ دہروانین(واتہ رہہندی ئابووری نہم پەروەردیہ) کہ مہودای سہقتی نہم پەروەردیہشہ نەوہیہ کہ تہوای پەوہندی بہرہمہینانی کۆمہلگہ دہکەوتہ دہروہی بازنہکان و تیروانینی ئینسانہکان و جیاوای چینایہتی وہک دیار دہیکہ لہخواوہ ناراستہکراو

بزووتنه‌وهی رینیسانیسی ئه‌وروی پشتی ئایینی مه‌سیحی شکاند که تا ئیستاش نه‌یتوانیوه پشت راست بکاته‌وه. له‌لایه‌کی ترموه گه‌شه‌ی ئابووری و گۆرانی قۆناغی کۆمه‌لگه له فیودالییه‌وه بۆ سه‌رمایه‌داری و هاتنه‌ دهره‌وه‌ی بزووتنه‌وه‌ی کریکاران و پیکهاتنی ئه‌و چینه له ئه‌نجامی گه‌شه‌ی مانیفاکتۆره و پێشکهوتنی پیشه‌سازیه‌وه که رۆلی به‌رچاویان گیرا له ده‌ست کۆتاکردنی گه‌مه ناشیرینه‌کانی ئایین له‌سه‌ر ژیان و چاره‌نووسی ئینسانه‌کان. بزووتنه‌وه‌ی رینیسانی ئه‌وروی بزووتنه‌وه‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تی - فه‌ره‌ه‌نگی گه‌وره بوو، که چهندین ریباز و قوتابخانه‌ی فه‌لسه‌فیی و فیکریی و ئه‌ده‌بیی هینایه دهره‌وه که هه‌ر هه‌م‌ه‌وویان کاریگه‌رییان له‌سه‌ر گه‌رانه‌وه‌ی مرۆف هه‌بوون بۆ عه‌قڵ. بورژوازی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی ئه‌ورویا که تازه پیکه‌ش‌توو تا ئه‌ندازه‌یه‌ک خه‌ریکی ئالوگۆری شۆرشگه‌رانه بوو. هه‌رچی واقیعی ئه‌مه‌رۆی کۆمه‌لگه‌ی ئینسانیه‌ی دۆخه‌که پێچه‌وانه بۆته‌وه و هه‌یزه بورژوازییه‌کان تا سه‌ر ئیسک کۆنه‌په‌رستن و چینی کریکار و خه‌لکی زه‌حمه‌تکێش ناکرئ ئومید له‌سه‌ر هه‌یچ هه‌یزیکه‌ی کۆنه‌په‌رست هه‌لچن و پێویسته‌ ته‌نها پشت به هه‌یزی چینه‌یه‌تی خۆیان به‌هه‌ستن بۆ خه‌بات له دژی کۆیله‌تی کاری کریگه‌رته.

رێکخراوه‌کانی پارێزه‌ر له مافه‌کانی مرۆفی خه‌لکی به‌شمه‌ینه‌ت، شوکری نیه‌مه‌تکردن و له‌خودا پارانیه‌وه ده‌بیته کلتوور بۆ به‌دیها‌تنی خه‌ونی ئینسانه‌کان. ئیتر دامالینی مرۆف له کاری شۆرشگه‌رانه، واته ده‌ست نه‌بردن و قسه‌نه‌کردن له کاری خودا ده‌گاته‌ لووتکه‌ی خۆی. به‌ وشه‌یه‌کی تر خودا خۆی وای داناه که ژیان چۆن بێت، ئیتر قسه‌کردن له‌سه‌ر ئه‌م ناره‌وایی و ته‌قسیم‌کارییه‌ی خودا، کفره و سزاکه‌ی دۆزه‌خه.

له‌به‌رئه‌وه‌ی سه‌تراکتۆری په‌رمه‌ده‌ی ئیسلامی له‌سه‌ر کوشتنی نازادی و قه‌بوونه‌کردنی رای جیاواز بنیادنراوه. له‌م سۆنگه‌یه‌وه ئه‌وپه‌ری بیه‌وودمیه‌ هه‌ولدان بۆ گه‌توگۆ له‌گه‌ل ئایدیۆلۆژیایه‌ک که دژی جوانی بێت.

ئه‌وه‌ی ده‌ست و پێی ئیسلامی سیاسیی کۆنه‌په‌رستی له‌ کوردستان له‌ سی‌سالی رابردوو ئاوه‌لا کردووه که به‌ نارزه‌وه‌ی خۆیان بکه‌ونه ویزه‌ی ژیا‌نی خه‌لک و کۆمه‌لگه، جگه له پیکردنی گ‌لۆپی سه‌وز له‌لایه‌ن به‌عس و پاشانیش ده‌سه‌لاتی زه‌رد و سه‌وزه‌وه، نزمی ئاستی بزووتنه‌وه‌ی کریکاری و رادیکالی کۆمه‌لگه‌یه که توانیویه‌تی ئه‌و کاریگه‌رییه به‌سه‌ر ژیان جیه‌ه‌لی.

کرۆکی ئه‌م په‌رمه‌ده‌یه بریتیه له وه‌ستانه‌وه له به‌رامبه‌ر عه‌ق‌ل. له‌ کویدا عه‌ق‌ل کاری خۆی بکات، ئه‌م کلتووره دووچاری تیکشکان و پاشه‌کشه‌ ده‌بی.

جیهانی سنییم و ولاتانی دواکهوتوو. دیارترینیشیان کۆمهک کردنی ریڭخراوی تیرۆریستی ئیخوان موسلمین بوو له میسر.

ئیسلامی سیاسی به گشتی (که سهلهفیهتیش بهشیکه لهی) خواهن ریڭچکهی پهروهردیهی تایبەت بهخۆیەتی و ئامانجی گێژکردن و خۆلکردنه چاوی خهڵکه لهژیر ناوی شوکرانه بژیری بو خوا و ترس له خوا، خهڵک له خهبات و تیکۆشان دور دهخاتهوه و بهمهش خۆی له ئامانجه دژی ئینسانیهکانی خۆی نزیک دهکاتهوه. جهوههری ئەم کارهشی پاراستنی بهرژهوندیهکانی بۆرژوازییه و هیچی دی.

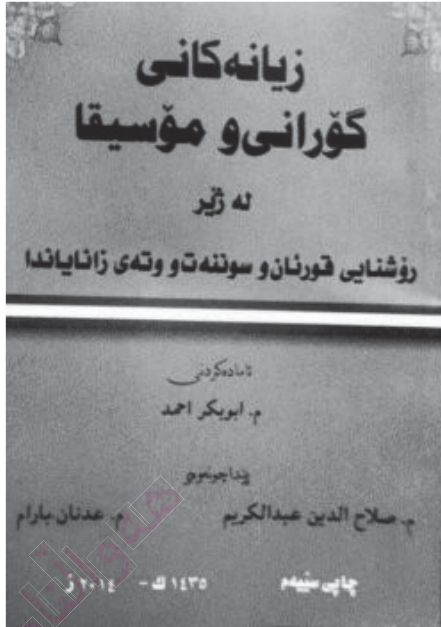
ئەدهبیاتی پهروهردی ئیسلامیی، ئەدهبیاتیکی بۆگهنی و دواکهوتوو و کۆنهپهرسته. ئامانج له پشت ئەم پهروهردیهی ئیسلامی سیاسی گۆڕینی ئاراسته‌ی ریڭرهوی بهروه‌پیشچوونی کۆمه‌لگه‌یه رهوه وێرانه‌یی و داته‌پینی مۆرالی، رهوه پاش، رهوه تاریکی و حوکمی شمشیرو بهرد، رهوه به داعش ته‌غلیفکردنی ژیان. بۆیه بو ئەوهی ئامانجی ئەم نووسینه‌م به روونی دیار بی، هه‌ول دده‌م ئامانجی کۆنه‌پهرستی پهروهردی ئیسلامیی ئاوا به به چهند خالیک چر بکه‌مه‌وه :

یهک: بهرچاو لێ‌ل‌کردن و گواستنه‌وه‌ی زه‌ینی خه‌لکی هه‌زار و سته‌مدیده‌ی ئەم کوردستانه به‌ره‌وه

گه‌شه‌ی بزوتنه‌وه‌ی کرێکاری و هاتنه دهره‌وه‌ی ئەدهبیاتی مارکسیستی له نیه‌وی دوومه‌ی سه‌ده‌ی نۆزده و هه‌روه‌ها به‌ریابوونی کۆمۆنه‌ی پاریس له ۱۸۷۱ و پاشان شۆرش‌ی مه‌زنی ئۆکتۆبەر له‌سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیست و له‌وێشه‌وه بلابوونه‌وه‌ی ئەدهبیات و پهروهردی کرێکاری و مارکسیستی بوو به مایه‌ی ترس و نیگه‌رانی ولاتانی زله‌یز له چه‌شنی ئەمه‌ریکا و به‌ریتانیا. بۆیه ئەو هێزانه که‌وتنه ته‌رخانکردنی بودجه‌ی زه‌به‌لاح بو رووبه‌رووبوونه‌وه‌ی ئەم پهروهردی کۆمۆنیستیه. بو ئەم مه‌به‌سته‌ش باشترین ئامرازیک که ده‌ستیان بو برد ئایین و به‌هێزکردنی ئایین بوو له

سى: شىواندن و ناشيرين كردنى كلتورى خەلكى ستمەدەي كورد. چونكه ئىسلامى سياسىي (سەلەفيەكانىش وەكو بەشىك لەو ھىزە كۆنەپاريزە) بروايان وايە ھەر كلتورىك لەدەرەوەي كلتورى ئىسلامىي، كلتورى ئىلحاد و كفرە. بۆيە شىواندن و لەنۆبەردنى ئەم كلتورى بەناو كفرە جىھاد و واجبە. كە ديارترىنيان مەسەلەي ژىرپىخستنى نازادى پۆشيني جلوبەگە بەتايىەتى بۆ ژنان و ھەولدان بۆ جىخستنى كلتورى حىجاب. لەمەش سەيرتر فراوانتر كوردنەوەي بازنەي چوونە عەمرە و حەج و كوردنەوەي دەميان كۆمپانياي بازركانيي بۆ ئەو مەبەستە.

ناقاریکی تر. بە واتایەکی تر شىواندننى رووی راستەقینەي خەياتى ئىنسانەکانى كۆمەلگەيە لە دژی ستم و چەوسانەو و زەمىنەسازکردن و بارھىنانىخەلكى ھەژاری كوردە بۆ دژايەتى كردنى ھەر كتيب و نووسەريکی پيشكەوتووخواز و نازادىخواز.

چوار: دواچار ناوی جۆگەلەي ئەم خالانەي سەرەو دەرژینە نيۆ يەك گۆم ئەویش گۆمی پاراستنى بەرژەوئەندى چىنايەتى سەرمایەدارانە و سەنگەر پتەوکردنە لە دژی خەلكى ھەژار و ستملێكراوی كورد.

خەلكى كوردستان دەبێ چاوكراو و وریا بن و ئەم جۆرە ژەھر پێژینەي ئىسلامى سياسىي و بەتايبەتیش سەلەفيەكانى كوردستان بناسن و ريسواياین بكەن و بە نەريت و كلتورى ئىنسانى و مۆديرنى خۆيان رووبەروویان بوەستەنەو. پەرۆژەي ئىسلامى سياسىي لە كوردستان، پەرۆژەي بە پاكستان كردن و بە

دوو: خالی كردنەوەي ئىنسانەكان لە روحيەتى شۆرشگێرانە و كوشتنى ئىرادەي شۆرشگێرانەي خەلكى زەحمەتكیش و دەستەمۆكردن و ملكەچكردنباوە بە واقیعی مەوجود. ئەسلىمبوون بە قەدەرى ئىلاھى بێئەوێ بچووكترین توانای ئالوگۆرى شۆرشگێرانە لە خۆيان نیشان بەدن.

بروانە لاپەرەي ۷۶

"شو لیژی" ئەو شاعیره ی له پیناو تەلهفۆنه دەستییه که ی ئیوه دا مرد

نووسینی: نیمیلی راو هالا / شینزن / ژیانگ
 وەرگیرانی له ئینگلیزییه وه: گۆران عەبدوڵا

ئێستا دا، کاتیک کەسیک لەسەر زەوییه که هەڵدەبەزییه وه. " شو لیژی، کوریکێ لادیی، خۆیندکاری ئامادی، جلهکانی دا به شانیدا و له سالی ۲۰۱۱ رووی له خوارووی چین کرد و له شاری شینزین گیرسایه وه. به دواي ریگایه کدا دهگهرا له دهرهوهی ژیا نی لادیی، ئومیدی وابوو فرسه تیک بدۆزیته وه بۆ به کارهینانی مێشک. وهکوو سەدان ههزاری تر ئه ویش خوی یه کلایی کرده وه که دهست به کار بکات له و لاینه ی (هیڵ) که پارچه کان پیکه وه ده به ستن له فۆکسکۆن تهکنۆلۆجی گروپ، مانیفاکتۆره زه به لاهه که ی تایوان که به هه موو ناوه ئه لیکترۆنییهکانی تر هه له "ئهل" وه تا "ئه یسه ر" و "مایکرو سافت" ده به ستریته وه. بۆ تیگه یشتن له وه ی که ده بیینی، دهستی کرد به نووسین. به ره هه مه هه سترۆنیه رهکانی تا قمیکێ که م له دانیه ستنانی گه ره که بچوو کهکانی شاری "داگۆن شیرن" و هه ندیک له شاعیره کۆچه رهکانی خسته دواي.

سەدان ههزار خه لک له لادی و شارۆچکهکانی چینه وه سه فه ر ده که ن بۆ شاره گه ره کهان، له پیناوی کارکردن له کارگه نیوه وه له تییه مشه خۆرهکانی وه به ره ئینان و هه وه ده من ژیا نیکی باشتر پیکه وه بنین بۆ خۆیان. شو لیژی وینه هیکێ تۆمارکراوی ئەو ژیا نه ی له دواي خۆیدا به جی هیشت.

شو لیژی مردنی بینی که دیت

ئەو خەوی پێوه بیینی، له باره یه وه نووسی و له ناو له پی ده ستیدا ئه مبه ر ئه وه به ر گیرای. له کانونی دووه می ۲۰۱۴ دا، شو لیژی ۲۳ سالان له گه ل کارکردنی به ناو "شه وه تاریکهکانی ئیزافه کاری" دا خوی وه کوو بورغوویه کی ریک نه پێچراو هاته به رچاو که "راست به ر ده بیته وه و به هیواشی زرنگه ی دئ" و له سه ر زه وی کارگه که له ده ست ده چئ. وه کوو خۆشی نووسی: "بئ ئەوه ی سه رنجی که س راکیشئ". "ریک وه ک جاری پێشوو، له شه ویکی وه ک

له سهوئیکي ومک ئیستا دا
کاتیک که سئیک بهر ده بیته مه
سه ز موی.

له شاری کارگهکان، سالی ۲۰۱۱
کاتیکي سهیرو دلتهنگه کهر بوو. ئه
کۆمه لگهیهی که ناسراوه به لۆنگوا،
شوئینی حاوانهوهی نزیکههی سهه
ههزار کریکاری سه جهم ناوچهکانی
ولاتی چینه. له سالی ۲۰۱۰دا،
لانیکهم ههفده حالهتی ههولدان
ههبووه بو خۆکوشتن؛ چوارده
مردنیش. بههوی توندوتۆلبوونی
بارودۆخی پۆلیسیانهی ناو کارگهکان
زهحمهت بوو بزانی له ناوهوه چی
رودهات. دهسته کریکارییهکان
نالهباری بارودۆخی کریکارانیان بو
شهرايهتی کار دهگهراوه: سهعات
کاری زۆر، کری کهم و کاری
یهکجۆر و نهگۆر. ستیف جۆبس
(سهوۆکی پێشووی نهپل) یهکیک له
گهوره کریارانی کهمپانیاکه ئهم
مههراگانهی "به جیی نیگهرانی" ناو
برد بهلام ئاماژهی بههوش کرد که
رێژهی خۆکوشتن کهمتره له چاو
ئهمریکا. فۆکسکۆن بهر په چیی ئهم
ههوالانهی دایهوه و وتی دۆخی
کارکردن باشه. بو رێگهگرتن له
کاری خۆکوژی تۆریان ههلواسیبوو
به بالکۆنی ژوورهکاندا، که خوی
نمایشیکی ترسناکانهیه و بوو به
سهردیبری زۆریک له رۆژنامه
جیهانییهکانیش. فۆکسکۆن به تایم نیوز

لهو سئ سأل و نیوهی له شینژین
بوو، شو ژیانیکی سهختی بهریکرد،
لهگه ل ههندی وردهکاری جواندا.
کۆره لادییهکه له شادا دهنگیکی
دۆزییهوه که ئههگوراند، شیعرهکانی
له رۆژنامهی کهمپانیای "فۆکسکۆن
گه ل" دا و لهسهه تۆره
کۆمه لایهتییهکان بلاو دهکردهوه.

کارگهکان زۆر جار
کریکارهکانیان دهگۆری و کریکاری
نهناسراویان دادهمهزاند. وشهکانی
ئهو بو خۆینههرا و ههیر هینهی ئهوه
بوون که ههه کریکاریک مێشک و
دلی ههیه. نووسین بو ئهو ئامرازی
دهبرینی ناخی بوو. له
چاوپیکهوتنیکي بلاونهکراوهیدا له گه ل
رۆژنامه نووسیکي چینییدا که
رۆژنامهی "تایم" بینویهتی دهلی:
"نووسینی شیعهر رێگایهکی ترم پیشان
دهات بو ژیان"، "ئهو کاتانهی شیعهر
دهنووسیت، قهتیس نابیتهوه به جیهانی
راسته قینهوه". بو یهکهمین جار،
براکهی شو و هاوری نزیکهکانی
باسیان له چیرۆکهکانی کرد بو
رۆژنامهی بیانی.

بور غوویهک کهوته سهه زهوی (2014)

بور غوویهک کهوته سهه زهوی
لهم سههوه تاریکهی ئیزافهکاریدا
رێک بهر ده بیته مه،
زرنگهیی دئ به هیواشی
بهلام سههه نچی کهس راناکنیشی
ههه وهکوو جاری پێشو

تلهفونیکي نوښي بریقه‌دار بکړن. به‌دلنیا یې هه ټهه تنها به‌شیکه له چیرۆکه‌که. ټه‌مونی گه‌وره ی ټابووری له‌لایه‌ن "ماوتسی ټونگ" هه

شو لیژی (۱۹۹۰ – ۲۰۱۴)

داریژراوه که زیاتر له سی و پینج ساله گه‌شه ده‌کات و گورانی قوولی کومه‌لایه‌تی له‌گه‌ل خویدا هیناوه. له نووسینی کتیبه‌کاندا ټامازه بهو کادیرانه ده‌کریت که چون سهدان ملیونیان له برسیتی رزگار کردووه، به‌لام ټه‌ه که‌سانی ساده‌ی وه‌کو شو بوون که ریگه‌ی کاری وه‌ها سه‌خت و سه‌میریان گرته بهر که دایک و باوکانیان هر بهر خه‌یالیشیان دا

ده‌لی: "که‌مپانییبه‌که‌مان بیمه‌ی کومه‌لایه‌تی بو زیاتر له ملیونیک کریکار دابین ده‌کات له سه‌رجه‌م به‌شه‌کانمان (لقه‌کانمان) له جیهاندا، هه‌روه‌ها یاداشته‌کانمان به روونی ټه‌ه ده‌رده‌خن که‌وا چاکسازی زور کراوه له په‌یوه‌ند به بارودوخی کریکارانه‌وه، وه‌ک ټه‌وه‌ی خراوته روو له لایه‌ن لیکوله‌ره ده‌ره‌وه‌یبه‌کانیش." سه‌ره‌رای راکشانندی سه‌رنجی جیهانیان له لایه‌ن چالاکوانانی به‌کاربه‌رمان (مشتری، کریار) له نیوان ساله‌کانی ۱۹۹۰ بو ۲۰۰۰ ، بو تیشک خسته‌سه‌ر بارودوخی ناله‌باری کارگه‌ی پو‌شاک به‌گشتی و کارگه‌کانی که‌وشی که‌تانی له گوانگ‌دونس، ژیانی کریکارانی کوچه‌ریی چین له‌م شوینانه‌دا زور له‌میژه

هه‌ر شاراوه‌یه. له ده‌روه‌ی بازنه‌ی چالاکوانه‌کان، زوریک له خه‌لک گه‌شتونه ټه‌ه باوه‌ره که کریکارانی لاو له پیناوه‌ده‌سته‌پینانی ژیانیکی باشتردا مامه‌له به لاویتی خویان ده‌کن. وایان بیرده‌کرده‌وه ټه‌مانیش وه‌ک به‌شه‌کانی تری چین به پیچه‌وانه‌ی خیرایی چوونه سه‌روه‌ی بازاری سه‌رمایه‌داری، ده‌توانن له کری کاره‌که‌یان پاشه‌که‌وت بکه‌ن و

نهد هات. ئیستا ئیتر گه شهی ئابوری دوو ژمارهیی به سهر چوو و سو سیالیسی دهوله تیی، "سو سیالیزم به له بهر چاوگرنتی تاییه تمه نندیه کانی چینه وه"، دامه زران دووه که یه کیک له چینه یه تیرین و نایه کسانترین کومه لگه کانی سهرزه ییه. خه لک ئیتر به هاوانهنگی ناچه پیش - هیه به خیرایی پیشده که ویت و هیه به ره دووه دهگه ریته وه.

ئهو سالانهی شو له شینزین ده ژیا چهند که سانیک له کریکارانی کۆچهری خویان فریدایه خواره وه و گیانیان له ده ستدا. شو هه رگیز نه یه توانی باز بدا به ره ئهو ژیانهی له خه یالیدا بوو، ئیشیک له پشت میزیک، واته ته نیا ریگه یه که فرسه تهی بیرکردنه وهت پیدایه و بیه ته جیه گی شانهی خیزانه که شهت. ده ستی له باوه ره هه لگرت که خه لک گوئ ده گرن له وهی که مزعه که ده کری بگوردری. له سی مانگی ئه یلوهی (سپته مبه ر) سالی ۲۰۱۴ هه شهت مانگ پاش ئه وهی هه ستی کرد ئه ویش ده پلیکیته وه، شو لیژی چوو سه ر ره فه ی باله خانه که.

ئهو کاته ی شو له دایک بوو له ته مموزی سالی ۱۹۹۰، کار که ره کانی چاوشان به ئاراسته ی رۆژئاوا ده رۆشتن به ره رووباری مرواری ده لئا که له رووی ئابوریه وه خاوه نی ئه زمونیکی گه وه بوو. شینزین ئه و لادییه ی به جیه گی راوه ماسی ناسرا بوو، ئیستا گۆراوه بو ناوه ندیکی پیشه سازی وه ده توانرا تیدایه پاره دروست بکریت. زۆربه ی کریکاران له باریکی نا هه موار و کرییه کی که مدا کاریان ده کرد، به لام هه ندیکیش ده وله مند ده بوون. برا گه ره که ی شو لیژی به دم نانی ئیواره وه له جیانگ وتی: "له لادیکه ی ئیمه دا، خه لک زوو وازیان هینا له چوون بو شار، هه موو که سیک به قسه ده توانی به هار بینه ته چۆکان."

بهدیه ک بوو به به رده وای روویان له باشوور ده کرد بو کارکردن له به نده ره کانی باشووری رۆژه لاتی ئاسیا، یان خو خزانده ناو سنوره کانی هۆنکوکه وه به هیوای به ده سه ئینه یی کاریک. ئه و ناوچه یه به "چاوشان" ناسرا وه، وه لای چینه یه کان به شوینی بازرگانی به ناوبانگه و پیی ده لین شوینی له دایک بوونی خه لکی بازرگان.

به دوا دا چوونی گو فاری فورچن

پیده چوو شو لیژی بریاری دابیت په یوه ست بیی به کۆچیکه گی گه ره وه. ئه و منالتر بوو له هه رسئ برا که ی تری، خیزانه که یان به کاری جووتیاریه وه سه رقالبوون و له سه ر

کاتیک شو لادییه که ی خویانی له ده ره وه ی شاری جیانگ به جیه شهت جله کۆنه کانی خوی گۆری. خه لکی خو ره ه لاتی هه ریمی گانگدۆنگ

له پایزی ۱۹۴۳
درندهکانی ژاپون په لاماریان دا و
باپیره گهورمیان بهزیندوویی سووتاند
له تمهانی بیست و سئ سالیدا.
منیش نه مسال دهیمه بیست و سئ.

شولیزی ناروزوی بوو پیش
ئوهی بچیت بۆ زانکو توزیک پهنک
و رووی بکریتهوه، به لام له
تاقیکر دنهوی گشتی دهر نه چوو. ئهوه
شکستیک بوو که نازاری دهاد. به
قسهی برایهکی و دوو له هاوریکانی،
خیزانهکیان هانیان دا ئه مه له بیر
خوی بیاتهوه.

خه لکی لادیکیان بروایان وابوو:
ژنهینان بۆ کور واته ده بیست خانوو
بکریت بۆی. خیزانهکی ئهوه ده بوايه
پاره پاشه کهوت بکه ن بۆ سئ کور.
شو هونگری به برا بچوکه که ده لئ:
"تاقیکر دنهوه کهت له بیر بکه و له گهل
هاوپوله کانت بهر مو شار برۆ، ئهوهی
له رابردوو رووی داوه، رابردوه،
خوت ماندوو بکه، نیسناس ده توانیت
چاره نووست بگوریت." ههتا کۆتاییش
خیزانهکیان پنیان وابوو ده توانیت.

چراخانه، شاری گهوره

بۆ گهنجیکی کونجکاو، شاری
شینزین زور شتی ههیه. شاریکی
حهوت ملیونی سه رباری هه موو ئهوه
خه لکانه ی دهوروبه ری و هه ریمه کانی
تر (له کتییفرۆشیشی کهم نییه). له

ئهو پارچه زهوییه ی که هه یان بوو
برنج و کهور و تارویان ده چاند.
وهکوو براکه ی باسی لئوه ده کرد ئهوه
که سیکه ی شه رمن بووه و هه زی به
کاری جووتیاری نه بووه، زیاتر
هه زی به خویندنه وه کردوه، (به لام
به ده سه تهینانی کتیب ئاسان نه بووه
چونکه نه کتییخانه و نه کتییفرۆشی له
لادیکیان نه بووه. ههروه ها دایک و
باوکی نه خوینه وار بوون) له قوناعی
ناماده یی له جیاتی خویندن زورتر
سهیری بهرنامه ته له فزیۆنییه کانی
ده کرد. شولیزی پییخۆشبوو وهک
کوریکه ی جیاواز دهر بکه ویت، هه
بۆیه لای خه لکی ئاسایی زوو ده کهوته
بهر چاو.

شبهویه که له په یامبه ریتی (۲۰۱۳)

به سالاچووانی لادین دملین
له گهنجی باپیره گهورم ده چم
که چی من خۆم نه مه ده بیینی.
کاتیک دووباره و چهند باره
گویم لئیکر تن
پئی گهیشتم

باپیره م و من له یه که ده چین
له حالته ی ده موچاو ماندا
له ههست و ههز مکانماندا
هه ر وهک ئهوه ی له مندال دانیکه وه

هاتبین

ناویان لهو نابو "داری هه زه ران"
له منیش "علاکه ی جل هه لگر"
ئهو جاروبار هه سه کانی خۆی قوو تده دا
منیش زور جار ملکه چ

سالی ۲۰۱۳ له شيعرى "به خوین ددويم" دا، شو ليژى له ماله كړيگرته كه يوه به سهر كړدى دوروه له ژوره "پاكهته سخارت هيه كه ي" را نهينيه كاني جيهانى بو دهر كهوت:

هروه ها له ئابى ۲۰۱۱ دا نووسيو يه تى:

دميت چند روت، چند شو
هروه كو ئيستا
به پيوه خوم ليكه وتييت؟

ژنانى سهرگردانى دور كهوتو له
هاوسهره كانيان
كورگلى سيشوانى له كاتى فروشنتى
شورباى مالا
پيرمژنانى "هينان" ي له پاش دور كاني
عربانه كانيان
خوشم به دريژايى شو
شواره گرتو بو نووسينى شيعرى ك
پاش را كړدى ته او ي روت
به او ي بريوى ژياندا.

ژيانى كارگه وای له شو كړدبو
هه وهك ئاميريك بربكاته وه، نيوه
ئينسانيك له گهل "گه دهيه كى ساخته ي
ئاسنينى پر له ئه سيد، كبريت و
نيتريك". ئه وه وای كړدبو "پيستي
كړيكاره كان تويك به ريدات"
داپوشينى خانه كاني له شيان بوو به
تويژاليك له "تيكه له ئه له منيؤم".
هه ستى دهر د به ريگيراه و له
مروقبوون خراوه، وهك ئه وه ي كه
كاره كه ي خو ي له خويدا توانايى
سيحرى زمانى لى دزى بيت و له
وشه ي كار وهكو "كارگه"، "هيلى
سهره كخستن"، "مه كينه"، "كارتي
كار"، "نيزافه كاري"، "هه قده ست"...
واتر هيجت بو نه هيلى ته وه.

خوبه خپو كړدى كه م و زور ببوو
به ئه ركيكى دهره تانبر و تاقه تپرو و كين
كه گيانى ده گوشى و هه ستى
درووشاند. له يه كه مين كاري له
كه مپانياي فوكسكون به نوره هه
مانگه ي له نيوان شفتى شو و روت
كاري دهر د و سه عاتكار يكي زور له
سهر پييه كاني ده وه ستا، به هاو رييه كى
وتبوو "ئو را هاتوه له سه
ئازاره كاني، وهك له شيعره
نازاراوييه كانيدا دهر د كهوت.

جيهانى وشه تنها مه ودى
حسانه وه ي ئه بوون، له روت
ده گمه نه كاني پشودانيدا وهك ئه وه ي
هاو رييكاني دميانوت شو نار هزووى
سهر داني كتبخانه كاني دهر د و ورد
ورد سه يري كتبخانه كاني سه ره فه ي
كتبخانه كاني دهر د. زور جاريش
سهر داني كتبخانه ي كه مپانييه كه ي
دهر د و چاوى به نووسهران و
ئيديتره كاني (سهر نووسهرانى)

له سهر هيلى به سه ري كه دا به ستن
وهكو ئاسن راست راده وه مستم
دستم وهكو سه ولى به له م.

کهوتوته تلهوه، ئهو هېچ حمزی به کارهکهی نییه، بهلام ناچاره و کاری تری چنگ ناکهوی. گاو وتی: "لیژی دهیزانی ئهو دهبیت قهلم بهکار بهینی نهوهک چهکوش، بهلام ههمیشه جیاوازی ههیه له نیوان خهپال و واقیعدا."

تالی چیژتن

له سالی ۲۰۱۳ دا شو ههستی دهکرد شار قووتی دهدات. شوینی مانهوهی گۆری له بهشی ناوخوی کارگهکهوه بۆ گرتنی ژووریکی بچووکت بهکری، ئهونده بچووکت بوو ههستی دهکرد له گۆر دهچیت. رۆژیکیان به خهپالیدا هات و مکوو پیاوه مهزنهکانی خانهدانی "تانگ" بنووسیت، وشهکانی له شهراب و جوانیدا بخووسینئ و له شانوی "مانگ لهسهر بهفر" رامینئ. بهلام بۆی نهدهکرا. بی خه بوو وههستی به خنکان دهکرد. ومک خوی نووسی: "ئهم راستیهی ژیانی من، تهنیا ریگهدا له خوین بدویم".

ژووری بهکری (۲۰۱۴)

جیگایهکی ده میتیری چوارگوشه
تهسک و شیندار، بی تیشکی خور
له گشت سالد
لیره دهخوم، دهخوم، پیسی دهکهم و
بیر دهکهمهوه
دهکۆکم، ژانه سهردهگرم، بیردهم

رۆژنامهی کهمپانییهکه دهکوت و دهستی به نارذنی شیعرهکانی کرد بۆیان و پیداجوونهویان دهکرد بۆی. "زور دلخۆش بووم بهوهی که بۆ یهکهمین جار کارهکانیم بینی" ئهمه قسهی ئهو ئیدیتهره بوو که نهیویست ناوی ئاشکرا بکریت به هوی کارهکهیهوه. ههروهها وتی: "کارهکانی شو چارهکانی کردهوه."

شو دهستیکرد به بلوکردنهوهی ئۆنلاینی شیعرهکانی و دهیناردن بۆ گوڤاره بچووکهکان. ههروهها پهیهههندیکرد به کریکاره شاعیرهکانی ترهوه چ ومک شهخسی یان له ریی تۆره کۆمهلایهتییهکهانهوه. یهکشهمیهک له بههاری ۲۰۱۲ به سواری پاس روویکرده یهکیک له شاره نزیکهکانی گوانگژو بۆ ئامادهبوون له کۆبوونهوهیهک. نووسهریک به ناوی گاو سهرنجیدا گهنجیکی باریکهله لهو پهروهه دانیشتووه و گویدهگریت و یاری به تهلهفۆنهکهی دهکات. گاو داوای لیکرد پهیههست بیت به گرووپهکهوه، ئهویش به گوئیکرد.

پاش قسهباسکردن، گاو، شوی گیانده ونیستگهی پاسی شینژین و تاپاسهکه بیت نانکیان پیکهوه خوارد. ئهمان ههردووکیان له بیستهکانی تهمهنیاندا بوون و رقیان له کارهکیان دهبووهوه، پیاوگهلیکی ههستیار له شاریکی دلرهفدا. شو به گاوی وت، ههست دهکات

نهخوش دهکهم، بهلام هینشتاش مردن
 له دستم رادهکات
 لهژیر زمردهی تیشکی بئزار یهینهری
 گلوپهکهدا
 دووباره بیههستانه زهق دهر و انم
 وهکوو گنژیک پندهکنم
 لهسهر خو دیم و دهر و م
 به نهرمی گورانی دلمیم
 دهخوئیمهوه، شیعیر دهنوسم
 ههموو کاتیک که پنجهسهکه دهکهمهوه
 بیان پهردهکه لادمبهم
 له بیاونیکی مردوو دمچم که هنیواش
 دمرگای تابووتهکهی دهکاتهوه.

"شو هونگری" برا گهره‌ی شو
 لیژی وتی: "شو لیژی" هیچ شتیکی به
 مالمهویان نهدهوت، زور کهمیش به
 هاوریکانی. نهو کاتانهی تهلهفونی
 دهکرد، تنها ههوالی خوشی پئیان
 دهدا."

خیزانهکهی هیچ ناگاداریهکیان
 نهبوو له باره‌ی نووسینهکانیهوه. شو
 لیژی به روژنامه‌نووسیکی چینیی
 وتبوو: "من دلنیام نهوان تیناگن،
 لهسهریکی تریشهوه نهوان له
 شیعیریش تیناگن، منیش جار جار
 نهزموونی دلتهنگهکرانه له شیعیردا
 باس دهکهم، بویه نامه‌ی نیگه‌رانیان
 بکه‌م."

خه‌که‌کانی دهوروبهری لهو
 بهروایه‌دا بوون که شیوه‌یه‌که له
 خه‌مخوری ئاساییه و تا راده‌یه‌کیش
 پیویست. نه‌گه‌ر له کریکاری به
 نه‌زموونی کارگه‌کانی "شانژین"
 پرسیار بکه‌ی، ویده‌چی به شانازییهوه
 باسی "تالی چیژتن" ت بو بکه‌ن که
 په‌ندیکی چینیی به توانایی خوراگری.
 له دایکیوو له خیزانیکی برسپیه‌تی
 چیژتوو، یه‌که‌م تا‌قمی کریکارانی
 کوچهر له هه‌ژاری لادی را
 گواز تیان‌هوه به‌رو کارگه‌کانی
 مهرگه‌ینهری هیزی هه‌رزانی کار له
 شاردا. نهو کریکارانه‌ی که به
 سلامت دهرچوون به چاویکی
 سووک دهر و اننه "گه‌نجی نه‌مرؤ" و
 پئیان وایه که نهوان ناتوانن به‌رگه‌ی
 نه‌م دۆخه بگرن.

شو هه‌ولیدا کاره‌که‌ی له به‌شی
 خسته‌نه‌سه‌ریه‌که‌وه بو به‌شی
 دابه‌شکردن و گواسته‌نه‌وه بگوریت.
 وهکوو نه‌وه‌ی خو‌ی به هاوریکی
 وتبووی نهو کاره توژیکی
 زیاتر هه‌مه‌جوړه و دهرفته‌ی نه‌وه‌ی
 دهداتی یاری به تهلهفونه‌که‌ی بکات،
 به‌لام کاره نوییه‌که‌ی هیچ شتیکی له
 دلهر او کیه‌کانی که‌م نه‌کرده‌وه و مردن
 له ناو به‌ر هه‌مه‌کانیدا راوی ده‌کرد. له
 شیعری "جوړیک له په‌یام‌به‌ریتی"
 خو‌ی به‌راورد ده‌کات به باپیره‌ی، نهو
 پیواوه باریکه‌له‌یه‌ی هه‌سته‌کانی قوتداوه
 و به‌لاوی مرد:

له پایزی ۱۹۴۳
 درنده‌کانی ژاپون په‌لامار باند و
 باپیره گهره‌میان به‌زیندوویی سووتاند
 له تمه‌نی بیست و سئ سالیاندا.
 منیش نه‌مسال دمبه بیست و سئ.

کۆتایی

بیراکه‌ی وتی: "له‌گه‌ل نزیكبوونه‌وه‌ی ئاهه‌نگی به‌هاری ۲۰۱۴ دا، شو کاره‌که‌ی له فۆكسكۆن به‌جیه‌یه‌شت بئ ئه‌وه‌ی به‌ که‌سوكاره‌که‌ی بئیت. به‌ هاوریکانی وتیوو له‌م شاره‌ دهره‌وا بۆ شاریکی تر به‌ ناوی سوژۆ که‌ دوور نییه‌ له "شه‌نگه‌های" هوه‌ بۆ بینه‌ی کچیک و سه‌ر له‌ نوێ ده‌ستپیکردنه‌وه‌ی ژیان. رۆشن نییه‌ ئه‌وه‌ به‌هار و هاونیه‌ی له‌ کوێ برده‌سه‌ر؛ په‌وه‌نهدیه‌کانی له‌گه‌ل نزیكترین هاوریکانیدا پچرا‌بوو، به‌لام هه‌ر کرێی ژووره‌که‌ی ده‌دا له‌ شینژین."

له‌ مانگی ئه‌یلوول جاریکی تر له‌ شینژین ده‌رکه‌وته‌وه‌ و دووباره‌ گریه‌ستی کاری ئیمزا کرد له‌گه‌ل فۆكسكۆن، دوو رۆژ دواتر، له‌ یه‌کی تشرینی یه‌که‌م، رۆژی پشووی نیشتمانی چین، له‌و کاته‌ شولیزێ ته‌مه‌نی بیست و چوار سالان بوو، به‌ره‌و مۆلی ئه‌وه‌ به‌ر جاده‌که‌ به‌ریکه‌وت که‌ ده‌که‌وێته‌ به‌رانبه‌ر کتیبفرۆشه‌ دله‌خواز مکه‌یه‌وه‌. به‌ ئه‌لیقه‌یه‌ته‌ره‌که‌ (ئه‌سانسه‌ره‌که‌) سه‌رکه‌وت بۆ نه‌ومی حه‌فده‌ و له‌وه‌یه‌ خۆی فریدایه‌ خوار هوه‌. ته‌نیا به‌ دوا‌ی بلا‌و بوونه‌وه‌ی هه‌والی خۆکوژی که‌سیکی تر له‌ رۆژنامه‌کاندا بوو که‌ هاوریکانی پێیانزانی و دوا‌یین شیعره‌کانی و شیعریک به‌ نیوی

شو هۆنگزی و ئه‌وه‌ سه‌رنوسه‌ره‌ی که‌ داوا‌ی کرد ناوی نه‌برئ، هه‌ردووکیان وه‌کو ملیونه‌ها که‌سانی پێش خۆیان له‌ ته‌مه‌نی هه‌رزه‌کاریدا هاته‌نه‌ شار، به‌ بارو‌دۆخیکێ قورسدا تێپه‌رین و به‌هه‌یز هاته‌نه‌ ده‌ره‌وه‌. به‌روایان وابوو شو لیژیش واده‌بوو ئه‌گه‌ر ئارام بوابه‌ و کاری بکردایه‌. سه‌رنوسه‌ره‌که‌ پێی وابوو توانایی زیاتر له‌ شودا به‌دیده‌کرا نه‌ک ناومیددی، وه‌ک ئه‌وه‌ی وتی: "بارو‌دۆخی ئه‌مه‌رۆ زۆر جیاوازتره‌ له‌وه‌ی که‌ هه‌بوو، به‌لام پێم وایه‌ منالی ئه‌مه‌رۆ داخواری و پێویسته‌تیه‌کانیان جیاوازن."

شو له‌ نیوان هیوا و بئ هیوا‌یدا گیرێ خواردبوو، هه‌والی دا هه‌ناسه‌یه‌ک وه‌به‌ر خۆی بینه‌ته‌وه‌ له‌و چارس بوونه‌ی، شانسی خۆی تا‌قیبکاته‌وه‌ له‌ به‌کاره‌ینانی به‌هه‌ره‌کانیدا، له‌و باره‌شه‌وه‌ دوو هه‌ولیدا بۆ به‌ده‌سته‌ینانی کاری فه‌رمانبه‌ری. یه‌کیان له‌ کتیبخانه‌ی کارگه‌که‌ی و ئه‌وه‌ی تریان له‌ کتیبفرۆشه‌ دله‌خواز هه‌که‌ی یویی له‌ شینژین، به‌لام له‌ هه‌ردووکیان ناومید مایه‌وه‌. کاتیک رۆژنامه‌نووسیکی ناوخۆیی په‌رسیاری لیکرد سه‌باره‌ت به‌ ناینده‌ی، له‌ وه‌لامدا وتی: "چاوه‌روانی شتیکی ئه‌وتۆ نیم: هه‌موومان ئومیدمان وایه‌ ژیانمان باش و باشتر بێت، به‌لام زۆربه‌مان چاره‌نووسمان به‌ ده‌ستی خۆمانه‌وه‌ نییه‌."

کریکاری کۆمپانیای فۆکسکۆن له سالی ۱۹۹۰ له ولاتی چین له دایکبووه و له سی ئهیلوولی (سنیتهمهبر) سالی ۲۰۱۴ له تهمهنی بیست و چوار سالییدا زۆر تراژیدیانه کوتایه به ژبانی خۆی دههینئ و له یهکیک له نهۆمهکانی ئهوه بآلهخانهیهی ئهپارتمانعهکی تیدا بهکرئ گرتبوو خۆی فرئ دهاته خوارهوه. دواي کارهساتی مردنی ئهم شاعیره لاره و بلاوکردنهوهی شيعرهکانی له لایهن هاوریکانیهوه، سهرنجی میدیای چینی و جیهانی به لای خۆیدا راکیشا. شيعرهکان و نووسینهکانی له لایهن دهزگای چاپ و پهخشی (ئهی کهی) دواي رهمهندی دهسهلاتدارانی حکومهتی چین بلاو کرانهوه.

سهه چارهکان:

- 1- <http://time.com/chinapoet>
- 2- [https://en.wikipedia.org/wiki/Xu_Lizhi_\(poet\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Xu_Lizhi_(poet))

پهروايزهکان:

- هينان: ههريميکه دهکهوئته باشووری رۆژئاوی چین
- تانگ دینهستی: سههدهمی زنجیرهی پادشایهتی چین
- سيلينگمالای سيشوانی: جوریکی خوارده
- بورغوو: پيچ

"رۆژیکی نوئ" که بریاربوو له یهکی تشرینی یهکم (ئۆکتوبر) بلاو بیتهوه، خویندیانهوه.

به دواي مردنهکهیدا گروپی کاری وهرگیژان سههلهبهری کارهکانی شوپان وهرگیژایه سهه زمانی ئینگلیزی، وهکووه ههوالیکیش له رۆژنامهکانی بلومبیرگ و واشنتنپۆست بلاوکرایهوه. شاعیریکی چینی به ناوی چین شایوو فلیمیکی دۆکیمهنتاری له سهه ژبان و کارهکانی شو دروستکرد. بهشیکی کهمیشی له شيعرهکانیشی بلاوکردهوه. بهرپرسهکانی کهمپانیای فۆکسکۆن نهچوونه ژیر باری وهلامدانهوه بهو پرسپارانهی سههبارته به شو کران. شو هۆنگزی برای شولیزئی له

شوینی ژبانیهوه ریگایهکی دووری بری به پاس، بو گفتوگوکردن لهگهڵ کهمپانییهکه و یهکلاییکردنهوهی مافهکانی براکهی. هۆنگزی نهیتوانی تهرمی براکهی بهرتهوه بو لادیکهیان، بویه خۆلهمیشی تهرمی براکهی برد و بلاویکردهوه به دهريادا. "جهو چیزاو" وهکوو کریکاریک له شيعریکی بهرگریدا بو ریزلینان له شو نووسیهتی:

بورغوویهکی تر شل بوومه
هاوری کریکاریکی کوچهری تر
خوی فریدایه خوارهوه
توله جباتی من مردی و
منیش له جباتی تو دهنوسم.

شو لیژی شاعیری لاره و

فیلیپ لیقین دهنگی کریکارانی ئەمریکا له شیعردا

ئامادهکردن و وەرگیرانی له ئینگلیزیبیهوه:
عەبدولاسلیمان (مەشخەل)

فیلیپ لیقین لەسەرەتای شیعەر نووسینییهوه ئەو بۆشاییه گهورهیهی دهبنی که ئەدهبی ئەمریکیی دەرگیری ببوو، ئەویش هێنانەدەر و بههیزکردنی ئەدهبی کریکاران بوو. فیلیپ سوور بوو لەسەر دۆزینەوهی دەنگیک بۆ ئەو کریکارانەهی که دەنگیان به هیچ جیگایەک ناگات. ئەمەش لەچاوپێکهوتنیکدا لەگەڵ گوڤاری (دیترویت مەگەزین) دا دەردهبرئ که دەلی: "بینیم ئەو خەلکی کاریان لەگەڵ دەکەم بەجۆریک له جۆرەکان دەنگیان به هیچ شوینیک ناگات. له نێو ئەدهبی ئەمریکیدا دەنگیان نەدەبیسترا، کەس قسهی لەگەڵ نەدەکردن. منیش رێک وەک گەنجیکی خوین گەرم هاتم ئەو پەیمانە گەوجیتییهم دا و لەبری ئەوان کەوتمه قسهکردن و ئیتر ژیانم بهو جۆره بوو. ئەوهی توانیم ئەنجامدا و یان بههەر حال هەولم بۆ دا." یان له دیداریکی تردا دەلی: "له کارگهکان کارم دەکرد و هەولێ نووسینیشم دەدا، به خۆم وت کەس شیعەر بۆ ئەم جیهانەهی ئێره نانووسی، ئەم جۆره

شیعەرە هەر بوونی نییه و نابینرئ. ناتوانی بینیی. بۆیه پەیمانم به خۆم دا و وتم من شیعەر بۆ ئەو خەلکه دەنووسم." ئەمانه قسهی فیلیپ لیقین شاعیری چینی کریکاری ئەمریکا بهگشتی و کریکارانی دیترویت به تایبەتییه که شیعەرەکانی خۆی کرده ئاوێنە و واقیعی ژیان و خەباتی چینیایەتی کریکاران له دژی سەرمایهداری ئەمریکا. رەخنەگری بەناوبانگی ئەمریکی هیربەرت لەیبتۆز دەنووسی: "لیقین له شیعەرەکانیدا هەمیشە و بەبەردەوامی دەگەڕێتەوه بۆ ناو ژبانی کریکارانی کارگهکان، که چۆن هەژاری و کۆیرهوهری له نێو ریزهکانی کریکاراندا جەستەیان تێک دەشکێنی

به‌دهست ده‌هینئ و پاشان له
کۆمپانیاکانی شوڤرلایت و کایدلاک
شیفتی شهوان دهست به کارکردن
دهکات کهپیی وابوو بیمانترین نیشن،
له‌گه‌ل ئەموشدا فیلیپ له سه‌عاته
پشوو‌ه‌کانی رۆژه‌کانی کارکردنیدا
شيعری بو کرێکارانی کارگه‌که‌ی
دهخویندوه.

ده‌رگاکان کلۆم دراون و ته‌له‌بهنده‌مکانیش
به‌پێوه‌ن

دهسه‌لاتیکي پۆلابینی دژ به به‌فر
ئهم مۆنه‌میننه خۆله‌میشییه‌ی عه‌قلانیش
که به‌رگری که‌ش و هه‌وا ده‌کا
له ناره‌زایه‌تی دهستی بیکاری پیاوانی
به‌گه‌رتوو ده‌ترسی
داخووانی له‌سه‌رخۆی عه‌قلان که هه‌شتا
ئهم ته‌له‌بهنده به پێویست ده‌زانن.

سالی ۱۹۵۱ له‌گه‌ل هاوسه‌ری
یه‌که‌می پاتی کانتیرمان هاوسه‌رگیری
دهکات و دوو سال به‌رده‌وام ده‌بن تا
سالی ۱۹۵۳ لیک جیا ده‌بنه‌وه. هه‌ر
ئهو ساله ده‌چینه زانکۆی ئایۆنه و
له‌ویش له‌گه‌ل شاعیران رۆبه‌رت
لۆویل و جان بیریمان ده‌خوینیت که
فیلیپ ئه‌وه‌ی دووایی به مامۆستای
مه‌زنی خۆی ناوزده ده‌کات. سالی
۱۹۵۴ ب‌روانامه‌ی ماسته‌ره‌که‌ی
له‌سه‌ر جان کیتس به‌دهست ده‌هینیت و
هه‌ر ئهو ساله له‌گه‌ل خانمه ئه‌که‌تر
فرانسیس چ ئارتیلی هاوسه‌رگیری
ده‌کات. سالی ۱۹۵۷ ده‌گه‌ریته‌وه
زانکۆی ئایۆنه و دهست به وانه

و روهیان بریندار ده‌کات."
فیلیپ لیڤین له ده‌ی کانونی
دووه‌می سالی ۱۹۲۸ له ناوچه‌ی

پیشه‌سازی شاری دیترویت له
ویلایه‌تی میشیگن له خێزانیکی
کرێکاری جووله‌که‌ی به‌ره‌چه‌له‌ک
رووسی له دایک بووه، که مندالیتی
ئهم شاعیره به دیارده‌ی بیکاری و
تونوتیژی رهنگریژکراوه. له ته‌مه‌نی
پنج سالییدا باوکی ده‌مری. فیلیپ و
براکانی ده‌که‌ونه دۆخیکی ناله‌بار و
ناچار دایکیان ئه‌رکی به‌خێوکردنیا
له ئه‌ستۆ ده‌گرن. له ته‌مه‌نی چوارده
سالییدا دهست ده‌کات به کرێکاری و له
کۆمپانیایه‌کی ئۆتۆمۆبیل سازی
داده‌مه‌زیت. سالی ۱۹۴۶ خویندنی
ئاماده‌یی ته‌واو ده‌کات و ده‌چینه کۆلیژ
له زانکۆی وه‌ین له دیترویت، ئهو
جێیه‌ی که فیلیپ تیایدا ده‌ستی به
نووسین کرد و دایکیشی زۆر
پشتیوانی بوو. بۆیه فیلیپ ده‌لی: "من
زۆر به‌خته‌وه‌ر بووم که دایکێکم
هه‌بوو هانی دام تا بيم به شاعیر." له
سالی ۱۹۵۰ به‌کالۆریۆس له هونه‌ر

و تنهوه دهکات و لهههمان کاتیشدا پروانامه‌ی ماستر له هونهری شیوه‌کاریی بدهست دهینن. سالی ۱۹۵۸ دهچینه بهشی زمانی ئینگلیزی له زانکوی ویلیهتی کالیفورنیا و لهوی له لایهن شاعیر یوقور وینتزرز پیشوازی لیده‌کری و جیگی دهکریتهوه تا خانوو دهگری و دهکوهیته سهر کارکردن. ئهوجا فیلیپ تا خانهشین بوونی له سالی ۱۹۹۲ لهو زانکویه دریزه به وانه و تنهوه ده‌دات. فیلیپ لیقین و مک شاعیریکی شورشگری کریکاری هلویتسه‌کانی به‌تایهتی له‌رووی سیاسییهوه روون بووه. فیلیپ ره‌خنه‌گری نیزامی سه‌رمایه‌داری نه‌میکیی بوو، دهنگی بلندی نه‌خیر و ره‌تکردنهوهی

سیاسته‌کانی بورژوازی بووه له‌دژی کریکاران. سه‌نگری نه‌دهبیی ئه‌م شاعیره کارگه‌کان بوو، کۆبوونه‌وه‌کانی کریکاران بوو. مانگرتن و نارهازیه‌تییه کریکاریه‌کان بوو. له‌ههمان کاتیشدا بروای به

خهباتی نیونه‌ته‌وهیی کریکاران هه‌بوو. به‌تایهتی له جهنگی نه‌هلی نیسپانیادا به‌ئاشکرا لایه‌نگری شورشگریه‌کانی کرد له‌دژی فاشیسته‌کان. چارلس

مۆلیسوورس وای لیکه‌ده‌اته‌وه که فیلیپ کاتی له به‌رشلونه‌ده‌یی، ده‌بیته

ئه‌لقه‌ی په‌یوه‌ندی نیوان شورشگریه‌کانی به‌رشلونه و چینی

کریکاری دیترویت. ئه‌و ده‌نووسی: "هه‌ردوو شار له‌سه‌ر پشتی تووره‌یی

له‌سهرمیکی درنیز و له‌نیز باراندا له‌فرۆد هایلاند وستاوبین بو‌نه‌وه‌ی کارمان دهست بکه‌وئ تو‌ده‌زانی کار یانی چی؟ نه‌گه‌ر هه‌نده‌ت ته‌سه‌ن هه‌بی بتوانی ئه‌مه بخو‌تینه‌وه

ده‌زانی کار چیه

هه‌رچه‌نده له‌وانه‌شه نه‌بخو‌تینه‌وه خۆت له‌بیر که. ئه‌مه ده‌رباره‌ی

چاوهر وانییه

په‌یه‌کانمان له‌شلبووندا ده‌گورین

هه‌ست ده‌که‌ی نه‌مه بارانیک و‌هک نا‌ونگ

به‌سه‌ر قژندا ده‌بارن و بینینت لئیل ده‌کا

تا بپیت وایه براکه‌ی خۆت له‌به‌ردم دایه

شیوازی شیعریی فیلیپ له

له گفتوگوى ناروونيشدا نه‌بوو،
له‌وشه بيتامانه‌ى
که موسيقاي تاييهت به خوى ده‌چنى
پروليتاريا .. بورژوازي .. ترؤتسكى

پاشان ده‌بينين نهم شاعيره
نه‌ومنده‌ى شاعيري ههست ناسکه
نه‌ومنده نه‌هلى پراکتیک نييه و وهک
خوشى له دیدار یکدا له‌گه‌ل گؤفارى
(پاریس ریڤیوو) دانى پيدا دهنى و
سه‌بارت به سياسه‌تى نيمپرياليستانه‌ى
ولاتانى زله‌يز به تاييهت نه‌مريکا له
کاولکارى و به کؤيله‌کردن و
داگیرکردندا ده‌لى: "من هيج شتيک
له‌م باره‌وه ناکه‌م. من پياوى کردار نيم.
تا نه‌و ناسته‌ى که من هينده به قوولى
نه‌خلاقى نيم به‌سهر ترس له زيندان و
نه‌شکهنجه و نه‌فیکردن و هه‌ژاريدا
زال بيم. من له‌و که‌سه بيرکه‌ره‌وانه‌م
که ده‌چمه گؤشه‌يهک و دهنوسم. نه‌ى
چيمان پنده‌کرى؟" سه‌ربارى نه‌مه‌ش
فيليب ليفين ناريشه ميژووييه‌کانى
سه‌ده‌ى بيسته‌ى له‌چه‌شنى بايه‌خى
شورشى ئوکتؤبه‌ر و خيانه‌ته‌کانى
دوايى سنالين و قهيرانه جيهان‌يه‌کانى
سه‌رمایه‌دارى و به پاشکؤبوونى
نه‌قابه و يه‌کيتييه کرئیکاريه‌کان بؤ
کؤمپانيا گه‌وره‌کان و سه‌رمایه‌دارى
ده‌وله‌تى و کويره‌ريگای ناسيوناليزم
که ته‌نانه‌ت بؤ هونه‌رمه‌نديکى
بيرتيزيش زه‌حمه‌ته بيگوازينه‌وه نيو
هونه‌ر، نه‌نارشي‌زمه‌که‌ى به ته‌واوته‌ى
بيه‌يزى کرد له هينانه ناوه‌وه‌ى نهم

به‌رزترين ناستى خویدا،
به‌ده‌سته‌وه‌گرتنى ئالؤزى و جوانييه
له‌پشت فه‌لاکه‌تبارى ژيانى
کؤمه‌لايه‌تى کرئیکاران. زؤربه‌ى کات
شيعره‌کانى وینای ژيانى رؤژانه‌ى
ژيارى نه‌مريکای ده‌کرد. ياده‌ومرى و
نؤستاليزيا و نيش و نازار و تووره‌يى
سينترالى گيرانه‌وه‌ى شيعره‌کانى
فيلين. کاره‌کته‌ره‌کانى له‌نيو هه‌ر سئ
بؤشاييه‌کانى کاتندا دريژ بوونه‌ته‌وه.
فيليب نه‌و خه‌لک و جيگايانه‌ى که
بوونيان نه‌ماوه، جاریکى تر
ده‌هينته‌وه نيو شيعر و زيندوويان
ده‌کاته‌وه. هاودلى و چاره‌سه‌رى
مروپيانه‌ى بابه‌ته‌کانى وهک
به‌هيزترين کواليتى به‌ره‌مه‌کانى،
له‌گه‌ل هاوسؤزيه‌کانى که ته‌قريبه‌ن و
هه‌ميشه بؤ چه‌رساوه‌کان ده‌ربرپوه.
فيليب ليفين ميژووى له‌به‌رچاو بووه.
نه‌و نه‌ چؤته ده‌ره‌وه‌ى ميژوو و نه
فه‌رامؤشى کردوه. زؤرجار پيداگرى
له‌سه‌ر به‌رژه‌ومنديه‌کانى کرئیکاران
ده‌يخاته هه‌ندى هه‌لوپسته‌وه که
دژايه‌تى حيزبى سياسى لى دئته
به‌ره‌م. فيليب له شيعرى (حيزبى
کؤمونيستدا) که کؤبوونه‌وه‌ى خوى له
ديترؤيت له سالى ۱۹۴۰ دا به‌ست:

تيمه به‌وپه‌رى سادمييه‌وه نايداليستين؟
نه‌وه‌ى که من لئى دنليام نه‌وميه که
شتيکى پيوست له ژيانماندا که‌م بوو
له‌وه‌نيو يانه‌ى کوليزى خونديکار انيشدا
نه‌بوو

شاری نیویورک لهیادی ههشتا ساڵهی
لهادیکبوونی فیلیپ ریزلینانیکی بو
سازکرا و بهشیک له
شاعرهکانی فیلیپ له لایهن
شاعیران یوسف
کۆمیونیاکا و گهلووی
کینال و ئی نیل دوکتیرۆ
و چارلس رایت و جین
فلهنتاین و شارن ئۆلدز
خوینرانهوه و ههروهها
فیلیپ خوشی ژمارهیهک

شعیری تازهی خوێندنهوه.

تو براكهی خۆت خوش دهوئ
ئێستا لهناكاو بهزحمهت ههڵدهستی
خۆشهویستیت بو براكهت سهردهكا و
كه نه له تهنیشته و نه له دواوه و نه له
پیشهوهت نییه
چونكه له مالهوهیه و ههول دها بنوئ
كه سهرلهبهری شهوی رابردوو
له كۆمپانیای كادیلاك كاری كردوو،
بو ئهوهی
پیشنیومرۆ ههستیت و وانهی زمانی
ئهلمانیی بخوئینی
ههشت سهعات شهوكاری كردوو
تا بتوانی
گورانی واگنهر ئهوه ئۆپیرایهیه كه زۆر
رقت لی دهیینهوه، بئنی.

ئاریشانهوه بو نیو شیعیر. لیرهوه
دهگهینه ئهوه رایهیه كه فیلیپ ئهوهندهی
فۆكسی لهسهه دیتهلێ ژیان
و خهباتی کریکاران بوو،
ئهوهنده فۆكسی لهسهه
کێشه گهورهکانی دونیای
مۆملانیی سیاسهت نهبووه.
ئهمهش پهنگه به خالیکی
نیگهتیهف دابنرئ، بهلام
هیچ له شوناسی چینایهتی
کریکاری ئهم شاعیره كه
ناکاتهوه.
ژیانی کۆمه لایهتی و

دۆخی ئابووری دهیهی بیستهکانی
سهدهی رابردوو، بابهتی سهههکی
شعیرمکانی فیلیپ بوون. نهخشاندنی
سههروسیمای چینی کریکاری
ئهمریکی و دۆخی جوولهکه
پهناههندهکان شایهتی دۆخی ژیان
ئهمریکان له سهههدهمهدا. ئهزمونی
کریکاری فیلیپ کاریگهری ههجووه
لهسهه شعیرمکانی و بهنایهتیش ئهوه
جیهانبینییهی کهواتر بوو به شوناسی
چینایهتی شعیرمکانی. ئهوه ئهگهرچی
لهرووی فۆرمهوه له سهههتا و
دهستپیکدا به فۆرمیکی کۆنهوه
دهستبهکار دهبی، بهلام دواتر ئالوگۆر
بهسهه شعیرمکانیدا دیت. له مانگی
تشرینی دووهمی سالی ۲۰۰۷ له

ئەمريکييه، نازانم له ولاتانی تر بهو چۆنايهتیه (کوالهتیه) شيعرت دهربارهی کرێکاری ئاسایی چنگ دهکەوئ.

فیلیپ لیفین دەئ: "هه‌میشه کرێکاران له‌ناو شيعره‌کاندا بوونيان هه‌یه، چونکه من له‌ناو یاندا گهوره‌بووم و من شاعیری یاده‌هه‌ریم." نه‌ستی شاعیرانهی فیلیپ، نه‌ستی کرێکارانهی و هه‌رچۆنی له‌گه‌ڵ یاده‌هه‌ری ئیش بکات، کاره‌کتیری کرێکار و خه‌باتکاری چینه‌یه‌تی ده‌به‌ ته‌هه‌ری شيعری ئه‌و. له‌و شاعیرانه بووه که له‌ بابه‌ت په‌کی نه‌که‌وتوو و شاعیرانه دایر شتوون. ئه‌و له‌ جیهانی‌کدا بابه‌ت و مه‌غزای شيعره‌کانی هه‌له‌ه‌نجاره، که جیهانیکی پێشکه‌وتوی پێشه‌سازی بووه و ئاستی بێرکردنه‌وه و پێشبینی سیاسیی و کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری کرێکاران له‌ ئاستیکی باشدا بووه. فیلیپ له‌سه‌ر ژبانی کرێکاران و دیاره‌ی بیکاری و مانگرتنی کرێکاران، له‌سه‌ر کاره‌فرما و شوناسی چینه‌یه‌تی ژبانی کۆمه‌لایه‌تی و له‌ده‌ستدانی ئازیزانی نووسیه‌وه. فیلیپ شيعری نووسیه‌وه نه‌ک وتاری سیاسیی و دروشم. بۆیه

جیوشوینی فیلیپ لیفین له بزوتنه‌وه‌ی شيعری ئەمريکی دیاره و ئەم شاعیره نه‌که‌وتۆته ده‌هه‌وه‌ی جیهانی لیکۆلینه‌وه و ره‌خنه‌ی ئەده‌بیه‌وه. نووسه‌ران و ره‌خنه‌گران به‌ بایه‌خه‌وه له‌ به‌ره‌مه‌کانی ئەم شاعیره‌یان روانیوه و هه‌لیان سه‌نگاندوه. شاعیر و نووسه‌ر ئیدوارد هیرش ده‌ئ: "فیلیپ و آلت و ایتنایکی به‌توس و گهورمه‌ له‌ناو جهرگه‌ی ناوچه‌یه‌کی پێشه‌سازیدا." ده‌یفد به‌یکه‌ریش ئاوا فیلیپ و شيعره‌کانی ده‌خوینته‌وه: "فیلیپ په‌کیکه له‌ ده‌نگه‌ هه‌ره‌ پر له‌ریوه‌کانی دونه‌ی گه‌وه‌ی و دلنایای کۆمه‌لایه‌تیمان، به‌هه‌ری روونیه‌وه ده‌وئ. په‌کی له‌ کاره‌کانی کتیه‌ شيعره هه‌ره‌ گرنگه‌کانیه‌تی له‌م سه‌رده‌ماندا. شيعر له‌وای شيعری وه‌ستانه‌ویه له‌دژی ئه‌و هه‌لومه‌رجه فه‌لاکه‌تباره‌ی کرێکارانی ئەمريکا که ره‌نگه‌ کرێکاران له‌ هه‌چ سه‌رده‌مێکدا تیکشکان و ویرانی ئاویان به‌خۆیانوه نه‌دیئ. "کاتیکیش بۆ خه‌لاتی لۆریت (وه‌ک شاعیری لۆریت هه‌له‌به‌ژێردرئ) جه‌یمز بیلینگتون ده‌نووسی: "فیلیپ ده‌نگیکی زۆر زۆر

هۆنراوه‌ی پاسپورتی سوڤیه‌تی

نووسینی: فلادیمیر مایاکوفسکی
 وەرگیرانی له ئینگلیزیبیهوه:
 شلیر رهشید

با.. نیت به یه‌کجاری و بۆ ههمیشه
 کۆتایی به بیرۆکراسی بێت
 ریز له شتی فورمەل ناگرم
 له‌وانه‌یه هه‌رچی کاری کاغەزی هه‌یه
 بچیته لای شه‌یتان
 تهنها له‌بهر ئەم هۆیانە....
 که‌سێکی موجهامیل و به‌ریز به‌و ناوه‌دا
 تێده‌په‌ریت
 به‌ناو هۆل و رینگه ئالۆزه‌کاندا
 پاسپۆرت‌ه‌کانیان ده‌ده‌نه ده‌ستیان، منیش
 به هه‌مان شیوه
 پاسپۆرت‌تێکی به‌رگ سوور
 ده‌ده‌مه ده‌ستیان
 هه‌ندئ له پاسپۆرت‌ه‌کان به‌ناچاری
 زه‌رده‌خه‌نه ده‌هێن
 له کاتێکدا ئەوانی تر وه‌کو قور
 هه‌لسوکه‌وتیان له‌گه‌ل ده‌کریت
 با.. بلیین پاسپۆرت‌ه‌کان، وینه‌ی شیرێ
 به‌ریتانی له‌سه‌ره
 به ئاگاییه‌کی تاییه‌ته‌وه و مرده‌گیرین
 پیاویکی که‌ته و زلی عه‌زه‌لات گه‌وره
 له ولاته یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌م‌ریکاوه
 ریزیکی بێ ئەندازه‌ی لێ نه‌گیرئ
 پاسپۆرت‌ه‌که‌ی لێ و مرده‌گرن،
 وه‌کو ئەوه‌ی که
 پارهیان به‌ دیاری و مرگرتبێ
 پاسپۆرتی پۆله‌ندی
 وایان لێ ده‌کا که لێی رابمێن و
 لێی ورد ببنه‌وه
 وه‌کو وردبوونه‌وه‌ی مه‌ر
 له داری کرسمس
 ئەم شته هه‌یج و نامۆیه له‌ کۆیوه
 هاتووه!
 دۆزراومه‌یه‌کی جوگر افییه؟
 بێ ئەوه‌ی هه‌ول به‌دن مێشکیان

با.. ئیتر به یه کجاری و بو همیشه
 کۆتایی به بیرۆکراسی بئیت
 ریز له شتی فورمه‌ل ناگرم
 لهوانهیه ههرچی کاری کاغزی ههیه
 بچینه لای شهیتان

بخهنه کار
 بهتهوای ههستمر دوویانهوه
 زور به ساردییهوه پاسپۆرتهکان له
 دانمارکییهکان وهردهگرن
 ههروهها له جۆرهها کهسانی
 غهریبی تر.

ئهوه پاسپۆرته سورکههه منه
 بهدهستی دهسه لاتدارانهوه
 له پریکدا و هک ئهوهی دههه سووتابی
 روهستانیکی رسمیه و پر له تاسان
 پاسپۆرتهکهه من دهبا
 وهکو ئهوهی بلایی بۆمب، دههه چهقو
 یان ئهوه جۆره شتانه بی
 بهوپهری ئاگییهوه وهریدهگریت
 وهکو ئهوهی "مار" یک بی چهندهها
 جار پیوهه دابی
 بار ههنگریکی فورمه‌ل چاوهکانی
 پرتهپرتیهتی
 نامادهیه به خۆرایه خزمهتم بکات،
 لیکۆلههکه به سهرسورمانهوه
 تهماشای پۆلیسهکه دهکا
 پۆلیسهکه به چاوی پر له پرسیار و
 لیکدانهوه تهماشای دهکات.
 دهزانم زور به توندی به قامچی لیم
 دهرنیت و ههلهدهواسریم
 له لایهن خیلی جهندر مهکانهوه
 تهنها لهبهر ئهوهی ئهم داس و
 چهکوش ه
 لهناو دهستمدایهه تیدهپهریت

تهنها لهبهر ئهم هویانه...
 ئهم شته بچووکه، ئازیزه لام
 له ناو پانتۆله شل و شاوهکهه

دەرم ھیناوه
 بیخوئینەوه و ئیرەبیم پی ببه:
 به ریکەوت من ھاوئیشتمانی بەکیبەتی
 سۆقیەتم.

دەرخنەگران، بی ھیابوو له
 خۆشەویستی و له سیاسەت، به
 دەمانچە کۆتایی به ژبانی خۆی ھینا.
 بەبیریاری ستالین بلاوکردنەوهی
 کارەکانی مایاکۆفسکی تاوان بوو،
 لەنێوەندی ئەوانەیی که ستایشی
 شاعیریان دەکرد. له ۱۹۲۹ شیعری
 "پاسپۆرتی سۆقیەتی" نووسی،
 نمونەییەکی سادە ریتمی
 مایاکۆفسکییە، به شیوەییە
 خویندەنەوهی گێرانەوه و ستایلی بەرز
 و بەھیز و جەماوەری ناسراوه.
 مایاکۆفسکی زیاتر له بیست کۆشیر
 و پینج شاننامە و دوو کتیی
 لیکۆئینەوه و نووسینی چاپ و بلاو
 کردۆتەوه. دواچار له چواردهی
 نیسانی ۱۹۳۰ کۆتایی به ژبانی خۆی
 ھینا و له مۆسکۆی پایتەختی
 سۆقیەتی جارن بەخاک سپێردرا.

سەرچاوه:

<http://www.passportmagazine.ru/article/1205/>

* فلادیمیر مایاکۆفسکی شاننامەنووس
 و ئەکتەر و ھونەرمەند و شاعیری
 بەتوانا له ۱۹ تەمموزی ۱۸۹۳ له
 گوندیکی بچووکی جۆرجیا له دایک
 بوو. فلادیمیر مایاکۆفسکی بەیەکێک
 له داھینەرانێ نێوەندی شیعری
 سۆقیەتی دەناسریت. یەکێک بوو له
 ناسراوترین نوینەرانێ نایندەخوازی
 سۆقیەت، تا ناستیکی بالا رویشت له
 پەردە ھەمەلەکانی لەرۆوی بیروراکانی
 ئایدیالیستەکان و بیروکەیی
 رۆمانسییەتی شیعرو شاعیران زمانی
 شەقامیی پی شتربوو وەک لەوانە.
 لەکاتی شۆرشێ رووسیا، زۆربەیی
 شیعەرەکانی داوای پشتگیری بوو له
 بەلشەفیکەکان. له لایەن بەرپرسە
 کۆمۆنیستەکانەوه ریزی بەدەست ھینا،
 له ۱۹۳۰ کەوتە کیشەوه لەگەڵ

کریکاری لم و خوی

نووسینی: زهرة الطاهري

وهرگیتران له عهره بییه وه:

عارف كورده

کریکاری کانیکم

سیپالم ونجر ونجر و

کوشه کاتم سواو

روخساریشم..

رهنگی خولی لی نیشتووه.

فوسفات دهرده هینم و

خاو من سهرمایه ی چاو چنوکیک

تالانی دهکات

زیرو زیو دهرده هینم

خواییداوه کان

ژنه کانیا نی پی دهر ازیننه وه

کریکاری کارگیه کم

کووتال بهر ههم ده هینم و دهیدوورم

خاو منی کاریش؛

دهیکاته بهر خانمه که ی و

به مشه خوریک دهیفروشی!

میرده که شم

له بازاری کونه که دا

جلوبه رگ هه آده بژیری و

مناله که شم پی پهنی..

براکه شی؛ کارگوزاری شاره وان ی و

جار به جاری له گهل دهستیا

له سمر زبخانه کاند

قوماشی بو دینینه وه..!

کریکاری کی کارگه م و

ناومالی جوان دروست ده که م

ماله که شم..؛ نیو تهخته خه و

کورسیه کی لاق شکاو

پارچه یه که بهر هی دازاو و

دهر گایه کی شهق و شری تیدایه و

له تیله ی هه یوانیکی داته پیوه دهر وانن.

کریکارم

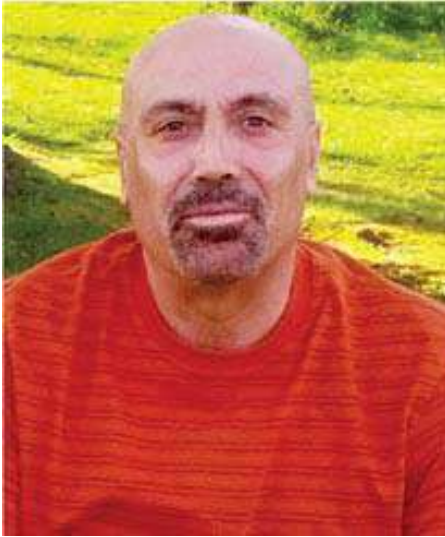
له کارگهیهك پیلایو دروست دهكهم و
 منالهكهم پیی پهتیه
 تهناهت پیلایو ئهو چهوسینهراشه؛
 دروست دهكهم
 كه رۆژانه؛ بهر شهقمان ئهدهن
 پاژن بهرزی ئهو ژنانهش
 دروست دهكهم
 كه له ناههنگ و بۆنهكاندا
 سهومان دهپلایشینهوه..

تهمموزی ۲۰۱۶

* زوهره الطاهري ژنه شاعیری
 داهینه، شیعرهکانی تهژین له راستگویی
 هونهیری و فراوانی خهیاڵ. له ریگهی
 قهسیدهکانیهوه پهنجهریهک بهسه
 کۆمهڵگهیهکی باشتر و واقیعیکی جوانتر
 دهکاتهوه. که ئهویش بانگهوازی خهڵکی
 ستهمدیده بۆ ناشتی و نازادی. زوهره له
 گوندی ئهمریس له له ولاتی مهغریب له
 دایک بووه. هه له ههزرهیهوه پهیهوست
 بووه به کچه مامهکهی که خولیا
 خویندنهوی ئهدهبی ههبووه، هه له
 ریگهیهشوه به شاعیران سهمیح قاسم و
 مهحموود دهرویش و نهزار قهباننی و
 نازک ئهلمهلائیکه و ئهوانی تر ئاشنا
 دهی. لهتهمنی نۆ سالی دهست به
 نووسین دهکات. له ریگهی شیعرهکانیهوه
 توانی سنوورکانی ولاتی مهغریب و
 ولاتانی عهرابی ببری و بیته دهنگیکی
 یاخی و شوڕشگیرانهی شیعری.

ئیمه ژنان و پیاوانی کریکار
 له نیو دهریا و له ریگاگان
 لهسه هیللی شهمندهفه
 پاروویهك نانمان دهست ناکهوی و
 ههموو کاتیک به کولهمرگی دهژین
 کریکاری بیناسازین
 کۆشکهکان و
 قوتابخانه و
 بهندیخانه و
 نهخۆشخانه و
 پردهکان بونیاد دهین
 ههموو شتیکیمان لی ئههزن و
 کهلهچهو یاسای؛
 دهستگیر کردمان دهدهنی

مەراقەکانی مایکل

بۆ (مایکل)ی هاوکارم که له پریکدا جیی
هینتم

عەبدوڵا سلیمان (مەشخەل)

و هسو هسهکانی خۆی بۆ باران دهکرد
دهبوت چ خۆشه له جوغزی ژيانهوه
بروانيته کيله قهبرهکانی غهدر
بروانيته گۆمه وشکبووهکانی زوئمهت
له جوغزی جوانییهوه وینه و
نیگار هکانی سهه دیواری تهمن
بنهخشینی
مایکل هسههته رهنگاوپرهنگهکانی
و مکو پرچی دریزی کرۆبسکایا
دههۆنییهوه
دهبوت چ دهبی ئهگهر ئینسان
سهروهری عهقل و بیرکردنهوهی
خۆی بی
چ دهبی ناگری خوزگه
ستهه ههئکرۆزینی

مایکل زوو زوو دهچوه قوژبنی
تتفکرین و جگهره ی غهمی دهکیشا
غایهلهی دهکرد بهوهی رۆژیک
ناسمانهکان ببریته و بی به مووشهکی
له عهشق
که پندهکهنی، کهنارییهکان به بی
روخسهته قهفهزهکانیان جیدههینت
بیئوهی بیر له فرین بکهنهوه
که تووره دهبوو تهرازووی میزاجی
ژیان لاسهنگ دهبوو
وهک لاسهنگی ئهوه چهوسانهوه
نهگریسهی ئهمرۆ یهخهی
مروّف نهگری
مایکل به مەراقهوه باسی

هه‌لاواردن تهنها له‌نیو لاپهره‌کانی
 دیرۆکدا بخوینییهوه
 مایکل به‌دهم جگهره کیشانهوه
 هه‌موو شه‌مه‌یه‌ک قاومه‌کی تالی
 تهنیایی له‌گه‌لم ده‌خواردوه
 ده‌یوت نوشت بی.. مه‌شخه‌ل گیان..
 قاوه تاله‌که‌ت نوش بکه
 پرسپاره‌کان ده‌وریان داوین و
 خه‌ریکین دینه‌خکان
 تاله په‌ریزی تیکۆشان
 وه‌ک سه‌ر خۆشه‌کانی رۆمانی دایکی
 گۆرگی نه‌بین به‌ئسته‌یره
 نه‌بین به‌ده‌نگ
 تا ئاسۆ نه‌چه‌مینته‌وه سه‌ر چۆکان
 هه‌تاو نه‌بی به‌ناسنامه‌ی دل‌ی گیرفانی
 ریپواره‌کانی سه‌وداسه‌ری ئازادی
 هه‌ناسه‌کان نابینین بین و خۆیان له
 ده‌ریاچه‌ی ئۆخه‌ی هه‌لبیکیشن
 ئینسان نابینین له‌په‌ت و زنجیر و
 کۆت رزگاری بی
 نابینین نا نابینین قه‌ت هه‌تاو
 تاریکیی راو بنی
 مایکل ئیستا له‌په‌نجهره‌ی تاریکییه‌وه
 ده‌روانیته‌ من و ئیوه
 له‌نیو گۆردا خۆی به‌خونه‌کانی
 دوینی دابه‌پۆشی
 جلی ئومیدی له‌به‌ردا و پشوودرێژ
 چاوهروانه
 چاوهروانی هاتنه‌ ده‌روه‌ی ئیمه‌یه
 له‌ سه‌ردابه‌کانی ژیان
 چاوهروانی بروسکه‌ی هاواره‌ مه‌زنه‌کانی
 هیزی سه‌ته‌مدیده‌یه
 چه‌خماخه‌ بدات
 چاوهروانه‌ گه‌ردوون جاویدانه
 له‌به‌رده‌م هه‌نگاوه‌کانی ئینسان
 بکه‌ویته‌ سه‌ما
 مایکل رۆبی .. وه‌ک چۆن روبرار
 دیت و ده‌روا
 به‌لام دوا‌ی خۆی چه‌ند شیعریک و
 ئومیدیکی گه‌ش و روه‌ناک
 پارکیک له‌قه‌سه‌ی نه‌سته‌ق و
 روبراریک له‌پیکه‌نین و
 ده‌وه‌نیکی له‌یاده‌وه‌ری به‌جیه‌هیشته‌
 ئیستا من دوا‌ی چوونی مایکل،
 له‌هه‌مان سووچ جگهره‌ی غه‌م ده‌کیشم و
 هه‌مان کاسکیته‌ی ئومید و خه‌ونی
 مایکل له‌سه‌ردایه
 هه‌ر به‌چاویلکه‌که‌ی مایکل
 ده‌روانه‌ کتیه‌ه‌کان،
 کتیه‌ سوور و گه‌شه‌کان وشه‌کانی

نامه‌یه‌کی کراوه بۆ باشوور

شيعری: له‌نگستون هيوز
(Langston Hughes)
ئاماده‌کردن و وەرگیرانی له
ئینگلیزی بیهوه:
عه‌بدو لا سلیمان (مه‌شخه‌ل)

کرێکارانی سپی پێستی باشوور
کرێکاری کانه‌کان
جووتیاران
پیشه‌گه‌ران
ئاشه‌وانان
کچانی له کۆگا کارکردوو
کارگه‌رانی هێنی شه‌مه‌نده‌فه‌ر
کارگوزاران
توتنچیان
وه‌رزیران
سلاوتان لێنیت!
من کرێکاریکی ره‌ش پێستم
گوئیگرن

ئه‌و خاکه‌ ره‌نگه‌ خاکی هه‌مووان بێت
سه‌ر جه‌م کانه‌زا و کارگه‌ و نووسینگه‌ی

وه‌ک هیمۆگلوبین سوور سوور
ده‌تکینه‌ خوینمه‌وه
گه‌ر ئیجازه‌ی ئیوه‌ی نازیزیشم هه‌بێ
شه‌مه‌می دادی
ده‌چمه‌ سه‌ر گۆره‌که‌ی مایکل
ئه‌م شيعره‌ی وا ده‌خویننه‌وه،
به‌ ده‌نگی به‌رز
به‌ دای پر له‌ ئومێد و خه‌ون و ئاوات
بۆ مایکلی ده‌خوینمه‌وه.

کانوونی یه‌که‌می ۲۰۱۶

په‌راویز:

- مایکل: هاوکارم بوو و له‌ سالی
۲۰۱۳ کتوپر مه‌رگه‌ راپنچی کرد.
- کرۆبسکایا: نادیدجا یان نادیه
کرۆبسکایا (۱۸۶۹ - ۱۹۳۹)
خه‌باتگیری به‌لشه‌فی و سیاسه‌تمه‌دار و
هاوسه‌ری لێنین بوو.
- رۆمانی دایک: له‌ نووسینی
نووسه‌ری مه‌زن مه‌کسیم گۆرگییه‌ و
سالی ۱۹۰۶ ب‌لاو کراوته‌وه.

نهمهش دهمانبا بهر مو بهردهوامبون و
 شهن و کهوکردنی
 دهستهپاچهیی و گهمژهیی و پهرش و
 بلاویی و هک ئیستا تهنیا
 نهتهوه دژ به نهتهوه
 چونکه یهکیکیان رهشه و ئهوی تریان
 روخسار سپی

بالهخانهکان
 له هارلن، ریچموند، گاستونیا،
 ئەنلەنتا، نیو ئورلینز (۱)
 رهنگه بیینه خاوهنی دار و درمخت و
 جادهکان و کهرسهکانی دهسهلات
 با ئهوی بروکەت تالیافیرۆ وتی
 فهرامۆش بکهین (۲)

با وانیهکی نوئ فیر ببین
 کریکاران... شیوازه نوپکانی ژیان
 یهک شیوهی یهکیتهی دهخولقینی
 تا داهاتوو گشت ههلهکانی رابردوو
 دهسووتینی
 با پیکهوه بلین
 تو برامی رهش بیت یان سپی
 تو خوشمکی ئیستا نهمرو
 بو من ئیتر کوچی بهلشواو بهر مو

"وهک پهنجهکانی دهست لیک ببهوه"
 با لهبری ئهوه من و تو
 ببینه یهک دهست
 بهوجۆره یاخیبوان یهکدهگرن
 بو تیکدانی بروا کۆن و
 بهسهرچوو هکانی رابردوو
 بو کوشتنی درۆ رهنگاورهنگهکان
 بهمهش ریژیکی زۆر دهستهبهر
 دهکری

پهراویزه‌کان وهرگیږ نامادهی کردوون:

(۱) - ناوی چهند شار و شوینیکن له ولاته یه‌گرتووه‌کانی ئهمریکا.
(۲) - بروکسر تالیفایرۆ و اشننتون (۱۸۵۶ - ۱۹۱۵) نووسر و وتاریبیژی ئه‌فریقی - ئهمریکی و پراویژکاری سهرۆکی ولاته یه‌گرتووه‌کانی ئهمریکا بوو. له‌نیوان سالانی ۱۸۹۰ تا ۱۹۱۵ رابهری بزووتنه‌وه‌ی ره‌شپسته‌کانی ئهمریکا بوو. هه‌روه‌ها خاوه‌نی کۆمه‌لی کتێبه له‌ بواری کیشه‌کانی مرۆفی ره‌شپسته له‌ کیشه‌وه‌ی ئهمریکا.
(۳) - ته‌سکيجی، شاریکه له‌ ئه‌له‌باما له‌ ولاته یه‌گرتووه‌کانی ئهمریکا که چهندین شوینی میژوویی گرنگی تێدایه که بایه‌خی سیاسی و کلتووری بۆ ره‌وه‌ندی ئه‌فریقی - ئهمریکیه‌کان هه‌یه.

ده‌باره‌ی له‌نگستون هیوز:

جهیمس می‌رسر له‌نگستون هیوزی رۆماننووس و شانۆنامه‌نووس و

باکوور پروو نادات به‌لکو کوچ به‌ره‌و هیز و ده‌سه‌لاتی ته‌سکيجی به‌ ئالای نوئی سه‌رباله‌خانه (۳) له‌ژێر قه‌ناره‌ی هه‌ر داری پۆسته‌رنیکیش داوای نازادی ده‌کات چونکه ئه‌ی کریکارانی سپی پێست ده‌ستتان به‌ ده‌ستمه‌وه‌یه نهمان ده‌زانی برای یه‌کین ئیستا ده‌زانی له‌م برایه‌تییه‌وه با هیزمان گه‌شه بکات نهمان ده‌زانی به‌هیزین ئیستا ده‌بینین هیز له‌ یه‌گرتنمان دایه با یه‌گرتوو بین ئه‌و هیزه‌ی به‌رده‌وامی ده‌شکینی هه‌ژاری ته‌فروتونا ده‌کات ده‌ست ده‌گرێ به‌سه‌ر خاک و کارگه‌کان و نووسینگه‌ی باله‌خانه‌کان ده‌ست ده‌گرێ به‌سه‌ر که‌هسته‌کان و بانکه‌کان و کانه‌کان هه‌لی شه‌مه‌نده‌فه‌ر و پاپۆره‌کان و به‌نداوه‌کان هه‌تا ده‌بینه خاوه‌نی گشت هیزی هه‌موو جیهان کریکارانی سپی پێست ئه‌وه ده‌ستمه ئه‌مه‌رۆ ئیسه‌ن له‌پێناو ئیسه‌ن.

بهمه‌به‌ستی دروستکردنی فلیمیټیک له‌سەر ژیان و گوزهرانی ره‌شپښته‌کانی نه‌فریقا له ئەمریکا. له ولاتی یه‌کیتی سوڤییه‌ت چاوی به رۆبهرت رۆبنسون ده‌که‌وټ کهنیشته‌جیی ئه‌و ولاته‌یه و ناتوانیت به‌جییایی. له تورکمانستانیش چاوی به رۆماننوسی هه‌نگاری ئارسهر کۆستله ده‌که‌وټ. هیوز له‌هه‌نجامی بارودۆخی ژیانى ره‌شپښته‌کان و چه‌وسانه‌وه‌یان له‌لایهن سپښپښته‌کانه‌وه نزیکایه‌تی له‌گه‌ل بیروباوه‌ری کۆمۆنیزم په‌یدا ده‌کات و دواى گه‌رانه‌وه‌ی له‌و گه‌شته له رۆژنامه‌ی حیزبى کۆمۆنیستی ئەمریکا شيعرەکانى بلأو ده‌کاته‌وه. سالی ۱۹۲۱ وەختی هیوز تهنه‌ا ته‌مه‌نى نۆزده سال بوو یه‌که‌مین شيعرى له گوڤارى (زى کرایسز) بلأو کرده‌وه و ناوبانگى پښده‌رکرد که‌دواتریش له‌سالی ۱۹۲۶ له‌یه‌که‌مین کوشيعرى خۆیدا بلأوى ده‌کاته‌وه. له‌نگستون شانزه کۆمه‌له‌ شيعر و یانزه رۆمان و کۆمه‌له‌چيروک و شه‌ش کتیبى غه‌یره ئه‌ده‌بى و دوانزه شانۆگه‌رى و چه‌وت کتیبى بۆ مندا لان نووسیه‌وه و نو

چيروکنووسى ره‌شپښتى ئەمریکی له یه‌کى شوباتى ۱۹۰۲ له جۆبلن میزورى له‌ئه‌مریکا له‌دايکبووه. هیوز به‌مندالی به‌خته‌وه‌ر نه‌بووه و له‌خیزانیکى له‌به‌ریه‌ک هه‌لو‌ه‌شاهه و به‌تایبه‌تى له‌ژیر چاودیری نه‌نکی ژیاوه. هیوز هه‌ر له‌قوناغى ئاماده‌یه‌وه‌ حه‌زى له‌شيعر بووه و له‌ژیر کاریگه‌رى شاعیرانى ئەمریکی پاو‌ل لۆره‌نس دونبار و کارل ساندبیرگ بووه. سالی ۱۹۲۳ بۆ ماوه‌ی شه‌ش مانگ هیوز گه‌شتیک بۆ خورناوای نه‌فریقا و نه‌ورویا ده‌کات. له بیسته‌کانى سه‌ده‌ی بیسته‌م له‌نگستون له‌به‌ریتانیا له‌گه‌ل ره‌ه‌ندى ره‌شپښته ئاواره‌کان تیکه‌ل ده‌بیت. له سالی ۱۹۲۴ ئه‌گه‌رپه‌ته‌وه بۆ ئەمریکا بۆ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ل دایکى بژیت. له‌واشتنۆن گه‌لێ کارى جیاجیا ده‌کات. سالی ۱۹۲۵ وه‌ک به‌رده‌ست له‌لای میژوونووس کارتەر و دسون دادمه‌ه‌زى. سالی دواتریش واته ۱۹۲۶ ده‌چینه زانکۆی لنگۆلن و له سالی ۱۹۲۹ زانکۆ ته‌واو ده‌کات و ئینجا ده‌چیت بۆ نیویۆرک. پاشان گه‌شتى یه‌کیتی سوڤییه‌ت ده‌کات

بۆ سەنتار بەهەشتی* که له داوه لاکهن نهترسا

نووسینی: کوروش قوبادی
وهزگيران له فارسییهوه: سلیمان قاسمیانی

پههجهکانم دهخهه نئو گئلاسهکان
زهق دهروانه ئهو باغه
له دهروهی زیندانه
بهشی رووداو هکانی روژنامهی سهرمیز
خهبری کوژرانی تویان
به دهبه نهوتهکان غوسل دادا
هه وهک ئهوهی ههزگیز نهبووی

یان به مردوویی له دایکبوویی
کوچی پیلایکانه بی ولاتهکانیش
بیهوده بوو
سهیر که

جاریش خه لاتکراوه و ریژی لینراوه.
تا دواچار له بیست و دووی ی نیاری
۱۹۶۷ لهنگستون لهتهمهنی شهست و
پینج سالیدا بهههخووشی شیرپههجهی
پروستات کوچی دوایی دهکات و
تهرمهکهی دهبوتینزی و خو له میشه کهشی
دهخزینته ژیر بناغه ی بالهخانهی "مهلبهندی
نارسه شو مبیترگ بو گهران لهناو
کلتووری رهشپستهکان". کتیبخانهی
یادهوهی لهنگستون هیوز له زانکوی
لینکوئن و ههروهه له بهشی جهیمس
ویلدن جونسن له زانکوی یهل نهرشیفی
کارهکانی لهنگستون هیوزی له نامیز
گرتووه. لهنگستون سروشتیکی زور
بیدنگ و هیمنی ههبوو. له سالهکانی
دوایی تهههههیدا وهکو شاعیر و بهرپرسی
ئیدیوتوری کتیبی سال ههلبزیردرا. توانایی
ئهه شاعیره له ئاستیکدا بوو که پاش
مردنی گهلیک کتیب و نووسینی
دهربارهی ژیاننامه و نامهکانی بلوو
کرانهوه.

سههههههکان:

- 1- History is a Weapon
A Selection of the Poetry of
Langston Hughes (1902-1967)
- 2- https://en.wikipedia.org/wiki/Langston_Hughes

کوچەر

نووسینى: عهلى رسوولى

وهرگيران له فارسييهوه: سليمان قاسمياني

سى كەس له كوتايي جادهن

يهكهميان ناناسم

دووهميشيان هەر ناناسم

سپهه مينيان به روخساري كهوتوو

دهگهر ينهوه.

من يهكهميان نيم

دووهميشيان نيم

من سپهه مينيان

لاقهكانم خهريكن لهشى رووخاوم

به كو لهوه دهگرن.

بي ئهوهي بزائم، بهر هو شويني ناديار

ريدهكهم

ههم دور دهيمهوه و ههم نزيك.

ههم خوينم لي دهتك

ههم نيگه راني برينهكاني

دوو ههم كهسم.

فوارهي مهيدانهكان، پاركهكان

خويني گيلاسهكان دهپرژينه

دهموچاوي ريبوارمکان

باوك كه ههميشه قهرزداره

له پوليسي سهري كولان

گوشتي ههريان دهكر

گوشت به تامي گازی فرميسكهينه

وه دايك كه نيستاش له ترسي

كووژانهوهي كارها

له ژير چارشيوهكهيدا

به نهيني شنه دينتتهوه مال

ههتا دارببيهكاني ههوش

بي ئارام نهين

خوزگه دهكرا

به قهزي مانگانهي نهدراوي گاز

له گهل تو چووبامايه سينهما

يان سواري ئوتوبوس بووايهم

تاكو له گهل گيلاسهكاني موسافير

ميلهكاني باغي زيندانم پيكابا.

* سهمتار بههشتي: كريكاري ويگلانوسي

ئيراني، سالي ۲۰۱۲، چهن روز دواي

زيندانيكراني له زيندانهكاني ئيران له ژير

ههشكهنجهدا كوژرا.

☆

یهکه میانم لئ و ن بووه
 دوو ههمینان ئیتر نییه
 دهترسم سه ماشم لئ و ن بی
 دهترسم دارز هیتوونهکان له بیرکه م.

له شهپۆلهکان، له توفان
 جیا کریتهوه.

نازیزه کهم
 من کهسی دوو ههم
 من سیهه میانم
 من یهکه میانم بی ئهوه ی و تیبیم.
 گهنمهکانیان لئ رفاندووین
 سیبهری دارز هیتوونهکانیش
 روژپهریان لئ شار دووینهوه و
 دهنگی شینبونی بابوونهش.

ناکری
 جوانی له چاوهکانی تو
 گول له کوستان و
 دلتهگی له من
 جیا کریتهوه.

من دوو ههمینانم نازیزه کهم
 من سیهه میانم
 من یهکه میانم بی ئهوه ی و تیبیم!

ناکری
 هاوار له لئو
 باران له کوچه
 دار له گهلا و
 پاییز له گهلا
 جیا کریتهوه.

خۆشهویستم
 ناکری نان له شورش
 زولم له وان
 تو له من و
 هیوا له ئیمه جیا کریتهوه:

مه حال

عهلی ره سوولی

وهرگیزان له فارسییهوه:

سلیمان قاسمیان

- هیوا
 هیوا خۆشهویستم
 هیوا یهک جوان
 که شهویک له دهرگا دها
 پیدهکهنی و یهکسر دهلی: ئیتر روژه!

ناکری
 مانگی ههانیشتوو به سهر دهریا

بیابانی سهوزایی

نووسینی: بورهان ئەحمەد

بەبێ تۆ،
 ئاسمان دەکوژیتەوه،
 گەردوون،
 بۆشاییەکی مەزنی تێدەکهوێ
 توخمیکی بنەرەتی میهرەبانی بزر دەکات
 سروشت، یه‌کیک له پیکه‌ینه‌ره
 سه‌ره‌کیه‌کانی
 نارامی و ناسکی له‌ناو ده‌چیت
 درزیکه‌و شتی‌که‌ ناتەواو
 قلیشیکه‌و رهنگی‌که‌ نادیار،
 هه‌واڵیکه‌و ده‌نگیکه‌ په‌نه‌ان.
 بەبێ تۆ،
 هه‌ور سواری گالێسکه‌ی وشکایی بووه
 ته‌رابی پرووشه‌ی ماچی
 ناگاته‌ سه‌ر پروومه‌تی زه‌وی
 بەبێ تۆ،
 پر ده‌بم له‌ هه‌نگوینی که‌موکووری
 گومان له‌ شرینی هۆشمه‌ندیم ده‌کری
 عاقڵیم ده‌که‌وێته‌ ژیرتالی کووژالکی
 پر سیاره‌وه
 دانایم ده‌گورێته‌ ببه‌ری تفتی
 گه‌مزه‌یی
 ژیریم کیمیای گیلێتی ده‌لاوینینته‌وه
 سواری چاکی ده‌شتایی ناگاییم
 ده‌بێته‌ پیاوه‌ی سه‌حرای ده‌به‌نگی
 بەبێ تۆ،
 تا‌که‌ په‌نیاره‌ی سه‌ر ئەم ئەستێره‌یه
 هه‌ر منم
 هاوڕیی تاقانه‌ی هه‌ردو کیو
 ئاژەل و گیانداران هه‌ر خۆم
 ئیتر زه‌وی گورستانیکه‌ی گه‌وره‌یه
 عه‌شق له‌ هه‌موو یاسایه‌ک
 ناداپه‌روه‌ری تهره
 مردن له‌ هه‌موو حه‌قیقه‌تی‌ک
 حه‌قیقه‌ت تهره
 گورستان له‌ هه‌موو ئەو جی‌گایانه
 جوانتره
 که‌ خولیا‌م بوو گه‌شتیان بۆ بکه‌م
 که‌ مه‌راقم بوو بیانینم
 که‌ وابوو ژیا‌نی منیش گورێکی قووله
 که‌ واته‌ گوریش له‌ کونجی ما‌ل نارامتره
 بەبێ تۆ،
 ساکاری بیردۆزه‌یه‌کی قورسه
 ساده‌یی پر سیاریکی ئالۆزه
 ئاسانی وه‌لامیکی زه‌حمه‌ته
 سانایی جوگرافیا‌ی گریکویره‌یه
 سه‌نگینیم پووش و په‌لاسه
 بژوینیم ته‌ختایی چل و چیه‌وه.
 بەبێ تۆ،
 هه‌موو پریه‌ک خالییه
 هه‌موو دارمالتیک نوقسانه
 گشت نوێژوو نزا‌یه‌ک
 هه‌موو پارانه‌وه‌ و دو‌عایه‌ک به‌تاله

پیکه‌نین کابینه‌ی گریانه
 دهر فەت بۆ هیچ بۆ نه‌یه‌ک
 بۆ هیچ پیاسه‌یه‌ک نامینتیه‌وه
 بۆ هیچ زهر ده‌خه‌نه‌یه‌ک نار هەسێ.
 به‌بێ تۆ،
 خەزانی سەر ماوسۆله‌ی ناتەواویم
 سەر چۆپی کیشی زەماوندی مردن و
 خوینم
 له‌ هاوینی شوین پیمه‌وه
 هەر وه‌کو پاییز
 گه‌لای که‌موکووریم لێدەر ژێ
 بیناییم گه‌لارێزانی رامانیتی
 گلێنم گوله‌ شه‌و بۆیه‌کی شه‌مزیه‌وه
 تاسه‌ی تام و ته‌ماشام هه‌لده‌وه‌رێ.
 به‌ بێ تۆ،
 بارو دۆخی باخچه‌ نالۆز تر ده‌بیت
 بشیوی ده‌که‌وێته‌ نیو بالدارانه‌وه
 له‌ هیلانه‌ی په‌ر هسێکه‌دا
 هیلکه‌ی ناژاوه‌ دهنرووکی
 فیتنه‌یی باله‌فرییه‌تی
 به‌سه‌ر لق و پۆپه‌ی دل‌ه‌وه
 مه‌لی دلته‌نگی ده‌نیشینه‌وه
 ناشووبی ده‌گاته‌ به‌ر دم مالی کوکوختی
 ئه‌نجومه‌نی بالنده‌کان،
 که‌ کۆتر سه‌رۆکایه‌تی ده‌کات
 ده‌که‌وێته‌ گرفت و کیشه‌وه
 له‌ کوردستاندا
 شه‌مه‌نده‌فهری دلته‌نگی
 خیراتر دنه‌اوژێ
 بارۆمه‌تی مه‌ترسی
 جیوه‌ی خه‌مگینی
 په‌نجا پله‌ی تر هه‌لده‌کشی.
 به‌بێ تۆ،
 له‌ سایه‌ و سێهری هه‌تاودا
 گوله‌په‌رۆه‌ی تاریکی شین ده‌بێ
 مانگ بولبولیکی کوژراوه‌.

ئیستا که‌ زانیم
 به‌بێ تۆ
 خۆر رێبواریکی ماندووی نوستووه
 رۆشنایی گۆپیکی خێله
 ئاوه‌دانی ئەندازیاری چۆله‌وانییه
 یادوهری سه‌وزایی له‌ بیاباندا جیماره
 سپیتی ده‌سنووسیکی ره‌شه
 هینمی رۆمانی توور هینی و هه‌لچوونه
 خامۆشی زایه‌له‌ی قریشکه‌یه
 کانی زولالی دهریاچه‌ی لێلییه
 بیده‌نگیش ئامازه‌ی قیژ مه‌یه
 ئەم شتانه‌ هه‌موویان
 به‌بێ تۆ پیچه‌وانه‌ ده‌بیه‌وه
 هاوکیشه‌کانیان لاره‌سه‌نگن
 له‌ نااماده‌گی هه‌نگ و تودا
 ته‌واو تیده‌گه‌م
 له‌وه‌ دلنیا ده‌بم
 گه‌ردوون، زه‌وی، سه‌روشت، ژیان
 مه‌ترسی له‌ناوچوونیان هه‌یه
 به‌بێ تۆ
 کوژراویکی بێ دۆسیه‌وه‌ فایلم
 هیچ دادگایه‌ک دوا‌ی خوینی
 هه‌ده‌ر بووم ناکه‌وێ
 هیچ شه‌ریعه‌تیک، هیچ کتێبیکێ ئاسمانی
 له‌ رووداوی که‌وتنی دل‌م ناکو‌لێته‌وه
 دادپه‌روه‌ر مه‌کانی دونه‌یا که‌رن
 پارێزه‌ر مه‌کان لالێن
 شایه‌ته‌کان نابینان
 به‌بێ تۆ
 ئەم هه‌موو قۆپچه‌ی برینانه‌ی
 به‌ کراسه‌که‌ی رۆژه‌ه‌لته‌وه‌یه
 ئەم هه‌موو مه‌دالیای ناو‌میدیبانه‌ی
 به‌ به‌رۆکه‌مه‌وه‌یه ناکه‌ون.

مانگی ۴ ی ۲۰۱۶

دونیاپهکی تر ههم مومکینه ههم پئویست! پهپامهکهی کین لۆوچ له فستیوالی فیلمی "کهن" موه

نووسینی: فاتیح شیخ
وهرگیران له فارسییهوه: سلیمان قاسمیانی

راکیشا، ناوهروکی کۆمه‌لایهتی
فیلمهکه و وهز و حالی سه‌ردهمی
پیشکه‌شکردنی فیلمه‌که‌یه. میدیاکان
به‌گشتی قامک له سه‌ر نه‌و راستییه
داده‌نین که فیلمه‌که فیلمیکی "دژ به
سه‌رمایه‌داری" یه. وهز و حالی
دونیا ی ئهم‌پروش، هه‌شت سال به
دوای قهیرانی گشتی سه‌رمایه‌داری
جیهانیدا هه‌ر نه‌و لیکدانه‌وه له زهینی
بینه‌ردا ده‌چوینن. رابه‌رانی (G7)،
حه‌وت ولاتی سه‌رکرده‌ی
سه‌رمایه‌داری جیهانی، که ئیستا له
ژاپون له کۆبوونه‌وه‌دان، ئیستاش
دوای هه‌شت سال به سه‌ر قهیرانی
سه‌رمایه‌داریدا، ناتوانن به دلناییه‌وه
رابه‌گه‌ینن که له‌و قهیرانه‌ تیه‌ریون. له
به‌ره‌ی به‌رامبه‌ری سه‌رمایه‌داریدا،
کریکارانی فه‌رانسه‌ چه‌ند هه‌وتوویه
له سه‌ریه‌ک، ئالای خه‌باتی چینه‌په‌تیان
دژی نیزامی سه‌رمایه‌داری و ته‌نگانه
و ئازار و ئاکامه‌کانی ئهم قهیرانی

له ۲۲ی مانگی ئه‌پاری ۲۰۱۶
دا، دونیا شاهیدی کۆتاییه‌کی خۆش
بوو بو فستیوالی فیلمی "کهن".
فیلمه‌که‌ی "کین لۆوچ"، (من، داننیل
بله‌یک) خه‌لاتی دارخورمای زیری
به‌رکه‌وت. له کورته ساتیکی
شادییه‌خشا، کین لۆوچ، هونه‌رمه‌ندی
به‌ئهم‌مۆن و ئاوانگارد که سه‌ی
حه‌تووی تر ده‌بینه‌ هه‌شتا سال، په‌پامه
کورته‌که‌ی خۆی راگه‌یاندا: "ئیمه‌ ده‌بی
په‌پامی ئومید ده‌ین. ده‌بی بلین
دونیاپه‌کی تر ههم مومکینه و ههم
پئویست".

کین لۆوچ ده‌ سال له‌وه‌ پشیش له
فستیوالی کهن له‌ سالی ۲۰۰۶ دا
خه‌لاتی دارخورمای زیری بو فیلمی
"باپه‌ک که په‌له‌ جو ده‌له‌رینیه‌وه"
وه‌رگرت به‌لام نه‌وه‌ی که
سه‌رکه‌وته‌که‌ی ئهم‌سالی فیلمی "من،
داننیل بله‌یک" ی کرده‌ سورپرایز و
سه‌رنجی زۆری به‌دوای خۆیدا

دواپیهیان، بهرز کردوتهوه. فستیوالی کهن هاوکات له گهل نم خباتی مأل وحالی و نهیونی تهئمیناتی کومه لایهتی بو سووکردنهوهی

فیلمی: من دانیل بلهیک

هه ره شه کانی نم گیر و گرفتانه ده خات بهر چاومان و بینر، بیهوی و نهیهوی له بهرام بهر روالهتی بیرمحم و نامرو قانهی سه رمایه داری و توندوتیژی زاتی گشت نم نیزامه داده نری. له دنیای نه مرودا بیکاری ئیتر نهک وهکوو رووداویکی سنوور هه لگر، به لکوو وهکوو کاره ساتیکی کومه لایهتی پهری سه ندووه و هه رچی زیاتریش پهر ده ستینی، بی نهوهی بهر به ستیکی هه بی یان ته نانهت به لینییهک بو بهر گرتی بدری. سه مرای بیکاری و ئاکامه تاله کانی، دوژ منایهتی بو رو کراسی له گهل ئینسان، لایه نیکی تری فیلمی "من، دانیل بلهیک" ه. وینهی بیده سه لاتی ئینسان بهرام بهر بیرمحمی بو رو کراسی وهکوو بهشی

چینایه تییه ئاشکرایه دا بهر یوه چوو. ئه مرۆ به بهر او رد له گهل ده سال له مهویش، بهرگری و هه لو یستگرتن بهرام بهر سه رمایه داری و به ئاگابوون سه بهارت به به سه رچوونی ده و رانی نم نیزامه ، به هه موو جیاوازیه کانییه وه، له ریزه کانی پیشره وانی کریکاری و جه ماوه ری بهرینی خه لک، ئیجگار زور پهری سه ندووه. ره نگدانه وهی نم مه سه له یه له نیو بزوتنه وه کانی جو راو جو ری بو رزایش زور له جاران له بهر چاوتره!

سه مرای پيشاندانی زه مینهی گشتی حال و هه وای سه رده م، فیلمی "من، دانیل بلهیک" خو ی وینه یه کی روون، دیار وکارا له بیکاری و بی

له مهیدانی کاره کیدا. هر ئهوش بوته هوئی گهشه کردنی بهردوومی جییمتمانهبوونی وهکوو دهرهینهریکی رهوتی چهپی کۆمه لگا، هاوریز له گهل بوچوونه چهپگهرايانهکهی، سوننهت و داهینانی تایبهت به خوئی خولقاندوو و چهسپاندوو.

روانگهی چهپگهرايانهی کین لووچ، له نوستالژی ئهو بو "دهولهتی خزمهتگوزار" (بهو جوړهی که بهشیک له میدیای بورژوازی لیکیدهاتهوه) هه لئه قولاه، بهلکوو له سهر مالی رماوی "دهولهتی خزمهتگوزار"، به سهر ویرانهی وهمی رووناکبیرانی بورژوالییرال له مهر بهردوامبوونی "دهولهتی خزمهتگوزار" و ئیمکانی ژياندنهوهی میراتهکهی، دامهزراوه. روانگهی ئهو ههروهها زور کۆنتره له شهپۆلی پهرهگرتووی چهپگهرايي ئهم سالانی دواییه که بوته هوئی چوونهسهری "جیریمی کۆربین" له ئینگلیس، یان وهریکهوتنی ئهو جموجوله کۆمه لایهتییه بههیز و نوویه به دهوری کهمپهینی برنی ساندرز له هه لئێژاردنهکانی ئامریکا، یان له دووباره سهر هه لاندانهوهی چهپگهرايي له یونان و سپانیا دا. سهره رای سهختی و ناهه مواری هه لومهرج لهم چند دهیهی رابردوودا کارایی هونهریی پئشروهانهی "کین لووچ" له هه لکشان نهکهوت و چاوهروانیی دهکری که له هه لومهرجی هه مواری گهشه کردنی

رهفتهقی ماشینی سهرمایهداری، له قالبی بیدهسه لاتی کریکاریکی له کارکهوتوو (دانیل) و دایکیکی بیسه پهنا به دوو منالهوه (ریشیل)، ههم تهکاندهره و ههم به بهشی خوئی به ئاگا که رهوهیه. بالزاک له چند وشهدا بهمجۆره بوژوکراسی وهسف دهکا: "دهسه لاتی لهبن نههاتووی کهسه گه لیکیی بی بایهخ". بیدهسه لاتی مرۆف له بهرامبهر بوژوکراسیدا، که خوئی نمای له خو نامۆبوونی ئیسانه له نیزامی سهرمایهداریدا، له دونیای ئهمرۆدا بهرینتر و خنکینهرتره له دهورانی بالزاک و مارکس. بوژوکراس له فیلمی "من دانیل بلهیک" بهشیک له واقیعی بیهره مانه ی دونیای کاپیتالیستی مهوجوده که بیجگه له رهتکردنهوه و دانانی دونیایه کیتتر له جیی ئهو، ریگاچارهیهکی تری نییه.

به پئی ئهو بهر هه مه هونهریی- سینه ماییهانی که "کین لووچ" به دریزایی نیو سهده له رووه لمالینی ناکوکییهکانی سهرمایهداریدا خولقاندوونی، ئهم کاره تازهی، بهر هه میکی دلگیر و بهرزه. گۆرانکاری بهرچاو له گوشه نیگا، زمان و وینه سازی ئهم هونهر مهنده فیلمسازه له فیلمی "کهتی، بیرهوه مأل" - سالی ۱۹۶۶ - تا فیلمی "من، دانیل بلهیک" - سالی ۲۰۱۶ - پیشاندهری پئشروهی پهیتاپهیتای ئهوه

واقیع و ئاسایی پیکدینن و جیاکردنهومیان له یهک چ له ژیانی ئاسایی و چ له هونردا به ئاشکرا کاریکی دوور له راستیی و ههقیقته. ئینسانی کۆمه‌لگای ئهمرو، زیاتر له ههر سهردهمیکی تر، پئویستی ههیه به خهیالی نوئ و هیوابهخش، بۆ گۆرینی ئهم دور و نیزامه. خهیالی دونیایهکی باشتر، خهیالیکی ئینسانی و له بهر دهست، ئاره‌زووی دونیایهکی تر که به وتە "کین لۆوچ" ههم مومکینه

چه‌پ‌گرای له دورهدا، پیش‌ره‌وی زیاتریش به دهست بهینیت. (هه‌لسه‌نگاندنی سه‌رقالی سیاسی کین لۆوچ، به تاییهت لهم سئ سالی به دواییدا، به دروستکردنی "یه‌کیهتی چهپ -Left Unity- له نیو بالی چهپی حیزبی "له‌یبر" دا، لهم نووسینه‌دا جیگای نابینته‌وه و شوین و فرسه‌تیکی دیکه‌ی پئویسته).

به‌هه‌م‌گه‌لی سینه‌مای "کین

کین لۆوچ له فستیوالی فیلمی کین

لۆوچ" به درێژایی نیو سه‌ده، زۆر کاری له‌خۆوه گرت‌وه، له به‌هه‌م‌گه‌لێک به‌سه‌نگی بالای سیاسی و په‌یامی روون و ئاشکرای سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی، تا چیرۆکی شیرینی ژیانی رۆژانه‌ی م‌رو‌قه‌کان، دۆسته‌تایه‌تی

و ههم پئویست. به هیوای و مدیهاتنی ئهو خه‌یاله به‌نرخه و به هیوای ساغی و ته‌مه‌نی درێژتر و په‌ر به‌ر هه‌م‌تر بۆ "کین لۆوچ" ی خۆشه‌ویست.

شه‌خسی، خۆشه‌ویستی و په‌یوه‌ندی به سۆز و دلسۆزانه. ئهم دوو مه‌یدانه به شیوه‌یه‌کی به‌ئاگا و هونه‌رمه‌ندانه زۆربه‌ی جار وه‌ها له به‌ر هه‌مه سینه‌مایه‌کانیدا تیکه‌ل‌کراون که به ههر بینهریکی به هه‌ست پێشاندده‌دا چۆن ئهم دوو مه‌یدانه، لایه‌نی ژیانی